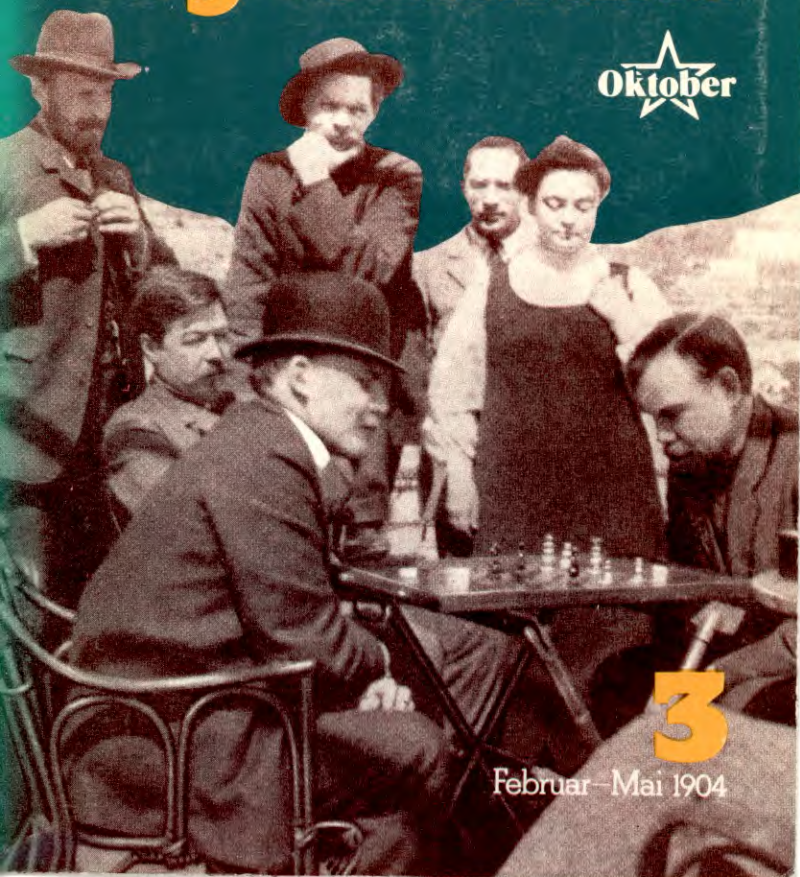

LENIN

UTVALGTE VERKER I 12 BIND

Ett skritt fram og to tilbake

Oktober

3

Februar–Mai 1904

LENIN
Utvalgte verker i 12 bind

Bind 3

Arbeidere i alle land, foren dere!

LENIN

Utvalgte verker i 12 bind

Bind 3

Ett skritt fram
og to tilbake
februar — mai 1904

FORLAGET OKTOBER A/S
OSLO 1977

LENIN: UTVALGTE VERKER I 12 BIND

Utgitt i samsvar med 4. russiske utgave fra
Marx-Engels-Lenin-instituttet Moskva 1946

Bind 3:

Ett skritt fram og to tilbake
februar — mai 1904

© Forlaget Oktober, Oslo 1977

1. opplag, desember 1977, 5000
Trykt hos A/S Duplotrykk,

ISBN 82-7094-951-5

Lenins skrifter i dette bindet er oversatt
etter den engelske teksten i Lenin:
Collected Works, volume 7 Moskva 1974

INNHold

Forord fra forlaget.....	7
ETT SKRITT FRAM OG TO TILBAKE	
(Krisa i partiet vårt)	9
Forord	11
A. Forberedelsene til kongressen	17
B. Betydninga av forskjellige grupperinger på kongressen	19
C. Begynnelsen av kongressen. Episoden med Organisasjonskomiteen	24
D. Oppløsninga av <i>Jusjni Rabotsji-</i> gruppa	34
E. Episoden med språklig jamstilling	37
F. Jordbruksprogrammet	46
G. Partivedtektene. Utkastet til kamerat Martov	55
H. Diskusjonen om sentralismen <i>før</i> splittelsen blant iskraitene	68
I. Paragraf 1 i vedtektene.	72
J. Uskyldige offer for en falsk anklage for opportunistisme	99
K. Den videre debatten om vedtektene. Sammensetninga av rådet	112
L. Slutten av debatten om vedtektene. Supplering av de sentrale organene. Delegatene fra Rabotsjeje Djelo trekker seg	119
M. Valga. Slutten på kongressen	135
N. Oversiktsbilde av kampen på kongressen. Den revolusjonære og den opportunistiske fløya i partiet	168
O. Etter kongressen. To kampmetoder	183
P. Små ergrelser bør ikke ødelegge for en stor glede	206

Q. Det nye <i>Iskra</i> . Opportunisme i organisasjonsspørsmål	220
R. Noen få ord om dialektikk. To resolusjoner.....	257
Tillegg. Episoden med kamerat Gusev og kamerat Deutsch.	264
Noter	277
Personregister.....	286

FORORD FRA FORLAGET

Denne boka er et bind i Lenin-serien *Utvalgte verker i 12 bind* fra Forlaget Oktober.

Dette bindet går inn som nummer 3 i serien. Sammen med bind 2, «*Hva må gjøres?*», omfatter det skrifter av Lenin fra høsten 1901 til 1904, dvs. perioden da Russlands sosialdemokratiske arbeiderparti blei danna og bolsjevikenes og mensjeikenes fraksjoner oppsto.

Bindet du nå holder i handa inneholder boka «*Ett skritt fram og to tilbake*», som Lenin skreiv fra februar til mai 1904.

Utvalget i dette bindet og i serien som helhet svarer til det som blei laga av Marx-Engels-Lenin-instituttet under Stalins vegledning i begynnelsen av 1930-åra. Den utgava vi utgir nå, følger den 4. russiske utgava fra 1946.

Notene og personregisteret bak i boka er det forlaget sjøl som står ansvarlig for. Når det gjelder notene ned-
erst på sidene, er Lenins egne noter ført opp uten signatur, mens forlagets noter er merket med — *Red.*

ETT SKRITT FRAM OG TO TILBAKE

(Krisa i partiet vårt)¹

Skrevet i februar—mai 1904.
Utgitt i bokform i Geneve,
mai 1904.

Trykt etter bokteksten
etter sammenlikning
med teksten i samlinga
Tolv år, 1907.

FORORD

Når en lang, hardnakka og heftig kamp utvikler seg, begynner som regel de sentrale og grunnleggende punktene som det står strid om, å tre fram etter ei tid. Det endelige utfallet av kampanjen avhenger av hvordan disse blir avgjort, og sammenlikna med dem trer alle de mindre og ubetydelige kampepisodene mer og mer i bakgrunnen.

Slik står også sakene i kampen innafor partiet vårt, som nå har holdt oppmerksomheten til alle medlemmene av partiet fanga i seks måneder. Og nettopp fordi jeg har vært nødt til å vise til mange detaljer som er av uendelig liten interesse i denne skissa av hele kampen, og til mange kranbler som i bunn og grunn ikke er av noen som helst interesse, vil jeg helt fra begynnelsen gjerne trekke oppmerksomheten til leseren mot to virkelig sentrale og grunnleggende punkter. Dette er punkter som er uhyre interessante, som har utvilsom historisk betydning og som er de mest brennende politiske spørsmåla som partiet vårt står overfor i dag.

Det første spørsmålet dreier seg om den politiske betydninga av at partiet vårt blei delt i et «flertall» og et «mindretall». Denne delinga tok form på den andre partikongressen* og skjøv alle tidligere delinger blant russiske sosialdemokrater langt i bakgrunnen.

Det andre spørsmålet dreier seg om den prinsipielle betydninga av standpunktet til det nye *Iskra*² når det

* Den andre kongressen til Russlands sosialdemokratiske arbeiderparti blei holdt i Brüssel og London i juli—august 1903. — *Red.*

gjelder organisatoriske spørsmål, i den grad dette standpunktet virkelig er bygd på prinsipper.

Det første spørsmålet gjelder utgangspunktet for kampen i partiet vårt, kilden til den, årsakene til den og den grunnleggende politiske karakteren den har. Det andre spørsmålet gjelder det endelige utfallet av kampen, avslutninga av den, sluttfasiten av de prinsippene som gir seg når en summerer alt som har å gjøre med det prinsipielle, minus alt som har å gjøre med krangel. Svaret på det første spørsmålet får en ved å analysere kampen på partikongressen, svaret på det andre ved å analysere det som er nytt i prinsippene til det nye *Iskra*. Begge disse analysene, som utgjør ni tideler av brosjyra mi, fører til konklusjonen at «flertallet» er den revolusjonære og «mindretallet» den opportunistiske fløya i partiet vårt. Uenighetene som skiller de to fløyene dreier seg for tida i hovedsak bare om organisatoriske spørsmål, ikke program- eller taktikkspørsmål. Det nye systemet av synspunkter som trer klarere og klarere fram i det nye *Iskra* jo mer det prøver å utdype standpunktet sitt og jo mer dette standpunktet blir renska for krangel om sjølsuppleringer, er opportunisme i organisatoriske saker.

Hovedfeilen ved den litteraturen som fins om krisa i partiet vårt, når det gjelder å studere og klargjøre kjensgjerninger, er at den nesten fullstendig mangler en analyse av protokollen fra partikongressen. Når det gjelder klargjøringa av de grunnleggende organisatoriske prinsippene, er hovedfeilen det mislykte forsøket på å analysere sammenhengen som utvilsomt fins mellom grunnfeilen som kamerat Martov og kamerat Axelrod gjorde da de formulerte paragraf 1 i vedtektene og forsvarte denne formuleringa på den ene sida, og hele «systemet» (for så vidt som en kan snakke om et system her) av *Iskras* nåværende organisatoriske prinsipper på den andre sida. De nåværende redaktørene av *Iskra* legger åpenbart ikke engang merke til denne sammenhengen, sjøl om det er blitt vist til betydinga

av striden om paragraf 1 igjen og igjen i litteraturen til «flertallet». Faktisk er det slik at kamerat Axelrod og kamerat Martov nå bare utdyper, utvikler og utvider den opprinnelige feilen sin når det gjelder paragraf 1. Faktisk er det slik at hele stillinga opportunistene tok til organisatoriske spørsmål alt begynte å komme for dagen i striden om paragraf 1: De var talsmenn for en utflytende, ikke sterkt sammensveist partiorganisasjon. De var fiendtlige til tanken (den «byråkratiske» tanken) om å bygge partiet ovafra og ned, med utgangspunkt i partikongressen og de organene den oppretta. De hadde en tendens til å gå fra bunnen og oppover, og tillate enhver professor, enhver gymnasiast og «enhver som streiker» å erklære seg som medlem av partiet. De var fiendtlige til den «formalismen» som krever at et partimedlem skal tilhøre en av de organisasjonene som partiet har anerkjent. De helte mot den borgerlige intellektuelles mentalitet, som bare er innstilt på å «godta organisatoriske forbindelser platonisk»*. De hadde en hang til opportunistisk dypsindighet og anarkistiske fraser, og de helte mot autonomisme** i motsetning til sentralisme — kort sagt, alt det som nå blomstrer så frodig i det nye *Iskra*, og som bidrar mer og mer til å avsløre fullstendig og anskuelig den opprinnelige feilen.

Når det gjelder protokollen fra partikongressen, kan den i sannhet ufortjente neglisjeringa av den bare forklares ved at stridighetene våre var tettpakka av kjekling, og muligens ved at denne protokollen inneholder altfor mye av altfor bitre sannheter. Protokollen fra partikongressen gir et bilde av hvordan tingene nå virkelig står i partiet vårt, et bilde som er enestående i sitt slag og uten sidestykke når det gjelder nøyaktighet, fullstendighet, omfang, rikdom og ekthet. Et bilde av

* Platonisk — egentlig: «som kjennetegner Platons filosofi». Står i overført betydning for ideell, rein, fri for sanselighet, det vil si noe som ikke får praktisk betydning. — *Red.*

** *Autonomisme* — en ideologi om sjølstyrte grupper — *Red.*

syn, stemninger og planer som er tegna av deltakerne i bevegelsen sjøl, et bilde av de politiske avskygningene som fins i partiet, som viser styrkeforholdet, det gjensidige sambandet og kampene mellom dem. Det er protokollen fra partikongressen og bare den som viser oss i hvilken grad vi virkelig har greid å renske vekk levningene etter de gamle, reint sirkelmessige banda og erstatte dem med ett stort partiband. Hvert partimedlem som ønsker å delta på forstandig vis i partiarbeidet har plikt til å studere partikongressen vår omhyggelig. Jeg sier med vilje studere, for å bare lese mengden av råmateriale som fins i protokollen, er ikke nok til å få et bilde av kongressen. Bare gjennom et omhyggelig og sjølstendig studium kan en komme (som en bør) til et stadium der de korte referatene av talene, de tørre utdraga fra debattene, de små sammenstøta over mindre (tilsynelatende mindre) saker vil smelte sammen til et hele, som vil gjøre partimedlemmet i stand til å mane fram ei levende forestilling av hver betydningsfull taler, og få et klart bilde av den politiske fargen til hver av delegatgruppene på partikongressen. Dersom forfatteren av disse linjene bare lykkes i å oppmuntre leseren til å foreta et breitt og sjølstendig studium av protokollen fra partikongressen, vil han føle at arbeidet hans ikke er gjort forgjeves.

Enda et par ord om motstanderne av sosialdemokratiet. De gotter seg over stridighetene våre. Sjølsagt kommer de til å prøve å plukke ut isolerte avsnitt som tar for seg svakhetene og manglene ved partiet vårt, og bruke dem til sine egne formål. De russiske sosialdemokratene er alt blitt stålsatte nok i kampen til ikke å la seg forvirre av disse nålestikka. Til tross for dem vil de fortsette arbeidet sitt med sjølkritikk og ubarmhjertig avsløring av sine egne mangler, som utvilsomt og uunngåelig vil bli overvunnet etter som arbeiderbevegelsen vokser. Når det gjelder motstanderne våre, så la dem prøve å gi oss et bilde av hvordan det *virkelig* står til i deres egne «partier», som bare tilnærmelsesvis kan

sammenliknes med det bildet som protokollen fra den andre kongressen vår gir!

Mai 1904

N. Lenin.

A. FORBEREDELSENE TIL KONGRESSEN

Det er et ord som sier at alle har rett til å forbanne dommerne sine i tjuefire timer. Partikongressen vår, liksom alle kongresser i alle partier, var også dommer over visse personer, personer som gjorde krav på lederstillinga, men som lei nederlag. I dag «forbanner» disse representantene for «mindretallet» «dommerne sine» med et enfold som nesten er gripende, og de gjør sitt beste for å bringe kongressen i vanry, for å forringe betydninga av den og autoriteten den har. Disse anstrengelsene er kanskje blitt uttrykt mest levende i en artikkel i *Iskra* nr. 57, av «Praktiker»*, som er rasende på ideen om at kongressen er en suveren «guddom». Dette er et så typisk trekk ved det nye *Iskra* at en ikke kan forbigå det i taushet. Flertallet av redaktørene blei avvist av kongressen. Likevel fortsetter de på den ene sida å kalle seg en «parti»-redaksjon, mens de på den andre sida med åpne armer godtar folk som erklærer at kongressen ikke var guddommelig. Sjarmerende, ikke sant? Nei da, mine herrer, kongressen var ikke guddommelig. Men hva skal en mene om folk som begynner å «rakke ned på» kongressen *etter at* de har lidd nederlag på den?

Her må vi sannelig minne om de viktigste historiske kjensgjerningene i forberedelsene til kongressen.

Iskra erklærte helt i starten, i utgivelseserklæringa si i 1900, at før vi kunne samle oss, måtte vi trekke skillelinjer. *Iskra* strevde etter å gjøre konferansen i 1902³ til

* «Praktiker» — pseudonym for mensjeviken M. S. Makadsjub (Pantin). — *Red.*

et privat møte og ikke en partikongress.* *Iskra* gikk uhyre forsiktig fram sommeren og høsten 1902, da det gjenoppretta Organisasjonskomiteen⁴ som blei valgt på den konferansen. Omsider var arbeidet med å trekke skillelinjer avslutta, noe vi alle godtok. Organisasjonskomiteen blei oppretta seint i 1902. *Iskra* hilste velkommen at den var fast oppretta, og erklærte i en *redaksjonell* artikkel i sitt 32. nummer at sammenkallinga av en partikongress var en *svært brennende* og påtreggende nødvendighet.** Det siste vi kan anklages for, er følgelig at vi handla overilt da vi sammenkalte den andre kongressen. I virkeligheten blei vi leda av prinsippet om å måle til tøyen sju ganger før en klipper det til. Vi hadde all moralsk rett til å vente at kameratene våre ikke ville begynne å klage og måle det på nytt igjen, etter at vi hadde klipt det til.

Organisasjonskomiteen trakk opp svært nøyaktige (formalistiske og byråkratiske, ville de si, som nå bruker disse orda for å dekke over den politiske holdningsløsheten sin) retningslinjer for den andre kongressen, fikk dem igjennom i alle komiteene og endelig vedtatt. Disse retningslinjene slo blant annet fast, i punkt 18, at «alle vedtak på kongressen og alle valga den gjennomfører er partivedtak og bindende for alle partiorganisasjonene. Ingen kan komme med innvendinger mot dem under noe som helst påskudd, og de kan bare bli oppheva eller endra av den neste partikongressen»*** Så uskyl-dige disse orda er i seg sjøl — ikke sant — disse orda som i si tid blei godtatt uten mukking, som noe sjølinn-lysende. Så merkelige de likevel lyder i dag — som en dom over «mindretallet»! Hvorfor blei dette punktet tatt med? Bare som en formalitet? Sjølsagt ikke. Denne bestemmelsen syntes nødvendig og var virkelig nødven-

* Se protokollen fra den andre kongressen, s. 20.

** Se Lenin, «Bekjentgjøring om danninga av en Organisasjonskomite» (1903) i *Samla verk*, eng. utg., bind 6, s. 309. — *Red.*

*** Se protokollen fra den andre kongressen, s. 22—23 og s. 380.

dig, fordi partiet besto av ei rekke isolerte og sjølstendige grupper som kunne nekte å anerkjenne kongressen. Denne bestemmelsen uttrykte i virkeligheten den *frie vilja* til alle de revolusjonære (som det nå blir snakka så mye og så intetsigende om, fordi ordet «fri» blir brukt som ei omskriving av det som i virkeligheten fortjener tilnavnet «lunefull»). Det var det samme som et *æresord* alle de russiske sosialdemokratene ga hverandre. Det var ment å garantere at alle de veldige anstrengelsene, farene og utgiftene som kongressen medførte, ikke skulle være forgjeves, at kongressen ikke skulle bli til en komedie. Det slo fast på forhånd at å nekte å anerkjenne vedtaka og *valga* på kongressen var et *tillitsbrudd*.

Hvem er det så det nye *Iskra* håner, når det gjør den nye oppdagelsen at kongressen ikke var guddommelig og at vedtaka den fatta ikke er hellige? Medfører denne oppdagelsen «nye organisatoriske syn», eller bare nye forsøk på å dekke over gamle spor?

B. BETYDNINGA AV DE FORSKJELLIGE GRUPPERINGENE PÅ KONGRESSEN

Kongressen blei altså innkalt etter svært omhyggelige forberedelser og på grunnlag av den mest fullstendige representasjon. Den allmenne anerkjenninga av at sammensetninga av den var riktig og vedtaka den gjorde *absolutt* bindende, kom også til uttrykk i erklæringa fra formannen (Protokollen, s. 54) etter at kongressen hadde konstituert seg.

Hva var hovedoppgava til kongressen? Det var å skape et *virkelig* parti på grunnlag av de prinsippene og de organisatoriske ideene som var blitt lagt fram og utarbeidd av *Iskra*. At det var i denne retninga kongressen måtte arbeide, var fastlagt på forhånd gjennom

Iskras treårige virksomhet og gjennom at flertallet av komiteene hadde anerkjent *Iskra*. Programmet og retninga til *Iskra* skulle bli programmet og retninga til partiet, de organisatoriske planene til *Iskra* skulle bli tatt opp i de organisatoriske vedtektene til partiet. Men det sier seg sjøl at dette ikke kunne bli oppnådd uten kamp: Fordi kongressen var så representativ, omfatta deltakerne organisasjoner som hadde kjempa kraftig mot *Iskra* (Bund⁵ og *Rabotsjeje Djelo*⁶), og organisasjoner som anerkjente *Iskra* som det ledende organet i ord, mens de i virkeligheten hadde egne planer, og vakla i prinsipp saker (*Jusjni Rabotsji-gruppa*⁷) og delegatene fra noen av de komiteene som var nært knytta til den). Under disse omstendighetene kunne ikke kongressen bli annet enn en *skueplass for kampen for «Iskra»-retningas seier*. At den faktisk blei en slik skueplass, vil straks bli klart for alle som leser gjennom protokollen fra den en smule oppmerksomt. Oppgava vår er nå å følge i detalj hovedgrupperingene som viste seg på kongressen i ulike saker, og å gjenskape den politiske fargen til hver av disse hovedgruppene på grunnlag av nøyaktige opplysninger fra protokollen. Hvilke var så disse gruppene, strømningene og avskygningene som på kongressen skulle komme til å samle seg til ett parti under *Iskras* ledelse? Det er det vi må vise ved å undersøke diskusjonene og avstemningene. Klargjøringa av dette er av avgjørende betydning både for å studere hva sosialdemokratene våre virkelig er, og for å forstå årsakene til forskjellen mellom dem. Det er grunnen til at jeg i talen min på Forbundskongressen* og i brevet mitt til redaktørene av det nye *Iskra*, brukte størstedelen av plassen til en analyse av de ulike grupperingene. Motstanderne mine fra «mindretallet» (med Martov i spissen) greide ikke på noe vis å gripe kjerna i spørsmålet.

* Forbundskongressen — dvs. den andre kongressen til Forbundet av russiske sosialdemokrater i utlandet (se note 12) som blei holdt mellom 13. og 17. (26.—30.) oktober 1903. — *Red.*

På Forbundskongressen innskrenka de seg til å rette på detaljer for å prøve å «forsvare» seg mot anklagen om at de hadde svingt over til opportunismen, men uten at de engang prøvde å imøtegå mitt bilde av grupperingene på kongressen ved å tegne et *noe som helst annet* bilde. Nå prøver Martov i *Iskra* (nr. 56) å utgi alle forsøk på å avgrense klart de ulike politiske gruppene på kongressen som rein «sirkelpolitikk». Sterkt sagt, kamerat Martov! Men de sterke orda fra det nye *Iskra* har den eiendommelige egenskapen at en bare trenger å gjengi alle stadiene i uenighetene våre — fra kongressen og framover, for at alle disse sterke orda vender seg *helt og holdent og først og fremst* mot den nåværende redaksjonen. Se på dere sjøl, dere såkalte partiredaktører, som snakker om sirkelpolitikk!

Martov finner nå kjensgjerningene om kampen vår på kongressen så ubehagelige at han prøver å tilsløre dem alle sammen. «En iskrait», sier han, «er en som på partikongressen og før den uttrykte full solidaritet med *Iskra*, forsvarte dets program og de synspunktene det hadde på organisering, og støtta den organisatoriske politikken det sto for. Det var over førti slike iskraitter på kongressen — det var antallet stemmer som blei avgitt for programmet til *Iskra* og for den resolusjonen som valgte *Iskra* som hovedorgan for partiet.» Slå opp i kongressprotokollen, så vil du se at programmet blei godkjent med stemmene fra *alle*, (s. 233) bortsett fra Akimov som avholdt seg fra å stemme. Kamerat Martov ønsker altså å forsikre oss om at bundistene, og Brucker og Martynov *viste* sin «hele og fulle solidaritet» med *Iskra*, og forsvarte dets organisatoriske syn! Dette er latterlig. Den kjensgjerninga at *alle* som deltok, blei likeverdige medlemmer av partiet (og ikke engang alle, for bundistene hadde gått ut) *etter* kongressen, blir her blanda sammen med spørsmålet om den grupperinga som framkalte kampen *på* kongressen. Istedenfor å studere hvilke *elementer* som kom til å utgjøre «flertallet» og «mindretallet» etter kongressen,

får vi den offisielle frasen: «de anerkjente programmet»!

Ta avstemninga om å velge *Iskra* som hovedorgan. En vil se at det var Martynov — som kamerat Martov med et mot som er ei bedre sak verdig, nå gir æra for å ha forsvart de organisatoriske syna og organisasjonspolitikken til *Iskra* — som la så stor vekt på at de to delene av resolusjonen måtte skilles: en del skulle bare dreie seg om å godta *Iskra* som hovedorgan, og den andre skulle anerkjenne fortjenestene til bladet. Da den første delen av resolusjonen (som anerkjenner fortjenestene til *Iskra* og uttrykker *solidaritet* med det) blei lagt fram til avstemning, blei det *bare* avgitt *trettifem stemmer* for dette. Det var to stemmer mot (Akimov og Brucker) og elleve avholdende (Martynov, de fem bundistene og de fem medlemmene av redaksjonen: Martov og jeg hadde to stemmer hver, Plekhanov en). Følgelig er anti-*Iskra*-gruppa (fem bundister og tre *Rabotsjeje Djelo*-folk) helt tydelig også i dette tilfellet, et tilfelle som er svært fordelaktig for de nåværende synspunktene til Martov og valgt av han sjøl. Ta avstemninga over den andre delen av resolusjonen — godkjenninga av *Iskra* som hovedorgan uten å slå fast noe motiv eller uttrykke solidaritet (Protokollen, s. 147): førtifire stemmer *for*, som Martov av i dag rekner som iskrait-ter. Det totale antallet stemmer som skulle avgis var femtien. Om vi trekker fra de fem stemmene til redaktørene, som avsto, får vi førtiseks. To stemte *mot* (Akimov og Brucker). Følgelig omfatter de førtifire som er igjen, *alle fem bundistene*. Og følgelig uttrykte bundistene på kongressen «full solidaritet med *Iskra*» — det er slik offisiell historie blir skrevet av det offisielle *Iskra*! Idet vi foregriper sakene noe, skal vi forklare leseren de virkelige grunnene til denne offisielle sannheten: Den nåværende redaksjonen i *Iskra* kunne og ville ha vært en virkelig partiredaksjon (og ikke en kvasi-parti redaksjon som den er i dag) *dersom bundistene og «Rabotsjeje Djelo»-folka ikke hadde trukket seg fra*

kongressen. Det er grunnen til at disse pålitelige vokterne av den nåværende, såkalte partiredaksjonen måtte bli utropt til iskraitter. Men jeg skal ta for meg dette mer detaljert seinere.

Det neste spørsmålet er: Dersom kongressen var en kamp mellom iskraittske og anti-iskraittske elementer, var det da ingen mellomliggende, ustø elementer som vakla mellom de to? Alle som overhodet kjenner til partiet vårt og det bildet som vanligvis blir gitt av alle slags kongresser, vil *a priori** være tilbøyelig til å svare bekreftende på spørsmålet. Kamerat Martov ønsker nå ikke i det hele tatt å huske disse ustø elementene, så han framstiller *Jusjni Rabotsji*-gruppa og de delegatene som blei trukket mot den som typiske iskraitter, og forskjellene mellom oss og dem som ubetydelige og uviktige. Vi har nå heldigvis den fullstendige ordlyden i protokollen foran oss og kan svare på spørsmålet — et spørsmål om kjensgjerninger, sjølsagt — på grunnlag av dokumentariske bevis. Det vi sa ovafor om den alminnelige grupperinga på kongressen, gjør sjølsagt ikke krav på å gi svar på spørsmålet, men bare på å legge det fram riktig.

Uten en analyse av de politiske grupperingene, uten å ha et bilde av kongressen som en kamp mellom bestemte avskygninger, kan uenighetene mellom oss slett ikke bli forstått. Forsøket fra Martov på å dekke over de ulike avskygningene ved å plassere til og med bundistene sammen med iskraittene, er rett og slett å unnvike spørsmålet. Sjøl *a priori*, på grunnlag av historia til den russiske sosialdemokratiske bevegelsen før kongressen, må en merke seg tre hovedgrupper (som må stadfestes og studeres i detalj seinere): Iskraittene, anti-iskraittene og de ustø, svingende, vaklende elementene.

* A priori — latin, uavhengig av erfaring, reint fornuftsmessig, gitt på forhånd. — *Red.*

C. BEGYNNELSEN AV KONGRESSEN. EPISODEN MED ORGANISASJONSKOMITEEN

Den mest egna måten å analysere diskusjonene og avstemningene på, er å ta dem i den rekkefølgen møtene på kongressen blei holdt, for trinnvis å merke seg de politiske avskygningene etter som de blei mer og mer tydelige. Bare når det et helt nødvendig, kommer jeg til å avvike fra tidsrekkefølgen for å undersøke under ett spørsmål som henger nært sammen eller grupperinger som er like. For å være upartisk skal jeg prøve å nevne *alle* de viktige avstemningene, men sjølsagt hoppe over de utallige avstemningene om mindre saker som tok uforholdsmessig mye tid på kongressen vår (delvis på grunn av manglende erfaring og evne til å fordele materialet mellom utvalga og plenumsmøtene, og delvis på grunn av spissfindigheter som grensa til sabotasje).

Det første spørsmålet som framkalte en diskusjon som begynte å avsløre ulike avskygninger, var om «Bunds stilling i partiet» skulle opp først (på «dagsordenen» på kongressen) (Protokollen, s. 29—33). Ut fra standpunktet til iskraittene som Plekhanov, Martov, Trotski og jeg sjøl var talsmenn for, kunne det ikke være noen tvil om det. Det at Bund trakk seg ut av partiet, bekrefta vårt syn på en slående måte: Om Bund avslo å slå følge med oss og godta de organisatoriske prinsippene som flertallet i partiet delte med *Iskra*, var det nytteløst og uten mening å «late som om» vi gikk samme veg, og det ville bare trekke kongressen i langdrag (som bundistene faktisk gjorde). Saka var alt blitt klarlagt fullt ut i litteraturen vår, og det var opplagt for alle partimedlemmer som tenkte i det hele tatt, at alt som sto igjen var å stille spørsmålet åpent, og likefram og ærlig velge mellom autonomi (da slår vi følge) eller føderasjon (da skilles vegene våre).

Bundistene, som var unnvikende i hele politikken sin,

ønska å være unnnvikende også her og utsette saka. De fikk tilslutning fra kamerat Akimov, som øyeblikkelig tok opp uenighetene med *Iskra* om organisatoriske spørsmål (Protokollen, s. 31), øyensynlig på vegne av alle tilhengerne av *Rabotsjeje Djelo*. Bund og *Rabotsjeje Djelo* blei støtta av kamerat Makhov (som representerte de to stemmene til Nikolajev-komiteen — som like før hadde uttrykt sin solidaritet med *Iskra*!). For kamerat Makhov sto spørsmålet helt uklart, og han mente at «spørsmålet om et demokratisk system, eller tvert om (merk dette!) sentralisme» var et annet «ømt punkt» — nøyaktig som flertallet i «parti»-redaksjonen vår av i dag, som på kongressen ennå ikke hadde merka seg dette «ømme punktet»!

Bund, *Rabotsjeje Djelo* og kamerat Makhov var altså mot iskraitene. De kontrollerte til sammen de ti stemmene som blei avgitt mot oss (s. 33). Det blei avgitt *tretti stemmer for* — det er dette tallet som stemmene til iskraitene ofte svinger rundt, noe vi skal se seinere. Elleve avsto, de tok tilsynelatende ikke parti for noen av de kjempende «partene». Det er interessant å merke seg at da vi gikk til avstemning om paragraf 2 i vedtektene til Bund (det var forkastinga av denne paragraf 2 som gjorde at Bund gikk ut av partiet), så var stemmene for den og avholdende også ti (Protokollen, s. 289). De som avholdt seg fra å stemme var de tre *Rabotsjeje Djelo*-folka (Brucker, Martynov og Akimov) og kamerat Makhov. Det er klart at denne grupperinga i avstemninga om hvilken *plass* Bund-saka skulle ha på dagsordenen, *ikke* var *tilfeldig*. Det er klart at alle disse kameratene ikke bare var uenige med *Iskra* i det tekniske spørsmålet om gangen i diskusjonen, men *også i sakas kjerne*. Når det gjelder *Rabotsjeje Djelo*, er dette klart for alle. Og kamerat Makhov ga ei uforliknelig framstilling av holdninga si i talen han holdt i forbindelse med at Bund trakk seg ut (Protokollen, s. 289—90). Det er verdt å oppholde seg ved denne talen. Kamerat Makhov sa at etter resolusjonen som forkasta

føderasjon, så «opphørte Bunds stilling i RSDAP* å være et prinsippsspørsmål for meg, og blei et spørsmål om praktisk politikk i tilknytning til en historisk utvikla nasjonal organisasjon». «Her,» fortsatte taleren, «kunne jeg ikke gjøre annet enn å ta omsyn til alle de konsekvensene som kunne følge av avstemninga vår, og ville derfor ha stemt for paragraf 2 i sin helhet.» Kamerat Makhov har på en beundringsverdig måte tilegna seg ånden i «praktisk politikk»: I prinsippet hadde han *alt* forkasta føderasjon, og *derfor ville han* i praksis *ha stemt* for å ta med et punkt i vedtektene som betydde føderasjon! Og denne «praktiske» kameraten forklarte det djupt prinsipielle standpunktet sitt med disse orda: «Men (det berømte Sjetsjedrinske «men»!) fordi min stemme for det ene eller andre bare kunne ha prinsipiell (!!) og ikke noen praktisk betydning på bakgrunn av den nesten enstemmige stemmegivninga til alle de andre kongressdelegatene, foretrakk jeg å stemme avholdende for å få fram prinsipielt (gud bevare oss for slike prinsipper!) forskjellen mellom standpunktet mitt i dette spørsmålet og standpunktet til delegatene fra Bund, som stemte for. Derimot ville jeg ha stemt *for*, dersom delegatene fra Bund hadde vært avholdende, som de opprinnelig sto på.» Forstå det den som kan! Et prinsippmenneske avholder seg fra å si «ja» høyt, fordi det i praksis er fåfengt når alle andre sier «nei».

Etter avstemninga om hvilken plass Bund-saka skulle ha på dagsordenen, dukka spørsmålet om Borba-gruppa⁸ opp på kongressen. Også det førte til ei uhyre interessant gruppering, og var nært knytta til det «ømmeste» punktet på kongressen, nemlig personsammensetninga av de sentrale organene. Komiteen som var oppnevnt for å avgjøre sammensetninga av kongressen, uttalte seg mot å innby Borba-gruppa, i samsvar med et vedtak som Organisasjonskomiteen hadde gjort *to ganger* (se Protokollen, s. 383 og 375) og beretninga fra

* RSDAP — Russlands sosialdemokratiske arbeiderparti — *Red.*

representantene fra Organisasjonskomiteen i denne komiteen (s. 35).

Deretter erklærte kamerat Egorov, *et medlem av Organisasjonskomiteen*, at «spørsmålet om Borba» (merk: om Borba, ikke om et eller annet medlem av den) var «nytt for ham», og krevde en pause. Det er og blir et mysterium hvordan et spørsmål som Organisasjonskomiteen har fatta vedtak om to ganger, kunne være nytt for et medlem av Organisasjonskomiteen. I pausen holdt Organisasjonskomiteen et møte (protokollen, s. 40), der de av medlemmene i den som tilfeldigvis var på kongressen deltok (flere medlemmer av Organisasjonskomiteen, gamle medlemmer av *Iskra*-organisasjonen var ikke på kongressen).^{*} Så begynte en diskusjon om Borba. *Rabotsjeje Djelo*-folka talte for (Martynov, Akimov og Brucker — s. 36—38), iskraitene (Pavlovitsj, Sorokin, Lange, Trotski, Martov og andre) mot. Igjen splitta kongressen seg opp i de grupperingene som vi alt kjenner til. Kampen om Borba var hard, og kamerat Martov holdt en svært omstendelig (s. 38) og «militant» tale, der han riktig pekte på at gruppene i Russland og de utenlandske gruppene var «ulikt representert», og sa at det neppe ville være «bra» å tillate ei utenlandsk gruppe noe «fortrinn» (gyldne ord, og særlig oppbyggelige i dag, i lys av hendingene etter kongressen!), og at vi ikke burde oppmuntre «det organisatoriske kaoset i partiet som var kjennetegnet av en splittelse som ikke skyldtes noen prinsipielle overveielser» (en knyttneve i fjeset på ... «mindretallet» på partikongressen vår!). Bortsett fra tilhengerne av *Rabotsjeje Djelo* sto *ingen* åpent fram med grunngitte motiver til fordel for Borba før det var satt strek på talerlista (s. 40). For å være rettferdige mot kamerat

^{*} Når det gjelder dette møtet, se «Brevet» fra Pavlovitsj (Pavlovitsj, *Brev til kameratene på RSDAPs andre kongress*, Geneve 1904 — *Red.*), som var medlem av Organisasjonskomiteen, og som før kongressen blei valgt *enstemmig* som tillitsmann for redaksjonen, det sjuende medlemmet av den (Forbundsprotokollen, s. 44).

Akimov og vennene hans, må vi si at de i det minste ikke vrei seg unna eller gjømte seg, men forsvarte linja si rett fram, sa rett fram det de ønska.

Etter at det var satt strek på talerlista, da en ikke kunne tale *om sjølve saka* lenger, «forlangte» kamerat Egorov «inntrengende at en måtte høre et vedtak som nettopp var fatta av Organisasjonskomiteen». Det er ikke overraskende at delegatene blei opprørt over denne manøveren, og kamerat Plekhanov, formannen, uttrykte sin «forbauselse over at kamerat Egorov skulle pukke på kravet sitt». Ett av to, skulle en tru: Enten ta et åpent og bestemt standpunkt overfor hele kongressen i stridsspørsmålet, eller ikke si noe i det hele tatt. Men å gå med på å sette strek på talerlista, og så, under dekke av et «svar på diskusjonen», stille kongressen overfor et *nytt* vedtak fra Organisasjonskomiteen om nettopp den saka som var blitt diskutert, var som et dolkestøt i ryggen!

Da møtet fortsatte etter middag, vedtok sekretariatet, som ennå var forvirra, å se bort fra «formaliteter» og ty til den siste utvegen, som bare blir nytta på kongresser i ytterliggående tilfeller, nemlig «kameratslig forklaring». Talsmannen for Organisasjonskomiteen, Popov, kunngjorde vedtaket fra komiteen, som var blitt gjort av alle medlemmene av den mot én, Pavlovitsj (s. 43), og det foreslo at kongressen skulle innby Rjazanov.

Pavlovitsj erklærte at han reiste tvil om, og fortsatte å reise tvil om møtet til Organisasjonskomiteen var lovlig, og han erklærte at det nye vedtaket til komiteen «*står i motsigelse til det tidligere vedtaket den har gjort*». Dette utsagnet førte til en storm. Kamerat Egorov, også medlem av Organisasjonskomiteen og medlem av *Jusjni Rabotsji*-gruppa, unngikk å svare på det spørsmålet virkelig dreide seg om, og prøvde å gjøre disiplinen til det sentrale spørsmålet. Han hevda at kamerat Pavlovitsj hadde brutt partidisiplinen (!), for Organisasjonskomiteen hadde etter å ha hørt protesten

hans, vedtatt å «ikke legge den avvikende meninga til Pavlovitsj fram for kongressen». Diskusjonen blei forskjøvet til spørsmålet om partidisiplin, og Plekhanov tok kamerat Egorov i skole og forklarte under stort bifall fra delegatene at «*vi har ikke noe slikt som bindende instruks*» (s. 42, jfr. s. 379, reglement for kongressen punkt 7: «Delegatenes makt må ikke innskrenkes av bindende instruks. I utøvinga av makta si er delegatene helt frie og sjølstendige»). «Kongressen er den øverste partiautoriteten», og den som på noe slags vis hindrer en hvilken som helst delegat i å snakke om et *hvilket som helst* spørsmål som gjelder partilivet, bryter derfor partidisiplinen og reglementet for kongressen. Saka munna altså ut i dette: sirkler eller et parti? Skulle delegatenes rettigheter være innskrenka på kongressen ved at forskjellige organers og sirklers innbilte rettigheter eller vedtekter blei gjort gjeldende, eller skulle *alle* lavere organer og gamle grupper bli helt — og ikke i navnet, men virkelig — oppløst overfor kongressen, i påvente av at det blei danna ekte offisielle partiinstitusjoner? Leseren vil ut fra dette allerede ha skjönt hvilken veldig prinsipiell betydning denne striden hadde helt fra starten (det tredje møtet) av denne kongressen, som hadde som mål å virkelig gjenreise partiet. Brennpunktet, så å si, i denne striden var konflikten mellom de gamle sirklene og smågruppene (slik som *Jusjni Rabotsji*) og det gjenfødte partiet. Og anti-*Iskra*-gruppene avslørte seg med en gang: Bundisten Abramson, kamerat Martynov — denne ivrige forbundsfellen til den nåværende *Iskra*-redaksjonen, og vår venn Makhov tok alle Egorov og *Jusjni Rabotsji*-gruppas side mot Pavlovitsj. Kamerat Martynov, som nå konkurrerer med Martov og Axelrod i å leike «demokrati» i organisasjonen, gjenga til og med eksemplet om ... hæren, der en appell til en høyere autoritet bare kan gå gjennom en lavere!! Den virkelige meninga med denne «kompakte» anti-*Iskra*-opposisjonen sto fullstendig klart for alle som var til stede på kongressen, eller som hadde fulgt

nøye med i partiets indre historie før kongressen. Målet til opposisjonen (kanskje ikke alltid forstått av alle dens representanter, og noen ganger bare fulgt på grunn av tregheitskrafta) var å verne sjølstendigheten, individualismen og de provinsielle interessene til de små, ubetydelige gruppene mot å bli oppslukt i det breie partiet som blei bygd på *Iskras* prinsipper.

Det var nettopp fra denne vinkelen at kamerat Martov, som ennå ikke hadde slutta seg til Martynov, nærma seg spørsmålet. Kamerat Martov rykka kraftig ut, og med rette, mot dem som har «ei oppfatning av partidisiplinen som ikke går lengre enn en revolusjonærs plikt overfor ei særskilt gruppe av en *lavere* orden som han tilhører». «Ingen *tvangs*-gruppering (Martovs understrekning) kan tåles innafor et enhetlig parti,» forklarte han forkjemperne for sirkelmentaliteten, uten å forutse hvilken svøpe disse orda ville bli for hans egen politiske atferd mot slutten av kongressen og etterpå ... Ei tvangsgruppering kan ikke bli tålt når det gjelder Organisasjonskomiteen, men den kan bli tålt nokså godt når det gjelder redaksjonen. Martov fordømmer ei tvangsgruppering når han ser på den fra sentret, men Martov forsvarer den i det øyeblikket han finner at han sjøl er misnøyd med sammensetninga av sentret ...

Det er interessant å merke seg at kamerat Martov i talen sin ikke bare la særleg vekt på den «grunnleggende feilen» til kamerat Egorov, men også på den politiske ustabiliteten som Organisasjonskomiteen hadde vist. «Det er blitt lagt fram ei innstilling på vegne av Organisasjonskomiteen,» utbrøt han i rettferdig harme, «som *står i strid* med beretninga fra komiteen (bygd på beretninga fra medlemmene av Organisasjonskomiteen, vil vi legge til — s. 43, merknadene fra Koltsov) og i strid med *Organisasjonskomiteens egne tidligere innstillinger*.» (Mine understrekninger.) Som vi ser, forsto ikke kamerat Martov klart *da*, før «kuvendinga» si, at det å bytte ut Borba med Rjazanov ikke på noe vis fjerna den fullstendige motsigelsen og inkonsekvensen i handling-

ene til Organisasjonskomiteen (partimedlemmer kan se fra protokollen fra Forbundskongressen, s. 57, hvordan Martov oppfatta saka etter kuvendinga si). Da innskrenka ikke Martov seg til å analysere disiplinsspørsmålet. Han spurte Organisasjonskomiteen like fram: «Hva for en ny omstendighet har oppstått som gjør *endringa* nødvendig?» (Mi understrekning.) Da Organisasjonskomiteen la fram innstillinga si, hadde den jo ikke engang mot til å forsvare meninga si åpent, slik Akimov og de andre gjorde. Martov nekter for dette (Forbundsprotokollen, s. 56), men alle som leser protokollen fra kongressen, vil se at han tar feil. Da Popov la fram innstillinga fra Organisasjonskomiteen, *sa han ikke noe* om motivene (Protokollen fra partikongressen, s. 41). Egorov forskjøv saka til å dreie seg om disiplin, og alt han sa om sjølve spørsmålet var: «Organisasjonskomiteen kan ha hatt nye grunner (men om den hadde det, og hva disse nye grunnene var, er ukjent). Den kunne ha glømt å innstille noen, og så videre. (Dette 'og så videre' var talerens eneste utveg, for Organisasjonskomiteen kunne ikke ha *glømt* Borba, som den hadde diskutert to ganger før kongressen og en gang i komiteen.) Organisasjonskomiteen fatta dette vedtaket — ikke fordi den hadde endra holdninga si til Borba-gruppa, men fordi den ønsker å fjerne unødige skjær i sjøen for partiets framtidige sentralorganisasjon helt i begynnelsen av dens virksomhet.» Dette er ikke å gi en grunn, men å unngå å gi en grunn. Alle ærlige sosialdemokrater (og vi nærer ikke den minste tvil om oppriktigheten til noen kongressdelegat) er opptatt av å fjerne det *han ser* som undervannsskjær, og å fjerne dem med *de metodene* som *han mener* er tilrådelig. Å grunngi noe betyr å slå uttrykkelig fast og forklare hvordan en ser på tingene, og ikke vri seg unna med sjølinnlysende sannheter. Og de *kunne ikke* gi en grunn uten å «endre holdninga si til Borba», fordi Organisasjonskomiteen i sine tidligere og motsatte vedtak også hadde vært opptatt av å fjerne undervannsskjær, men

den hadde da sett på det motsatte som «skjær». Og kamerat Martov angrep dette argumentet svært hardt og svært riktig, sa at det var «smålig», tilskynda av et ønske om å «skrinlegge saka», og rådde Organisasjonskomiteen til «ikke å være redd for hva folk ville si». Disse orda karakteriserer nøyaktig kjerna og innholdet i den politiske avskygninga som spilte ei så stor rolle på kongressen, og som nettopp utmerker seg ved sitt ønske om sjølstendighet, sin smålighet, sin mangel på egen linje, frykten for hva folk vil si, den konstante vaklinga mellom de to bestemte sidene, frykten for å gjøre klart greie for sitt credo* — kort sagt, den utmerker seg med alle trekka til en «sump».**

For øvrig var det en følge av den politiske holdningsløsheten til den ustø gruppa at *ingen*, bortsett fra bundisten Judin (s. 53), la fram en resolusjon for kongressen om å innby et av medlemmene av Borba-gruppa. Resolusjonen fra Judin fikk fem stemmer — alle bundister, åpenbart. De vaklende elementene hadde skifta side igjen! Stemmeandelen til midtgruppa viser seg omtrentlig ved avstemninga over resolusjonene fra Koltsov og Judin om dette spørsmålet: Iskraitene fikk trettito stemmer (s. 47), bundistene fikk seksten, det vil si de to stemmene til kamerat Makhov (jfr. s. 46), de fire stemmene til medlemmene av *Jusjni Rabotsji*-gruppa og to andre, i tillegg til de åtte anti-iskraitstemmene. Om et øyeblikk skal vi vise at denne oppstillinga på in-

* *Credo* — trosbekjennelse. — *Red.*

** Det fins folk i partiet vårt i dag som blir forferda når de hører dette ordet, og skriker opp om ukameratslige diskusjonsmetoder. Ei merkelig forvrenging av følsomhet som skyldes ... en malplassert sans for offisielle former! Det fins knapt noe politisk parti som kjenner til indre kamper, som har greid seg uten dette ordet. Det har alltid betegna de ustø elementene som vakler mellom de to stridende partene. Ikke engang tyskerne, som virkelig veit hvordan de skal holde de indre kampene sine innafor svært bestemte grenser, blir fornærma av ordet *versumpft* (forsumpa — *Red.*), eller forferda, og de viser heller ikke latterlig offisielt snerperi.

gen måte kan bli sett på som tilfeldig. Men la oss først kort merke oss kamerat Martovs *nåværende* oppfatning av episoden med Organisasjonskomiteen. Martov hevda i Forbundet at «Pavlovitsj og andre satte gemyttene i kok». En trenger bare å se etter i kongressprotokollen for å se at de lengste, mest opphissa og skarpeste talene mot Borba og Organisasjonskomiteen blei holdt av Martov sjøl. Når han prøver å legge «skylda» på Pavlovitsj, så viser han bare sin egen ustøhet: før kongressen var det nettopp Pavlovitsj han hjalp til med å få valgt som det sjuende medlemmet av redaksjonen. På kongressen sto han helt og fullt sammen med Pavlovitsj (s. 44) mot Egorov. Men etterpå, etter at han hadde lidd nederlag overfor Pavlovitsj, begynte han å anklage ham for å «sette gemyttene i kok». Dette er latterlig.

I *Iskra* (nr. 56) ironiserer Martov over at spørsmålet om X eller Y skulle inviteres, blei gitt så stor betydning. Men igjen vender ironien seg mot Martov, for det var denne episoden med Organisasjonskomiteen som starta striden om et så «betydningsfullt» spørsmål som det å innby X eller Y til å ta plass i sentralkomiteen eller hovedorganet. Det høver seg ikke å måle med to forskjellige målestokker, alt etter som saka gjelder *din egen* «gruppe av en lavere orden» (i forhold til partiet), eller *noen andres* gruppe. Dette er nettopp ei spissborgerlig og sirkelmessig holdning, ikke ei partiholdning. Ei enkel sammenlikning mellom Martovs tale i Forbundet (s. 57) og talen hans på kongressen (s. 44) viser dette klart nok. «Jeg kan ikke forstå,» sa Martov blant annet i Forbundet, «hvordan folk kan pukke på å kalle seg iskraitter og samtidig skamme seg over å være iskraitter.» En pussig mangel på forståelse for forskjellen mellom «å kalle seg» og «å være» — mellom ord og handling. Martov sjøl *kalte seg* motstander av tvangsgrupperinger på kongressen, likevel blei han tilhenger av dem etter kongressen ...

D. OPPLØSNINGA AV *JUSJNI RABOTSJI-GRUPPA*

Grupperinga av delegatene i spørsmålet om Organisasjonskomiteen kan kanskje synes tilfeldig. Men ei slik oppfatning ville være feilaktig, og for å fjerne den skal vi gå bort fra tidsrekkefølgen og straks undersøke en episode som fant sted mot slutten av kongressen, men som var knytta svært nært til den vi nettopp har diskutert. Det var episoden med oppløsninga av *Jusjni Rabotsji-gruppa*. *Iskras* organisatoriske retning — fullstendig sammenslutning av alle partikreftene og fjerning av kaoset som skilte dem, kom her i konflikt med interessene til *ei* av gruppene som hadde gjort nyttig arbeid da det ikke var noe virkelig parti, men som var blitt overflødig nå når arbeidet blei sentralisert. Fra sirkelinteressenes standpunkt hadde *Jusjni Rabotsji-gruppa* like stor rett som den gamle *Iskra*-redaksjonen til å kreve «kontinuitet» og ukrenkelighet. Men ut fra partiinteressene hadde den plikt til å underordne seg at kreftene dens blei overført til «de tilsvarende partiorganisasjonene» (s. 313, siste del av den resolusjonen som blei vedtatt på kongressen). Fra standpunktet til sirkelinteressene og «spissborgerligheten» kunne ikke oppløsninga av ei nyttig gruppe, som ikke ønska oppløsning mer enn den gamle *Iskra*-redaksjonen gjorde, se ut som noe annet enn ei «ømtålig sak» (et uttrykk som kamerat Rusov og kamerat Deutsch nytta). Men fra partiinteressenes standpunkt var oppløsninga av den, «assimileringa»* av den i partiet (Gusevs uttrykk), nødvendig. *Jusjni Rabotsji-gruppa* erklærte rett ut at den «ikke fant det nødvendig» å erklære seg oppløst, og krevde at «kongressen bestemt uttrykker oppfatninga si», og uttrykker den «øyeblikkelig: Ja eller nei». *Jusjni Rabotsji-gruppa* påberopte seg

* *Assimilering* — opptak og omdanning til deler av seg sjøl. — *Red.*

åpent den samme «kontinuiteten» som den gamle *Iskra*-redaksjonen begynte å påberope seg ... etter at den var oppløst! «Sjøl om vi alle er enkeltmedlemmer av ett parti,» sa kamerat Egorov, «består det ikke desto mindre av ei rekke organisasjoner som vi må rekne som *historiske størrelser* ... Om en slik organisasjon *ikke er skadelig for partiet, er det ingen grunn til å oppløse den.*»

Slik blei det helt bestemt reist et viktig *prinsipp-spørsmål*, og alle iskraitene — for så vidt som deres egne sirkelinteresser ennå ikke hadde kommet i forgrunnen — sto fast mot de utstø elementene (bundistene og to av *Rabotsjeje Djelo*-folka hadde alt forlatt kongressen. De ville uten tvil med kropp og sjel ha vært for å «rekne med historiske størrelser»). Resultatet av avstemninga var *treuttien for*, fem mot og fem avholdende (de fire stemmene til medlemmene av *Jusjni Rabotsji*-gruppa og en til, mest sannsynlig stemmen til Bjelov etter de tidligere uttalelsene hans å dømme, s. 308). Her kan en tydelig oppdage ei gruppe på *ti stemmer*, som sto klart imot den prinsippfaste organisasjonsplanen til *Iskra* og forsvarte sirkelånden mot partiånden. Under diskusjonen la iskraitene nettopp fram spørsmålet fra et prinsipielt standpunkt (se talen til Lange, s. 315). De gikk mot provinsiell amatørisme og splittelse, de avviste å ta hensyn til «sympatiene» til enkeltorganisasjoner og erklærte rett ut at «dersom kameratene i *Jusjni Rabotsji* hadde holdt seg strengere til prinsipper tidligere, for ett eller to år siden, ville enheten i partiet og seieren for programprinsippene som vi har godkjent her, ha vært oppnådd tidligere». Orlov, Gusev, Ljadov, Rusov, Pavlovitsj, Glebov og Gorin snakka alle i samme ånd. Og langt fra å protestere mot disse bestemte og gjentatte henvisningene på kongressen til mangelen på prinsipp i politikken og «linja» til *Jusjni Rabotsji*, til Makhov og andre, langt fra å ta noe forbehold på dette punktet, slutta iskraitene fra «mindretallet», i skikkelse av Deutsch, seg til disse syns-

punktene med full styrke, fordømte «kaos» og hilste velkommen den «likeframme måten spørsmålet blei reist på» (s. 315) av den sjølsamme kamerat Rusov, som *på dette møtet* — skrekk og gru! — var frekk nok til å «reise likeframt» spørsmålet om den gamle redaksjonen også på et reint partigrunnlag (s. 325).

Hos *Jusjni Rabotsji*-gruppa vakte forslaget om å oppløse den voldsom forbitrelse, noe vi kan finne spor av i protokollen. (En må ikke gløkke at protokollen bare gir ei bleik gjenspeiling av diskusjonene, for den gjengir ikke hele talene, men bare sammentrengte oppsummeringer og utdrag.) Kamerat Egorov kalte til og med det å nevne *Rabotsjaja Mysl*-gruppa⁹ sammen med *Jusjni Rabotsji* ei «løgn» — et typisk eksempel på den holdninga som rådde på kongressen mot den konsekvente økonomismen. Til og med mye seinere, på det 37. møtet, snakka Egorov ytterst irritert om oppløsninga av *Jusjni Rabotsji* (s. 356), og ba om å få protokollført at under diskusjonen om *Jusjni Rabotsji*, hadde medlemmene av gruppa verken blitt spurt om utgivelsesmidler eller om kontrollen fra hovedorganet og sentralkomiteen. Under diskusjonen om *Jusjni Rabotsji* ymta kamerat Popov om et kompakt flertall som hadde avgjort gruppas skjebne på forhånd. «Nå,» sa han (s. 316), «etter talene til kameratene Gusev og Orlov, er alt klart.» Meninga med disse orda kan ikke bli misforstått: Nå, etter at iskraitene hadde slått fast meninga si og lagt fram en resolusjon, var alt klart, dvs. det var klart at *Jusjni Rabotsji* ville bli oppløst, mot sine egne ønsker. Her trakk talsmannen for *Jusjni Rabotsji* sjøl et skille mellom iskraitene (og, nærmere bestemt, iskraitter som Gusev og Orlov) og sine egne tilhengere, som sto for forskjellige «linjer» i organisasjonspolitikken. Og når *Iskra* av i dag utgir *Jusjni Rabotsji*-gruppa (og Makhov også, sannsynligvis?) som «typiske iskraitter», så viser det bare at den nye redaksjonen har glømt de viktigste hendingene (ut fra standpunktet til denne gruppa) på kongressen, og er

oppsatt på å dekke over det bevismaterialet som viser hvilke elementer som kom til å danne det som er kjent som «mindretallet».

Dessverre blei ikke spørsmålet om et vidtfamnende tidsskrift i masseopplag diskutert på kongressen. Det blei diskutert svært aktivt av alle iskraitene både før kongressen og under sjølve kongressen, utenom møtene, og de blei enige om at det ville være svært ufornuftig å sette i gang med et slikt tidsskrift, eller omdanne noen av dem som fantes til dette formålet, på dette tidspunktet i partiets liv. Anti-iskraitene uttrykte den motsatte oppfatninga på kongressen. Det gjorde også *Jusjni Rabotsji*-gruppa i beretninga si, og den kjensgjerninga at et forslag om dette, med ti underskrifter, ikke blei lagt fram, kan bare skyldes tilfeldigheter eller motvilje mot å sette fram ei «håpløs» sak.

E. EPISODEN MED SPRÅKLIG JAMSTILLING

La oss vende tilbake til tidsrekkefølgen på kongressmøtene.

Vi har nå på en overbevisende måte sett at til og med før kongressen gikk videre til å diskutere det den skulle behandle, hadde det ikke bare klart avslørt seg ei helt bestemt gruppe av anti-iskraitter (åtte stemmer), men også ei gruppe av mellomliggende og ustø elementer som var klare til å støtte de åtte anti-iskraitene og øke stemmetallet deres til omkring seksten eller atten.

Spørsmålet om Bunds stilling i partiet, som blei diskutert uhyre og overdrevent detaljert på kongressen, kokte ned til at prinsippet blei vedtatt, mens det praktiske vedtaket blei utsatt til diskusjonen om organisering. Fordi de punktene det gjaldt var blitt gitt nokså stor plass i pressa før kongressen, brakte diskusjonen

på kongressen fram forholdsvis lite nytt. Men det må nevnes at tilhengerne av *Rabotsjeje Djelo* (Martynov, Akimov og Brucker), tok det forbeholdet — sjøl om de var enige i resolusjonen til Martov — at de fant den utilstrekkelig og var uenige med de konklusjonene som blei trukket av den (s. 69, 73, 83 og 86).

Etter at kongressen hadde diskutert Bunds stilling, gikk den over til programmet. Denne diskusjonen samla seg i hovedsak om detaljendringer som bare har liten interesse. Opposisjonen fra anti-iskraitene i prinsipp-saker kom bare til uttrykk i kamerat Martynovs voldsomme angrep på den berømte framlegginga av spørsmålet om spontanitet og bevissthet. Martynov blei sjølsagt støtta fullt og helt av bundistene og *Rabotsjeje Djelo*-folka. Det uholdbare i innvendingene hans pekte blant andre Martov og Plekhanov på. Som en raritet må en merke seg at *Iskra*-redaksjonen (åpenbart etter å ha tenkt seg om to ganger), nå har gått over på Martynovs side og sier det motsatte av det de sa på kongressen! Trulig er dette i samsvar med det berømmelige prinsippet om «kontinuitet» ... For oss står det bare igjen å vente til redaksjonen har oppklart spørsmålet grundig og forklart oss nøyaktig hvor langt den er enig med Martynov, nøyaktig på hvilke punkter, og siden når. I mellomtida spør vi bare: Har noen noen gang sett et *partiorgan* der redaksjonen etter en kongress sa det stikk motsatte av det den hadde sagt på kongressen?

La oss hoppe over argumentene om å velge *Iskra* som hovedorgan (vi tok det for oss ovafor) og begynnelsen av diskusjonen om vedtektene (som det vil være mer hensiktsmessig å undersøke i samband med hele diskusjonen om vedtektene) og se på de prinsipielle avskyningene som kom fram under programdiskusjonen. La oss først av alt merke oss en detalj som er svært karakteristisk, nemlig diskusjonen om forholdsmessig representasjon. Kamerat Egorov fra *Jusjni Rabotsji* talte for å ta dette punktet med i programmet, og gjorde det på en slik måte at det framkalte en rettmessig merknad fra

Posadovski (en iskraitt fra mindretallet) om at det var en «alvorlig meningsforskjell». «Det kan ikke være noen tvil,» sa kamerat Posadovski, «om at vi ikke er enige om følgende grunnleggende spørsmål: *Bør vi underordne den framtidige politikken vår visse grunnleggende demokratiske prinsipper og tillegge dem absolutt verdi*, eller bør alle demokratiske prinsipper utelukkende bli underordna partiinteressene våre? Jeg er avgjort for det siste.» Plekhanov «slutta seg fullt ut» til Posadovski. Han protesterte bare i enda mer bestemte og ettertrykkelige ordelag mot «den absolutte verdien av demokratiske prinsipper» og mot å se «abstrakt» på dem. «Hypotetisk», sa han, «kan en tenke seg et tilfelle der sosialdemokrater ville gå mot alminnelig stemmerett. Det var ei tid da borgerskapet i de italienske republikkene tok fra medlemmene av adelen politiske rettigheter. Det revolusjonære proletariatet kunne innskrenke de politiske rettighetene til de øvre klassene på samme vis som de øvre klassene har pleid å innskrenke de politiske rettighetene til proletariatet.» Talen til Plekhanov blei hilst med bifall og *hysjing*, og da Plekhanov protesterte mot en eller annens *Zwischenruf**: «La være å hysje» og ba kameratene om ikke å legge band på demonstrasjonene sine, reiste kamerat Egorov seg og sa: «Siden slike taler framkaller bifall, er det min plikt å hysje.» Sammen med kamerat Goldblatt (en delegat fra Bund) reiste kamerat Egorov innvendinger mot synspunktene til Posadovski og Plekhanov. Dessverre blei diskusjonen avslutta, og dette spørsmålet som hadde dukka opp under den, forsvant øyeblikkelig fra scenen. Men det nytter ikke for kamerat Martov nå å prøve å bagatellisere eller til og med rett og slett å nekte for at det var viktig, ved å si på Forbundskongressen: «Disse orda (til Plekhanov) vakte harme blant noen av delegatene. Dette kunne lett ha vært unngått om kamerat Plekhanov hadde lagt til at

* *Zwischenruf* — tysk, tilrop fra salen. — Red.

det sjølsagt var umulig å tenke seg en så tragisk situasjon at proletariatet måtte trampe på slike politiske rettigheter som pressefrihet for å konsolidere seieren sin» (*Plekhanov: 'Merci'**) (Forbundsprotokollen, s. 58). Denne fortolkninga står i *direkte* motsetning til kamerat Posadovskis kategoriske erklæring *på kongressen* om en «alvorlig meningsforskjell» og uenighet i et «grunnleggende spørsmål». I dette grunnleggende spørsmålet gikk alle iskraitene *mot* talsmennene for det anti-iskraitiske «høyre» (Goldblatt) og kongress-«sentrum» (Egorov). Dette er ei kjensgjerning, og en kan trygt hevde at om «sentrum» (jeg håper at dette ordet vil virke mindre sjokkerende på de «offisielle» tilhengerne av mildhet enn noen andre ...) hadde hatt høve til å snakke «uten å legge band på seg» (gjennom kamerat Egorovs eller Makhovs munn) om dette eller tilsvarende spørsmål, så ville den alvorlige meningsforskjellen ha kommet fram med en gang.

Den kom enda klarere fram i saka om «språklig jamstilling» (Protokollen, s. 171 ff.). På dette punktet var det ikke så mye diskusjonen, men avstemningene som var megetsigende: Når vi rekner opp hvor mange ganger det blei foretatt avstemning, får vi det utrulige tallet *seksten*! Og hva blei det stemt over? Over om det i programmet var tilstrekkelig å fastsette likhet mellom alle borgere uavhengig av kjønn osv., *og språk*, eller om det var nødvendig å fastsette «språklig frihet» eller «språklig jamstilling». Kamerat Martov karakteriserte denne episoden nokså nøyaktig på Forbundskongressen da han sa at en «batagellmessig strid om formuleringa av ett punkt i programmet, blei ei prinsippsak fordi halve kongressen var klar til å kaste programkomiteen». Nettopp.* Den umiddelbare årsaken til denne kon-

* *Merci* — fransk, takk. — *Red.*

* Martov la til: «Ved dette høvet gjorde Plekhanovs vittighet om esler stor skade.» (Da spørsmålet om språklig frihet blei diskutert, nevnte en bundist, trur jeg det var, blant andre institusjoner stutterier (anlegg for avl og oppdrett av hester). Da sa Plekhanov høyt til seg

flikten var virkelig bagatellmessig, likevel blei den ei *prinsippsak* og fikk følgelig uhyre bitre former. Det gikk til og med så langt som til forsøk på å «styrte» programkomiteen, på å mistenke folk for å ønske å «*villed kongressen*» (som Egorov mistenkte Martov for!) og personlige bemerkninger av det ... groveste slaget (s. 178). Sjøl kamerat Popov «uttrykte beklagelse over at reine bagateller hadde ført til *en slik* atmosfære» (mi utheving, s. 182) som den som rådde under tre hele møter (det 16., 17. og 18.).

Alle disse uttrykka peker helt bestemt og avgjort på den uhyre viktige kjensgjerninga at atmosfæren med «mistenksomhet» og de bitreste former for konflikt («styrting») — som *Iskra*-flertallet seinere, på Forbundskongressen, blei holdt ansvarlig for! — i virkeligheten oppsto *lenge før vi splitta oss i et flertall og et mindretall*. Jeg gjentar, dette er ei uhyre viktig kjensgjerning, ei grunnleggende kjensgjerning, og det å ikke forstå det, fører svært mange folk til svært tankeløse slutninger om at flertallet på slutten av kongressen hadde vært kunstig. Ut fra det nåværende synspunkt til kamerat Martov, som hevder at ni tideler av kongressdelegatene var iskraitter, er den kjensgjerninga at «bare bagateller», en «uviktig» årsak, kunne ha ført til en konflikt som blei et «prinsippsspørsmål» og nesten førte til at et kongressutvalg blei kasta, fullstendig uforklar-

sjøl: «Hester snakker ikke, men det hender at esler gjør det.») Sjølsagt kan jeg ikke se noe særskilt mildt, imøtekommende, taktfullt eller smidig i denne vittigheten. Men jeg synes det er rart at Martov, som vedgikk at striden blei ei *prinsippsak*, ikke gjorde noe som helst forsøk på å analysere hva dette prinsippet var og hvilke meningsavskygninger som kom til uttrykk her, men innskrenka seg til å snakke om hvor «skadelige» vittigheter er. Dette er i sannhet ei byråkratisk og formalistisk innstilling! Det er sant at det «blei gjort mye skade på kongressen» av bitende vittigheter, som ikke bare blei retta mot bundistene, men også mot dem som bundistene av og til støtta og til og med redda fra nederlag. Men straks en innrømmer at episoden dreide seg om prinsipper, kan en ikke innskrenke seg til fraser om det «utillatelige» (Forbundsprotokollen, s. 58) ved visse vittigheter.

lig og meningsløst. Det ville være latterlig å unngå den-
ne *kjensgjerninga* med jamring og klager over «skade-
lige» vittigheter. Ingen bitende vittighet kunne ha gjort
konflikten til ei prinsippsak. Det kunne den bare bli på
grunn av karakteren til de politiske grupperingene på
kongressen. Det var ikke bitende bemerkninger og
vittigheter som ga opphav til konflikten — de var bare
et *symptom* på at sjølve den politiske grupperinga på
kongressen skjulte en «motsigelse», at den skjulte alle
spirene til en konflikt, at den skjulte en indre uens-
artethet som sprengte seg fram med egen indre kraft
ved det minste høve, *sjøl det mest bagatellmessige*.

På den andre sida, fra det synspunktet som jeg ser
kongressen, og som jeg mener det er min plikt å opp-
rettholde som ei bestemt politisk fortolkning av hend-
ingene, sjøl om denne fortolkninga kan synes for-
nærmende for noen — ut fra dette synspunktet er den
desperat akutte *prinsipielle* konflikten som oppsto ved
et «ubetydelig» høve, helt forklarlig og uunngåelig.
Fordi det *hele tida* foregikk en kamp mellom iskraitene
og anti-iskraitene på kongressen vår, fordi det sto ustø
elementer mellom dem og fordi de sistnevnte sammen
med anti-iskraitene kontrollerte en tredjedel av stem-
mene ($8 + 10 = 18$, av 51 ifølge mi berekning som sjøl-
sagt er omtrentlig), så er det helt klart og naturlig at *alle*
frafall fra iskraitene, sjøl av et lite mindretall, skapte
muligheten for at den anti-iskraitiske retninga kunne
seire, og førte derfor til en «vanvittig» kamp. Dette var
ikke resultat av upassende bitende bemerkninger og an-
grep, men av den politiske sammensetninga. Det var ik-
ke bitende bemerkninger som førte til den politiske
konflikten, det var det at det fantes en politisk konflikt
i sjølve grupperinga på kongressen, som førte til biten-
de bemerkninger og angrep. — Denne motsetninga ut-
trykker den avgjørende prinsipielle uenigheten mellom
Martov og meg i vurderinga av den politiske betydninga
av kongressen og resultatene av den.

Alt i alt var det tre hovedsaker i løpet av kongressen

der et lite antall iskraitter falt fra flertallet, nemlig spørsmålet om språklig jamstilling, paragraf 1 i vedtektenes og valga. I alle tre tilfellene fulgte det en voldsom kamp, som til sist førte til den alvorlige krisa vi har i partiet i dag. For å forstå denne krisa og denne kampen politisk, må vi ikke innskrenke oss til fraser om det utilatelige i vittigheter, men vi må undersøke hvordan de avskygningene som tørna sammen på kongressen gruppete seg politisk. Episoden med «språklig jamstilling» er derfor dobbelt interessant for så vidt som det gjelder å få slått fast årsakene til uenigheten. For her var Martov (var ennå!) en iskrait og kjempa mot anti-iskraitene og «sentrum», kanskje hardere enn noen andre.

Krigen åpna med en strid mellom kamerat Martov og kamerat Lieber, lederen for bundistene (s. 171—72). Martov hevda at kravet om «likhet mellom innbyggerne» var tilstrekkelig. «Språklig frihet» blei forkasta, men «språklig jamstilling» blei straks foreslått, og kamerat Egorov slutta seg til Lieber i kampen. Martov erklærte at det var fetisjisme* «når talere pukker på at nasjonaliteter er jamstilte, og overfører manglende jamstilling til det språklige området. Spørsmålet burde bli undersøkt nettopp fra den motsatte synsvinkelen: Det fins ulikheter mellom nasjonaliteter, og ett av uttrykka for det er at folk som tilhører visse nasjoner er frarøva retten til å bruke sitt eget morsmål» (s. 172). Her hadde Martov helt rett. Det fullstendig grunnløse forsøket fra Lieber og Egorov på å holde fast på at formuleringa deres var riktig, og få det til at vi var uvillige eller ute av stand til å støtte prinsippet om jamstilling mellom nasjonaliteter, var virkelig en slags fetisjisme. I virkeligheten forsvarte de, liksom «fetisjdyrkere», ordet og ikke prinsippet. De handla ikke ut fra redsel for

**Fetisjisme* — fetisjdyrkelse. *Fetisj* er en gjenstand som primitive folk trur er bærer av en hemmelighetsfull makt, og derfor dyrker de den som gud. — *Red.*

å gjøre en prinsipiell feil, men ut fra redsel for hva folk kunne si. Denne vakleворne mentaliteten (hva om «andre» klandrer oss for dette?), som vi alt merka oss i samband med episoden med Organisasjonskomiteen, viste hele vårt «sentrum» klart her. En annen av talsmennene for «sentrum», delegaten Lvov fra gruve-distriktene, som sto *Jusjni Rabotsji* nær, erklærte at «spørsmålet om språklig undertrykking som er blitt reist av grenseområdene er et svært alvorlig spørsmål. Det er viktig å ta med et punkt om språk i programmet vårt, og på det viset rydde av vegen alle muligheter for at sosialdemokratene blir mistenkt for russifiserings-tendenser». Ei bemerkelsesverdig forklaring av «alvoret» i spørsmålet. Det er veldig alvorlig *fordi* en må fjerne mulige mistanker fra grenseområdenes side! Taleren sier absolutt ingenting om kjerna i spørsmålet. Han motbeviser ikke anklagen om fetisjisme, men stadfester den helt og fullt, for han viser en fullkommen mangel på egne argumenter og snakker bare om hva grenseområdene kan si. Alt de *kan* si vil være *usant* — blir han fortalt. Men istedenfor å undersøke om dette er sant eller ikke, svarer han: «*De kan mistenke.*»

Ei *slik* framlegging av spørsmålet, knytta sammen med påstanden om at det er alvorlig og viktig, reiser virkelig ei prinsippsak, men slett ikke det som Lieber-, Egorov- og Lvov-folka vil se i det. Det prinsippet det dreier seg om er: Skal vi overlate til organisasjonene og medlemmene av partiet å bruke de allmenne og grunnleggende programtesene på de særegne vilkåra sine, og å utvikle tesene med hensyn til en slik bruk, eller skal vi fylle programmet med små detaljer, bagateller, gjentakelser og kasuistikk*, bare av frykt for mistanker? Det prinsippet det dreier seg om er: Hvordan kan sosialdemokrater se («ha mistanke om») et forsøk på å innskrenke grunnleggende demokratiske rettigheter og friheter i en kamp mot kasuistikk? Når skal vi endelig

* Kasuistikk — samling detaljerte beskrivelser av særtilfeller. — *Red.*

vende oss av med fetisjistisk dyrking av kasuistikk? — Det var den tanken som falt oss inn da vi iakttok kampen om «språk».

Grupperinga av delegatene i denne kampen blir særlig tydelig på grunn av de tallrike avstemningene ved navneopprop. Det var ikke mindre enn tre. I fast opposisjon til *Iskra*-kjerna sto hele tida anti-iskraitene (åtte stemmer) og — med svært få svingninger — hele sentrum (Makhov, Lvov, Egorov, Popov, Medvedev, Ivanov, Tsarjov og Bjelov, bare de to sistnevnte vakla til å begynne med. Snart avholdt de seg fra å stemme, snart stemte de med oss, og det var først under den tredje avstemninga at stillinga deres blei klart bestemt). Av iskraitene falt flere fra — hovedsakelig kaukasierne (tre med seks stemmer), og takket være dette fikk den «fetisjistiske» strømninga til slutt overtaket. Under den tredje avstemninga, da tilhengerne av begge strømmningene hadde gjort stillinga si så klar som mulig, brøt de tre kaukasierne — med seks stemmer — med flertallsiskraitene og gikk over til den andre sida. To delegater, Posadovski og Kostitsj, falt fra mindretallsiskraitene med to stemmer. Under de to første avstemningene hadde følgende gått over til den andre sida eller avholdt seg fra å stemme: Lenski, Stepanov og Gorski fra *Iskra*-flertallet, og Deutsch fra mindretallet. *Det at åtte Iskra-stemmer falt fra (av i alt trettitre), ga anti-iskraitene og de ustø elementene overtaket.* Det var nettopp denne grunnleggende kjensgjerninga om kongressgrupperinga som blei gjentatt (bare at det var *andre* iskraitter som falt fra) under avstemninga om paragraf 1 i vedtektene, og under valga. Det overrasker ikke at de som blei slått i valga, nå lukker øynene omhyggelig for de *politiske grunnene* til dette nederlaget, for *utgangspunktene* for den konflikten mellom avskygninger som gradvis blottstilte de ustø og politisk ryggesløse elementene og avslørte dem stadig mer ubarmhjertig i partiets øyne. Episoden med språklig jamstilling viser oss denne konflikten desto klarere, for-

di kamerat Martov på den tida ennå ikke hadde gjort seg fortjent til lovprisningene og bifallet fra Akimov og Makhov.

F. JORDBRUKSPROGRAMMET

Anti-iskraittenes og «sentrums» prinsipielle mangel på konsekvens kom også klart fram gjennom diskusjonen av jordbruksprogrammet, som tok så mye av tida på kongressen (se Protokollen, s. 190-226) og som reiste ei rekke uhyre interessante spørsmål. Som en kunne vente, blei felttoget mot programmet starta av kamerat Martynov (etter noen mindre bemerkninger fra kameratene Lieber og Egorov). Han kom med det gamle argumentet om at ved å rette på «denne særskilte historiske urettferdigheten», «rettferdiggjør vi» indirekte «andre historiske urettferdigheter», og så vidare. Han fikk tilslutning fra kamerat Egorov, som til og med fant «betydninga av dette programmet uklart. Er det et program for oss, det vil si definerer det krava våre, eller ønsker vi å gjøre det populært?» (!!?) Kamerat Lieber sa han «gjærne ville peke på det samme som kamerat Egorov». Kamerat Makhov uttalte seg i sin vanlige sikre stil og erklærte at «flertallet (?) av talerne umulig kan forstå hva det framlagte programmet betyr og hvilke mål det har». Det foreslåtte programmet, skjønner dere, «kan knapt bli sett på som et sosialdemokratisk jordbruksprogram». Det ... «har en liten smak av leik i seg når det gjelder å rette opp historiske urettferdigheter». Det bærer «spor av demagogi og eventyrpolitikk». Som ei teoretisk rettferdiggjøring av denne dypsindigheten kom den karikaturen og over-

forenklinga som er så vanlig i vulgærmarxismen: Iskraitene, blei vi fortalt, «ønsker å behandle bøndene som noe enhetlig sammensatt. Men fordi bøndene blei splitta opp i klasser for lenge siden (?), må det å sette fram ett program uunngåelig gjøre hele programmet demagogisk, og føre til eventyrpolitikk når det blir satt ut i livet» (s. 202). Kamerat Makhov «buste» her ut med den virkelig grunnen til at jordbruksprogrammet vårt blir møtt med uvilje fra mange sosialdemokrater som er klare til å «anerkjenne» *Iskra* (som Makhov sjøl gjorde), men som overhodet ikke har makta å gripe *Iskras* allmenne retning, dets teoretiske og taktiske standpunkt. Årsaken til manglende forståelse for dette programmet var og er vulgarisering av marxismen overfor en så sammensatt og mangesidig foreteelse som den russiske bondeøkonomiens nåværende system, og ikke ulike meninger om enkeltsaker. Lederne for anti-*Iskra*-elementene (Liber og Martynov) og for «sentrum» (Egorov og Makhov) fant hverandre også raskt på dette vulgærmarxistiske standpunktet. Kamerat Egorov uttrykte i tillegg åpent et av særmerkene ved *Jusjni Rabotsji* og de gruppene og sirklene som ble trukket mot den kanten, nemlig at de ikke makta å gripe betydninga av bondebevegelsen, at de ikke makta å gripe at det ikke var overvurdering, men tvert om undervurdering av betydninga av den (og mangel på krefter til å utnytte den) som var sosialdemokratenes svake side på tidspunktet for de første berømte bondeopprøra. «Jeg deler langt fra redaksjonens ulykkelige kjærlighet til bondebevegelsen,» sa kamerat Egorov, «en ulykkelig kjærlighet som mange sosialdemokrater har ligget under for etter bondeurolighetene.» Men dessverre umaka ikke kamerat Egorov seg til å gi kongressen noen klar oppfatning av hva denne ulykkelige kjærligheten som *redaksjonen* hadde, besto i. Han umaka seg ikke til å gi konkrete henvisninger til noe av det materialet som *Iskra* har offentliggjort. Dessuten glømt han at *alle* de grunnleggende punktene i jordbruks-

programmet vårt alt var utvikla av *Iskra* i nummer 3*, det vil si lenge før bondeurolighetene. De som ikke bare «anerkjente» *Iskra* i ord, kunne godt ha gitt mer akt på de teoretiske og taktiske prinsippene det sto for!

«Nei, vi kan ikke gjøre særlig mye blant bøndene!» utbrøt kamerat Egorov, og deretter pekte han på at dette utbruddet ikke var ment som en protest mot noen særskilt «ulykkelig kjærlighet», men som ei avvisning av hele standpunktet vårt: «Det betyr at parolen vår ikke kan konkurrere med parolen til eventyrerne.» Ei svært karakteristisk formulering av ei uprinsipiell holdning, som reduserer alt til «konkurransen» mellom parolene til ulike partier! Og dette blei uttalt etter at taleren hadde sagt seg «tilfreds» med de teoretiske forklaringene, som understreka at vi kjempa for varig framgang i agitasjonen vår uten å miste motet på grunn av forbigående tilbakeslag, og at varig framgang (opp mot den gjallende, men kortvarige larmen fra «konkurrentene» våre) var umulig med mindre programmet hadde et fast teoretisk grunnlag (s. 196). For ei forvirring blir ikke lagt for dagen ved denne forsikringa om «tilfredshet» fulgt av en gjentakelse av vulgære fordommer arva fra den gamle økonomismen,** som lot «parolekonkurranser» avgjøre alt — ikke bare jordbruksspørsmålet, men hele programmet og taktikken for den økonomiske og politiske kampen! «Dere vil ikke kunne 'tvinge' jordbruksarbeideren til å kjempe side om side med den rike bonden for avskårne jordstykker***, som i ikke liten grad alt er i denne rike bondens hender,» sa kamerat Egorov.

* Se Lenin, «Arbeidernes parti og bøndene» (1901) i *Samla verk*, eng. utg., bind 4, s. 420—28. — *Red.*

** *Økonomismen* — ideologi som hevder at arbeiderklassen bare skal kjempe for dagskrav, for brødkrav, og ikke for politiske krav, for demokratiske rettigheter og for å knuse det kapitalistiske systemet. —

*** *Avskårne jordstykker* — de jordstykkene som blei tatt (skåret vekk) fra bøndenes jord og gitt til godseierne i 1861, da livegenskapen blei avskaffa i Russland. Seinere leide godseierne denne jorda ut til bøndene og tok blodige avgifter. — *Red.*

Her har dere igjen den samme overforenklinga, utvilsomt i slekt med den opportunistiske økonomismen vår, som pukka på at det var umulig å 'tvinge' proletaren til å kjempe for det som i ikke liten grad var i hendene på borgerskapet, og som ville falle i hendene på det i enda større grad i framtida. Her har dere igjen den vulgariseringa som glømmer de russiske særegenhetene ved de allmenne kapitalistiske forholda mellom jordbruksarbeideren og den rike bonden. I virkeligheten undertrykker de avskårne jordstykkene jordbruksarbeideren *også*, og det er ikke nødvendig å 'tvinge' han til å kjempe for frigjøring fra slavetilstanden sin. Det er visse intellektuelle som må 'tvinges' — tvinges til å få et mer allsidig syn på oppgavene sine, tvinges til å forkaste sjablongmessige formler i diskusjon av særegne spørsmål, tvinges til å ta omsyn til den historiske situasjonen som forandrer måla våre og gjør dem mer innvikla. Det er bare overtru at musjiken* er dum — men denne overtrua fantes, som kamerat Martov riktig bemerka (s. 202), i talene til kamerat Makhov og de andre motstanderne av jordbruksprogrammet. Bare denne overtrua forklarer hvorfor disse motstanderne glømmer de virkelige levekåra til jordbruksarbeideren vår.

Etter å ha forenkla spørsmålet til ei åpenbar motsetning mellom arbeider og kapitalist, forsøkte talsmennene for «sentrum», som vanlig, å tillegge musjiken sitt eget trangsyn. «Nettopp fordi jeg mener musjiken er oppvakt innafor grensene for det snevre klasseperspektivet sitt», bemerka kamerat Martov, «trur jeg han kommer til å stå for det småborgerlige idealet om beslaglegging og oppdeling.» To ting er opplagt blanda sammen her: Definisjonen av klasseperspektivet til musjiken som småborgerlig, og *innskrenkninga*, reduksjonen av *dette* perspektivet til «trange grenser». Det er i denne reduksjonen mistaket til Egorov- og Martovfolka ligger (akkurat som mistaket til Martynov- og

* *Musjik* — ru., bonde. — *Red.*

Akimov-folka ligger i å redusere proletarens perspektiv til «trange grenser»). For både logikk og historie lærer oss at det småborgerlige klasseperspektivet kan være mer eller mindre snevert og mer eller mindre progressivt, nettopp på grunn av dobbeltstillinga til småborgeren. Langt fra å senke hendene i fortvilelse på grunn av sneverheten («dumskapen») til musjiken eller fordi han er underlagt bestemte «fordommer», må vi arbeide uopphørlig for å utvide perspektivet hans og hjelpe fornuften hans til å seire over fordommene.

Det vulgær-«marxistiske» synet på det russiske jordbruksspørsmålet nådde toppunktet i avslutningsorda i talen til kamerat Makhov, der denne trufaste forkjemperen for den gamle *Iskra*-redaksjonen satte fram prinsippene sine. Det var ikke for ingenting at disse orda blei hilst med bifall ... et hånlige bifall, riktignok. «Jeg veit sjølsagt ikke hva som skal kalles ei ulykke,» sa kamerat Makhov, som var fornærma over utsagnet til Plekhanov om at vi slett ikke var forskrekka over bevegelsen for allmenn gjenoppdeling*, og at vi ikke ville være de som holdt igjen denne progressive (borgerlig progressive) bevegelsen. «Men denne revolusjonen, om det kan kalles noe slikt, vil ikke bli en revolusjonær revolusjon. Det vil være mer sannferdig å kalle det — ikke revolusjon, men reaksjon (*latter*), en revolusjon som likna mer på opptøyer ... En slik revolusjon ville sette oss tilbake, og det ville kreve ei viss tid å komme tilbake til den stillinga vi har i dag. I dag har vi langt mer enn under den franske revolusjonen (*hånlige bifall*), vi har et sosialdemokratisk parti (*latter*) ...» Ja, et sosialdemokratisk parti som tenkte som Makhov, eller som hadde sentrale organer slik Makhov ville ha dem, fortjente virkelig bare å bli utledd ...

Vi ser altså at sjøl i de reinte teoretiske spørsmåla som

* *Allmenn gjenoppdeling* — allmenn gjenoppdeling av jorda (russisk: *Tsjorni peredel*) var en parole som sto sterkt blant de russiske bønderne i tsar-Russland. — *Red.*

jordbruksprogrammet reiste, viste den allerede velkjente grupperinga seg med en gang. Anti-iskraittene (åtte stemmer) storma i felten på vegne av vulgærmarxismen, og etter dem dilta lederne for «sentrum», Egorov- og Makhov-folka, som stadig går i surr og forviller seg inn i det samme snevre perspektivet. Derfor er det helt naturlig at avstemninga om visse punkter i jordbruksprogrammet endte i tretti og trettifem stemmer for (s. 225 og 226), det vil si om lag det samme tallet som vi så i striden om hvilken plass Bund-spørsmålet skulle ha på dagsordenen, i episoden med Organisasjonskomiteen og i spørsmålet om å nedlegge *Jusjni Rabotsji*. Det var nok at det kom opp ei sak som ikke falt helt innafor det mønstret som alt var oppretta og vanlig, og som krevde litt uavhengig bruk av teorien til Marx på særegne og nye (nye for tyskerne) samfunnsmessige og økonomiske forhold, så viste det seg at de iskraittene som beviste at de var på høyde med problemene, bare utgjorde tre femtedeler av stemmetallet, mens hele «sentrum» snudde og fulgte Lieber- og Martynov-folka. Likevel strever kamerat Martov etter å dekke over denne opplagte kjensgjerninga og unngår engstelig alt snakk om avstemninger der meningsnyanser kom tydelig fram!

Det er helt innlysende fra diskusjonen om jordbruksprogrammet at iskraittene måtte kjempe mot godt og vel to femtedeler av kongressen. De kaukasiske delegatene tok et fullstendig riktig standpunkt i dette spørsmålet — noe som trulig i all hovedsak skyldtes at de hadde førstehandskunnskap om formene som de utallige levningene etter føydalismen hadde tatt i deres del av landet. Denne kjensgjerninga avholdt dem fra de skoleguttaktig abstrakte og nakne kontrastene som tilfredstilte Makhov-folka. Martynov og Lieber, Makhov og Egorov blei bekjempa av Plekhanov, av Gusev (som erklærte at han «ofte» hadde «møtt et slikt pessimistisk syn på arbeidet vårt på landsbygda» som kamerat Egorov sto for «blant de kameratene som er aktive i Russ-

land»), av Kostrov, av Karski og av Trotski. Den sistnevnte bemerkte riktig at det «velmente rådet» fra kritikerne av jordbruksprogrammet «smakte for mye av *spissborgerlighet*». Vi bør bare nevne, siden vi studerer den politiske grupperinga på kongressen, at han neppe hadde rett da sidestilte kamerat Lange med Egorov og Makhov i denne delen av talen sin (s. 208). Alle som leser protokollen omhyggelig vil se at Lange og Gorin tok et standpunkt som er temmelig forskjellig fra det som Egorov og Makhov tok. Lange og Gorin likte ikke formuleringa av punktet om avskårne jordstykker, de forsto fullt ut tanken bak jordbruksprogrammet vårt, men prøvde å bruke det på *et annet vis*. De arbeidet positivt for å finne det de så som ei mer uangrikelig formulering, og da de la fram forslaga sine, hadde de som mål enten å overbevise forfatterne av programmet, eller å stille seg på deres side mot alle ikke-iskraittene. For å bli overbevist om den grunnleggende forskjellen mellom Lange og Makhov-folka,* er det nok å sammenlikne forslaga fra Makhov om å forkaste hele jordbruksprogrammet (s. 212, *ni* for, trettiåtte mot) eller enkeltpunkter i det (s. 216 osv.), med standpunktet til Lange, som *la fram* sin egen formulering av punktet om avskårne jordstykker (s. 225).

Da kamerat Trotski viste til de argumentene som smakte av «spissborgerlighet», understreka han at «vi må knytte oss sammen med bøndene i den revolusjonære perioden som nærmer seg» ... «Stilt overfor denne oppgava er skeptisismen og det politiske 'framsynet' til Makhov og Egorov mer skadelig enn en hvilken som helst kortsynthet.» Kamerat Kostitsj, en annen mindretalls-iskraitt, pekte svært treffende på kamerat Makhovs «usikkerhet på seg sjøl og på sin egen prinsippfasthet» — denne beskrivelsen passer på en prikk på «sentrum». «I pessimismen sin er kamerat Makhov ett med Egorov, sjøl om det fins nyanser mellom dem,»

*Jfr. talen til Gorin, s. 213.

fortsatte kamerat Kostitsj. «Han glømmer at sosialdemokratene alt nå arbeider blant bøndene og leder bevegelsen deres så langt det er mulig. Denne pessimismen innsnevrer spillerommet for arbeidet vårt» (s. 210).

For å avslutte undersøkelsen vår av kongressdiskusjonen om programmet, er det verdt å nevne den korte debatten om støtte til opposisjonelle strømninger. Programmet vårt slår klart fast at det sosialdemokratiske partiet støtter «alle *opposisjonelle* og revolusjonære bevegelser *som er retta mot den eksisterende samfunnsmessige og politiske orden i Russland*». En skulle tru at dette siste forbeholdet gjorde det helt klart *nøyaktig hvilke* opposisjonelle strømninger vi støtter. De forskjellige linjene som hadde utvikla seg i partiet vårt for lenge siden, kom likevel med en gang til syne *her også*, uansett hvor vanskelig det er å forestille seg at det ennå var mulig med «forvirring eller misforståelse» i et spørsmål som hadde blitt terpa på så grundig! Det dreide seg åpenbart ikke om misforståelser, men om *avskygninger*. Makhov, Lieber og Martynov slo øyeblikkelig alarm og viste seg nok en gang å være i et så «kompakt» mindretall at kamerat Martov sannsynligvis vil forklare også dette med intriger, renkespill, diplomati og andre pene ting (se talen hans på Forbunds-kongressen), som folk tyr til når de er ute av stand til å forstå de politiske grunnene til at det oppstår «kom-pakte» grupper av både mindretall og flertall.

Makhov begynte nok en gang med ei vulgær forenkling av marxismen. «Vår eneste revolusjonære klasse er proletariatet,» erklærte han, og fra dette riktige premisset trakk han straks en feilaktig konklusjon: «Resten teller ikke, de er bare snyltere (*alminnelig latter*) ... Ja, de er reine snyltere og er bare ute etter å høste fordelene. Jeg er mot å støtte dem» (s. 226). Kamerat Makhovs uforliknelige formulering av standpunktet sitt gjorde mange (av tilhengerne hans) forlegne, men Lieber og Martynov sa seg faktisk enige med han da de foreslo å stryke ordet «opposisjonell» eller avgrense det

ved et tillegg: «demokratisk-opposisjonell». Plekhanov sto helt riktig fram mot denne endringa Martynov kom med. «Vi må kritisere liberalerne,» sa han, «avsløre halvhjertetheten deres. Det er sant ... Men når vi avslører sneverheten og begrensninga til alle andre bevegelser enn den sosialdemokratiske, har vi plikt til å forklare proletariatet at til og med ei forfatning som ikke gir allmenn stemmerett, ville være et skritt framover sammenlikna med absolutismen*, og at det derfor ikke bør foretrekke dagens ordning framfor ei slik forfatning.» Kameratene Martynov, Lieber og Makhov ville ikke si seg enige i dette og holdt urokkelig fast på standpunktet sitt, som blei angrepet av Axelrod, Starover og Trotski, og enda en gang av Plekhanov. Kamerat Makhov greide ved dette høvet å overgå seg sjøl. Først sa han at de andre klassene (bortsett fra proletariatet) «ikke telte» og at han var «mot å støtte dem». Deretter nedlot han seg til å innrømme at «sjøl om borgerskapet i sitt vesen er reaksjonært, så er det ofte revolusjonært — for eksempel i kampen mot føydalismen og levningene fra den». «Men det fins noen grupper,» fortsatte han og gikk fra vondt til verre, «som alltid (?) er reaksjonære. — Til dem hører handverkerne.» Slike teoretiske praktstykker blei altså prestert av nettopp de lederne av «sentrum» som seinere fråda om kjeften i forsvar for den gamle redaksjonen! Sjøl i Vest-Europa, der laugssystemet sto så sterkt, viste handverkerne, liksom resten av småborgerskapet i byene, et uvanlig revolusjonært pågangsmot på den tida da absolutismen blei styrta. Og det er særlig tåpelig av en russisk sosialdemokrat å gjenta tankeløst det våre vestlige kamerater sier om handverkerne i dag, det vil si i en epoke som skiller seg fra absolutismens fall med et hundreår eller et halvt hundreår. Å snakke om at handverkerne i Russ-

* *Absolutisme* — enevoldsherredømme, ikke-parlamentarisk styre-sett. — *Red.*

land er politisk reaksjonære sammenlikna med borgerskapet, er bare å gjenta utenatlærte fraser.

Dessverre gjengir ikke protokollen tallet på stemmer for de forkasta endringsforslaga fra Martynov, Makhov og Lieber i dette spørsmålet. Alt vi kan si er at også her slutta lederne for anti-*Iskra*-elementene og en av lederne for «sentrums»-kreftene* seg sammen i den alt så kjente grupperinga mot iskraittene. Ved oppsummering av *hele program*diskusjonen, er det uråd å se annet enn at av de debattene som overhodet oppildna til og skapte allmenn interesse, var det *ikke en* eneste som unnlot å avsløre den forskjellen i avskygninger som kamerat Martov og den nye *Iskra*-redaksjonen nå overser så omhyggelig.

G. PARTIVEDTEKTENE. UTKASTET TIL KAMERAT MARTOV

Fra programmet gikk kongressen over til partivedtektene (vi holder utafor spørsmålet om hovedorganet, som alt blei berørt ovafor, og delegatenes beretninger, som flertallet av delegatene dessverre ikke var i stand til å legge fram i ei tilfredsstillende form). Det sier seg sjøl at spørsmålet om vedtektene var uhyre viktig for oss al-

* En annen av lederne for denne samme «sentrums»-gruppa, kamerat Egorov, uttalte seg om spørsmålet om støtte til de opposisjonelle strømningene i en annen sammenheng, i samband med resolusjonen til Axelrod om de sosialrevolusjonære¹⁰ (s. 359). Kamerat Egorov oppdaga en «motsigelse» mellom kravet i programmet om *støtte* til alle opposisjonelle og revolusjonære bevegelser og den antagonistiske holdninga både overfor de sosialrevolusjonære og de liberale. Her avslørte kamerat Egorov, i ei anna form, og idet han nærma seg spørsmålet fra en litt annen synsvinkel, den samme snevre oppfatninga av marxismen og den samme ustø, halvfiendtlige holdninga overfor *Iskras* standpunkt (som han hadde «anerkjent») som kameratene Makhov, Lieber og Martynov.

le. «Iskra hadde jo helt fra starten av ikke bare fungert som et presseorgan, men også som ei *organisatorisk* kjerne. I en lederartikkel i nummer fire («Hvor skal vi begynne») satte *Iskra* fram en hel organisatorisk plan* som blei fulgt systematisk og stødig i en periode på *tre* år. Da den andre partikongressen valgte *Iskra* som hovedorgan, handla to av de tre punktene i innledninga til resolusjonen om emnet (s. 147) *nettopp om denne organisatoriske planen og 'Iskras' organisatoriske ideer*: dets rolle i å lede det *praktiske* partiarbeidet og den ledende rolla det hadde spilt i arbeidet med å nå fram til enhet. Derfor er det helt naturlig at *Iskras* arbeid og hele arbeidet med å organisere partiet, hele arbeidet med *virkelig* å gjenoppbygge partiet, *ikke kunne* bli sett på som fullført før de bestemte organisatoriske ideene hadde blitt anerkjent av hele partiet og formelt vedtatt. Denne oppgava var det de organisatoriske vedtektene til partiet skulle løse.

De grunntankene som *Iskra* ville bygge partiorganisasjonen på, kan i det vesentlige bli sammenfatta i følgende to: Den første var sentralismens idé, som bestemte prinsipielt metoden for å avgjøre alle organisatoriske spørsmål og detaljspørsmål. Den andre var tanken om at organet for ideologisk ledelse, avisa, skulle ha en særskilt funksjon. Denne tanken tok omsyn til de øyeblikkelige og særskilte behova som den russiske sosialdemokratiske arbeiderbevegelsen hadde under vilkåra med politisk slaveri, der den *første* operasjonsbasen for den revolusjonære stormen blei oppretta i utlandet.

* I talen sin om valget av *Iskra* som hovedorgan, sa kamerat Popov mellom annet: «Jeg minnes artikkelen 'Hvor skal vi begynne' i nr. 3 og nr. 4 av *Iskra*. Mange av de aktive kameratene i Russland syntes det var en taktløs artikkel. Andre mente at denne planen var fantastisk, og flertallet (? — trulig flertallet rundt kamerat Popov) mente at den bare skyldtes ambisjoner» (s. 140). Som leseren ser er det ikke noe nytt for meg å høre at de politiske syna mine skyldes ambisjoner — ei forklaring som det nå blir kokt suppe på av kamerat Axelrod og kamerat Martov.

Den første tanken, som var prinsipiell, måtte gjennomsyre vedtektene som helhet. Den andre, som var en særegen tanke som var nødvendig på grunn av de tidsbestemte omstendighetene ved sted og handlingsmåte, tok form av et *tilsynelatende* avvik fra sentralismen i forslaget om å opprette *to sentrer, et hovedorgan og en sentralkomite*. Begge disse *Iskra*-grunntankene om partiorganisasjon utvikla jeg i lederartikkelen i *Iskra* (nr. 4): «Hvor skal vi begynne»,* i *Hva må gjøres?*** og endelig i *Brev til en kamerat*,*** der de blei utførlig framstilt, i ei form som praktisk talt var et ferdig sett vedtekter. I virkeligheten sto ikke annet igjen enn arbeidet med å formulere paragrafene i vedtektene, som skulle uttrykke nettopp disse tankene, hvis anerkjennelsen av *Iskra* ikke bare skulle være i navnet, ikke bare skulle være en reint konvensjonell• frase. I forordet til den nye utgava av *Brev til en kamerat* har jeg alt pekt på at det ganske enkelt er nok å sammenlikne partivedtektene med denne brosjyra, for å slå fast at det er fullstendig samsvar mellom de organisatoriske tankene som de to inneholder.●●

Apropos arbeidet med å formulere de organisatoriske tankene til *Iskra* i vedtektene, så må jeg ta for meg en bestemt episode som blei nevnt av kamerat Martov. «... Ei faktisk opplysning,» sa kamerat Martov på Forbundskongressen (s. 58), «vil vise dere hvor uventa det var for Lenin at jeg hadde forfalt til opportunisme når det gjaldt denne paragrafen (dvs. paragraf 1). Om trent en og en halv eller to måneder før kongressen viste

* Se Lenin, «Hvor skal vi begynne» (1901) i *Samla verk*, eng.utg., bind 5, s. 13—24. — *Red.*

** Se Lenin, *Utvalgte verker i 12 bind*, Oktober 1976, b. 2. — *Red.*

*** Se Lenin, «Brev til en kamerat om våre organisatoriske oppgaver» (1902) i *Samla verk*, eng.utg., bind 6, s. 231—52. — *Red.*

• *Konvensjonell* — i overensstemmelse med det som er vanlig. — *Red.*

●● Se Lenin, «Forord til brosjyra Brev til en kamerat» (1904) i *Samla verk*, eng.utg., bind 7, s. 132—33.

jeg Lenin utkastet mitt, der paragraf 1 var formulert akkurat på samme vis som jeg foreslo på kongressen. Lenin gikk imot utkastet mitt fordi det var for detaljert og fortalte meg at det eneste han likte, var tanken i paragraf 1 — definisjonen av partimedlemskap — som han ville ta med i vedtektene sine med visse endringer, fordi han mente at formuleringa mi ikke var heldig. Lenin har altså kjent til formuleringa mi lenge, han kjente synet mitt på denne saka. Dere ser altså at jeg kom til kongressen med åpent visir, at jeg ikke skjulte meninga mi. Jeg advarte han om at jeg ville gå imot gjensidig sjølsupplering, prinsippet om enstemmighet i saker der sentralkomiteen og hovedorganet kunne supplere seg sjøl, og så videre.»

Når det gjelder advarselen om å gå imot gjensidig sjølsupplering, så skal vi seinere se hvordan dette forholdt seg. La oss nå først ta for oss dette «åpne visiret» til Martovs vedtekter. Da Martov på Forbundskongressen etter hukommelsen fortalte om denne episoden med det uheldige utkastet sitt (som han sjøl trakk tilbake på kongressen fordi det var uheldig, men som han med sin særmerkte konsekvens igjen trakk fram i lyset etter kongressen), så glømt han, som så ofte hender, en god del ting og rota derfor nok en gang til sakene. En skulle tru at det alt hadde vært nok av tilfeller som burde ha advart ham mot å gjengi private samtaler og stole på hukommelsen sin (folk husker uvilkårlig bare det som er til fordel for dem!). Likevel brukte Martov, i mangel av noe annet, uholdbart materiale. I dag begynner til og med kamerat Plekhanov å etterlikne ham — et dårlig eksempel er tydeligvis smittsomt.

Jeg kunne ikke ha «likt» «tanken» i paragraf 1 i utkastet til Martov, for det utkastet inneholdt *ikke noen tanke* som kom opp på kongressen. Hukommelsen hans lurte ham. Jeg har vært så heldig å finne utkastet til Martov blant papirene mine, og i det «*er paragraf 1 ikke formulert slik han foreslo på kongressen*»! Så mye om det «åpne visiret»!

Paragraf 1 i utkastet til Martov lyder: «Den som godtar programmet og arbeider aktivt for å virkeliggjøre partiets mål under kontroll og ledelse av partiorganene (*sic!*) er medlem av Det russiske sosialdemokratiske arbeiderparti.»

Paragraf 1 i utkastet mitt lyder: «Den som godtar partiprogrammet og støtter partiet både økonomisk og ved personlig deltaking i en av partiorganisasjonene, er medlem av partiet.»

Paragraf 1 slik den blei formulert av Martov på kongressen og vedtatt på kongressen lyder: «Den som godtar partiprogrammet, støtter partiet økonomisk og gir det regelmessig personlig støtte under ledelse av en av partiorganisasjonene, er medlem av Det russiske sosialdemokratiske arbeiderparti.»

Etter å ha satt de forskjellige paragrafene ved siden av hverandre på denne måten, er det klart og tydelig at det ikke fins noen *tanke* i utkastet til Martov, men bare en *tom frase*. Det sier seg sjøl at partimedlemmer må arbeide under kontroll og ledelse av partiorganene, *det kan ikke være annerledes*.

Slike selvfølgeligheter nevnes bare av folk som elsker å snakke uten å si noe — de som elsker å drukne «vedtektene» i en flom av tomme ord og byråkratiske formuler (det vil si formler som er ubrukelige for arbeidet, men som de trur det kan være nyttig å skilte med). *Tanken* i paragraf 1 kommer først fram når en stiller dette spørsmålet: Kan *partiorganene* utøve *virkelig* ledelse av partimedlemmer som *ikke tilhører* noen av *partiorganisasjonene*? Det fins ikke engang spor av denne tanken i utkastet til kamerat Martov. Følgelig *kunne jeg ikke kjent til* «syna» til kamerat Martov «i denne saka», for det fins *ikke* noe *syn* på *denne saka* i utkastet til kamerat Martov. Den faktiske opplysninga fra kamerat Martov viser seg å være *rot*.

På den andre sida må en si om kamerat Martov at «han kjente syna mine på denne saka» fra utkastet mitt, og han protesterte ikke mot dem, forkasta dem ik-

ke verken i redaksjonen — sjøl om alle fikk se utkastet mitt to eller tre uker før kongressen — eller i samtaler med delegatene, som *bare* kjente til mitt utkast. Videre: Sjøl *på kongressen*, da jeg la fram vedtektsutkastet mitt* og forsvarte det *før valget av vedtektskomiteen*, erklærte kamerat Martov uttrykkelig: «Jeg slutter meg til kamerat Lenins konklusjoner. *Jeg er bare uenig med ham på to punkter* (mi understrekning) — om måten som rådet blir nedsatt på, og om enstemmig sjølsupplering» (s. 157). *Det var ennå ikke sagt et ord om noen uenighet om paragraf 1.*

I brosjyra si om beleiringstilstanden, bestemte kamerat Martov seg for å minne om vedtektene sine enda en gang og i større detalj. Her forsikrer han oss om at vedtektene hans — som han ville være klar til å underskrive også nå, med unntak av visse mindre detaljer (februar 1904 — vi kan ikke si hvordan det vil være om tre måneder), «helt klart uttrykker hans motstand mot en overdrevet sentralisme» (s. iv). Grunnen til at han ikke la fram dette utkastet for kongressen, forklarer kamerat Martov *nå*, var for det første at «*Iskra*-oppdragelsen hans hadde gjennomsyra ham med forakt for vedtekter» (når det passer kamerat Martov betyr ordet *Iskra* for ham ikke en snever sirkelånd, men den fasteste av alle strømninger! Men det er synd at kamerat

* Protokollkomiteen har forresten trykt det vedtektsutkastet som «blei lagt fram på kongressen av Lenin», i tillegg XI (s. 393). Her har også protokollkomiteen laga litt rot i sakene. Den har forveksla det *opprinnelige* utkastet mitt (se Lenin, «Utkast til vedtekter for RSDAP» (1903) i *Samla verk*, eng.utg., bind 6, s. 474—76 — *Red.*) som alle delegatene fikk se (og mange før kongressen), med det utkastet som blei *lagt fram på kongressen*, og trykt det første som om det var det andre. Jeg har sjølsagt ingen innvendinger mot at forslaga mine blir trykt, *ikke engang i alle deres forberedende stadier*, men det var ingen grunn til å skape forvirring. Og det er blitt skapt forvirring, for Popov og Martov (s. 154 og 157) kritiserte formuleringer i det utkastet som jeg faktisk la fram på kongressen, som ikke fins i det utkastet som protokollkomiteen trykte (jfr. s. 394, paragraf 7 og 11). Med litt mer nøyaktighet kunne feilen lett ha blitt oppdaga, ganske enkelt ved å sammenlikne de sidene jeg nevner.

Martovs *Iskra*-oppdragelse gjennom tre år ikke gjennomsyra ham med forakt for anarkistiske fraser, som gjør at den ustabile mentaliteten til den intellektuelle er i stand til å rettferdiggjøre brudd på vedtekter som er enstemmig vedtatt). For det andre ønska han, kamerat Martov, å unngå — som dere sikkert skjønner — «å bringe noen mislyd inn i taktikken til den grunnleggende organisatoriske kjerna som *Iskra* utgjorde». Vidunderlig konsekvent, ikke sant? I et *prinsipp*spørsmål om ei opportunistisk formulering av paragraf 1 eller overdreven sentralisme, var kamerat Martov så redd for mislyder (som bare er skremmende ut fra det snevreste sirkelsynspunktet), at han ikke engang kom fram med uenigheten sin for ei kjerne som redaksjonen. I det *praktiske* spørsmålet om sammensetninga av sentralorganene, vendte kamerat Martov seg til Bund og *Rabotsjeje Djelo*-folka med en bønn om støtte mot stemmene fra flertallet i *Iskra*-organisasjonen (den virkelige *grunnleggende organisatoriske kjerna*). «Mislyden» i frasene hans, som smugler inn sirkelånden for å forsvare kvasi-redaksjonen, for så å angripe «sirkelånden» hos de mest kompetente når de vurderer spørsmålet — denne mislyden la ikke kamerat Martov merke til. Som straff skal vi sitere *hele* vedtektsutkastet hans, og for vår del legge merke til hvilke *syn* og hvilken *overutvikling* de avslører:*

«Utkast til partivedtekter. — I. Partimedlemskap. — 1) Den som godtar partiprogrammet og arbeider aktivt for å virkeliggjøre partiets mål under kontroll og ledelse av partiorganene, er medlem av Det russiske sosialdemokratiske arbeiderparti. — 2) Eksklusjon av et medlem fra partiet for oppførsel som er uforenlig med partiets inter-

* Jeg kan nevne at jeg dessverre ikke kunne finne den første varianten av utkastet til kamerat Martov. Det besto av om lag førtiåtte paragrafer og lei enda mer av «overutvikling» av verdiløs formalisme.

esser, skal avgjøres av sentralkomiteen. ((Den grunngitte eksklusjonsdommen skal oppbevares i partiarkivet og på oppfordring gjøres kjent for alle partikomiteene. Vedtaket til sentralkomiteen om å ekskludere et medlem kan appelleres til kongressen etter krav fra to eller flere komiteer.))» Jeg skal angi med doble parenteser de bestemmelsene i utkastet til Martov som *åpenbart* er meningsløse, da de ikke bare mangler «tanke»innhold, men til og med bestemte vilkår eller krav — som f.eks. den uforliknelige spesifiseringa i «vedtektene» om *nøyaktig hvor* en eksklusjonsdom skal oppbevares, eller bestemmelsen om at vedtaket til sentralkomiteen om å ekskludere et medlem (og ikke alle vedtaka den fatter i alminnelighet?) kan appelleres til kongressen. Dette er virkelig overutvikla ordgyteri, eller virkelig byråkratisk sentralisme som setter opp overflødige, åpenlyst unyttige eller pedantiske punkter og paragrafer. «II. Lokalkomiteer. — 3) I det lokale arbeidet er partiet representert av partikomiteene» (så nytt og flinkt!) «4) ((Anerkjent som partikomiteer blir alle de som fantes da den andre kongressen blei holdt, og som var representert på kongressen.)) — 5) Nye partikomiteer, i tillegg til dem som er nevnt i paragraf 4, skal oppnevnes av sentralkomiteen ((som enten skal godkjenne medlemmene av en bestemt lokalorganisasjon som en komite, eller opprette en lokalkomite ved å omdanne en lokal organisasjon.)) — 6) Komiteene kan ta opp nye medlemmer gjennom å supplere seg sjøl. — 7) Sentralkomiteen har rett til å øke medlemstallet i en lokalkomite med et antall kamerater (som den kjenner til) som ikke overstiger en tredjedel av det totale antallet medlemmer av komiteen.» Et fullkomment eksempel på byråkrati. Hvorfor ikke mer enn en tredjedel? Hva er formålet med dette?

Hva er vitsen med denne innskrenkinga som ikke innskrenker noe, da økningen kan bli gjentatt igjen og igjen? «8) ((Dersom en lokalkomite faller fra hverandre eller blir oppløst gjennom forfølgelser» (betyr dette at ikke alle medlemmene er blitt arrestert?), «skal sentralkomiteen gjenopprette den.))» (Uten hensyn til paragraf 7? Ser ikke kamerat Martov en likhet mellom paragraf 8 og de russiske lovene om sømmelig atferd som påbyr borgerne å arbeide på ukedager og hvile på helligdager?) «9) ((En ordinær partikongress kan pålegge sentralkomiteen å endre sammensetninga av en hvilken som helst lokalkomite dersom virksomheten til lokalkomiteen blir sett på som uforenlig med partiinteressene. I så fall skal den eksisterende komiteen reknes som oppløst, og kameratene i operasjonsområdet for den som fritatt fra underordning* under den.))» Bestemmelsen i denne paragrafen er like nyttig som den paragrafen som den dag i dag fins i den russiske lova — som lyder: «Drukkenskap er forbudt for alle og enhver.» «10) ((De lokale partikomiteene skal lede alle propagandistiske, agitatoriske og organisatoriske virksomheter til partiet i deres del av landet, og skal gjøre alt som står i deres makt for å hjelpe sentralkomiteen og hovedorganene i partiet med å utføre de allmenne partioppgavene som blir pålagt dem.))» Æsj! Hva i all verden er vitsen med dette? «11) ((De indre forholda i en lokalorganisasjon, de gjensidige forholda mellom en komite og de gruppene som er underlagt den»

* Vi vil be kamerat Axelrod om å legge merke til dette ordet. Det er jo aldeles forferdelig. Her er røttene til den «jakobinismen»¹¹ som til og med går til det skrittet ... å endre sammensetninga av en redaksjon...

(hører du det, kamerat Axelrod?) «og grensene for disse gruppenes myndighet og autonomi» (er ikke grensene for myndighet og autonomi de samme?) «skal avgjøres av komiteen sjøl og meddeles sentralkomiteen og redaksjonen i hovedorganene.))» (Her må det være en utelatelse: Det blir ikke slått fast hvor disse meddelelsene skal oppbevares.) «12) ((Alle grupper som er underlagt komiteene, og enkeltmedlemmer av partiet har rett til å kreve at oppfatningene og tilrådingene deres om et hvilket som helst spørsmål blir brakt fram for sentralkomiteen i partiet og dets hovedorganer.)) — 13) De lokale partikomiteene skal bidra til sentralkomiteens midler, ved å avgi så store summer fra inntektene sine som sentralkomiteen pålegger dem. — III. Organisasjoner for agitasjon på andre språk enn russisk. — 14) ((For å drive agitasjon på ikke-russiske språk og for å organisere arbeiderne som slik agitasjon blir drevet blant, kan det opprettes egne organisasjoner på steder der slik spesialisert agitasjon og oppretting av slike organisasjoner blir sett som nødvendig.)) — 15) Spørsmålet om dette er nødvendig er det sentralkomiteen i partiet som skal avgjøre, og i omstridte tilfeller partikongressen.» Den første delen av denne paragrafen er overflødig ut fra de seinere bestemmelsene i vedtektene, og den andre delen, om omstridte tilfeller, er rett og slett latterlig. «16) ((De lokalorganisasjonene som er nevnt i paragraf 14, skal være autonome i de særskilte sakene sine, men skal handle under kontroll av den lokale komiteen og være underlagt den. Formene for denne kontrollen og de organisatoriske forholda mellom komiteen og de særskilte organisasjonene avgjøres av lokalkomiteen.» (Gudskjelov! Det er nå helt klart at hele denne ordflommen var overflødig.) «Når det gjelder de allmenne partisakene, skal slike organisa-

sjoner handle som deler av komiteorganisasjonen.) — 17) ((De lokale organisasjonene som er nevnt i paragraf 14, kan danne autonome forbund for å utføre de særskilte oppgavene sine effektivt. Disse forbunda kan ha sin egen særskilte presse og sine egne administrative organer, som begge står under direkte kontroll av sentralkomiteen i partiet. Vedtektene for disse forbunda skal utformes av dem sjøl, men underlegges godkjenning av sentralkomiteen i partiet.)) — 18) ((De autonome forbunda som er nevnt i paragraf 17, kan omfatte lokale partikomiteer, dersom disse ut fra lokale vilkår i hovedsak driver med agitasjon på språket som brukes i dette området. *Merknad.* Sjøl om en slik komite utgjør en del av dette autonome forbundet, opphører den ikke å være en partikomite.))» (Hele denne paragrafen er uhyre nyttig og vidunderlig klok. Dette gjelder i enda større grad for merknaden.) «19) ((Forholda mellom lokalorganisasjoner som tilhører et slikt autonomt forbund og sentralorganene i dette forbundet skal kontrolleres av lokalkomiteene.)) — 20) ((Den sentrale pressa og de administrative organene i de autonome forbunda skal stå i det samme forholdet til sentralkomiteen i partiet som de lokale partikomiteene.)) — IV. Sentralkomiteen og partiets presseorganer. — 21) ((Partiet som helhet skal både politisk og teoretisk representeres av sentralkomiteen og dens presseorganer.)) — 22) Sentralkomiteens funksjoner skal være: Å utøve allmenn ledelse av hele den praktiske virksomheten til partiet, å sikre at alle kreftene i partiet blir nytta og fordelt riktig, å utøve kontroll over virksomheten til alle avdelingene i partiet, å forsyne lokalorganisasjonene med litteratur, å organisere partiets tekniske apparat, å sammenkalle partikongresser. — 23) Funksjonene til partiets presseorganer skal være:

Å lede partilivet ideologisk, å drive propaganda for partiprogrammet og å arbeide med videre teoretisk og populær utforming av verdensanskuelsen til sosialdemokratiet. — 24) Alle lokale partikomiteer og autonome forbund skal opprettholde direkte forbindelse både med sentralkomiteen i partiet og med redaksjonen i partiorganene, og skal med jamne mellomrom gi dem opplysning om framgangen i bevegelsen og om organisasjonsarbeidet i deres landsdel. — 25) Redaksjonen i presseorganene til partiet skal utnevnes på partikongressen og fungere fram til neste kongress. — 26) ((Redaksjonen skal være autonom i sine interne saker)) og kan i tidsrommet mellom kongressene øke eller endre medlemsstokken sin. Sentralkomiteen underrettes i hvert enkelt tilfelle. — 27) Alle erklæringer som sentralkomiteen sender ut, eller som er godkjent av den, skal etter krav fra sentralkomiteen trykkes i partiorganet. — 28) Sentralkomiteen skal etter avtale med redaksjonen i partiorganene opprette særskilte skribentgrupper til forskjellige former for litterært arbeid. — 29) Sentralkomiteen skal utnevnes på partikongressen og fungere fram til neste kongress. Sentralkomiteen kan øke medlemstallet sitt gjennom å supplere seg, uten innskrenking når det gjelder antall. I hvert enkelt tilfelle skal den informere redaksjonen i partiets hovedorganer. — V. Partiorganisasjonen i utlandet. — 30) Partiorganisasjonen i utlandet skal drive propaganda blant russere som bor i utlandet og organisere de sosialistiske elementene blant dem. Den skal ledes av et valgt administrativt organ. — 31) De autonome forbunda som tilhører partiet, kan ha avdelinger i utlandet for å hjelpe dem med å utføre de særskilte oppgavene deres. Disse avdelingene skal utgjøre autonome grupper innafor den allmenne organisasjonen i utlandet. — VI.

Partikongressen. — 32) Kongressen er den øverste partiautoriteten. — 33) ((Partikongressen skal fastsette program, vedtekter og ledende prinsipper for partiets virksomhet. Den skal kontrollere arbeidet til alle partiorganer og avgjøre konflikter som oppstår mellom dem.)) — 34) De som har rett til å bli representert på kongresser er: a) alle lokale partikomiteer, b) de sentrale administrative organene til alle de autonome forbunda som tilhører partiet, c) sentralkomiteen i partiet og redaksjonen i partiets hovedorganer, d) partiorganisasjonen i utlandet. — 35) Varamenn kan få mandat, men ingen delegat skal ha mer enn tre gyldige mandater. Et mandat kan bli delt mellom to representanter. Bindende mandater er forbudt. — 36) Sentralkomiteen skal ha fullmakt til å innby kamerater med rådgivende stemme til kongressen, når deres nærvær kan være nyttig. — 37) Endringer i partiprogrammet eller vedtektene krever to tredjedels flertall. Andre spørsmål skal avgjøres med simpelt flertall. — 38) En kongress skal reknes som gyldig satt, om mer enn halvparten av de partikomiteene som fins på det tidspunktet er representert. — 39) Kongressen skal, så langt det er mulig, sammenkalles en gang hvert andre år. ((Om en kongress ikke kan sammenkalles innafor dette tidsrommet av grunner som ligger utafor sentralkomiteens kontroll, skal sentralkomiteen utsette den på eget ansvar.))»

Den leseren som, som et unntak, har hatt tålmodighet til å lese disse såkalte vedtektene til ende, vil sikkert ikke vente at jeg skal gi nærmere grunner for følgende konklusjoner. Første konklusjon: Vedtektene lir av ne-

sten uhelbredelig vattersott.* Andre konklusjon: I disse vedtektene er det umulig å oppdage noen særskilt avskygning av organisatoriske syn som røper motstand mot overutvikla sentralisme. Tredje konklusjon: Kamerat Martov gjorde sant og visst svært klokt i å holde mer enn 38/39 av vedtektene sine skjult for verdens øyne (og holde dem utafor diskusjonen på kongressen). Men det er nokså merkelig at han etter å ha holdt dette hemmelig, snakker om et åpent visir.

H. DISKUSJONEN OM SENTRALISMEN FØR SPLITTELSEN BLANT ISKRAITTENE

La oss før vi går over til det virkelig interessante spørsmålet om formuleringa av paragraf 1 i vedtektene, et spørsmål som utvilsomt viste at det fantes ulike meningsnyanser, oppholde oss litt ved den korte generelle diskusjonen av vedtektene som tok hele det 14. og en del av det 15. møtet på kongressen. Denne diskusjonen er av ei viss betydning fordi den *fant sted før* den fullstendige kløyvinga innafor *Iskra*-organisasjonen i samband med sammensetninga av de sentrale organene. Diskusjonen som fulgte om vedtektene generelt og om å supplere seg sjøl spesielt, fant derimot sted *etter* kløyvinga i *Iskra*-organisasjonen. *Før* kløyvinga var vi sjølsagt i stand til å uttrykke synspunktene våre mer upartisk, i den forstand at de var mer uavhengige av syn på personsammensetninga av sentralkomiteen, som blei et spørsmål som opptok oss alle så voldsomt. Som jeg alt har bemerkat, *slutta* kamerat Martov *seg til* (s. 157) de organisatoriske synspunktene mine. Han tok bare det

* Vattersott — en sjukdom som består av oppsamling av vann i kroppen. Tilstanden fører til oppsvulming og ubevegelighet. — *Red.*

forbeholdet at han var uenig på to *detalj*punkter. Både anti-iskraittene og «sentrum» rykka i motsetning til kamerat Martov straks ut mot begge *grunnt*ankene i hele organisasjonsplanen til *Iskra* (og følgelig mot vedtektene i sin helhet): mot sentralismen og mot «to sentrer». Kamerat Lieber omtalte vedtektene mine som «organisert mistillit» og oppdaga *desentralisme* i forslaget om to sentrer (noe også kameratene Popov og Egorov gjorde). Kamerat Akimov ønska å utvide myndighetsområdet til lokalkomiteene og særlig å gi dem «retten til å endre sammensetninga si». «De bør få større handlefrihet ... Lokalkomiteene bør velges av aktivistene på stedet, akkurat som sentralkomiteen velges av representantene for alle de aktive organisasjonene i Russland. Og om det ikke er enighet om dette engang, må tallet på medlemmer som sentralkomiteen kan oppnevne til lokalkomiteene iallfall innskrenkes ...» (s. 158). Som dere skjønner satte kamerat Akimov fram et argument mot «overutvikla sentralisme», men kamerat Martov var fortsatt døv overfor disse vektige argumentene. Nederlaget hans i spørsmålet om sammensetninga av de sentrale organene hadde ennå ikke fått ham til å følge i kjølvannet på Akimov. Han var fortsatt døv også da kamerat Akimov foreslo «*ideen i hans egne vedtekter* (paragraf 7 — innskrenkninga av sentralkomiteens rett til å oppnevne medlemmer til komiteene) for ham! På det tidspunktet ønska kamerat Martov ennå ikke noen «mislyd» med oss, og derfor fant han seg i en mislyd både med kamerat Akimov og med seg sjøl ... De eneste motstanderne av den «uhyrlige sentralismen» på det tidspunktet, var de som sentralismen til *Iskra* var klart *ufordelaktig* for: Akimov, Lieber og Goldblatt gikk imot, *fulgt* — men varsomt og forsiktig (slik at de alltid kunne snu) — av Egorov (se s. 156 og 276) og hans like. På det tidspunktet var det ennå ikke klart for det store flertallet i partiet at det var de trangsynte sirkelinteressene til Bund, *Jusjni Rabotsji* osv., som framkalte protesten mot sentralismen. For den saks

skyld er det også nå klart for flertallet i partiet at det er sirkelinteressene til den gamle *Iskra*-redaksjonen som får den til å protestere mot sentralismen ...

Ta for eksempel talen til kamerat Goldblatt (s. 160 — 161). Han raser mot den «uhyrlige» sentralismen min og hevder at den ville føre til at de lavere organisasjonene blir «ødelagt», at den er «fullstendig gjennomsyra av ønsket om å gi sentret uinnskrenka makt og uinnskrenka rett til å gripe inn i alt», at den bare gir organisasjonene «én rettighet — å underkaste seg ordrer ova fra uten å mukke», osv. «Det sentret som er foreslått i utkastet ville havne i et tomrom. Det ville ikke ha noen organisasjoner rundt seg i periferien, men bare en formløs masse som kommissærene fra det ville bevege seg i.» Men dette er jo nøyaktig det samme *falske frase-makeriet* som Martov- og Axelrod-folka gikk over til å servere oss etter at de lei nederlag på kongressen. Bund blei ledd ut da det kjempa mot *vår* sentralisme, mens det samtidig ga sitt eget sentralorgan *enda mer bestemte* uinnskrenka rettigheter (f.eks. å oppnevne og ekskludere medlemmer og til og med å nekte delegater adgang til kongresser). Og når folk har fått orden i sakene, kommer de til å le av *mindretallet*, som skreik opp mot sentralisme og mot vedtektene da de var i mindretall, men gjorde øyeblikkelig bruk av vedtektene straks de hadde greid å bli i flertall.

Når det gjaldt spørsmålet om de to sentrene, var grupperingene også helt tydelige: Mot *alle* iskraittene gikk Lieber, Akimov (den første som satte i gang med den nå så populære Axelrod-Martov-melodien om at hovedorganet var i overvekt i forhold til sentralkomiteen i rådet, Popov og Egorov. Planen om to sentrer fulgte av seg sjøl ut fra de organisatoriske ideene som det gamle *Iskra* alltid hadde forsvart (og som Popov- og Egorov-folka hadde støtta i ord!). Politikken til det gamle *Iskra* gikk på tvers av planene til *Jusjni Rabotsji*, planene om å skape et sidestilt populært organ og faktisk omdanne det til det dominerende organet. Her lig-

ger rota til paradokset* som er så merkelig ved første øyekast, at alle anti-iskraittene og hele Sumpen var for ett hovedorgan, det vil si *tilsynelatende sterkere sentralisme*. Sjølsagt var det noen delegater (særlig blant Sumpen) som trulig ikke hadde noen klar oppfatning om hvor de organisatoriske planene til *Jusjni Rabotsji* ville føre, og måtte føre, ut fra tingenes natur, men de blei drevet til å følge anti-iskraittene nettopp fordi de var så ubesluttomme og usikre på seg sjøl.

Når det gjelder talene som iskraittene holdt under *denne* debatten om vedtektene (den som fant sted før splittelsen blant iskraittene), er det særlig verdt å merke seg talene som kameratene Martov («tilslutning» til de organisatoriske tankene mine) og Trotski holdt. Hvert ord i svaret som Trotski ga kameratene Akimov og Lieber, avslører den bunnløse falskheten i oppførselen og teoriene til «mindretallet» etter kongressen. «Vedtektene bestemmer ikke myndighetsområdet til sentralkomiteen nøyaktig nok, sa han (kamerat Akimov). Jeg kan ikke være enig med ham. Denne definisjonen er tvert om nøyaktig, og betyr at så langt som partiet er en helhet, må det bli sikra kontroll over lokalkomiteene. Kamerat Lieber sa, idet han lånte et uttrykk fra meg, at vedtektene var 'organisert mistillit'. Det er sant. Men jeg brukte dette uttrykket om de vedtektene som talsmannen for Bund foreslo. De representerte organisert mistillit fra en del av partiets side overfor hele partiet. Derimot representerer vedtektene våre» (på det tidspunktet, før nederlaget i spørsmålet om sammensetninga av sentralorganene, var vedtektene «være»!) «organisert mistillit fra partiet overfor alle delene av det, det vil si kontroll over alle lokale, distriktsvise, nasjonale og andre organisasjoner» (s. 158). Ja, vedtektene *være* er framstilt nøyaktig *her*, og vi vil rå dem som

* Paradoks — gr., uttalelse som framkommer i ei overraskende og tilspissa form i strid med gjengse oppfatninger, tilsynelatende urimelig påstand som ved nærmere ettertanke viser seg å inneholde en viss sannhet. — *Red.*

nå forsikrer oss med sorgløs samvittighet om at det var det intrigante* flertallet som unnfanga og innførte systemet med «organisert mistillit», eller, noe som er det samme, «beleiringstilstanden», — vi vil rå dem til å huske på dette oftere.

I. PARAGRAF 1 I VEDTEKTENE

Vi har alt gjengitt de forskjellige formuleringene som det flamma en interessant debatt opp omkring på kongressen. Denne debatten tok nesten to møter og endte med *to avstemninger ved navneopprop* (under hele kongressen var det, om jeg ikke tar feil, bare åtte avstemninger ved navneopprop. Disse blei bare foretatt i svært viktige saker, fordi de førte til at så mye tid gikk tapt). Det var utvilsomt et prinsipielt spørsmål det sto om. Kongressens interesse for debatten var enorm. *Alle* delegatene stemte — en sjelden foreteelse på kongressen vår (som på alle store kongresser) og en foreteelse som også vitner om interessen de stridende partene viste.

Hva var så kjerna i striden? Alt på kongressen sa jeg, og har siden gjentatt det igjen og igjen, at «jeg på ingen måte ser på uenigheten vår (om paragraf 1) som så vesentlig at det dreier seg om liv eller død for partiet. Vi kommer så visst ikke til å gå til grunne på grunn av et uheldig punkt i vedtektene!» (s. 250)** I seg sjøl kunne denne uenigheten aldri ha ført til den uenigheten (i virkeligheten den splittelsen, for å snakke uten forbehold) som fant sted etter kongressen, sjøl om den riktignok avslørte prinsipielle avskygninger. Men hver *liten*

* Se Lenin, «RSDAPs andre kongress» (1904) i *Samla verk*, eng. utg., bind 6, s. 499. — *Red.*

** Intrigant — renkefull, som bruker knep. — *Red.*

uenighet kan bli *stor* om en pukker på den, om den kjøres i forgrunnen og folk *setter i gang* med å leite etter alle røttene og greinene til uenigheten. Hver *liten* uenighet kan bli *uhyre* viktig om den tjener som utgangspunkt for ei *svingning* over til bestemte feilaktige oppfatninger, og om disse feilaktige oppfatningene ved hjelp av ny og ytterligere uenighet blir knytta til *anarkistiske* handlinger som bringer partiet til splittelsespunktet.

Akkurat det hendte i dette tilfellet. Den forholdsvis lille uenigheten i samband med paragraf 1 er nå blitt uhyre viktig, for det var dette som starta svingninga over til de opportunistiske dypsindighetene og det anarkistiske frasemakeriet til mindretallet (særlig på Forbundskongressen og etterpå i spaltene til det nye *Iskra* også). Det var dette som *betydde starten* på koalisjonen mellom *Iskra*-mindretallet og anti-iskraitene og Sumpen, som fikk endelig og bestemt form da valga fant sted. Uten å forstå denne koalisjonen *er det umulig å forstå* den grunnleggende hoveduenigheten om sammensetninga av sentralorganene. Det lille mistaket til Martov og Axelrod i samband med paragraf 1 var en liten sprekke i tekanna vår (som jeg uttrykte det på Forbundskongressen). Kanna kunne enten tettes ved hjelp av ei *hard* løkke (og ikke ei løkke om halsen, slik Martov misforsto det. Han var på grensa til hysteri under Forbundskongressen). Eller *alle* anstrengelser kunne rettes inn mot å vide ut sprekken og brette kanna i to. Og det var det som skjedde, takket være boikotten og liknende anarkistiske trekk fra de nidkjære martovistene. Uenigheten i samband med paragraf 1 spilte ikke noen lita rolle i valga til de sentrale organene, og Martovs nederlag i valga førte ham inn i en «kamp om prinsipper» med bruk av grovt mekaniske og til og med skandaløse midler (slik som talene hans på kongressen til Forbundet av russiske revolusjonære sosialdemokrater i utlandet).¹²

Nå, etter alle disse hendingene, har spørsmålet om

paragraf 1 altså blitt *uhyre viktig*. Vi må forstå klart både særskilte kjennetegn hos kongressgrupperingene i avstemninga over denne paragrafen — og noe som er langt viktigere — den virkelige karakteren disse *meningsforskjellene* hadde, dvs. den som kom for dagen eller begynte å komme for dagen i samband med paragraf 1. Nå — etter de hendingene som leseren er kjent med, står spørsmålet slik: Gjenspeilte formuleringa til Martov, som blei støtta av Axelrod, ustøheten, vaklinga og den politiske uklarheten hans (eller deres), slik jeg uttrykte det på partikongressen (s. 333), avviket hans (eller deres) i retning av jaurèsisme¹³ og anarkisme, som Plekhanov foreslo på Forbundskongressen (Forbundsprotokollen, s. 102 og andre steder)? Eller gjenspeilte formuleringa mi, som blei støtta av Plekhanov, ei feilaktig, byråkratisk, formalistisk, pampete usosialdemokratisk oppfatning av sentralisme? *Opportunisme og anarkisme eller byråkrati og formalisme?* — slik står spørsmålet nå, når den lille uenigheten er blitt en stor uenighet. Vi må ha akkurat *denne* problemstillinga for øye når vi nå skal gå grundig gjennom det *virkelige innholdet* i argumentene for og imot formuleringa mi. Om det ikke lød altfor høytt travende, ville jeg si at det er historia som har frambrakt denne problemstillinga. I alle fall har de faktiske hendingene tvunget den på oss alle.

La oss begynne undersøkelsen av argumentene med en analyse av debatten på kongressen. Den første talen, den av kamerat Egorov, er bare interessant fordi holdninga hans (*non liquet*, det er ennå ikke klart for meg, jeg veit ennå ikke hvor sannheten ligger) var svært karakteristisk for holdninga til mange delegater, som syntes det var vanskelig å gripe det som var riktig og det som var galt i dette virkelig nye og nokså sammensatte og detaljerte spørsmålet. Den neste talen, den av kamerat Axelrod, gjorde straks saka til ei prinsippsak. Dette var den første talen kamerat Axelrod holdt på kongressen når det gjaldt prinsippsspørsmål, en kan til og med si den første talen han holdt i det hele tatt. Og det

kan neppe bli hevda at debuten hans med den berømmelige «professoren» var særlig heldig. «Jeg mener,» sa kamerat Axelrod, «at vi må trekke et skille mellom begrepene parti og organisasjon. Disse to begrepene blir blanda sammen her. Og sammenblandinga er farlig.» Det var det første argumentet mot formuleringa mi. Undersøk den nøyere. Når jeg sier at partiet må være *summen* (og ikke den reinte aritmetiske summen, men ei sammensetning) av *organisasjoner**, betyr det at jeg «blander sammen» begrepene parti og organisasjon? Sjølsagt ikke. Med dette uttrykker jeg klart og nøyaktig ønsket mitt, kravet mitt, om at partiet som klassens fortropp må være så *organisert* som mulig, at partiet bare må slippe slike elementer *som tillater i hvert fall et minimum av organisering*, inn i rekkene sine. Motstanderen min *skjærer* tvert om organiserte og uorganiserte elementer i partiet *over en kam*, de som går inn for ledelse og de som ikke gjør det, de framskredne og de tilbakeliggende som ikke kan forbedre seg — for de som kan forbedre seg, kan bli med i en organisasjon. *Denne sammenblandinga* er virkelig *farlig*. Videre kom kamerat Axelrod fram med eksemplene om de «strengt hemmelige og sentraliserte organisa-

* Ordet «organisasjon» blir vanligvis brukt i to betydninger, ei brei og ei snevre. I den snevre betydninga betegner det ei enkelt kjerne i et kollektiv av folk med i det minste et minimum av sammenheng. I den breie betydninga betegner det summen av slike kjerner som er forent i en helhet. For eksempel er marinen, hæren eller staten på samme tid en sum av organisasjoner (i den snevre betydninga av ordet) og en sort samfunnsorganisasjon (i den breie betydninga av ordet). Undervisningsdepartementet er en organisasjon (i den breie betydninga av ordet) og består av ei rekke organisasjoner (i den snevre betydninga av ordet). På samme vis er partiet en organisasjon, *må være* en organisasjon (i den breie betydninga av ordet). Samtidig må partiet bestå av ei lang rekke forskjellige organisasjoner (i den snevre betydninga av ordet). Derfor tok kamerat Axelrod for det første ikke omsyn til forskjellen mellom den breie og den snevre betydninga av ordet «organisasjon», og for det andre la han ikke merke til at han sjøl *blanda sammen* organiserte og uorganiserte elementer da han snakka om å trekke et skille mellom begrepene parti og organisasjon.

sjonene i fortida» (Zemlja i volja¹⁴ og Narodnaja Volja¹⁵). Rundt dem, sa han, «var det samla ei lang rekke folk som ikke tilhørte noen av organisasjonene, men som hjalp dem på et eller annet vis, og som blei oppfatta som partimedlemmer ... Dette prinsippet må følges enda strengere i den sosialdemokratiske organisasjonen.» Her kommer vi til ett av *nøkkelpunktene* i saka: Er «dette prinsippet» virkelig et sosialdemokratisk prinsipp — dette prinsippet som tillater folk som ikke tilhører noen av organisasjonene til partiet, men som bare «hjelper det på et eller annet vis», å kalle seg partimedlemmer? Plekhanov ga det eneste mulige svaret på dette spørsmålet da han sa: «Axelrod tok feil da han viste til syttiåra. På den tida var det et godt organisert og utmerka disiplinert senter. Rundt det var det organisasjoner av forskjellige typer som det hadde skapt, og det som var igjen utafor disse organisasjonene var kaos, anarki. De enkelte delene i dette kaoset kalte seg partimedlemmer, men dette kom ikke saka til gode, det snarere skada den. Vi må ikke etterlikne anarkiet fra syttiåra, men unngå det.» «Dette prinsippet» som kamerat Axelrod ønska å utgi som sosialdemokratisk, er i virkeligheten altså et *anarkistisk prinsipp*. For å tilbakevise dette må det påvises at kontroll, ledelse og disiplin *er mulig* utafor en organisasjon, og at det *er nødvendig* å gi «kaoselementer» betegnelsen partimedlemmer. Tilhengerne av formuleringa til kamerat Martov påviste ikke og kunne ikke påvise *noen* av disse tingene. Kamerat Axelrod tok som eksempel «en professor som oppfatter seg som en sosialdemokrat og erklærer seg som det». For å fullføre tanken som dette eksemplet inneholder, burde kamerat Axelrod ha gått videre og fortalt oss om de organiserte sosialdemokratene sjøl så på denne professoren som en sosialdemokrat. Da han ikke reiste dette neste spørsmålet, oppga kamerat Axelrod argumentet sitt på halvvegen. Når alt kommer til alt, må det være ett av to. Enten ser de organiserte sosialdemokratene på professoren det

gjelder som sosialdemokrat, og hvorfor skulle de i så fall ikke ta ham opp i en av de sosialdemokratiske organisasjonene? For bare dersom professoren blir tatt opp i en organisasjon, vil «erklæringa» hans svare til handlingene hans og ikke være tomt snakk (som erklæringer fra professorer altfor ofte er). Eller så ser de organiserte sosialdemokratene *ikke* på professoren som en sosialdemokrat, og da ville det være latterlig, meningsløst og *skadelig* å gi ham retten til å bære den ærefulle og ansvarsfulle tittelen partimedlem. Derfor koker saka ned til alternativet: Prinsippfast bruk av organisasjonsprinsippet eller rettferdiggjøring av splittelse og anarki? Skal vi bygge partiet på grunnlag av den allerede danna og sammensveisa kjerna av *sosialdemokrater*, som f.eks. fikk i stand partikongressen og som burde utvide og øke tallet på partiorganisasjoner av alle slag, eller skal vi nøye oss med den beroligende *frasen* om at alle som hjelper til er partimedlemmer? «Om vi vedtar formuleringa til Lenin,» fortsatte kamerat Axelrod, «kommer vi til å kaste over bord en del av dem som sjøl om de ikke kan bli sluppet direkte inn i en organisasjon, likevel er partimedlemmer.» Denne begrepssammenblandinga som kamerat Axelrod ønska å anklage meg for, trer her helt klart fram når det gjelder han sjøl: Han tar det alt for gitt at alle som hjelper til, *er* partimedlemmer, mens det er det hele striden dreier seg om. Og motstanderne våre har ennå til gode å bevise nødvendigheten og verdien av ei slik fortolkning. Hva betyr frasen «kaste over bord», som synes så fæl ved første øyekast? Sjøl om bare medlemmer av organisasjoner som er anerkjent som partiorganisasjoner blir oppfatta som partimedlemmer, kan folk som ikke kan gå «direkte» inn i noen partiorganisasjon likevel arbeide i en organisasjon som ikke tilhører partiet, men som er knytta til det. Følgelig kan en ikke snakke om å kaste noen over bord i betydninga hindre dem fra å arbeide, fra å delta i bevegelsen. Tvert om, jo sterkere partiorganisasjonene våre som består av *virkelige* sosialdemo-

krater er, jo mindre vakling og ustøhet det er *innafor* partiet, jo breiere, mer variert, rikere og mer fruktbar innflytelse vil partiet ha på de elementene fra *massene* av arbeiderklassen som omgir det og som blir leda av det. Når alt kommer til alt, må ikke partiet, som arbeiderklassens fortropp, blandes sammen med hele klassen. Kamerat Axelrod er skyldig i nettopp denne sammenblandinga (som er typisk for den opportunistiske økonomismen i alminnelighet) når han sier: «Først og fremst skaper vi sjølsagt en organisasjon av de mest aktive i partiet, en organisasjon av revolusjonære. Men fordi vi er partiet til en klasse, må vi passe på at vi ikke holder folk utafor rekkene til partiet, som bevisst knytter seg til det, sjøl om de ikke er så aktive.» For det første vil ikke de aktive elementene i det sosialdemokratiske arbeiderpartiet bare omfatte organisasjoner av revolusjonære, men ei *lang rekke* arbeiderorganisasjoner anerkjent som partiorganisasjoner. For det andre: Hvordan og ut fra hvilken logikk kan det at vi er partiet til en klasse, gi grunnlag for slutninga at det er unødvendig å gjøre et skille mellom dem som *tilhører* partiet og dem som *knytter seg til* det? Det er jo nøyaktig omvendt: Nettopp fordi det fins ulikheter i graden av bevissthet og graden av virksomhet, må en trekke et skille i graden av nærhet til partiet. Vi er partiet til en klasse, og derfor må *nesten hele klassen* (og i krigstider, i en periode med borgerkrig, hele klassen) handle under ledelse av partiet vårt, slutte seg så tett som mulig til partiet vårt. Men det ville være manilovisme* og «halehengspolitikk» å tru at hele klassen, eller nesten hele klassen, noen gang under kapitalismen kan heve seg til bevissthets- og aktivitetsnivået til fortroppen sin, til det sosialdemokratiske partiet sitt. Ingen fornuftig sosialdemokrat har noen gang tvilt på at under kapitalismen er til og med fagforeningsorganisasjoner (som er enkle-

* *Manilovisme* — (etter navnet Manilov i Gogols *Døde sjeler*), sjølgodhet, tom sentimental dagdrømming. — Red.

re og lettere å gripe fatt i for de uutvikla laga) ute av stand til å omfatte hele, eller nesten hele arbeiderklassen. Å gløkke skillett mellom fortroppen og masse- ne som blir trukket mot den, å gløkke at det hele tida er fortroppens plikt å heve stadig breiere lag opp til sitt eget framskredne nivå, betyr rett og slett at en lur seg sjøl, at en lukker øynene for hvor store oppgavene våre er og innsnevrer disse oppgavene. Men det er å lukke øynene og det er å gløkke dette, når en utsletter forskjellen mellom dem som tilhører partiet og dem som knytter seg til det, dem som er bevisste og aktive og dem som bare hjelper til.

Å hevde at vi er partiet til en klasse *for å rettferdiggjøre* organisatorisk utflyting, *for å rettferdiggjøre* ei sammenblanding av organisering og desorganisering, er å gjenta mistaket til Nadesjdin, som blanda sammen «det filosofiske og samfunnshistoriske spørsmålet om 'dybden' av 'røttene' i bevegelsen med det tekniske og organisatoriske spørsmålet» (*Hva må gjøres?*, s. 91).^{*} Det er denne sammenblandinga, forma av kamerat Axelrods nette hand, som seinere blei gjentatt dusinvis av ganger av de talerne som forsvarte formuleringa til kamerat Martov. «Jo mer utbredt tittelen partimedlem er, jo bedre,» sa kamerat Martov, men uten å forklare nytten av en utbredt *tittel* som ikke var i samsvar med kjensgjerningene. Kan en nekte for at kontroll over partimedlemmer som ikke tilhører noen partiorganisasjon, bare er en fiksjon^{**}? En utbredt fiksjon er ikke til gagn, men til skade. «Vi kunne bare fryde oss dersom alle som streiker, alle demonstranter som svarer for handlingene sine, erklærer seg som partimedlemmer» (s. 239). Virkelig? Skulle *alle som streiker* ha rett til å *erklære seg som partimedlemmer*? I dette utsagnet trekker kamerat Martov øyeblikkelig feilen sin ut i det van-

^{*} Se Lenin, *Utvalgte verker i 12 bind*, Forlaget Oktober 1976, bind 2, s. 134. — *Red.*

^{**} *Fiksjon* — lat., innbilning, oppdiktning. — 7 *red.*

vittige. Han *reduserer* sosialdemokratiet til reint streikemakeri, og får dermed den samme ulykkelige skjebne som Akimov-folka. Vi kunne bare fryde oss om sosialdemokratene lyktes i å lede alle streiker. Det er sosialdemokratenes klare rett og utvilsomme plikt å lede alle uttrykk for klassekampen til proletariatet, og streiker er ett av de mest djuptgripende og mektigste uttrykka for denne kampen. Men vi ville være et haleheng om vi *satte likhetstegn* mellom denne hovedkampformen, som ipso facto* ikke er mer enn ei trade-unionistisk** form, og den allsidige og bevisste sosialdemokratiske kampen. Vi ville på opportunistisk vis *rettferdiggjøre et klart falskneri* om vi skulle gi alle som streiker rett til å «erklære seg som partimedlemmer», for *i de fleste tilfellene* ville ei slik «erklæring» være *falsk*. Vi ville hengi oss sjøl til sjøltilfreds dagdrømmeri om vi prøvde å forsikre oss sjøl og andre om at *alle som streiker* kan være sosialdemokrater og medlemmer av det sosialdemokratiske partiet. Dette sier seg sjøl når vi tenker på den grenseløse splittelsen, undertrykkinga og sløvheten som under kapitalismen må ligge som ei tung bær på svært breie deler av «uøvd», ufaglærte arbeidere. Dette eksemplet med «*den streikende*» får særlig klart fram forskjellen mellom de *revolusjonære anstrengelsene* for å lede alle streiker på et sosialdemokratisk vis, og det *opportunistiske frasemakeriet* som erklærer *alle* som streiker for partimedlemmer. Vi er partiet til en klasse for så vidt som vi *virkelig* leder nesten hele, eller til og med hele, den proletariske klassen på et sosialdemokratisk vis. Men det er bare Akimov-folk som av dette kan trekke den slutninga at vi *i ord* må sette likhetstegn mellom partiet og klassen.

* *Ipso facto* — lat., i og med sjølve handlinga. — *Red.*

** *Trade-unionisme* — ei opportunistisk retning innafor arbeiderbevegelsen som går inn for at arbeiderne skal begrense seg til kamp i *fagbevegelsen*, på et snevert faglig grunnlag, og som avviser at arbeiderklassen må ha et politisk parti — og går imot at arbeiderklassen må erobre den politiske makta. — *Red.*

«Jeg er ikke redd for en konspiratorisk organisasjon,» sa kamerat Martov i den samme talen. «Men,» la han til, «for meg har en konspiratorisk organisasjon bare mening når den er omslutta av et breitt sosialdemokratisk arbeiderparti» (s. 239). For å være nøyaktig burde han ha sagt: Når den er omslutta av en brei sosialdemokratisk arbeiderbevegelse. Og i den forma ville påstanden til kamerat Martov ikke bare ha vært uomtvistelig, men en opplagt selvfølgelighet. Den eneste grunnen til at jeg oppholder meg ved dette punktet, er at seinere talere forvandla kamerat Martovs selvfølgelighet til det svært *framherskende og svært vulgære* argumentet at Lenin ønsker «å innskrenke totalsummen av partimedlemmer til totalsummen av konspiratører». Denne slutninga, som bare kan framkalle et smil, blei trukket både av kamerat Posadovski og kamerat Popov. Og da den blei tatt opp av Martynov og Akimov, kom dens sanne opportunistiske frasekarakter helt klart til syne. I dag utvikler kamerat Axelrod det samme argumentet i det nye *Iskra* ved å gjøre det lesende publikumet kjent med den nye redaksjonens nye syn på organisering. Alt på kongressen, på det aller første møtet der paragraf 1 blei diskutert, merka jeg at motstanderne våre ønska å nytte seg av dette billige våpenet, og advarte derfor i talen min (s. 240): «En må ikke innbille seg at partiorganisasjonene bare må bestå av yrkesrevolusjonære. Vi trenger de forskjelligste organisasjoner av alle typer, trinn og avskygninger, helt fra uhyre avgrensa og hemmelige til svært breie, frie, *lose Organisationen**.» Dette er en så opplagt og sjølinnlysende sannhet at jeg ikke trudde det var nødvendig å oppholde meg ved den. Men i dag, når vi blir dratt bakover på så mange vis, må vi «gjenta gamle lekser» om dette emnet også. For å gjøre det, skal jeg gjengi visse avsnitt fra *Hva må gjøres?* og *Brev til en kamerat*.

* *Lose Organisationen* — tysk: løse organisasjoner. — Red.

«... en sirkel for ledere, av den typen Aleksejev, Mysjkin, Khalturin og Tsjeljabov tilhører, klarer å hamle opp med politiske oppgaver i den ekte og mest praktiske betydninga av ordet, fordi og i den utstrekning den lidenskapelige propagandaen deres får svar blant de spontant oppvåkne masse, og den gnistrende energien deres blir svart på og får støtte fra energien til den revolusjonære klassen.»* For å være et sosialdemokratisk *parti* må vi vinne *støtte* nettopp fra *klassen*. Det er ikke partiet som må omslutte den konspiratoriske organisasjonen, slik kamerat Martov trudde, men den revolusjonære klassen, proletariatet, som må omslutte partiet. Partiet omfatter både konspiratoriske — og ikke-konspiratoriske organisasjoner.

«... Organisasjonene til arbeiderne for den økonomiske kampen bør være fagforeningsorganisasjoner. Alle sosialdemokratiske arbeidere bør støtte og arbeide aktivt i disse organisasjonene så langt det er mulig. Men ... det er sikkert og visst ikke i vår interesse å kreve at bare sosialdemokrater skulle være skikka som medlemmer i fagforeningene, ettersom dette bare ville innnevne perspektivet på innflytelsen vår på massene. La hver eneste arbeider som forstår behovet for å samle seg i kampen mot arbeidskjøperne og regjeringa, gå inn i fagforeningene. Det ville være umulig å oppnå sjølv målet for fagforeningene, hvis de ikke samla alle som har skaffa seg i hvert fall denne elementære graden av forståelse, hvis de ikke var svært *breie* organisasjoner. Jo breiere disse organisasjonene er, jo breiere vil innflytelsen vår over dem være — en innflytelse som ikke bare skyldes den 'spontane' utviklinga i den økonomiske kampen, men den direkte og bevisste innsatsen fra de sosialistiske fagforeningsmedlemmene for å øve innflytelse på kameratene sine» (s. 86)**.

* Fra Lenin, *Utvalgte verker i 12 bind*, Forlaget Oktober 1976, bind 2, s. 127. — *Red.*

** Fra Lenin, *Utvalgte verker i 12 bind*, Forlaget Oktober 1976, bind 2, s. 119—120. — *Red.*

fagforeninger er forresten særlig betydningsfullt når en skal vurdere det omstridte spørsmålet om paragraf 1. At disse foreningene *må* arbeide «under kontroll og ledelse» av de sosialdemokratiske organisasjonene, kan det ikke være delte meninger om blant sosialdemokrater. Men det ville helt opplagt være tåpelig *på dette grunnlaget* å gi alle fagforeningsmedlemmer rett til å «erklære seg» som medlemmer av det sosialdemokratiske partiet. Noe slikt ville skape en tosidig fare. På den ene sida ville det *innsnevre* omfanget til fagforeningsbevegelsen, og på det viset svekke solidariteten mellom arbeiderne. Og på den andre sida ville det åpne døra til det sosialdemokratiske partiet for vaghet og vakling. De tyske sosialdemokratene hadde høve til å løse et liknende problem i et praktisk tilfelle, i den berømte saka med murerne i Hamburg som jobba akkord.* Sosialdemokratene nølte ikke et sekund med å erklære at streikebryteri var vanærende i sosialdemokratiske øyne, de vedgikk altså at det å lede og støtte streiker var ei livsviktig sak *for dem*. Men samtidig avviste de like så bestemt kravet om å sette likhetstegn mellom partiinteressene og fagforeningsinteressene, om *å gjøre partiet ansvarlig* for individuelle handlinger av individuelle fagforeninger. Partiet *må* og vil streve etter å gjennomsyre fagforeningene med sin ånd og få dem inn under sin innflytelse. Men nettopp for å gjøre det *må* det skjelne mellom de fullt ut sosialdemokratiske elementene i disse fagforeningene (de som tilhører det sosialdemokratiske partiet), og de som ikke er helt

* Dette sikter til ei hending som fant sted i Hamburg i 1900 i samband med oppførselen til ei gruppe medlemmer av Murerne frie forening som utførte akkordarbeid under en streik, i strid med instruksene fra fagforeningssentret. Hamburgs murerforening klaga til den lokale sosialdemokratiske partiorganisasjonen over streikebrytersomheten til sosialdemokratiske medlemmer av gruppa. En voldgiftsdomstol som blei oppnevnt av partiets sentralledelse, fordømte virksomheten til disse sosialdemokratene, men avviste forslaget om å ekskludere dem fra partiet. — *Red.*

klassebevisste og politisk virksomme, og ikke blande dem sammen, som kamerat Axelrod ville ha oss til.

«... Sentralisering av de hemmeligste funksjonene i en organisasjon av revolusjonære vil ikke minske, men snarere øke graden av og kvaliteten på virksomheten til ei lang rekke andre organisasjoner som er retta mot et breitt publikum, og som derfor er så løse og ikke-hemmelige som mulig, slik som arbeidernes fagforeninger, sjølskoloringssirkler for arbeiderne og lese-sirkler for illegal litteratur, og sosialistiske så vel som demokratiske sirkler blant *alle* andre deler av befolkninga, osv., osv. Vi må ha *så mange* slike sirkler, fagforeninger og organisasjoner *som mulig* overalt, og de må ha så mange forskjellige funksjoner som mulig. Men det ville være tåpelig og skadelig å *blande* dem *sammen* med organisasjonen av *revolusjonære*, å viske ut skillelinja mellom dem ...» (s. 96).^{*} Dette sitatet viser hvor upassende det var for kamerat Martov å minne meg om at organisasjonen av revolusjonære må bli *omslutta* av breie organisasjoner av arbeidere. Dette hadde jeg alt understreka i *Hva må gjøres?* — og i *Brev til en kamerat* utvikla jeg denne tanken mer konkret. Der skreiv jeg at fabrikk-sirkler «er særlig viktige for oss: Hovedstyrken til bevegelsen ligger i arbeidernes organisasjoner på de *store* bedriftene, for de store bedriftene (og fabrikkene) omfatter ikke bare den framherskende delen av arbeiderklassen når det gjelder antall, men enda mer når det gjelder innflytelse, utvikling og kamp-evne. Hver bedrift må bli vår festning ... Underkomiteer på bedriften må forsøke å omfatte hele bedriften, flest mulig arbeidere, med et nett av alle slags sirkler (eller kontaktpersoner) ... Alle grupper, sirkler, underkomiteer osv. må være underlagt komiteen, som komiteavdelinger. Noen av dem vil åpent erklære at de ønsker å slutte seg til partiet dersom komiteen god-

^{*} Fra Lenin, *Utvalgte verker i 12 bind*, Forlaget Oktober 1976, bind 2, s. 139—40. — *Red.*

*kjenner det. De vil få bestemte funksjoner (etter instruks fra, eller i samråd med, komiteen), forplikte seg til å rette seg etter vedtak i partiorganene, få de samme rettighetene som alle partimedlemmer, og bli oppfatta som de nærmeste kandidatene til medlemskap i komiteen, osv. Andre vil ikke slutte seg til RSDAP, men vil betraktes som sirkler som er danna av partimedlemmer eller tilknytta ei eller anna partigruppe, osv.» (s. 17—18).** De ordene som jeg har understreka, gjør det særlig klart at *tanken* med formuleringa mi av paragraf 1, alt var fullstendig klart uttrykt i *Brev til en kamerat*. Vilkåra for å slutte seg til partiet er direkte antyda der, nemlig 1) en viss grad av organisering, og 2) godkjenning fra en partikomite. På neste side antyder jeg også grovt hvilke grupper og organisasjoner som bør (eller ikke bør) bli tatt opp i partiet, og hvorfor: «De gruppene som sprer litteratur, må tilhøre RSDAP og kjenne et visst antall av medlemmene og funksjonærene i partiet. De gruppene som studerer arbeidsvilkåra og streker opp fagforeningskrav, trenger ikke nødvendigvis tilhøre RSDAP. Grupper av studenter, offiserer eller kontoransatte som driver sjølstudier *sammen med* ett eller to partimedlemmer, bør i enkelte tilfeller ikke engang være oppmerksomme på at disse tilhører partiet, osv.» (s. 18—19).**

Her har dere tilleggsmateriale til emnet om det «åpne visiret»! Mens formuleringene i utkastet til kamerat Martov ikke engang berører forhold mellom partiet og organisasjonene, påpekte jeg nesten et år før kongressen at noen organisasjoner må tilhøre partiet og andre ikke. I *Brev til en kamerat* var den tanken jeg forsvarte på kongressen alt klart utarbeidd. Vi kan gi ei klar framstilling av saka på følgende vis: Avhengig av graden av organisering i alminnelighet og hvor hemme-

* Se Lenin, «Brev til en kamerat», i *Samla verk*, eng. utg., bind 6, s. 243, 245, 246. — *Red.*

** Samme sted, s. 247. — *Red.*

lig organisasjonen er i særdeleshet, kan vi grovt skille mellom følgende grupper: 1) organisasjoner av revolusjonære, 2) organisasjoner av arbeidere, så breie og mangesidige som mulig. (Jeg innskrenker meg til arbeiderklassen, men tar det som sjølsagt at visse elementer fra andre klasser også vil komme inn her under visse omstendigheter.) Disse to kategoriene utgjør partiet. Videre: 3) arbeiderorganisasjoner tilknyttet partiet, 4) arbeiderorganisasjoner som ikke er tilknyttet partiet, men som faktisk står under kontroll og ledelse av det, 5) uorganiserte elementer fra arbeiderklassen som delvis også kommer under det sosialdemokratiske partiets ledelse, i hvert fall i tider da klassekampen skjerpes kraftig. Omtrent slik stiller saka seg for meg. Slik kamerat Martov ser det derimot, blir partiets grenselinje helt vag, for «alle som streiker» kan «erklære seg som partimedlemmer». Hvilken gagn har denne utflytende tilstanden? En «tittel» som er vidt utbredt. Skaden ved den er at den innfører en *desorganisende* idé, sammenblandinga av klasse og parti.

For å illustrere de allmenne påstandene vi har lagt fram, skal vi kaste et kort blikk på den videre diskusjonen om paragraf 1 på kongressen. Kamerat Brucker uttalte seg (til kamerat Martovs store fornøyelse) for formuleringa mi, men alliansen *hans* med meg, viste seg — i motsetning til alliansen mellom kamerat Akimov og Martov — å være bygd på en misforståelse. Kamerat Brucker «var ikke enig i vedtektene som helhet, i hele ånden deres» (s. 239), og forsvarte formuleringa mi som *grunnlaget for det demokratiet* som tilhengerne av *Rabotsjeje Djelo* ønska. Kamerat Brucker hadde ennå ikke nådd fram til det synet at det i en politisk kamp av og til er nødvendig å velge *det minste ondet*. Kamerat Brucker skjønnte ikke at det var nytteløst å forsvare demokrati på en kongress som vår. Kamerat Akimov var mer skarpsindig. Han stilte spørsmålet helt riktig da han slo fast at «kameratene Lenin og Martov diskuterer hvilken (formulering) som best vil føre til at de oppnår

sitt felles mål» (s. 252). «Brucker og jeg,» fortsatte han, «ønsker å velge den formuleringa *som når det målet dårligst*. Ut fra denne synsvinkelen velger jeg formuleringa til Martov.» Og kamerat Akimov sa rett fram at han så «sjølve målet deres» (det vil si målet som Plekhanov, Martov og jeg hadde — å skape en ledende organisasjon av revolusjonære) som «ugjennomførlig og skadelig». Liksom kamerat Martynov* forsvarte han den økonomistiske tanken om at «en organisasjon av revolusjonære» var unødvendig. Han var «sikker på at livets realiteter til slutt ville trenge seg inn i partiorganisasjonen vår, enten vi stenger vegen for dem med Martovs eller Lenins formulering». Det ville ikke være bryet verdt å oppholde seg ved denne «halehengs»-oppfatninga av «livets realiteter» om vi ikke hadde møtt den i kamerat Martovs tilfelle også. Den andre talen til kamerat Martov er i det hele tatt så interessant at den fortjener å bli granska i detalj.

Det første argumentet til kamerat Martov: Kontroll fra partiorganisasjonene overfor partimedlemmer som ikke tilhører dem «er gjennomførlig for så vidt som komiteene etter å ha pålagt noen en funksjon, også vil være i stand til å holde øye med den» (s. 245). Denne telen er bemerkelsesverdig karakteristisk, for den «avslører» — om jeg kan si det slik — *hvem* som trenger formuleringa til Martov og hvem den vil tjene i *virkelig-*

* Sant nok ønska kamerat Martynov å avgrense seg fra kamerat Akimov — han ønska å vise at konspiratorisk ikke betydde hemmelig, at bak de to ulike orda var det to ulike begreper. Hva forskjellen er forklarte aldri verken kamerat Martynov eller kamerat Axelrod, som nå følger i fotspora hans. Kamerat Martynov «handla» som om jeg ikke hadde gått bestemt imot «å *innsnevre* den politiske kampen til sammensverginger» — for eksempel i *Hva må gjøres?* (og i *Oppgavene* — (se Lenin, *Samla verk*, eng. utg., bind 2, s. 323—51. — *Red.*)) Kamerat Martynov var ivrig etter å få tilhørerne sine til å glømme at de folka jeg hadde kjempa mot, *ikke hadde skjönt* at det var nødvendig med en *organisasjon av revolusjonære*, akkurat som kamerat Akimov ikke skjønner det nå.

heten — freelance intellektuelle* eller arbeidsgrupper og arbeidermassene. Det er nemlig slik at det er to mulige tolkninger av formuleringa til Martov: 1) Alle som regelmessig gir partiet personlig støtte under ledelse av en av partiorganisasjonene, har rett til å «erklære seg» (kamerat Martovs egne ord) som partimedlemmer. 2) En partiorganisasjon har rett til å oppfatte alle som under ledelse av den regelmessig gir den personlig støtte, som partimedlemmer. Det er bare den første tolkninga som virkelig gir «alle som streiker» høve til å kalle seg partimedlemmer, og følgelig var det *bare den* som øyeblikkelig vant hjertene til Lieber-, Akimov- og Martynov-folka. Men denne tolkninga er åpenbart ikke noe annet enn en frase, for den ville gjelde hele arbeiderklassen, og skillet mellom parti og klasse ville bli utviska. En kan bare snakke «symbolsk» om kontroll over og ledelse av «alle som streiker». Det er grunnen til at kamerat Martov i den andre talen sin straks glei over i den andre tolkninga (sjøl om *den*, i parentes bemerka, blei direkte forkasta av kongressen da den avviste resolusjonen til Kostitsj — s. 255), nemlig at en komite ville tildele funksjoner og påse at de blei fullført. Slike særoppgaver vil sjølsagt aldri bli gitt til *massen* av arbeidere, til *tusenvis* av proletarer (som kamerat Axelrod og kamerat Martynov snakka om) — de vil ofte bli gitt nettopp til de *professorene* som kamerat Axelrod nevnte, til de *gymnasiastene* som kamerat Lieber og kamerat Popov var så opptatt av (s. 241) og til den *revolusjonære ungdommen* som kamerat Axelrod viste til i den andre talen sin (s. 242). Kort sagt: Formuleringa til kamerat Martov vil enten forbli en død bokstav, en tom frase, eller så vil den i hovedsak og nesten utelukkende gagne «intellektuelle som er fullstendig gjennomsyra av borgerlig individualisme», og som ikke

* *Freelance intellektuelle* — eng., betegnelse for intellektuelle som ikke har fast stilling, men som utfører arbeidet sitt når, hvor og på den måten de sjøl vil. — *Red.*

ønsker å bli med i en organisasjon. *I ord* forsvarer formuleringa til kamerat Martov interessene til de breie lag av proletariatet, men *i virkeligheten* tjener den interessene til de *borgerlige intellektuelle*, som forsøker å unngå proletarisk disiplin og organisasjon. Ingen vil gi seg til med å nekte for at de *intellektuelle, som et særskilt lag* i det moderne kapitalistiske samfunnet, stort sett er kjennetegna *nettopp av individualisme* og manglende evne til disiplin og organisering. (Jfr. for eksempel de velkjente artiklene til Kautsky om de intellektuelle.) Dette er forresten et trekk som skiller dette samfunnslaget fra proletariatet på en ufordelaktig måte. Det er en av grunnene til slappheten og ustøheten til den intellektuelle, som proletariatet merker så ofte. Dette trekket ved den intellektuelle er nært knytta til måten han vanligvis lever på, hvordan han tjener levebrødet sitt, noe som på svært mange vis likner *småborger-skapets måte å leve på* (arbeide isolert eller i svært små grupper osv.). Endelig er det heller ikke tilfeldig at forsvarerne av formuleringa til kamerat Martov var de som måtte komme med eksemplet med professorer og gymnasiaster! I striden om paragraf 1 var det ikke forkjempere for en brei proletarisk kamp som sto fram mot forkjempere for en radikal konspiratorisk organisasjon, slik kameratene Martynov og Axelrod mente, men tilhengerne av *borgerlig-intellektuell individualisme* som støtte sammen med tilhengerne av *proletarisk organisasjon og disiplin*.

Kamerat Popov sa: «Overalt, i St. Petersburg som i Nikolajev og Odessa, fins det dusinvis av arbeidere som sprer litteratur og driver muntlig agitasjon, men som ikke kan bli medlemmer av en organisasjon. Det kan representantene fra disse byene vitne om. De kan bli knytta til en organisasjon, men ikke bli oppfatta som medlemmer» (s. 241). Hvorfor de ikke kan bli medlemmer av en organisasjon, forblei kamerat Popovs hemmelighet. Jeg har alt gjengitt avsnitt fra *Brev til en kamerat* som viser at det både er mulig og nødvendig å

slippe alle slike arbeidere (i hundrevis, ikke dusinvis) inn i en organisasjon, og dessuten at svært mange av disse organisasjonene kan og bør tilhøre partiet.

Det andre argumentet til kamerat Martov: «Etter Lenins mening må det ikke finnes andre organisasjoner i partiet enn partiorganisasjoner ...» Helt riktig! «Etter mi mening bør det tvert om finnes slike organisasjoner. Livet skaper og avler organisasjoner raskere enn vi kan ta dem inn i det hierarkiet som vår militante organisasjon av yrkesrevolusjonære er ...» Dette er usant i dobbelt forstand: 1) Tallet på effektive organisasjoner av revolusjonære som «livet» avler, er mye mindre enn vi trenger, enn arbeiderklassen har behov for. 2) Partiet vårt skal ikke være et hierarki bare av organisasjoner av revolusjonære, men av massen av arbeiderorganisasjoner også ... «Lenin mener at sentralkomiteen bare vil gi tittelen partiorganisasjon til slike som en kan stole fullt ut på i prinsippsspørsmål. Men kamerat Brucker forstår svært godt at livet (sic!) vil gjøre seg gjeldende, og at sentralkomiteen vil måtte godkjenne ei rekke organisasjoner for ikke å holde dem utafor partiet, trass i at de ikke er helt å stole på. Det er grunnen til at kamerat Brucker slutter seg til Lenin ...» For ei ekte halehengsoppfatning av «livet»! Dersom sentralkomiteen *nødvendigvis* måtte bestå av folk som ikke blei leda av sine egne oppfatninger, men av hva andre kunne si (se episoden med Organisasjonskomiteen), så ville sjølsagt «livet» gjøre seg gjeldende i den forstand at de mest tilbakeliggende elementene i partiet ville få overtaket (*noe som virkelig har skjedd nå når de tilbakeliggende elementene har skilt seg klart ut som parti-«mindretallet»*). Men en kan ikke gi noen *intelligent* grunn som ville få en *fornuftig* sentralkomite til å slippe «upålitelige» elementer inn i partiet. Ved å vise til «livet» som «avler» upålitelige elementer, har kamerat Martov åpent avslørt den opportunistiske karakteren organisasjonsplanen hans har! ... «Jeg mener for min del,» fortsatte han, «at dersom en slik organisasjon (en

som ikke er helt pålitelig) kan godta partiprogrammet og partikontroll, så kan vi ta den inn i partiet, uten der-ved å gjøre den til en partiorganisasjon. Jeg ville se det som en stor seier for partiet vårt, dersom for eksempel ei eller anna forening av 'uavhengige' erklærte at de godtok sosialdemokratiets synspunkter og program og slutta seg til partiet. Men det betyr ikke at vi ville ta for-eninga med i partiorganisasjonen ...» Slikt rot fører formuleringa til Martov til: Ikke-partiorganisasjoner som tilhører partiet! Bare forestill dere *hans* skjema: Partiet = 1) organisasjoner av revolusjonære + 2) arbeiderorganisasjoner som er anerkjent som parti-organisasjoner + 3) arbeiderorganisasjoner som ikke er anerkjent som partiorganisasjoner (består i hovedsak av «uavhengige») + 4) individer som utfører for-skjellige funksjoner — professorer, gymnasiaster osv. + 5) «alle som streiker». Opp mot denne bemerkelses-verdige planen når bare orda til kamerat Lieber: «Opp-gava vår er ikke bare å organisere en organisasjon (!!). Vi kan og må organisere et parti» (s. 241). Ja visst, vi kan og må gjøre det. Det som da trengs, er ikke meningsløse ord om å «organisere organisasjoner», men det *utvetydige kravet* om at partimedlemmer må arbeide for å skape en *organisasjon* i virkeligheten. Den som snakker om å «organisere et parti» og likevel for-svarer bruken av ordet parti for å dekke desorganise-ring og splittelser av alle slag, farer bare med tomme ord.

«Formuleringa vår,» sa kamerat Martov, «uttrykker ønsket om å ha en serie av organisasjoner mellom organisasjonen av revolusjonære og massene.» Det gjør den ikke. Dette virkelig avgjørende kravet er nett-opp det som formuleringa til Martov *ikke uttrykker*, for den *er ikke noen spore til å organisere seg*, den inneholder ikke et krav om organisering, skiller ikke organi-

serte fra uorganiserte. Alt den tilbyr er en *tittel*,* og i samband med dette blir vi uunngåelig minna om orda til kamerat Axelrod: «Ingen forordninger kan forby dem (sirkler av revolusjonær ungdom og liknende) eller enkeltpersoner å kalle seg sosialdemokrater (sant nok!) og til og med oppfatte seg som en del av partiet.» Men det er *slett ikke sant!* Det er umulig og *uten mening* å forby noen å kalle seg sosialdemokrat, for i den *direkte* betydninga står dette ordet bare for et system av overbevisninger, og ikke bestemte organisatoriske forhold. Men når det gjelder å forby ulike sirkler og personer «å oppfatte seg som en del av partiet», så kan og må

* På Forbundskongressen la kamerat Martov fram enda et argument til støtte for formuleringa si, et argument som fortjener å bli ledd ut. «Vi kan peke på,» sa han, «at i bokstavelig forstand utelukker formuleringa til Lenin *medlemmene av sentralkomiteen* fra partiet, for de utgjør ikke noen organisasjon» (s. 59). Sjøl på Forbundskongressen blei dette argumentet møtt med *latter*, slik protokollen viser. Kamerat Martov antar at den «vansken» som han nevner, bare kan løses ved at sentralkomiteemedlemmene blir tatt opp i «sentralkomiteens organisasjon». Men det er ikke poenget. Poenget er at eksemplet til kamerat Martov er ei utmerka framvisning av at *han overhodet ikke greier å forstå tanken i paragraf 1*. Det var et reint eksempel på pedantisk kritisisme som virkelig fortjente å bli ledd ut. *Formelt sett* ville alt som trengtes være å danne en «organisasjon av sentralkomiteemedlemmer», få gjennom en *resolusjon* om å ta den opp i partiet, så ville den «vansken» som ga kamerat Martov så mye hodebry øyeblikkelig forsvinne. *Tanken* i paragraf 1 slik den er formulert av meg, består i *sporen* til å organisere seg, den består i å *garantere faktisk* kontroll og ledelse. *I si kjerne* er sjølve spørsmålet om sentralkomiteemedlemmene vil tilhøre partiet latterlig, for *faktisk* kontroll over dem er fullt ut og absolutt garantert *av sjølve den kjensgjerninga at de er blitt utnevnt til medlemmer*, og at en beholder dem som medlemmer. Følgelig kan det ikke være noe spørsmål om å blande sammen organiserte og uorganiserte (som er rota til feilen i kamerat Martovs formulering). Grunnen til at formuleringa til kamerat Martov ikke duger, er at den gir hvem som helst, hver opportunist, hver skrytepave, hver «professor» og hver «gymnasiast» rett til å *erklære seg* som medlem av partiet. Det er forgjeves når kamerat Martov prøver å *snakke bort denne Akilleshælen* i formuleringa si med eksempler der det ikke kan være noe spørsmål om folk som vilkårlig framstiller seg som eller erklærer seg som medlemmer.

det bli gjort dersom disse sirklene og personene skader partiet, forderver eller desorganiserer det. Det ville være vanvittig å snakke om *partiet* som et hele, som en politisk enhet, om vi ikke «ved ei forordning» kunne «forby» en sirkel å «oppfatte seg som en del» av denne helheten! Hva ville ellers vitsen være med å definere framgangsmåten og vilkåra for eksklusjon fra partiet? Kamerat Axelrod reduserte den grunnleggende feilen til kamerat Martov til en klar meningsløshet. Han fikk til og med denne feilen opphøyd til en *opportunistisk teori* da han føyde til: «Paragraf 1 slik den er formulert av Lenin, står prinsipielt og direkte i strid med sjølve vesenet (!!)

og måla til proletariatets sosialdemokratiske parti» (s. 243). Dette betyr verken mer eller mindre enn at det å stille høyere krav til partiet enn til klassen, prinsipielt står i strid med det egentlige og vesentlige i proletariatets mål. Det er ikke overraskende at Akimov var for en slik *teori* med kropp og sjel.

For å være rimelige må vi si at kamerat Axelrod — som *nå* ønsker å forvandle denne feilaktige formuleringa, som klart og tydelig heller i retning av opportunisme, til et utgangspunkt for *nye* syn — på kongressen tvert om uttrykte vilje til å «kjøpslå», og sa: «Men jeg legger merke til at jeg slår inn åpne dører» (jeg legger merke til dette i det nye *Iskra* også), «fordi kamerat Lenin kommer kravet mitt i møte med de perifere sirklene sine som skal bli oppfatta som en del av partiorganisasjonen.» (Og ikke bare med perifere sirkler, men med alle slags arbeiderforeninger, jfr. s. 242 i protokollen, talen til kamerat Strakhov og avsnitta fra *Hva må gjøres?* og *Brev til en kamerat* som blei sitert ovafor.) «Ennå står enkeltpersonene igjen, men også her kan vi gjøre en handel.» Jeg svarte kamerat Axelrod at jeg i det store og hele ikke var mot å kjøpslå, men jeg må nå forklare i hvilken betydning dette var ment. Når det gjelder enkeltpersonene — alle disse professorene, gymnasiastene osv. — ville jeg sist av alle ha gått med på å gjøre innrømmelser. Men om det hadde oppstått

tvil om arbeiderorganisasjonene, ville jeg (skjønt en slik tvil er fullstendig uten grunnlag, noe jeg har bevist ovafor) ha gått med på å føye en kort merknad til min paragraf 1, som går ut på dette: «Arbeiderorganisasjoner som godtar programmet og vedtektene til Det russiske sosialdemokratiske arbeiderpartiet må bli tatt med blant partiorganisasjonene i så stort antall som mulig.» Strengt tatt hører ei slik tilråding sjølsagt ikke hjemme i vedtektene, som bør avgrense seg til lovbestemmelser, men i forklarende kommentarer og brosjyrer (og jeg har alt pekt på at jeg ga slike forklaringer i brosjyrene mine lenge før vedtektene blei streka opp). Men en slik kort merknad ville i det minste ikke inneholde en skygge av de *opportunistiske* argumentene* og «*anarkistiske oppfatningene*» som uten tvil fins i formuleringa til kamerat Martov.

* Til denne typen argumenter som uunngåelig dukker opp når noen forsøker å rettferdiggjøre formuleringa til kamerat Martov, hører særlig uttalelsen til kamerat Trotski (s. 248 og 346) om at «opportunismen blir forårsaka av mye mer innvikla (eller: blir bestemt av djupere) årsaker enn et eller annet punkt i vedtektene. Den blir frambrakt av forholdet mellom utviklingsnivået til det borgerlige demokratiet og proletariatet ...» Poenget er ikke at punkter i vedtektene kan frambringe opportunisme, men at det kan bli smidd et mer eller mindre skarpt våpen mot opportunismen med deres hjelp. Jo djupere årsakene til den er, jo skarpere burde dette våpenet være. Det å *rettferdiggjøre* ei formulering som åpner døra for opportunismen ved å si at opportunismen har «djupe årsaker», er derfor halehengspolitikk av reineste vann. Da kamerat Trotski gikk mot kamerat Lieber, forsto han at vedtektene utgjorde den «organiserte mistilliten» som helheten har til delen, som fortroppen har til baktroppen. Men da kamerat Trotski havna på kamerat Liebers side, glømt han dette, og begynte til og med å forklare *svakheten* og *ustøheten* i organiseringa *vår* ved å vise til denne mistilliten (mistillit til opportunismen), ved å snakke om «innvikla årsaker», «utviklingsnivået til proletariatet», osv. Her er et annet av argumentene til Trotski: «Det er mye lettere for den intellektuelle ungdommen, som er organisert på et eller annet vis, å *innrullere seg sjøl* (min uthevning) i partiet.» Nettopp. Det er grunnen til at det er den formuleringa som tillater sjøl uorganiserte elementer å *erklære seg* som partimedlemmer, som lir av intellektualistisk utflyting, og ikke mi formulering, som *hindrer* retten til å «*innrullere seg sjøl*». Kamerat Trotski sa at dersom sentralkomiteen «nek-

Dette siste uttrykket, som jeg har satt i anførselstegn, stammer fra kamerat Pavlovitsj som helt rettmessig karakteriserte det som *anarkisme* å anerkjenne «*uansvarlige og sjølinnmeldte partimedlemmer*». «Omsatt til enkle ord,» sa kamerat Pavlovitsj da han forklarte formuleringa mi for kamerat Lieber, «betyr den: 'Der- som du ønsker å bli medlem av partiet, må du også anerkjenne organisatoriske forhold annet enn bare reint platonisk'.» Sjøl om denne «omsettinga» var enkel, synes det som om den ikke var overflødig (som hendin- gene etter kongressen har vist) — ikke bare for forskjel- lige tvilsomme professorer og gymnasiaster, men for bunnærelike partimedlemmer, for folk i toppen ... Med like stor rett pekte kamerat Pavlovitsj på motsigelsen mellom formuleringa til kamerat Martov og den uom- tvistelige rettesnora for den vitenskapelige sosialismen, som kamerat Martov hadde gjengitt på så uheldig vis: «Partiet vårt er den bevisste talsmannen for en ubevisst

ta å anerkjenne» en organisasjon av opportunister, så ville det bare være på grunn av visse individers karakter. Og da disse individene vil- le være kjent, som politiske personligheter, ville de ikke være farlige og kunne bli fjerna ved en allmenn parti-boikott. Dette er bare sant i tilfeller da folk må bli *fjerna fra partiet* (og til og med en halvsannhet, fordi et organisert parti *fjerner* medlemmer ved avstemning og ikke ved boikott). Det er helt usant i de langt hyppigere tilfellene når *fjer- ning* ville være meningsløst, og når alt som trengs er *kontroll*. For kontrollens skyld kan sentralkomiteen under visse vilkår *overlagt* slip- pe inn en organisasjon i partiet som ikke er helt til å stole på, men som er i stand til å arbeide. Den kan gjøre noe slikt for å prøve den, prøve å *lede den på rett veg*, korrigere dens delvise avvik gjennom rettleiing, osv. Dette ville ikke være farlig *dersom* det i alminnelighet ikke var tillatt å «innrullere seg sjøl» i partiet. Ofte ville det være nyttig fordi det kan gi et åpent og *ansvarlig*, kontrollert uttrykk for (og en disku- sjon av) feilaktige synspunkter og feilaktig taktikk. «Men dersom vedtektsbestemmelser skal svare til faktiske forhold,» sa kamerat Trotski, «må formuleringa til kamerat Lenin forkastes.» Og igjen snakka han som en opportunist. Faktiske forhold er ikke en død ting, de lever og utvikler seg. Vedtektsbestemmelser kan svare til den pro- gressive utviklinga av disse forholda, men de kan også (om bestemmelsene er dårlige) «svare» til tilbakegang eller stagnasjon. Det siste er tilfellet i kamerat Martovs «tilfelle».

prosess.» Nettopp. Og nettopp derfor er det galt å ønske at «alle som streiker» skal ha rett til å kalle seg partimedlemmer, for dersom «hver streik» ikke bare var et spontant uttrykk for det mektige klasseinstinktet og for klassekampen som uunngåelig fører til den sosiale revolusjonen, men et *bevisst uttrykk* for den prosessen, da ... ja da ville ikke generalstreiken være en anarkistisk frase. Da ville partiet vårt øyeblikkelig og med en gang *famne om* hele arbeiderklassen, og ville følgelig straks gjøre slutt på det *borgerlige samfunnet som helhet*. Om det skal være en bevisst talsmann i *virkeligheten*, må partiet kunne utarbeide organisasjonsforhold som vil *sikre et bestemt nivå* av bevissthet og systematisk høyne dette nivået. «Hvis vi skal gå Martovs veg,» sa kamerat Pavlovitsj, «ville vi for det første stryke punktet om å godta *programmet*. For før programmet kan bli godtatt, må det bli mestra og forstått ... Å godta programmet forutsetter et nokså høyt nivå av politisk bevissthet.» Vi kommer aldri til å tillate at *støtte* til sosialdemokratiet, *deltakelse* i kampen det leder, blir kunstig *innsnevra* av noen som helst krav (mestring, forståelse osv.). For sjølve denne *deltakelsen*, sjølve kjensgjerninga om det, *fremmer* både bevissthet og organisasjonsinstinktet. Men fordi vi har *slutta oss sammen i et parti* for å utføre systematisk arbeid, må vi sørge for at det blir systematisk.

At advarselen fra kamerat Pavlovitsj om programmet ikke var overflødig, viste seg med en gang på det samme møtet. Kameratene Akimov og Lieber, som sikra at formuleringa til kamerat Martov blei vedtatt,*

* Det blei avgitt tjueåtte stemmer for og tjueto mot. Av de åtte antiiskraitene var sju for Martov og en for meg. Uten hjelp fra opportunistene ville ikke kamerat Martov ha sikra at den opportunistiske formuleringa hans blei vedtatt. (På Forbundskongressen prøvde kamerat Martov med svært lite hell å tilbakevise denne utvilsomme kjensgjerninga. Av en eller annen grunn nevnte han bare stemmene fra bundistene og glømt kamerat Akimov og vennene hans — eller huska dem snarere *bare* da det kunne bli brukt mot meg: Da kamerat Brucker var enig med meg.)

avslørte straks sin sanne natur ved å kreve (s. 254—55) at heller ikke når det gjaldt programmet, skulle andre krav være nødvendige (for å bli «medlem» av partiet) enn å anerkjenne det reint platonisk, og bare dets «grunnleggende prinsipper». «Forslaget fra kamerat Akimov er helt logisk ut fra standpunktet til kamerat Martov,» bemerkte kamerat Pavlovitsj. Dessverre viser ikke protokollen *hvor mange* stemmer dette forslaget fra Akimov fikk — sannsynligvis ikke mindre enn sju (fem bundister, Akimov og Brucker). Og det var det at *sju* delegater trakk seg fra kongressen, som vendte det «kompakte flertallet» (anti-iskraitter, «sentrum» og martovister), som begynte å ta form under diskusjonen om paragraf 1 i vedtektene, til et kompakt mindretall! Det var det at *sju* delegater trakk seg, som førte til at framlegget om å godkjenne den gamle redaksjonen lei nederlag — denne påståtte opprørende krenkinga av «kontinuiteten» i *Iskra*-redaksjonen! Det var ei merkelig *sjumannsgruppe* som utgjorde den eneste redninga og garantien for «kontinuiteten» til *Iskra*: Bundistene, Akimov og Brucker. Det vil si nettopp de delegatene som stemte mot *begrunnelsen* for å godkjenne *Iskra* som hovedorgan, nettopp de delegatene som kongressen dusinvis av ganger slo fast var opportunistiske, som særskilt Martov og Plekhanov slo fast var opportunistiske når det gjaldt å *svekke* paragraf 1 i spørsmålet om programmet. «Kontinuiteten» til *Iskra* vokta av anti-iskraitter! — dette fører oss til *utgangspunktet* for tragikomedien etter kongressen.

* *

*

Grupperinga av stemmene når det gjaldt paragraf 1 i vedtektene, avslørte en foreteelse av nøyaktig samme type som episoden med språklig jamstilling hadde gjort: Frafallet fra en fjerdedel (omtrent) av *Iskra*-fler-

tallet ga anti-iskraittene, som blei fulgt av «sentrum», muligheten til å seire. Også her var det sjølsagt enkeltstemmer som forstyrta den fullstendige symmetrien i bildet. I ei så stor forsamling som kongressen vår må det nødvendigvis finnes noen «omstreifere» som nokså tilfeldig går fra den ene sida til den andre, særlig i et spørsmål som paragraf 1, der den sanne karakteren av uenighetene bare så vidt hadde begynt å utkrystallisere seg, og mange delegater rett og slett *ikke hadde orientert seg ennå* (spørsmålet var ikke blitt diskutert på forhånd i pressa). Fem stemmer falt fra flertallsiskraittene (Rusov og Karski med to stemmer hver og Lenski med en). De fikk på den andre sida tilslutning fra en anti-iskraitt (Brücker) og tre fra sentrum (Medvedev, Egorov og Tsjarov). Resultatet var en sum på tjuetre stemmer ($24 \div 5 + 4$), en stemme mindre enn i den endelige grupperinga i valga. *Det var anti-«Iskra»ittene som ga Martov flertall*, idet sju av dem stemte for ham og en for meg. (Også fra «sentrum» var det sju som stemte for Martov, og tre for meg.) Koalisjonen mellom mindretallsiskraittene og anti-iskraittene og «sentrum», som danna et kompakt mindretall mot slutten av kongressen og etter den, *begynte å ta form*. Det politiske mistaket til Martov og Axelrod, som *uten tvil tok et skritt mot opportunistisk og anarkistisk individualisme* i formuleringa si av paragraf 1 og særlig i forsvaret sitt av den formuleringa, blei straks og svært klart avslørt fordi kongressen var en åpen skueplass. Mistaket blei avslørt ved at de minst stabile elementene, de minst prinsippfaste, straks satte inn alle krefter på å utvide den sprekken, det bruddet, som viste seg i synspunktene til de revolusjonære sosialdemokratene. På kongressen samarbeidde folk som helt åpenlyst hadde *forskjellige mål* (se talen til Akimov) når det gjaldt organisasjonen. Dette fikk straks de prinsipielle motstanderne av den organisatoriske planen vår og vedtektene våre til å støtte feilen til kameratene Martov og Axelrod. Iskraittene, som også i dette spørsmålet var trufaste overfor det

revolusjonære sosialdemokratiets syn, fant seg sjøl i *mindretall*. Dette er et punkt av *uhyre stor betydning*, for om en ikke griper det, er det absolutt umulig å forstå både kampen om detaljene i vedtektene og kampen om personsammensetninga i hovedorganet og sentralkomiteen.

J. USKYLDIGE OFFER FOR EN FALSK ANKLAGE FOR OPPORTUNISME

Før vi går over til den videre diskusjonen av vedtektene, må vi, for å klargjøre uenighetene våre i spørsmålet om personsammensetninga av de sentrale institusjonene, se litt på de *private* møtene til *Iskra*-organisasjonen under kongressen. Det siste og viktigste av disse fire møtene blei holdt *like etter* avstemninga over paragraf 1 i vedtektene — og både i tid og logisk sett var derfor splittelsen i *Iskra*-organisasjonen som skjedde på dette møtet, et forspill til den videre kampen.

Iskra-organisasjonen begynte å holde private møter* rett etter episoden med Organisasjonskomiteen, som ga opphav til en diskusjon om mulige kandidater til sentralkomiteen. Det er klart at disse møtene hadde reint rådgivende karakter og at vedtaka som blei fatta der ikke var bindende for noen, fordi bindende instruksjer var blitt avskaffa. Men betydninga av disse møtene var likevel uhyre stor. Utvelgelsen av kandidater til sentralkomiteen var ei svært vanskelig sak for de delegatene som verken var inne i dekknavna eller det interne arbeidet til *Iskra*-organisasjonen, den organisasjonen

* Alt på Forbundskongressen prøvde jeg å gi ei utgreiing om det som skjedde på de private møtene, der jeg holdt meg til det aller viktigste for å unngå håpløse diskusjoner. De viktigste kjensgjerningene satte jeg også fram i *Brev til redaktørene av «Iskra»* (s. 4). Kamerat Martov protesterte ikke mot dem i sitt *Svar*.

som hadde skapt den faktiske enheten i partiet. Organisasjonens ledelse av den praktiske bevegelsen var en av grunnene til at *Iskra* blei offisielt anerkjent. Vi har alt sett at om de sto samla, var iskraitene fullt ut sikra et stort flertall på kongressen, opptil tre femtedels flertall, og alle delegatene skjønte dette svært godt. Alle iskraitene venta i virkeligheten at *Iskra-organisasjonen* skulle gi bestemte råd når det gjaldt personsammensetninga av sentralkomiteen, ikke ett av medlemmene i den organisasjonen hadde noen innvendinger mot en foreløpig diskusjon om sammensetninga av sentralkomiteen innafor organisasjonen. Ikke en av dem så mye som ymta om å gå inn for alle medlemmene i Organisasjonskomiteen, det vil si å omdanne det organet til sentralkomite, *eller om* å drøfte kandidatene til sentralkomiteen med hele Organisasjonskomiteen. Denne omstendigheten er altså svært betydningsfull, og det er uhyre viktig å huske på den. For *nå, etterpå*, forsvaret martovistene nidkjært Organisasjonskomiteen. Og med det beviser de bare for hundrede eller tusende gang at de ikke har politisk ryggrad*. Før splittelsen i samband med sammensetninga av de sentrale organene fikk Martov til å slutte seg sammen med Akimov-folka, skjønte alle på kongressen klart det som alle upartiske personer lett kan forsikre seg om ut fra kongressprotokollen og fra hele historia til *Iskra*, nemlig at Organisasjonskomiteen *i hovedsak* var en kommisjon som var oppretta for å sammenkalle kongressen, en kommisjon som bevisst var satt sammen av representanter for ulike

* Tenk bare over dette «moralske bildet»: *Delegaten* fra *Iskra-organisasjonen* rådfører seg bare med den *på kongressen*, og tenker ikke engang å rådføre seg med Organisasjonskomiteen. Men etter at delegaten har lidd nederlag både i denne organisasjonen og på kongressen, begynner han å *klage over* at Organisasjonskomiteen ikke blei godkjent, å heve den til skyene på etterskudd og overlegent overse den organisasjonen som ga ham mandatet hans! En kan trygt stå inne for at en aldri vil finne noe liknende tilfelle i historia til et virkelig sosialdemokratisk og virkelig arbeiderparti.

avskygninger, til og med av bundister, mens det virkelige arbeidet med å *skape* den organiserte enheten i partiet helt og holdent var gjort av *Iskra*-organisasjonen. (En må huske på at *flere* iskraitter i Organisasjonskomiteen nokså tilfeldig ikke var til stede på kongressen, enten fordi de var blitt arrestert eller av andre grunner «utafor deres kontroll».) De medlemmene av *Iskra*-organisasjonen som var til stede på kongressen, er alt blitt rekna opp i brosjyra til kamerat Pavlovitsj (se hans *Brev om den andre kongressen*, s. 13).*

Det endelige resultatet av de hissige debattene i *Iskra*-organisasjonen var de to avstemningene som jeg alt har nevnt i *Brev til redaktørene*. Den første avstemninga: «Med ni mot fire stemmer og tre avholdende blei en av kandidatene som Martov støtta, forkasta.» En skulle tru at ikke noe kan være enklere og mer naturlig enn ei slik kjensgjerning: Med alminnelig tilslutning fra alle de seksten medlemmene av *Iskra*-organisasjonen blir de mulige kandidatene diskutert, og en av kandidatene til kamerat Martov blir forkasta av flertallet. (Det var kamerat Stein, som kamerat Martov sjøl nå har plapra ut med — *Beleiringstilstand*, s. 69.) Når alt kommer til alt, var en av grunnene til at vi kom sammen på partikongressen at vi skulle diskutere og avgjøre hvem vi skulle overlate «dirigentklubba» til — og vi hadde som partimedlemmer alle sammen plikt til å ta dette punktet på dagsordenen svært alvorlig, til å avgjøre dette spørsmålet ut fra *saklige interesser* og ikke ut fra «spissborgerlig sentimentalitet», som kamerat Rusov helt riktig uttrykte det seinere. Sjølsagt måtte vi komme inn på visse personlige egenskaper da vi diskuterte kandidater *på kongressen*. Vi måtte uttrykke vår

*■ Det var seksten medlemmer av *Iskra*-organisasjonen som var til stede på den andre partikongressen — 9 slutta seg til flertallet leda av Lenin, og 7 slutta seg til mindretallet leda av Martov. — *Red.*

godkjenning eller vår avvisning,* særlig på et uoffisielt og nært og kameratslig møte. Alt på Forbunds-kongressen understreka jeg at det er latterlig å tru at en kandidat er «vanæra» om han ikke blir godkjent (Forbundsprotokollen, s. 49). Det er latterlig å lage en «scene» og bli hysterisk over noe som er en del av det som er et partimedlems direkte plikt, nemlig å velge tillitsmenn omhyggelig og skjønnsomt. Og likevel var dette som å helle olje på ilden for mindretallet vårt. *Etter kongressen* begynte de å bråke om at «ryktet» deres var «ødelagt» (Forbundsprotokollen, s. 70), og *på trykk* forsikra de *det breie publikum* om at kamerat Stein hadde vært «hovedkrafta» i den tidligere Organisasjonskomiteen og at han uten grunn var blitt anklaga for «djevelske planer» (*Beleiringstilstand*, s. 69). Er det ikke hysterisk å skrike opp om å «ødelegge ryktet» i samband med å godkjenne eller avvise kandidater? Er det ikke smålig krangel når folk som har lidd nederlag både på et privat møte i *Iskra*-organisasjonen og i partiets høyeste offisielle forsamling, kongressen, begynner å klage til alle og enhver, begynner å framstille for det ærede publikum forkasta kandidater som «hovedkrefter», og når de til og med prøver å tvinge sine kandidater på partiet ved å skape splittelse og kreve

* I Forbundet klaga kamerat Martov bittert over at avvisninga mi var så voldsom — uten å forstå at klagen hans blei til et argument mot ham sjøl. Lenin var, for å bruke hans eget uttrykk, rasende (Forbundsprotokollen, s. 63). Riktig. Han smelte med dørene. Sant. Oppførselen hans (på det andre eller tredje møtet i *Iskra*-organisasjonen) vakte harme blant de medlemmene som var igjen på møtet. Det gjorde den. Men hva følger av det? Bare at de saklige argumentene mine om stridsspørsmåla var overbevisende og blei stadfesta i løpet av kongressen. For når det virkelig var slik at ni av seksten medlemmer av *Iskra*-organisasjonen til slutt tok stilling for meg, så er det klart at dette skjedde *til tross for* og *uakta* den skadelige voldsomheten min. Hadde det altså ikke vært for denne «voldsomheten», ville kanskje til og med flere enn ni ha tatt parti for meg. Jo mer «harme» argumentene og kjensgjerningene mine måtte oppveie, jo mer overbevisende må de ha vært.

å få *supplere seg sjøl*? De politiske begrepene er blitt så forvirra i den mugne emigrantatmosfæren at kamerat Martov ikke lenger er i stand til å skille personlige og sirkelmessige tilknytninger fra plikta en har overfor partiet! Det er altså byråkrati og formalisme å mene at spørsmålet om kandidater bare bør diskuteres og avgjøres på kongresser, der delegater kommer sammen først og fremst for å diskutere viktige prinsippsspørsmål, der representanter for bevegelsen som er i stand til å behandle personsspørsmål upartisk, kommer sammen. Disse representantene er i stand til (og har plikt til) å *kreve* og samle alle nødvendige opplysninger om kandidatene, før de gir stemme og avgjør saka. Det har vært naturlig og riktig at diskusjoner om dirigentklubba blir gitt en viss plass på kongressene. Istedenfor dette byråkratiske synet har vi nå fått nye skikker og vaner: Etter kongresser skal vi nå snakke med kreti og pleti om at Ivan Ivanovitsj er politisk begravd, eller om at Ivan Nikiforovitsj* har fått ødelagt ryktet sitt. Skribenter skal foreslå kandidater i brosjyrene sine, mens de slår seg på brystet og forsikrer hyklersk: «Dette er ikke en sirkel, det er et parti ...» De av det lesende publikum som har sans for skandaler, vil ivrig sluke de sensasjonelle nyhetene om at Martov sjøl** forsikrer at den og den var hoveddrivkrafta i Organisasjonskomiteen. Dette lesende publikumet er langt bedre skikka til å diskutere og avgjøre spørsmålet enn formalistiske institusjoner som kongresser, med sine grovt mekaniske avgjørelser gjennom flertallsvedtak ... Ja, det fins ennå

* *Ivan Ivanovitsj og Ivan Nikiforovitsj* — personer fra Gogols *Fortellinga om hvordan Ivan Ivanovitsj krangla med Ivan Nikiforovitsj*. — *Red.*

** *Augiasstall* — betegnelse på et sted som er kjennetegna av ei opphopning av fordervelse og skitt. Ifølge den greske legenden hadde stallen til Augias stått uvaska i tretti år da Herkules gjorde den rein på en dag. — *Red.*

enorme augiasstaller*** av emigrantkrangel som de virkelige partiarbeiderne våre må gjøre reine!

Den andre avstemninga i *Iskra*-organisasjonen: «Med ti mot to stemmer og fire avholdende blei det vedtatt ei liste på fem (kandidater til sentralkomiteen), som etter forslag fra meg inneholdt en av lederne for de ikke-iskraittiske elementene og en av lederne for *Iskra*-mindretallet.»** Denne avstemninga er yterst viktig, for den beviser klart og ugjendrivelig hvor bunnfalske de løgnhistoriene er, som blei stabla på beina seinere, i en atmosfære av kringel. Disse historiene går ut på at vi ønska å kaste ikke-iskraittene ut av partiet eller sette dem til side, at det flertallet gjorde, var å plukke ut kandidater fra en halvdel av kongressen og få dem valgt av den halvparten, osv. Alt dette er et reint falskneri. Den avstemninga som jeg har gjengitt, viser at vi ikke engang utelukka ikke-iskraitter fra sentralkomiteen, for ikke å snakke om fra partiet, og at vi lot motstanderne våre få et svært betydelig *mindretall*. Hele poenget er at de *ønska å ha flertallet*, og da dette beskjedne ønsket ikke blei tilfredsstilt, begynte de å *bråke* og nekta å være representert i sentralorganene i det hele tatt. At dette var tilfellet, trass i kamerat Martovs påstander i Forbundet, viser følgende *brev* som mindretallet i

* Liksom Martov prøvde også jeg i *Iskra*-redaksjonen å få en viss kandidat innstilt til sentralkomiteen, men feila. Kandidaten hadde et utmerka ry før og i begynnelsen av kongressen, noe enestående kjensgjerninger viser, og som jeg også kunne snakke om. Men det har aldri falt meg inn. Denne kameraten har *tilstrekkelig sjølrespekt til at han ikke lar noen* innstille ham på trykk eller klage over politiske begravelser, ødelagte rykter osv. etter kongressen.

** Se Lenin, «Hvorfor jeg trakk meg fra *Iskra*-redaksjonen» (1903) i *Samla verk* eng. utg., bind 7, s. 121. — *Red.*

Iskra-organisasjonen sendte til oss, flertallet av iskra-ittene (og flertallet på kongressen etter at de sju hadde trukket seg ut), rett etter at kongressen hadde vedtatt paragraf 1 i vedtektene. (En bør merke seg at det møtet i *Iskra*-organisasjonen som jeg har snakka om, var det siste. Etter det falt organisasjonen faktisk fra hverandre, og hver av partene prøvde å overbevise de andre kongressdelegatene om at de hadde rett.)

Her er teksten i brevet:

«Vi har hørt forklaringa fra delegatene Sorokin og Sablina om at flertallet i redaksjonen og Gruppa for frigjøring av arbeidet¹⁶ ønsker å være til stede på møtet (da og da).^{*} Ved hjelp av disse delegatene har vi fått slått fast at det blei lest opp ei liste over kandidater til sentralkomiteen på det forrige møtet som en påsto kom fra oss, og som blei brukt til å forvrengte hele det *politiske* standpunktet vårt. Vi husker at denne lista for det første blei tilskrevet oss uten noe forsøk på å slå fast det virkelige opphavet til den, for det andre at denne omstendigheten uten tvil har samband med anklagen for opportunisme som sirkulerte åpent mot flertallet i *Iskra*-redaksjonen og i Gruppa for frigjøring av arbeidet, og for det tredje at denne anklagen — dette er helt klart for oss — har samband med en helt bestemt plan *om å endre*

* Etter mi berekning var den dagen som blir nevnt i brevet en tirsdag. Møtet fant sted tirsdag kveld, det vil si *etter* det 28. møtet på kongressen. Dette poenget om tida er svært viktig. Det *gjendriver dokumentarisk* kamerat Martovs mening om at vi skilte lag i samband med organiseringa av sentralorganene, og ikke i samband med personsammensetninga av dem. Det *beviser dokumentarisk* at mi framstilling av saka på Forbundskongressen og i *Brev til redaktørene* er riktig. *Etter det 28. møtet* på kongressen hadde kameratene Martov og Starover mye å si om en falsk anklage for opportunisme, men de *sa ikke et ord* om uenighetene om sammensetninga av rådet eller om sjølsupplering til de sentrale organene (som vi sloss om på det 25., 26. og 27. møtet).

sammensetninga av «Iskra»-redaksjonen. Vi mener derfor at den forklaringa vi fikk av grunnen for å utelukke oss fra møtet er utilfredsstillende, og at avgjørelsen om å nekte oss å få delta på møtet er bevis for at en ikke ønsker å gi oss høve til å tilbakevise de falske anklagene som er nevnt ovafor.

Når det gjelder mulighetene for at vi kan bli enige om ei felles liste av kandidater til sentralkomiteen, erklærer vi at den eneste lista vi kan godta som et grunnlag for enighet er: Popov, Trotski og Glebov. Videre understreker vi at dette er ei *kompromissliste*, for det å ta med kamerat Glebov, skal bare forstås som en innrømmelse til ønskene fra flertallet. For nå, når det er klart for oss hvilken rolle kamerat Glebov har spilt på kongressen, *ser vi ikke på ham* som en person som tilfredsstiller de krava som bør stilles til en kandidat i sentralkomiteen.

Samtidig understreker vi at forhandlinger fra vår side om kandidatene til sentralkomiteen, ikke får noen følger for spørsmålet om sammensetninga av redaksjonen i hovedorganet. Når det gjelder dette spørsmålet (sammensetninga av redaksjonen), akter vi ikke å innlate oss på noen forhandlinger.

På vegne av kameratene,
Martov og Starover.»

Dette brevet gjengir nøyaktig sinnsstemninga hos de stridende partene og stillinga i striden. Det fører oss straks til «hertet» i den splittelsen som er i ferd med å bryte fram, og avslører de virkelige årsakene til den. Mindretallet i *Iskra*-organisasjonen nekta å nå fram til enhet med flertallet og foretrakk fri agitasjon på kongressen (noe de sjølsagt hadde full rett til). Likevel prøvde de å tvinge «delegatene» fra flertallet til å slippe

dem inn på det private møtet deres! Dette vittige kravet blei sjølsagt bare møtt med smil og skuldertrekk på møtet vårt (der brevet sjølsagt blei lest opp), og der det nesten hysteriske oppstyret om «falske anklager for opportunisme» rett og slett framkalte latter. Men la oss først undersøke de bitre klagene til Martov og Starover punkt for punkt.

Lista var feilaktig blitt tilskrevet dem, det politiske standpunktet deres var blitt forvrengt. — Men som Martov sjøl har innrømt (Forbundsprotokollen, s. 64), så falt det meg aldri inn å tvile på at påstanden hans om at han ikke var forfatter av lista, var sann. Hvem som er forfatter av lista har i det hele tatt ikke noe med saka å gjøre. — Om lista blei satt opp av en eller annen iskrait, eller av en eller annen representant fra «sentrum» osv., er helt uten betydning. Det viktige er at denne lista, som bare besto av medlemmer av det nåværende mindretallet, sirkulerte på kongressen, i hvert fall som rein gjetning eller en hypotese. Til slutt: *Det viktigste av alt* er at kamerat Martov på kongressen *var nødt til* å ta så kraftig avstand som mulig fra ei *slik* liste, ei liste som han nå *vil måtte* hilse med fryd. Ikke noe kunne gi et bedre bilde av vaklinga i vurderinga av folk og avskygninger mer enn denne helomvendinga i løpet av et par måneder — fra å hyle om «ærekrenkende rykter» til å tvinge nettopp de kandidatene som opptrer i denne påstått ærekrenkende lista, på hovedorganet i partiet!*

Denne lista, sa kamerat Martov på Forbundskongressen, «betydde politisk sett en koalisjon mellom oss og *Jusjni Rabotsji* på den ene sida og Bund på den andre — en koalisjon i betydninga *direkte avtale*» (s. 64). Det er ikke sant. For det første ville Bund aldri ha inngått noen «avtale» om ei liste som ikke inneholdt en eneste bundist, og for det andre var det ikke *og kunne*

* Disse linjene var alt skrevet da vi fikk melding om episoden med kamerat Gusev og kamerat Deutsch. Vi skal undersøke denne episoden særskilt i et *tillegg* (se bak i boka. — *Red.*).

ikke være noe spørsmål om en direkte avtale (som var det kamerat Martov mente var ærekrenkende) sjøl med Jusjni Rabotsji-gruppa, for ikke å snakke om Bund. Det var ikke en avtale, men en koalisjon det var spørsmål om, ikke at kamerat Martov hadde gjort en handel, men at han måtte ha støtte fra akkurat de samme antiiskraittene og ustø elementene som han hadde kjempa mot under den første halvdelen av kongressen, og som klamra seg til feilen hans i samband med paragraf 1 i vedtektene. Det brevet som jeg gjenga, beviser uomtvistelig at rota til «klagemålet» lå i den åpne, og attpåtil falske, anklagen for opportunisme. Denne «anklagen» som helte olje på ilden og som kamerat Martov nå styrer så forsiktig utenom — trass i påminninga fra meg i Brev til redaktørene, var tosidig. For det første erklærte Plekhanov rett ut under diskusjonen om paragraf 1 i vedtektene, at paragraf 1 var et spørsmål om å «holde oss borte» fra «alle mulige representanter for opportunismen», og at utkastet mitt — som et bolverk mot at de fikk strømme inn i partiet — «bare av den grunn burde få stemmene fra alle fiendene av opportunismen» (Kongressprotokollen, s. 246). Sjøl om jeg dempa dem litt (s. 250), skapte disse kraftfulle orda en sensasjon, som kom klart til uttrykk i talene til kamerat Rusov (s. 247), Trotski (s. 240) og Akimov (s. 253). I «lobbyen» til «parlamentet» vårt blei tesen til Plekhanov ivrig kommentert og variert på tusen vis i endeløse diskusjoner om paragraf 1. Men istedenfor å forsvare seg saklig, tok de kjære kameratene våre på seg ei latterlig, foruretta mine og gikk til og med så langt som til å klage skriftlig over en «falsk anklage for opportunisme»!*

Den snevre sirkelmentaliteten og den forbausende umodenheten deres som partimedlemmer, som gjør at de ikke tåler det friske vinddraget fra åpne offentlige diskusjoner, blei her klart avslørt. Det er en mentalitet

* Lenin, «RSDAPs andre kongress» (1904) i *Samla verk*, eng. utg., bind 6, s. 499—502. — *Red.*

som russerne kjenner så godt, og som blir uttrykt i det gamle ordtaket: 'Enten kaster vi jakka, eller så gir vi hverandre handa'. Disse folka er så vant til den klosteraktige avsondringa i en lun og hyggelig liten sirkel, at de nesten besvimte straks en person snakka ut på en fri og åpen skueplass på eget ansvar. Anklager for opportunisme! — Mot hvem? Mot Gruppa for frigjøring av arbeidet og til og med mot flertallet i den — kan dere tenke dere noe mer forferdelig? Enten splitte partiet på grunn av denne uutslettelige fornærmelsen, eller hysje denne «huslige ubehageligheten» ned ved å opprette «kontinuiteten» i klostret — dette alternativet er antydning nok så klart alt i det brevet som vi undersøker. Den intellektualistiske individualismen og sirkelmentaliteten hadde kommet i konflikt med behovet for åpen tale overfor partiet. Kan dere forestille dere noe like latterlig, en slik krangel, en slik klage over «*falske* anklager for opportunisme» i det tyske partiet? Der har proletarisk organisasjon og disiplin vent dem av med slik intellektualistisk nærtakenhet for lenge siden. Ingen har annet enn djup respekt for Liebknecht for eksempel, men der ville en ha storledd over *klager* over at han (sammen med Bebel) blei «åpent ankla for opportunisme» på kongressen i 1895. I bondespørsmålet befant han seg i dårlig selskap med den berykta opportunisten Vollmar og vennene hans. Liebknechts navn er uløselig knytta til den tyske arbeiderbevegelsens historie. Sjølsagt ikke fordi han kom til å havne i opportunisten i et slikt forholdsvis uviktig detaljspørsmål, men trass i det. Og på samme vis, trass i all bitterhet i kampen, inngir kamerat Axelrods navn, f.eks., respekt hos alle russiske sosialdemokrater, og det vil det alltid gjøre. Men ikke fordi kamerat Axelrod kom til å forsvare ei opportunistisk oppfatning på den andre kongressen til partiet vårt, ikke fordi han kom til å grave fram gammelt anarkistisk grums på den andre kongressen til Forbundet, men trass i det. Bare den mest forstokka sirkelmentaliteten med logikken «enten kaster vi jakka, eller så gir vi hver-

andre handa», kunne gi opphav til hysteri, krangel og partisplittelse på grunn av «en falsk anklage for opportunisme mot flertallet i Gruppen for frigjøring av arbeidet».

Det andre elementet i denne forferdelige anklagen er nært knytta til det foregående. (Kamerat Martov prøvde forgjeves å vike unna og dysse ned *ei* side av denne episoden på Forbundskongressen (s. 63).) Det gjelder nettopp den *koalisjonen* mellom anti-iskraittene, vaklende elementer og kamerat Martov som *begynte å vise seg* i samband med paragraf 1 i vedtektene. Det var sjølsagt ikke noen avtale, direkte eller indirekte, mellom kamerat Martov og anti-iskraittene. Det kunne det heller ikke ha vært, og ingen mistenkte ham for det. Bare skrekken fikk ham til å tru det. Men *politisk sett* blei feilen *hans* avslørt ved at folk som utvilsomt helte i retning av opportunisten, begynte å danne et stadig tettere og mer «kompakt» flertall rundt ham (et flertall som nå er blitt et mindretall *bare* fordi sju delegater «tilfeldigvis» trakk seg). Vi pekte sjølsagt også *åpent* på «denne koalisjonen», rett etter saka om paragraf 1 — både på kongressen (se merknaden fra kamerat Pavlovitsj som alt er sitert, Kongressprotokollen s. 255) og i *Iskra*-organisasjonen (så vidt jeg husker pekte særlig Plekhanov på den). Det er bokstavelig talt den samme påpekninga og den samme spotten som Bebel og Liebknecht blei utsatt for av Klara Zetkin i 1895, da hun sa: «*Es tut mir in der Seele Weh, dass ich dich in der Gesellschaft seh'*» («Det gjør meg vondt å se deg (dvs. Bebel) i det selskapet (dvs. sammen med Vollmar & co.)»). Det er virkelig merkelig at Bebel og Liebknecht ikke sendte ei hysterisk melding til Kautsky og Zetkin, der de klagde over en falsk anklage for opportunisme ...

Når det gjelder lista med kandidater til sentralkomiteen, viser dette brevet at kamerat Martov tok feil da han hevda i Forbundet at man ennå ikke hadde gitt helt opp å komme til enighet med oss — nok et eksempel på hvor uklokt det er i en politisk kamp å prøve å

gjengi *det som blir sagt* etter hukommelsen, istedenfor å bygge på dokumenter. Faktisk var «mindretallet» så «beskjedent» at det la fram et ultimatum for «flertallet»: Ta to fra «mindretallet» og en (som et kompromiss og *bare* som en innrømmelse egentlig!) fra «flertallet». Dette er uhyrlig, men det er ei kjensgjerning. Og denne kjensgjerninga viser klart meningsløsheten i de historiene som nå blir spredd om at «flertallet» bare tok representanter fra den ene halvdel av kongressen og fikk dem valgt av denne halvdel. *Akkurat omvendt var det*: Martovistene foreslo at vi skulle få en av tre bare som en innrømmelse, og følgelig ønska de å få *alle* plassene fylt med sine egne kandidater da vi ikke gikk med på denne enestående «innrømmelsen»! På det private møtet vårt lo vi godt av beskjedenheten martovistene viste, og satte opp vår egen liste: Glebov, Travinski (seinere valgt til sentralkomiteen), *Popov*. Den sistnevnte erstatta vi (også på et privat møte med de tjuefire) med kamerat Vasiljev (seinere valgt til sentralkomiteen), *bare fordi kamerat Popov nekta å være med på lista vår, først i en privat samtale og så åpent på kongressen (s. 338).*

Slik var de faktiske forholda.

Det beskjedne «mindretallet» ønska beskjedent å være i flertall. Da dette beskjedne ønsket ikke blei oppfylt, satte «mindretallet» seg på bakbeina og begynte å bråke. Likevel fins det folk som nå med presteaktig verdighet snakker om hvor «uforsonlig» «flertallet» er!

«Mindretallet» sloss for fri agitasjon på kongressen og stilte «flertallet» pussige ultimatum. *Etter å ha lidd nederlag, brast heltene våre i gråt og begynte å hyle om en beleiringstilstand. Voilà tout. **

Den forferdelige anklagen om at vi akta å endre sammensetninga av redaksjonen blei også møtt med smil (på det private møtet vårt med de tjuefire). Helt fra begynnelsen av kongressen, og til og med før kongres-

* *Voilà tout* — fr., Se så, det er alt. — *Red.*

sen, kjente alle utmerka godt til planen om å *reorganisere* redaksjonen ved å velge et kjerneutvalg på tre. (Jeg skal ta opp dette mer detaljert når jeg kommer til valget av redaksjonen på kongressen.) «Mindretallet» blei redde for denne planen *etter* at de skjønnte at koalisjonen deres med anti-iskraittene på en ypperlig måte bekrefta at planen var riktig. Dette overraska ikke oss — det var helt naturlig. Vi kunne sjølsagt ikke ta alvorlig et forslag om at vi av egen fri vilje, uten kamp på kongressen, skulle omdanne oss sjøl til et mindretall. Vi kunne heller ikke ta hele dette brevet alvorlig, der forfatterne av det hadde nådd en så utrulig grad av opphisselse at de snakka om «falske anklager for opportunisme». Vi stolte fullt og fast på at pliktkjensla overfor partiet svært snart ville overvinne det naturlige ønsket om å «lette hjertene sine».

K. DEN VIDERE DEBATTEN OM VEDTEKTENE. SAMMENSETNINGA AV RÅDET

De neste punktene i vedtektene vakte langt større strid om detaljer enn om organisasjonsprinsipper. Det 24. møtet på kongressen handla helt og holdent om spørsmålet om representasjon på partikongresser, og igjen var det bare bundistene (Goldblatt og Lieber, s. 258—59) og kamerat Akimov som førte en fast og bestemt kamp mot de felles planene til alle iskraittene. Kamerat Akimov innrømte prisverdig åpent si rolle på kongressen: «Hver gang jeg tar ordet, gjør jeg det med full klarhet om at argumentene mine ikke vil påvirke kameratene, men tvert om ødelegge det poenget jeg prøver å forsvare» (s. 261). Denne treffende bemerkninga var helt på sin plass — den kom rett etter diskusjonen om paragraf 1 i vedtektene. Det var bare orda «tvert om» som ikke passa helt her, for kamerat Akimov klarte ik-

ke bare å ødelegge forskjellige poeng, men samtidig og ved at han gjorde det, klarte han å «påvirke kameratene» ..., nettopp de inkonsekvente iskraitene som helte i retning av opportunistisk frasemakeri.

Paragraf 3 i vedtektene, som definerte vilkåra for representasjon på kongresser, blei til slutt i hvert fall vedtatt av et flertall, med sju avholdende (s. 263) — øyensynlig anti-iskraitter.

Argumentene om sammensetninga av rådet, som tok opp størsteparten av det 25. møtet, avslørte uvanlig mange grupperinger rundt en mengde forslag. Abramson og Tsarjov avviste rett og slett planen om et råd. Panin holdt hardt på å gjøre rådet til en rein voldgiftsdomstol, og gikk derfor helt konsekvent inn for å stryke bestemmelsen om at rådet er den øverste instansen, og at det kan bli innkalt av hvilke som helst to rådsmedlemmer*. Hertz og Rusov gikk inn for forskjellige metoder for sammensetninga av rådet, i tillegg til de *tre* metodene som var foreslått av *fem* medlemmer av vedtektskomiteen.

Stridsspørsmåla kokte i hovedsak ned til å avgjøre hvilke oppgaver rådet skulle ha: Om det skulle være en voldgiftsdomstol, eller den høyeste instansen i partiet. Som jeg har sagt, var kamerat Panin konsekvent for det første. Men han sto aleine. Kamerat Martov gikk kraftig imot dette: «Jeg foreslår at framlegget om å stryke orda 'rådet er den øverste instansen' blir forkasta. Formuleringa vår (dvs. formuleringa av de rådsoppgavene som vi er blitt enige om i vedtektskomiteen) holder bevisst muligheten åpen for at rådet kan utvikle seg til den øverste partiinstansen. For oss er ikke rådet bare et forliksorgan.» Likevel svarte den sammensetninga av

* Kamerat Starover helte øyensynlig også mot kamerat Panins syn, bare med den forskjellen at sistnevnte visste hva han ville, og nokså konsekvent la fram resolusjoner som tok sikte på å omdanne rådet til et reint voldgifts- eller forliksorgan. Kamerat Starover visste derimot ikke hva han ville, da han sa at rådet ifølge utkastet bare kunne komme sammen «etter ønske fra partene» (s. 266). Det var direkte galt.

rådet som kamerat Martov foreslo helt og holdent til et «forliksorgan» eller en voldgiftsdomstol: To medlemmer av hvert av sentralorganene og en femtemann som skulle bli innkalt av disse fire. Ikke bare ei slik sammensetning av rådet, men også den som blei vedtatt av kongressen etter forslag fra kameratene Rusov og Hertz (det femte medlemmet blir utpekt av kongressen), svarer utelukkende til forsonings- eller meklingsformål. Det er en uforsonlig motsigelse mellom ei slik sammensetning av rådet og målet om å bli den øverste partiinstansen. Sammensetninga av den øverste partiinstansen må være varig, og ikke avhengig av tilfeldige endringer (noen ganger på grunn av arrestasjoner) i sammensetninga av sentralorganene. Den øverste instansen må være direkte knytta til partikongressen, som den får fullmaktene sine fra, og ikke fra to andre partiinstanser som er underlagt kongressen. Den øverste instansen må bestå av personer som er kjent for partikongressen. Endelig må ikke den øverste instansen være *organisert* på et vis som gjør *sjølv eksistensen av den* avhengig av tilfeldigheter — slik at dersom de to organene ikke blir enige om valget av det femte medlemmet, så står partiet uten en øverste instans! Til dette blei det innvendt at: 1) Om en av de fem stemte avholdende og de fire andre delte seg på midten, ville situasjonen også vise seg å være håpløs (Egorov). Denne innvendinga er ugrunna, for det at det er umulig å *fatte et vedtak*, er noe som til tider er uunngåelig i *alle* organer, men det er noe helt annet enn at det er umulig å *danne* organet. Andre innvending: «Dersom en instans som rådet viser seg ute av stand til å velge et femte medlem, vil det bety at rådet i det hele tatt ikke er arbeidsdyktig» (Sasulitsj). Poenget her er imidlertid ikke at det vil bli arbeidsudyktig, men at det ikke vil bli noen øverste instans i det hele tatt — uten det femte medlemmet *vil det ikke være noe råd, noen «instans»*, og spørsmålet om det vil fungere eller ikke, vil ikke engang oppstå. Endelig: Dersom problemet var at det kanskje ikke ville være mulig å danne noe

partiorgan som det sto et annet, høyere organ over, så ville en kunne rette på det, for i nødsfall kunne det høyere organet fylle hullet på et eller annet vis. Men det fins ikke noe organ over rådet bortsett fra kongressen, og derfor ville det opplagt være ulogisk å forme vedtektenes slik at det *kanskje ikke engang ville være mulig å danne* rådet.

Begge de korte talene mine på kongressen om dette spørsmålet dreide seg *utelukkende* om å gå nøye inn på (s. 267 og 269) *disse to* feilaktige innvendingene som Martov og andre kamerater brukte for å forsvare forslaget hans. Når det gjelder spørsmålet om hovedorganet eller sentralkomiteen skulle ha flertall i rådet, *så kom jeg ikke engang inn på det*. Dette spørsmålet blei tatt opp så tidlig som på det 14. møtet på kongressen (s. 157) av kamerat *Akimov*, som var den *første* som snakka om faren for at hovedorganet skulle dominere. Og *etter kongressen* fulgte kameratene Martov, Axelrod og andre bare i fotspora til *Akimov*, da de fant opp den meningsløse og demagogiske historia om at «flertallet» ønska å omdanne sentralkomiteen til et redskap for hovedorganet. Da kamerat Martov tok for seg dette i sin *Beleiringstilstand*, unngikk han beskjedent å nevne den virkelige opphavsmannen til det!

Alle som bryr seg om å sette seg inn i hele behandlingen partikongressen ga spørsmålet om hovedorganets dominerende stilling i forhold til sentralkomiteen, og som ikke nøyer seg med isolerte sitater som er revet ut av sammenhengen, vil lett se hvordan kamerat Martov har forvrengt saka. Så tidlig som på det 14. møtet innleder *ingen annen enn kamerat Popov* en polemikk *mot synspunktene til kamerat Akimov*, som ønska «den 'strengeste sentralisering' i toppen av partiet *for å svekke hovedorganets innflytelse*» (s. 154, mi understrekning), «som i virkeligheten er hele poenget med dette systemet (til Akimov)». «Langt fra å forsvare ei slik sentralisering,» la kamerat Popov til, «er jeg klar til å kjempe mot den med alle midler som står til rådighet,

før den er *opportunistens fane*.» Her ligger røttene til det kjente spørsmålet om at hovedorganet dominerer over sentralkomiteen, og det er ikke overraskende at kamerat Martov nå er *nødt til* å forbigå det virkelige opphavet til spørsmålet i taushet! *Sjøl* kamerat Popov kunne ikke unngå å se den opportunistiske karakteren i Akimovs snakk om at hovedorganet dominerte*. For å avgrense seg grundig fra kamerat Akimov, erklærte kamerat Popov *kategorisk*: «La gå med tre medlemmer fra redaksjonen i dette sentrale organet (rådet) og to fra sentralkomiteen. *Det er et underordna spørsmål*. (Mi understrekning.) Det viktige er at ledelsen, den øverste ledelsen av partiet, utgår fra én kilde» (s. 155). Kamerat Akimov innvendte: «Ifølge utkastet er hovedorganet sikra overvekt i rådet, sjøl om det bare er fordi sammensetninga av redaksjonen hele tida er den samme, mens sammensetninga av sentralkomiteen er foranderlig» (s. 157) — et argument som bare viser til «varig» ledelse i *prinsippsaker* (som er normalt og ønskelig), men så visst ikke til «overvekt» i betydninga innblanding i eller overgrep mot sjølstendigheten. Og kamerat Popov, som den gangen ennå ikke tilhørte et «mindretall» som skjuler misnøya si med sammensetninga av de sentrale organene ved å spre historier om at sentralkomiteen ikke er sjølstendig, sa helt logisk til kamerat Akimov: «Jeg foreslår at det (rådet) blir oppfatta som det ledende sentret i partiet. Da *vil det over-*

* Verken kamerat Popov eller kamerat Martov nølte med å kalle kamerat Akimov for en opportunist. De begynte først å ta det ille opp og bli forarga da denne betegnelsen blei brukt *om dem*, og brukt riktig, i samband med «språklig jamstilling» eller paragraf 1. Kamerat Akimov, som kamerat Martov fulgte i fotspora på, kunne imidlertid te seg med større verdighet og manndom på partikongressen enn kamerat Martov & co. kunne på Forbundskongressen. «Personlig mener jeg at dette er et grovt og sårende ord, og jeg synes ikke at jeg har gjort meg fortjent til det. Men jeg protesterer ikke» (s. 296). Kan det være at kameratene Martov og Starover innbød kamerat Akimov til å skrive under protesten deres mot den falske anklagen for opportunisme, men at kamerat Akimov avslo?

hodet ikke være viktig om det er flest representanter i rådet fra hovedorganet eller fra sentralkomiteen (s. 157—58, mi understrekning).

Da diskusjonen om sammensetninga av rådet blei tatt opp igjen på det 25. møtet, sa kamerat Pavlovitsj idet han fortsatte den gamle debatten, at han var for at hovedorganet skulle være i overvekt i forhold til sentralkomiteen «ut fra at det er så stabilt» (s. 264). Det var stabilitet i *prinsippsaker* han tenkte på, og det var slik kamerat Martov forsto ham. Martov talte rett etter kamerat Pavlovitsj, og mente at det var unødvendig å «bestemme om en instans skulle ha myndighet over en annen». Han pekte på muligheten for at ett av medlemmene i sentralkomiteen kunne oppholde seg i utlandet, «noe som til en viss grad ville bevare stabiliteten til sentralkomiteen i prinsippsaker» (s. 264). Her fins det en nå ikke spor engang av den demagogiske *sammenblandinga* av stabilitet i *prinsippsaker* og beskyttelsen av den, med beskyttelsen av sjølstendigheten og initiativet til sentralkomiteen. På kongressen blei denne sammenblandinga, som etter kongressen praktisk talt er blitt trumfkortet til kamerat Martov, bare fremma av kamerat Akimov, som alt på det tidspunktet snakka om «Araktsjejev»-ånden* i vedtektene» (s. 268), og sa at «dersom tre av medlemmene i partirådet skulle være fra hovedorganet, ville sentralkomiteen bli omdanna til et reint redskap for redaksjonen. (Mi understrekning.) Da ville tre personer som oppholdt seg i utlandet få uinnskrenka (!!) rett til å bestemme arbeidet til hele (!!) partiet. Sikkerheten deres ville være garantert, og makta deres ville være livsvarig» (s. 268). Det var dette fullstendig meningsløse og demagogiske snakket, der *ideologisk ledelse blir kalt innblanding i arbeidet til hele partiet* (og som etter kongressen har gitt kamerat Axel-

* *Araktsjejev* (1769—1834) var den mektige favoritten til Paul I og Aleksander I. Navnet hans er knytta til en periode med knusende polityranni og jernhælstyre. — *Red.*

rod et billig slagord til snakket hans om «teokrati» *) — det var *dette* kamerat Pavlovitsj tok opp igjen, da han understreka at han sto for «de stabile og reine prinsippene som *Iskra* representerte. Ved å gi redaksjonen i hovedorganet overvekt, ønsker jeg å befeste disse prinsippene» (s. 268).

Slik er i virkeligheten situasjonen når det gjelder det berømmelige spørsmålet om hovedorganets overvekt i forhold til sentralkomiteen. Den berømmelige «prinsipielle meningsforskjellen» hos kameratene Axelrod og Martov er ikke noe *annet enn ei gjentakning av det opportunistiske og demagogiske snakket til kamerat Akimov*. Til og med kamerat Popov oppdaga klart det sanne innholdet i dette snakket på den tida da han ennå ikke hadde lidd nederlag i spørsmålet om sammensetninga av de sentrale organene!

* *

*

For å oppsummere spørsmålet om sammensetninga av rådet: Trass i forsøka Martov gjør i *Beleiringstilstand* på å bevise at mi framstilling av saka i *Brev til redaktørene* er sjølmotsigende og feil, viser protokollen fra kongressen klart at dette spørsmålet helt opplagt bare var en *detalj sammenlikna* med paragraf 1, og at påstanden i artikkelen «Kongressen vår» (*Iskra* nr. 53) om at vi «nesten bare» sloss om organiseringa av partiets sentrale organer, er ei *fullstendig forvrengning*. Det er ei forvrengning som er desto grovere fordi forfatteren av artikkelen *helt overser striden om paragraf 1*. Videre viser også protokollen at det ikke var noen bestemte grupperinger av iskraittene i samband med sammensetninga av rådet: Det var ingen avstemninger ved navneoppprop, Martov var uenig med Panin, jeg og Po-

* *Teokrati* — gr., gudsvelde, styre som utleder myndigheten sin direkte fra (en eller annen) «gud». — *Red.*

pov hadde samme syn, Egorov og Gusev hadde et eget standpunkt, og så videre. Endelig blir det siste utsagnet mitt (på kongressen til Forbundet av russiske revolusjonære sosialdemokrater i utlandet) om at koalisjonen mellom martovistene og anti-iskraitene vokste seg stadig sterkere, *bevist* av at kamerat Martov og kamerat Axelrod også i dette spørsmålet svingte over til kamerat Akimov — noe som nå er klart for alle.

L. SLUTTEN AV DEBATTEN OM VEDTEKTENE. SUPPLERING AV DE SENTRALE ORGANENE. DELEGATENE FRA *RABOTSJEJE DJELO* TREKKER SEG

Når det gjelder den følgende debatten om vedtektene (det 26. møtet på kongressen), var det bare spørsmålet om å innskrenke fullmaktene til sentralkomiteen som det er verdt å nevne, for det kaster lys over karakteren av de angrepa som martovistene *nå* kommer med mot den overdrevne sentralismen. Kameratene Egorov og Popov kjempa med en ganske sterk overbevisning for å innskrenke sentralismen, uten omsyn til eget kandidatur eller kandidaturet til dem de støtta. Da spørsmålet ennå var i vedtektskomiteen, foreslo de at sentralkomiteens rett til å oppløse lokalkomiteer skulle være avhengig av at rådet samtykka, og i tillegg være begrensa til saker som var rekna opp særskilt (s. 272, note 1). Tre av medlemmene i vedtektskomiteen (Glebov, Martov og jeg sjøl) gikk imot dette, og på kongressen forsvarte kamerat Martov synet vårt (s. 273) og svarte Egorov og Popov med å si at «sentralkomiteen ville drøfte hvert tilfelle før den gjorde vedtak om å ta et så alvorlig skritt som å oppløse en organisasjon». Som en ser vendte kamerat Martov *på det tidspunktet* ennå det døde øret til *alle* anti-sentralistiske planer, og kongres-

sen forkasta forslaget fra Egorov og Popov — men protokollen viser dessverre ikke med hvor mange stemmer.

På partikongressen var kamerat Martov også «imot å erstatte ordet 'organiserer' (sentralkomiteen organiserer komiteer osv. — paragraf 6 i partivedtektene) med ordet 'godkjenner'. Den må også få rett til å organisere». Det var hva kamerat Martov sa *da*, for han hadde ennå ikke kommet på den vidunderlige tanken om at begrepet «organisere» ikke medfører godkjenning, noe han først oppdaga på Forbundskongressen.

Bortsett fra disse to punktene har debatten om paragrafene 5—11 i vedtektene (Protokollen, s. 273—76) neppe noen interesse, for den var begrensa til nokså ubetydelige diskusjoner om detaljer. Så kom paragraf 12 — spørsmålet om alle partiorganene allment og de sentrale organene, særskilt skulle supplere seg sjøl. Komiteen foreslo å øke det flertallet som var nødvendig for sjølsuppleringer, fra to tredjedeler til fire femtedeler. Glebov, som la fram beretninga fra komiteen, foreslo at vedtak om sjølsuppleringer til sentralkomiteen skulle være *enstemmige*. Kamerat Egorov, som ikke ønska noen uoverensstemmelser, sto for simpelt flertall dersom det ikke forelå noe grunnlagt veto. Kamerat Popov var verken enig med komiteen eller med kamerat Egorov, og krevde enten simpelt flertall (uten vetorett) eller enstemmighet. Kamerat Martov var verken enig med kamerat Glebov, eller med Egorov eller med Popov. Han var imot enstemmighet, imot fire femtedels flertall (for to tredjedels) og *imot «gjensidig sjølsupplering», det vil si at redaksjonen i hovedorganet skulle ha rett til å protestere mot ei sjølsupplering til sentralkomiteen og omvendt («retten til gjensidig kontroll med sjølsuppleringene»).*

Som leseren ser var grupperingene svært brokete og uenighetene så mange at synspunktene til hver delegat var «enestående»!

Kamerat Martov sa: «Jeg innrømmer at det er psykologisk umulig å jobbe sammen med ufordragelige per-

soner. Men det er også viktig for organisasjonen vår at den er livskraftig og effektiv ... Det er unødvendig at sentralkomiteen og redaksjonen i hovedorganet skal ha rett til gjensidig kontroll med sjølsuppleringene. Det er ikke fordi jeg mener at den ene ikke er sakkyndig på den andres område at jeg er imot. Nei da! Redaksjonen i hovedorganet kan for eksempel gi sentralkomiteen gode råd om herr Nadetsjdin bør bli tatt inn i sentralkomiteen. Jeg går imot fordi jeg ikke ønsker å skape gjensidig irriterende byråkrati.»

Jeg innvendte: «Her dreier det seg om to spørsmål. Det første er om hvilket flertall som blir krevd, og jeg er imot å senke det fra fire femtedels til to tredjedels flertall. Vilkåret om en grunngitt protest er ikke hensiktsmessig, og jeg er imot det. Det andre spørsmålet er uten sammenlikning mye viktigere, nemlig at sentralkomiteen og hovedorganet skal ha rett til gjensidig kontroll med sjølsuppleringene. Gjensidig samtykke fra de to sentrale organene er et uomgjengelig vilkår for harmoni. Det det dreier seg om her, er et mulig brudd mellom de to sentrale organene. Alle som ikke ønsker en splittelse, må arbeide for at det fortsatt fins harmoni. Fra partiets historie veit vi at det har vært folk som har skapt splittelser. Dette er et prinsippsspørsmål, et svært viktig spørsmål, et spørsmål som hele partiets framtid kan avhenge av» (s. 276—77). Det er den fulle ordlyden av sammendraget av talen min, slik den blei skrevet ned på kongressen, en tale som kamerat Martov mener har særlig alvorlig betydning. Dessverre brydde han seg ikke med å se talen i sammenheng med hele debatten og hele den politiske situasjonen på kongressen på det tidspunktet den blei holdt, trass i at han mener den har alvorlig betydning.

Det første spørsmålet som reiser seg, er hvorfor jeg bare fastsatte to tredjedels flertall i det opprinnelige utkastet mitt (se s. 394, paragraf 11)* og ikke krevde gjen-

* Se Lenin, «Utkast til vedtekter», (1903) i *Samla verk*, eng. utg., bind 6, s. 475. — *Red.*

sidig kontroll med sjølsuppleringene til de sentrale organene. Kamerat Trotski, som talte etter meg (s. 77), reiste faktisk dette spørsmålet straks.

Svaret på det blir gitt i talen min på Forbundskongressen og i brevet til kamerat Pavlovitsj om den andre kongressen. Paragraf 1 i vedtektene «slo tekanna i stykker», og den måtte bindes sammen med en «dobbel knute» — sa jeg på Forbundskongressen. Det betydde for det første at Martov hadde bevist at han var en opportunist i et reint teoretisk spørsmål, og at feilen hans var blitt *forsvart* av Lieber og Akimov. For det andre betydde det at koalisjonen mellom martovistene (det vil si et ubetydelig mindretall av iskraitene) og anti-iskraitene, sikra dem *et flertall på kongressen* i avstemninga *over* personsammensetninga av de sentrale organene. Jeg snakka her om *personsammensetninga* av de sentrale organene, og understreka nødvendigheten av harmoni og *advarte mot «folk som skapte splittelser»*. Denne advarselen var virkelig av stor prinsipiell betydning, for *Iskra*-organisasjonen (som uten tvil var best skikka til å dømme om personsammensetninga av de sentrale organene, fordi det var den som hadde det næreste praktiske kjennskapet til alle sakene og alle kandidatene), hadde alt gjort sine tilrådinger om denne saka og fatta det vedtaket som vi kjenner, når det gjaldt de kandidatene som hadde vakt tvil i organisasjonen. Både moralsk og etter sine erfaringer (det vil si etter evnen til å ta avgjørelser), burde *Iskra*-organisasjonen ha hatt det siste ordet i denne vanskelige saka. Men *formelt sett* hadde sjølsagt kamerat Martov all rett til å appellere til Lieber- og Akimov-folka *mot* flertallet i *Iskra*-organisasjonen. Og i den strålende talen sin og paragraf 1 hadde kamerat Akimov sagt bemerkelsesverdig klart og skarpsindig at straks han oppdaga en uenighet mellom iskraitene når det gjaldt metoden for å nå det felles *Iskra*-målet deres, så *stemte* han *bevisst for den dårligste metoden*, fordi hans, Akimovs, mål var de stikk motsatte av iskraitenes mål. Derfor kunne det ik-

ke være den *minste tvil* om at *det var den dårligste sammensetninga av de sentrale organene* som ville få støtte fra Lieber- og Akimov-folka, helt uavhengig av hvilke ønsker og hensikter kamerat Martov hadde. De *kunne stemme*, de måtte stemme (om en skal dømme etter *handlingene* deres, etter stemmegivninga deres over paragraf 1, og ikke etter det de sa) nettopp for den lista som inneholdt «folk som skaper splittelser», og de ville gjøre det *for å* «skape splittelser». Er det overraskende at jeg i denne situasjonen sa at det var et viktig prinsippsspørsmål (harmoni mellom de to sentrale organene), et spørsmål som hele partiets framtid kunne avhenge av?

Ingen sosialdemokrat som overhodet kjenner tankene og planene til *Iskra* og historia til bevegelsen, og som deler disse tankene en smule alvorlig, kunne et øyeblikk tvile på at sjøl om det formelt sett var helt rett og passende at striden innafor *Iskra*-organisasjonen om sammensetninga av de sentrale organene skulle bli avgjort av Lieber- og Akimov-folka, så ville dette sikre de *dårligst* mulige resultatene. Det var absolutt nødvendig å *kjempe for å forhindre* disse dårligst mulige resultatene.

Hvordan skulle vi kjempe mot dem? Vi kjempa ikke mot dem med hysteri og spetakkel, men med metoder som var *helt lojale og helt legale*. Da vi så at vi var i mindretall (som i spørsmålet om paragraf 1), *appellerte vi til kongressen om å verne om rettighetene til mindretallet*. Større strenghet når det gjaldt det flertallet som var nødvendig for å oppta medlemmer (fire femtedels — istedenfor to tredjedels flertall), krav om enstemmighet i sjølsuppleringssaker, gjensidig kontroll når de sentrale organene supplerte seg — alt dette begynte vi å kjempe for *da vi befant oss i mindretall i spørsmålet om personsammensetninga av de sentrale organene*. Denne kjensgjerninga blir hele tida oversett av Per og Pål som uten å tenke seg om er så villige til å si hva de mener om kongressen etter en prat eller to med venner, uten å stu-

dere alvorlig *alle* referatene og alle «vitneprova» fra de personene som var innblanda. Likevel vil alle som bryr seg om å studere disse referatene og vitneprova samvittighetsfullt, uunngåelig støte på den kjensgjerninga som jeg har nevnt, nemlig at *rota til striden på det tidspunktet av kongressen, var personsammensetninga av de sentrale organene*, og at vi kjempa for strengere kontrollvilkår nettopp fordi vi var i mindretall og ønska «en dobbelt knute for å binde sammen tekanna,» som Martov hadde slått i stykker under jubel og med begeistra støtte fra Lieber- og Akimov-folka.

«Om det ikke var slik,» sa kamerat Pavlovitsj om denne delen av kongressen, «ville en måtte gå ut fra at vi tok vare på våre motstanderes interesser da vi foreslo punktet om enstemmighet i sjøsuppleringsaker. For enstemmighet er unødvendig og til og med ufordelaktig for den sida som har flertallet i en hvilken som helst institusjon.» (*Brev om den andre kongressen*, s. 14.) Men i dag blir den tidsmessige sida av hendingene glømt alt for ofte. En glømmer at det nåværende mindretallet var flertallet *i en hel periode på kongressen* (fordi Lieber- og Akimov-folka deltok), at det nettopp var i denne perioden at striden om sjøsupplering av de sentrale organene fant sted, og at den underliggende grunnen til det var uenigheten innafor *Iskra*-organisasjonen om personsammensetninga av de sentrale organene. Alle som griper denne kjensgjerninga vil forstå den liden-skapen som kjennetegna debattene våre, og vil ikke bli overraska over det *tilsynelatende* paradokset at små uenigheter om detaljer, førte til virkelig viktige prinsippaker.

Kamerat Deutsch, som talte på det samme møtet (s. 277), hadde på mange måter rett da han sa: «Dette forslaget er utvilsomt laga for det gitte tidspunktet.» Ja, nettopp. Det er bare når vi har forstått det *gitte tidspunktet*, så komplisert som det er, at vi kan forstå den virkelige betydninga av denne striden. Og det er svært viktig å huske på at da *vi* var i mindretall, så for-

svarte vi rettighetene til mindretallet med *metoder* som vil bli anerkjent som legale og tillatelige av alle europeiske sosialdemokrater, nemlig ved å appellere til kongressen om strengere kontroll med personsammensetninga av de sentrale organene. På liknende vis hadde kamerat Egorov på mange måter rett da han på kongressen, men på et annet møte, sa: «Jeg er ytterst overraska over å høre at en igjen viser til prinsipper i denne debatten. (Dette blei sagt under henvisning til valga til sentralkomiteen, på det 31. møtet på kongressen, det vil si torsdag morgen om jeg ikke tar feil, mens det 26. møtet, som vi snakker om nå, blei holdt mandag morgen.) Jeg trur det er klart for alle at debatten i løpet av de siste par dagene ikke har dreid seg om prinsipper, men bare om å sikre eller hindre at en eller annen person blir med i de sentrale institusjonene. La oss stadfeste at en har mista prinsippene for lenge siden på denne kongressen, og kalle en spade for en spade. (*Alminnelig latter. Muravjov: 'Jeg ber om at det blir protokollført at kamerat Martov smilte'*) (s. 337).» Det overrasker ikke at kamerat Martov, liksom resten av oss, lo av klagene til kamerat Egorov, som virkelig var latterlige. Ja, «*i løpet av de siste par dagene*» dreide virkelig svært mye seg om personsammensetninga av de sentrale organene. Det er sant. Det var ganske visst *klart for alle* på kongressen (og det er først *nå* at mindretallet prøver å *forkludre* denne klare kjensgjerninga). Og endelig er det sant at en spade bør kalles en spade. Men hva i himmelens navn har «tap av prinsipper» å gjøre *med dette*? Når alt kommer til alt kom vi sammen på kongressen *for å* diskutere programmet, taktikken og vedtektene, og for å avgjøre spørsmåla i samband med dette *de første dagene*, (se s. 10 av dagsordenen til kongressen), og for *de siste dagene* (punkt 18 og 19 på dagsordenen) å diskutere personsammensetninga av de sentrale organene og avgjøre *de* spørsmåla. Når de *siste dagene* av kongressen dreide seg om kampen om dirigentklubba, så er det naturlig og helt le-

galt. (Men når en starter en kamp om dirigentklubba *etter kongressen*, så er det å krangle.) Om noen lir nederlag *på kongressen* i spørsmålet om person-sammensetninga av de sentrale organene (som kamerat Egorov gjorde), så er det *rett og slett latterlig* av ham å snakke om «tap av prinsipper» *etter det*. En kan derfor forstå hvorfor alle lo av kamerat Egorov. Og en kan også forstå hvorfor kamerat Muravjov ba om å få det protokollført at kamerat Martov lo med. *Da kamerat Martov lo av kamerat Egorov, lo han av seg sjøl...*

I tillegg til kamerat Muravjovs ironi er det kanskje ikke overflødig å nevne følgende kjensgjerning. Som vi veit hevda kamerat Martov *etter kongressen* overfor alle og enhver at det var spørsmålet om de sentrale organene skulle supplere seg sjøl eller ikke, som spilte hovedrolla i uoverensstemmelsene våre, og at «flertallet i den gamle redaksjonen» hadde gått kraftig imot gjensidig kontroll av de sentrale organene når de supplerte seg. *Før kongressen*, da han godtok planen min om å velge to tremannsutvalg som gjensidig kunne supplere seg ved to tredjedels flertall, *skreiv* kamerat Martov *til meg om dette*: «*Ved å vedta denne formen for gjensidig sjølsupplering må en understreke at suppleringer til hvert organ vil skje etter litt andre retningslinjer etter kongressen. (Jeg ville tilrå følgende: Hvert organ supplerer seg med nye medlemmer og gir det andre organet opplysning om hva det akter å gjøre. Det andre organet kan protestere, og i så tilfelle skal striden avgjøres av rådet. For å unngå forsinkelser bør denne framgangsmåten følges når det gjelder kandidater som er utpekt i forvegen — i hvert fall når det gjelder sentralkomiteen. Suppleringsene kan da skje raskere.)* For å understreke at seinere sjølsuppleringer skal skje på det viset som er fastsatt av partivedtektene, bør følgende ord bli føyd til punkt 22*: '... som må godkjenne de vedtaka som blir ,fatta'.» (Mine understrekninger.)

Kommentarer er overflødige.

Etter å ha forklart betydninga av tidspunktet da striden om suppleringer til de sentrale organene fant sted, må vi oppholde oss litt ved avstemningene over dette — det er unødvendig å oppholde seg ved *diskusjonen*, etter som talene til kamerat Martov og meg sjøl som alt er gjengitt, bare blei fulgt av korte ordvekslinger der svært få delegater deltok (se Protokollen, s. 277—80). I tilknytning til avstemninga påsto kamerat Martov på Forbundskongressen at jeg hadde gjort meg skyldig i ei «grov forvrengning» (Forbundsprotokollen, s. 60) da jeg redegjorde for saka, «ved å framstille kampen omkring vedtektene (kamerat Martov kom ubevisst med en djup sannhet: Etter paragraf 1 var de opphissa debattene virkelig *omkring* vedtektene) som *Iskras* kamp mot martovistene i koalisjon med Bund».

La oss undersøke denne interessante «grove forvrengninga». Kamerat Martov la sammen avstemningene om sammensetninga av rådet og avstemningene om suppleringer, og satte opp i alt *åtte*: 1) Valg til rådet av to medlemmer fra både hovedorganet og sentralkomiteen: 27 for (M), 16 mot (L), 7 avholdende.** (La meg i parentes si at protokollen viser at tallet på avholdende var 8, men det er en detalj.) 2) Valget til kongressen av det femte medlemmet av rådet: 23 mot (L), 18 for (M), 7 avholdende. 3) Erstatning av rådsmedlemmer som var gått ut, valgt av rådet sjøl: 23 mot (M), 16 for (L), 12 avholdende. 4) Enstemmighet i suppleringer til

* Henvisninga er til det opprinnelige utkastet mitt til *Tagesordnung* (dagsorden — *Red.*) for kongressen, og merknadene mine til den,

** Bokstavene M og L i parentes angir hvilken side jeg (L) og Martov (M) sto på.

sentralkomiteen: 25 for (L), 19 mot (M), 7 avholdende. 5) Krav om *en* grunnlagt protest mot supplerings: 21 for (L), 19 mot (M), 11 avholdende. 6) Enstemmighet i supplerings til hovedorganet: 23 for (L), 21 mot (M), 7 avholdende. 7) Er det tillatt å stemme over et forslag som gir rådet rett til å oppheve et vedtak i hovedorganet eller sentralkomiteen om ikke å supplere seg med et nytt medlem: 25 for (M), 19 mot (L), 7 avholdende. 8) Avstemning om dette forslaget: 24 for (M), 23 mot (L), 4 avholdende. «Her,» slutta kamerat Martov (Forbundsprotokollen, s. 61), «*stemte opplagt en delegat fra Bund for forslaget, mens resten avholdt seg fra å stemme*». (Mine understrekninger.)

Hvorfor, kan en spørre, mente kamerat Martov at det var *opplagt* at bundisten hadde stemt *for ham, Martov*, når det ikke var noen avstemninger ved navneopprop?

Fordi han så på *antallet avgitte stemmer*, og da det tyda på at Bund *hadde deltatt* i avstemninga, tvilte ikke han, Martov, på at den hadde vært på *hans*, Martovs, side.

Hvor er da den «grove forvrengninga» fra mi side?

Det samla antallet stemmer var 51, uten bundistene 46 og uten *Rabotsjeje Djelo*-folka 43. I *sju* av de åtte avstemningene som kamerat Martov nevnte, deltok det 43, 41, 39, 44, 40, 44 og 44 delegater, i *ei* 47 delegater (eller snarere stemmer). Og her innrømte kamerat Martov sjøl at han blei støtta av en bundist. Slik ser vi at det bildet som Martov har streka opp (og streka opp fullstendig, som vi snart skal se), *bare stadfester og styrker mi framstilling av kampen*! Vi ser at tallet på avholdende var *svært høyt* i svært mange saker, noe som viser den lille — *forholdsvis* lille — interessen kongressen som helhet viste for visse *mindre punkter*, og at det ikke var noen bestemt gruppering av iskraittene i disse spørsmåla. Utsagnet til Martov om at bundistene «åpenbart hjalp Lenin ved å stemme avholdende» (Forbundsprotokollen, s. 62), *taler i virkeligheten mot Martov*: Det

betyr at det *bare* var når bundistene ikke var til stede eller stemte avholdende, at jeg av og til kunne rekne med seier. Men når bundistene *mente det var verdt* å blande seg inn i kampen, støtta de kamerat Martov, og saka nevnt over, der 37 delegater stemte, var *ikke den eneste gangen* de blanda seg inn. Alle som bryr seg med å slå opp i kongressprotokollen, vil oppdage *en svært merkelig ufullstendighet* i bildet kamerat Martov gir. Kamerat Martov *har rett og slett utelatt tre saker* der Bund *faktisk* deltok i avstemninga, og *det sier seg sjøl* at kamerat Martov var seierherren *i alle disse tre sakene*. Her er de: 1) Godkjenninga av endringsforslaget fra kamerat Fomin om å senke det nødvendige flertallet fra fire femtedels til to tredjedels flertall: 27 for, 21 mot (s. 278), det vil si 48 stemmer. 2) Godkjenninga av forslaget fra kamerat Martov om å stryke gjensidig sjøsupplering: 26 for, 24 mot (s. 279), det vil si 50 stemmer. Endelig 3), forkastinga av forslaget mitt om bare å tillate suppleringer til hovedorganet og sentralkomiteen med samtykke fra alle medlemmene av rådet (s. 280): 27 mot, 22 for (det fant til og med sted ei avstemning ved navneopprop, men den er dessverre ikke protokollført), det vil si 49 stemmer.

For å oppsummere: I spørsmålet om suppleringer til de sentrale organene tok bundistene *bare* del *i fire avstemninger* (de *tre* jeg nettopp har nevnt, med 48, 50 og 49 stemmer, og den *ene* som kamerat Martov nevnte, med 47 stemmer). *I alle disse avstemningene* var kamerat Martov seierherren. *Mi framstilling av saka viser seg å være riktig på alle punkter*: Når den erklærer at det var en koalisjon med Bund, når den bemerker den forholdsvis underordna karakteren av spørsmåla (svært mange avholdende i svært mange saker) og når den peker på at det ikke var noen bestemt gruppering av iskraitene (ingen avstemninger ved navneopprop, svært få talere i debattene).

Kamerat Martovs forsøk på å oppdage sjølmotsigelser i mi framstilling av saka viser seg å være gjort

med ubrukelige midler. Han har revet enkelte ord ut av sammenhengen og ikke brydd seg med å gjenscape et fullstendig bilde.

Den siste paragrafen i vedtektene som omhandla organisasjonen i utlandet, førte nok en gang til debatter og avstemninger som var svært betydningsfulle sett ut fra grupperingene på kongressen. Det dreide seg om anerkjenning av Forbundet som partiets utenlandsorganisasjon. Kamerat Akimov tok sjølsagt straks opp kampen og minte om kongressen til Unionen i utlandet¹⁷, som var blitt godkjent av den første kongressen, og understreka at dette var et prinsippsspørsmål. «La meg først ta det forbeholdet,» sa han, «at jeg ikke tillegger måten som spørsmålet blir avgjort på, noen særskilt praktisk betydning. Den ideologiske kampen som har funnet sted i partiet vårt er utvilsomt ikke over ennå. Men den kommer til å fortsette på et annet nivå og med andre grupperinger av *kreftene* ... Paragraf 13 i vedtektene gjenspeiler nok en gang, og på et særs tydelig vis, tendensen til å omdanne kongressen vår fra en partikongress til en fraksjonskongress. Istedenfor å få alle sosialdemokrater i Russland til å bøye seg for vedtaka til partikongressen i partienhetens navn, ved å samle alle partiorganisasjonene, blir det foreslått at kongressen skal ødelegge organisasjonen til mindretallet og fjerne mindretallet fra scenen» (s. 281). Som leseren ser, var ikke den «kontinuiteten» som blei så kjær for kamerat Martov etter nederlaget hans i spørsmålet om sammensetninga av de sentrale organene, mindre kjær for kamerat Akimov. Men på kongressen reiste disse folka, som bruker en annen målestokk på seg sjøl enn på andre, seg i opphissa protest mot kamerat Akimov. Sjøl om programmet var blitt vedtatt, *Iskra* godkjent og nesten alle vedtektene vedtatt, blei det «prinsippet» som «i prinsippet» skiller Forbundet fra Unionen brakt i forgrunnen. «Hvis kamerat

Akimov så gjerne vil ha dette til ei prinsippsak,» utbrøt kamerat Martov, «så har ikke vi noe imot det, særlig fordi kamerat Akimov har talt om muligheten for ulike kombinasjoner i en kamp mellom to strømninger. *Seier for ei strømning må stadfestes*, (legg merke til at dette blei sagt på det 27. møtet på kongressen!) ikke i den forstand at vi bukker for *Iskra* enda en gang, men i den forstand at vi *bukker et siste farvel til alle de mulige kombinasjonene som kamerat Akimov snakka om*» (s. 282, mine understrekninger).

For et bilde! Da alle diskusjonene om programmet *alt var over*, fortsatte kamerat Martov med å *bukke et siste farvel* til alle mulige kombinasjoner ... helt til han lei nederlag i spørsmålet om sammensetninga av de sentrale organene! Kamerat Martov «bukka et siste farvel» på kongressen til den *mulige* «kombinasjonen» som han *dagen etter kongressen* gledestrålende gjorde til virkelighet. Men *sjøl da* beviste kamerat Akimov at han så lengre enn kamerat Martov. Kamerat Akimov viste til det femårige arbeidet til «en gammel partiorganisasjon som etter den første kongressens vilje bar navnet av en komite», og avslutta med et giftig og *framsynt* dolkestøt: «Når det gjelder oppfatninga til kamerat Martov om at jeg forgjeves håper på at det snart skal stå fram ei ny strømning i partiet, så la meg si at *til og med han sjøl gir meg slike forhåpninger*» (s. 283, mi understrekning).

Ja, vi må innrømme at kamerat Martov fullt ut har innfridd forhåpningene til kamerat Akimov!

Kamerat Martov blei overbevist om at kamerat Akimov hadde rett, og slutta seg til ham etter at «kontinuiteten» var brutt i et gammelt partiorgan som var ment å skulle arbeide i tre år. Kamerat Akimovs seier kosta ham ikke mye strev.

Men på kongressen blei kamerat Akimov bare støtta — og støtta konsekvent — av kameratene Egorov, Brucker og bundistene (åtte stemmer). Kamerat Egorov, som den virkelige lederen av «sentrum» han er,

holdt seg til den gylne middelvegen: Han var enig med iskraitene, skjønner dere, han «sympatiserte» med dem (s. 282), og *beviste* sympatien sin med forslaget (s. 283) om rett og slett å unngå prinsipielle spørsmål og *ikke si noe* verken om Forbundet eller Unionen. Forslaget blei forkasta med tjuesju mot femten stemmer. I tillegg til anti-iskraitene stemte åpenbart nesten hele «sentrum» (ti) sammen med kamerat Egorov. (Det samla stemmetallet var førtito, slik at mange var avholdende eller *fraværende*, noe som ofte hendte under avstemninger som var uinteressante, eller der resultatet var *gitt på forhånd*.) *Straks spørsmålet sto om å føre «Iskra»-prinsippene ut i praksis*, viste det seg at «sympatien» til «sentrum» var reint *verbal*, og vi sikra oss bare tretti stemmer eller noe mer. Dette kan en se enda klarere i debatten om og avstemninga over forslaget til Rusov (om å anerkjenne Forbundet som den *eneste* organisasjonen i utlandet). Her tok anti-iskraitene og «Sumpen» et direkte *prinsipielt* standpunkt, og talsmennene for dem, kameratene Lieber og Egorov, erklærte at forslaget til kamerat Rusov ikke kunne stemmes over, slikt måtte ikke tillates: «Det slakter alle de andre organisasjonene i utlandet» (Egorov). Og da de ikke ønska å være med på å «slakte organisasjoner», nekta ikke taleren bare å stemme, men forlot til og med salen. Men vi må yte lederen for «sentrum» rettferdighet: Han viste ti ganger mer politisk fasthet og overbevisningsstyrke (i de feilaktige prinsippene sine) enn kamerat Martov & co. gjorde, for han kjempa for en organisasjon som blei «slakta», *ikke bare når den organisasjonen var hans egen sirkel*, som lei nederlag i åpen kamp.

Med tjuesju mot femten stemmer blei det vedtatt at forslaget til kamerat Rusov kunne stemmes over. Det blei så vedtatt med tjuefem mot sytten stemmer. Om vi legger den fraværende kamerat Egorov til disse sytten, får vi *alle medlemmene (atten) av anti-iskraitene og «sentrum»*.

Paragraf 13 i vedtektene, som omhandla organisa-

sjonen i utlandet, blei som helhet vedtatt med bare *trettien stemmer* mot tolv, med seks avholdende. Dette tallet, trettien — som viser det omtrentlige antallet iskraitter på kongressen, det vil si folk som konsekvent forsvarte standpunktene til *Iskra* og brukte dem i *praksis* — møter vi her for ikke mindre enn *sjette gang* i analysen vår av avstemningene på kongressen (spørsmålet om Bunds plass på dagsordenen, episoden med Organisasjonskomiteen, oppløsninga av Jusjni Rabotsjigruppa og to avstemninger om jordbruksprogrammet). Likevel ønsker Martov å forsikre oss alvorlig om at det ikke er noen grunn til å plukke ut ei så «snever» gruppe av iskraitter!

Vi kan heller ikke la være å nevne at da paragraf 13 i vedtektene gikk igjennom, framkalte dette en uhyre karakteristisk diskusjon i tilknytning til et utsagn fra kameratene Akimov og Martynov om at de «nekte å ta del i avstemninga» (s. 288). Kongressekretariatet diskuterte dette utsagnet, og fant — med all grunn — at ikke engang om en rett og slett la ned Unionen, så ville det gi delegatene fra den rett til å nekte å ta del i kongressarbeidet. Å nekte å stemme er fullstendig unormalt og utillatelig — det var synet til sekretariatet, og det blei delt av hele kongressen, medrekna iskraittene fra mindretallet, som på det 28. møtet *fordømte lidenskapelig det de sjøl gjorde seg skyldig i på det 31. møtet!* Da kamerat Martynov fortsatte å forsvare erklæringa si (s. 291), gikk både Pavlovitsj, Trotski, Karski og Martov ut mot ham. Kamerat Martov var særlig klar når det gjaldt hvilke plikter et misfornøyd mindretall har (helt til han sjøl kom i mindretall!), og tok for seg emnet på et svært belærende vis: «Enten er dere delegater til kongressen,» fortalte han kameratene Akimov og Martynov, «og i så fall *må* dere ta del i *hele* dens arbeid (mine understrekninger. Ennå så ikke kamerat Martov noen formalisme eller noe byråkrati i at mindretallet blei underordna flertallet!), eller så er dere ikke delegater. I så fall kan dere ikke bli på møtet. Er-

klæringa fra delegatene fra Unionen tvinger meg til å stille to spørsmål: Er dere medlemmer av partiet, og er dere delegater til kongressen?» (s. 292).

Kamerat Martov belærer kamerat Akimov om hvilke plikter et partimedlem har! Men det var ikke uten grunn at kamerat Akimov hadde sagt at han hadde forhåpninger til kamerat Martov ... Men disse forhåpningene skulle først bli oppfylt *etter* at kamerat Martov hadde lidd nederlag i valga. Når saka ikke angikk *han* sjøl, men andre, var kamerat Martov døv til og med for det forferdelige stikkordet «unntakslov», som *først blei satt i omløp* (om jeg ikke tar feil) av *kamerat Martynov*. «Den forklaringa vi har fått,» svarte kamerat Martynov dem som oppfordra ham til å trekke erklæringa si tilbake, «har ikke gjort det klart om vedtaket var prinsipielt eller et *krisetiltak* mot Unionen. Om det er det siste, mener vi at Unionen er blitt krenka. Kamerat Egorov fikk det samme inntrykket som vi gjorde, nemlig at det var ei *unntakslov* (mi understrekning) mot Unionen, og derfor forlot vi salen» (s. 295). Både kamerat Martov og kamerat Trotski protesterte kraftig, sammen med Plekhanov, mot denne meningsløse, *virkelig meningsløse*, ideen om å se på ei avstemning på kongressen som en *krenkelse*. Og kamerat Trotski — som forsvarte en resolusjon kongressen hadde vedtatt etter hans forslag (for at kameratene Akimov og Martynov kunne føle seg fullstendig tilfredsstilt) — erklærte at «resolusjonen er prinsipiell, og ikke spissborgerlig, og *det skjeller ikke oss om noen blir fornærma av den*» (s. 296). Men det blei svært raskt tydelig at sirkelmentaliteten og det spissborgerlige perspektivet ennå er alt for sterkt i partiet vårt, og de stolte orda som jeg har streka under, viste seg bare å være en klingende frase.

Kameratene Akimov og Martynov avslo å trekke erklæringa si tilbake, og forlot kongressen under alminnelig tilrop fra delegatene: «Dette er fullstendig uforsvarlig!»

M. VALGA. SLUTTEN PÅ KONGRESSEN

Etter at vedtektene var vedtatt, vedtok kongressen en resolusjon om distriktsorganisasjoner, og ei rekke resolusjoner om enkelte partiorganisasjoner, og etter den uhyre lærerike debatten om *Jusjni Rabotsji*-gruppa som jeg har analysert ovafor, gikk den over til å diskutere valga til de sentrale partiinstitusjonene.

Vi veit alt at *Iskra*-organisasjonen, som hele kongressen hadde venta ei autoritativ tilråding fra, hadde splitta seg i dette spørsmålet, for *mindretallet* i organisasjonen ønska å prøve om det ikke kunne vinne *flertallet* på kongressen i en fri og åpen kamp. Vi veit også at en plan for å *reorganisere* redaksjonen ved valg av to tremannsutvalg, et til hovedorganet og et til sentralkomiteen, var kjent lenge før kongressen — og for alle delegatene til kongressen. La oss ta for oss denne planen i større detalj for å kaste lys over debatten på kongressen.

Her er den nøyaktige teksten i kommentarene mine til utkastet til *Tagesordnung* på kongressen, der denne planen blei satt fram*: «Kongressen skal velge tre personer til redaksjonen av hovedorganet og tre til sentralkomiteen. Disse seks personene skal *til sammen* om nødvendig supplere seg med flere medlemmer med to tredjedelsflertall og melde fra om dette til kongressen. Etter at kongressen har godkjent denne meldinga, skal seinere suppleringer av redaksjonen i hovedorganet og av sentralkomiteen skje hver for seg.»

Planen foreligger helt klar og utvetydig i denne teksten: Den medfører ei *omorganisering* av redaksjonen, utført *med deltaking fra* de mest innflytelsesrike lederne av det praktiske arbeidet. Begge de trekka ved denne planen som jeg har understreka, blir straks tydelige for

* Se mitt Brev til redaktørene av «Iskra», s. 5 og Forbundsprotokollen, s. 53.

alle som tar seg bryet med å lese teksten litt oppmerksomt. Men nå for tida må en stoppe og forklare de mest elementære ting. Det denne planen innebar, var nettopp ei *omorganisering* av redaksjonen — ikke nødvendigvis ei økning, og ikke nødvendigvis ei minskning av tallet på medlemmer av den, men ei omorganisering av den. For spørsmålet om ei mulig økning eller minskning blei holdt *åpent*: Supplering var mulig bare *om nødvendig*. Blant de forslaga om ei slik omorganisering som blei lagt fram av ulike personer, åpna noen for ei mulig minskning av tallet på redaktører, og noen for å øke det til sju (personlig hadde jeg alltid ment at sju var langt å foretrekke framfor seks), og til og med til elleve (jeg mente at dette var mulig dersom det kom i stand ei fredelig samling av alle sosialdemokratiske organisasjoner i det hele tatt, og særlig med Bund og de polske sosialdemokratene). Men det som er viktigst, og dette er noe som vanligvis blir oversett av folk som snakker om «tremannsutvalget», er at *videre suppleringer til hovedorganet skulle bli avgjort med deltaking fra medlemmene av sentralkomiteen*. Ikke én av kameratene blant medlemmene av «mindretallet» i organisasjonen eller blant kongressdelegatene som kjente til denne planen og som godtok den (uttrykkelig eller stilltiende), har tatt seg bryet med å forklare meninga med dette punktet. For det første: Hvorfor blei det valgt et tremannsutvalg, og bare et tremannsutvalg, som utgangspunkt for å reorganisere redaksjonen? Dette ville opplagt ha vært *helt meningsløst* dersom det *eneste*, eller i det minste det hovedsakelige, formålet hadde vært å *utvide* redaksjonen, og dersom redaksjonen virkelig var blitt oppfatta som «harmonisk». Dersom formålet er å utvide et «harmonisk» organ, ville det være merkelig å *begynne* med bare *en del*, og ikke hele organet. Det var opplagt at *ikke alle* medlemmene av redaksjonen blei sett på som skikka til å diskutere og *avgjøre* spørsmålet om å reorganisere den, om å om-danne en gammel redaksjonssirkel til en *partiinstitu-*

sjon. Sjøl de som personlig ønska at reorganiseringa skulle være en utvidelse, erkjente åpenbart at den gamle sammensetninga av redaksjonen ikke var harmonisk og ikke svarte til forbildet for en partiinstitusjon. For ellers ville det ikke være noen grunn til *først* å redusere de seks til tre, for så å øke antallet. Jeg gjentar: Dette er sjølinnlysende, og bare «personlighetenes» forbigående forkludring av saka kunne ha ført til at det blei glømt.

For det andre vil en fra den teksten som er gjengitt ovafor, se at sjøl om *alle tre medlemmene av hovedorganet var enige*, så ville ikke det i seg sjøl være nok til å utvide tremannsutalget. Dette taper en også alltid av syne. To tredjedeler av seks, altså *fire* stemmer, var det som blei krevd for suppleringer. Følgelig var det nok at de tre medlemmene som blei valgt til sentralkomiteen la ned veto, så ville det *ikke være mulig med noen utvidelse av tremannsutvalget*. Omvendt: Sjøl om to av de tre medlemmene av redaksjonen i hovedorganet var mot videre suppleringer, så ville suppleringer likevel være mulig dersom alle tre medlemmene av sentralkomiteen gikk inn for det. Derfor er det opplagt at meninga med å omdanne den gamle sirkelen til en partiinstitusjon, var å gi den *avgjørende* stemmen til de kongressvalgte lederne for det praktiske arbeidet. Hvilke kamerater vi løselig tenkte på, kan en se ved at redaksjonen før kongressen enstemmig valgte kamerat Pavlovitsj som det sjuende medlemmet av organet sitt — i tilfelle det skulle bli nødvendig å komme med ei erklæring på vegne av redaksjonen på kongressen. I tillegg til kamerat Pavlovitsj blei det foreslått et visst gammelt medlem av *Iskra*-organisasjonen og medlem av Organisasjonskomiteen, *som seinere blei valgt til sentralkomiteen*, til den sjuende plassen.

Følgelig var planen om valg av to tremannsutvalg opplagt tenkt slik: 1) å omdanne redaksjonen, 2) å sørge for at redaksjonen blir kvitt visse elementer fra den gamle sirkelånden, som ikke hører hjemme i en partiinstitusjon (dersom det ikke hadde vært noe å kvitte seg

med, ville det ikke vært noe poeng med ideen om et opprinnelig tremannsutvalg), og endelig 3) å bli kvitt redaksjonens «teokratiske» trekk som et organ av skribenter (kvitte seg med dem ved å bruke framtrede partiarbeidere med erfaring fra praktisk virksomhet *til å avgjøre* spørsmålet om å utvide tremannsutvalget). Denne planen som alle redaktørene kjente til, var klart bygd på *erfaringene fra tre års arbeid og fullt ut* i samsvar med de prinsippene for revolusjonær organisering som vi konsekvent innførte. I *splittelsesperioden* da *Iskra* sto fram på skueplassen, blei det ofte danna grupper vilkårlig og spontant, og de lei uunngåelig av visse skadelige utslag av sirkelånden. Danninga av et parti forutsatte og krevde at disse trekka blei fjerna. Det var helt *nødvendig* at framtrede kamerater med erfaring fra praktisk arbeid deltok i å fjerne dem, for visse medlemmer av redaksjonen hadde *alltid* drevet med organisasjonssaker, og det organet som skulle inn i systemet av partiinstitusjoner, skulle ikke være et organ av bare skribenter, men av politiske ledere. Ut fra det politiske standpunktet som *Iskra* alltid hadde stått for, var det på samme vis naturlig at en overlot til kongressen å velge kjerneutvalget på tre: Vi hadde gått svært *varsomt* fram i forberedelsen av kongressen, vi venta til alle de omstridte prinsippsspørsmåla om programmet, taktikken og organisasjonen var blitt *helt* klarlagt. Vi *tvilte ikke* på at kongressen ville bli *iskraittisk*, i den forstand at det overveldende flertallet på den ville være konsolidert i disse grunnleggende spørsmåla. (Dette blei også delvis vist av de resolusjonene som anerkjente *Iskra* som det ledende organet.) Vi *måtte* derfor overlate det til de kameratene som hadde stått for hele arbeidet med å spre ideene til *Iskra* og forberede omdanninga av det til et parti, å avgjøre *sjøl* hvem som var de mest skikka kandidatene til den nye partiinstitusjonen. Denne planen om «to tremannsutvalg» blei allment godtatt, og det var ingen konkurrerende plan. Dette *kan bare forklares* ved at denne planen var naturlig, at den *fullt ut*

var i samsvar med hele politikken til *Iskra*, og med alt som var kjent om *Iskra* for folk som overhodet hadde noe nært kjennskap til arbeidet.

Og derfor foreslo kamerat Rusov først av alt på kongressen at det blei valgt *to tremannsutvalg*. Ikke engang tilhengerne av Martov, som hadde opplyst oss skriftlig om at denne planen var knytta til den falske anklagen for opportuniste, tenkte på å gjøre striden om en redaksjon på seks eller tre til spørsmålet om denne anklagen var riktig eller gal. Ikke en av dem kom med så mye som et hint om det engang! Ingen av dem våga å si et eneste ord om de ulike prinsipielle avskygningene som lå i striden om seks eller tre. De foretrakk en vanligere og billigere metode, nemlig å vekke *medlidenhet*, å snakke om mulige *såra følelser*, å late som om spørsmålet om redaksjonen alt var avgjort da *Iskra* blei utpekt som hovedorgan. Dette siste argumentet, som kamerat Koltsov framførte mot kamerat Rusov, var et stykke *reint falskneri*. To atskilte punkter var satt opp på dagsordenen på kongressen (se Protokollen, s. 10) — ikke tilfeldig, sjølsagt: Punkt 4 — «Partiets hovedorgan» og punkt 18 — «Valg av sentralkomite og redaksjon i hovedorganet». Dette for det første. Da hovedorganet blei utpekt, hadde for det andre alle delegatene kategorisk erklært at dette *ikke* betydde noen godkjenning av redaksjonen, men bare av retninga*, og det kom ikke en eneste protest mot disse erklæringene.

* Se Protokollen, s. 140, talen til *Akimov*: «Jeg hører at vi skal diskutere valget av redaksjonen i hovedorganet til slutt.» Talen til *Muravjov* mot *Akimov*, «som spørsmålet om den framtidige redaksjonen i hovedorganet ligger så tungt på hjertet» (s. 141). Talen til *Pavlovitsj* om at vi, etter at vi hadde utpekt organet, hadde fått «det konkrete stoffet som vi kan utføre de operasjonene på, som kamerat *Akimov* er så opptatt av», og at det ikke kunne være en skygge av tvil om at *Iskra* «underkaster» seg «vedtaka til partiet» (s. 142). Talen til *Trotsky*: «Når vi ikke anerkjenner redaksjonen, hva er det så vi godkjenner ved *Iskra*? ... Ikke navnet, men retninga, ... ikke navnet, men fana» (s. 142). Talen til *Martynov*: «... som mange andre kamerater mener jeg at når vi diskuterer godkjenning av *Iskra*, som ei avis med

Påstanden om at kongressen ved å godkjenne et bestemt organ med dette i virkeligheten hadde godkjent redaksjonen — en påstand som blei gjentatt mange ganger av tilhengerne av mindretallet (av Koltsov, s. 321, av Posadovski, s. 321, av Popov, s. 322, og av mange andre) — var derfor *ifølge kjensgjerningene rett og slett usann*. Det var en helt tydelig *manøver* for å dekke et *tilbaketog* fra den stillinga de holdt på et tidspunkt da *alle* ennå kunne se spørsmålet om sammensetninga av de sentrale organene i *et virkelig ulidenskapelig lys*. Tilbaketoget kunne verken forsvares av prinsipielle motiver (for det å reise spørsmålet om den «falske anklagen for opportunisme» på kongressen var en altfor stor *ulempe* for mindretallet, og de *ymta ikke* engang om det), eller ved ei henvisning til *faktiske* opplysninger som viste hva som i virkeligheten var det minst tjenlige — seks eller tre (for bare å nevne disse kjensgjerningene ville ha ført til en haug med argumenter mot mindretallet). De måtte prøve å dekke over saka med *snakk* om en «symmetrisk helhet», og et «harmonisk fellesskap», om en «symmetrisk og krystallisk, helstøpt enhet», og så videre. Det overrasker ikke at disse argumentene øyeblikkelig blei kalt ved deres rette navn: «Ynkkelige fraser» (s. 328). Sjølve planen om et tremannsutvalg vitna klart om mangelen på «harmoni», og de inntrykka som delegatene fikk i løpet av en måned og vel så det ved å arbeide sammen, ga dem opplagt en mengde stoff som satte dem i stand til å dømme *sjøl*. Da kamerat Posadovski ymta om dette stoffet (uforsiktig og uklokt ut fra synspunktet hans: Se s. 321 og 325 om den «betinga betydninga» han hadde brukt ordet «mislyder» i), erklærte kamerat Muravjov rett ut: «Etter mi mening er det nå klart for flertallet på kongressen

en bestemt tendens, som hovedorganet vårt, så bør vi ikke på dette tidspunktet diskutere metoden for valg eller godkjenning av redaksjonen i det. Vi kommer til å diskutere det seinere, på dets rette plass på dagsordenen ...» (s. 143).

at slike* mislyder uten tvil er til stede» (s. 321). Mindretallet valgte å tolke ordet «mislyder» (som blei satt i omlop av Posadovski, ikke Muravjov) reint personlig. De torde ikke ta opp hansken som kamerat Muravjov kasta, de torde ikke ta fram et *eneste saklig* argument for å forsvare en redaksjon på seks. Resultatet blei en strid som var så ufruktbar at den var mer enn komisk: Flertallet (gjennom kamerat Muravjovs munn) erklærte at den virkelige betydninga av seks eller tre spørsmålet var *fullstendig klart* for dem, men mindretallet nekta hardnakka å lytte og erklærte at «vi *ikke har mulighet* til å undersøke det». Flertallet mente ikke bare at de sjøl hadde mulighet til å undersøke det, men at de alt hadde undersøkt det, og forkynte at resultatene av undersøkelsen var *fullstendig klare* for dem. Men mindretallet *frykta* åpenbart en *undersøkelse* og tok dekning bak «ynkelige fraser». Flertallet ba oss innstendig om å «huske på at hovedorganet vårt er noe mer enn ei gruppe skribenter». Flertallet «ønska at hovedorganet skulle ledes av *helt bestemte personer, personer som kongressen kjenner, personer som oppfyller de krava jeg har nevnt*» (det vil si ikke bare litterære krav, talen til kamerat Lange, s. 327). Heller ikke denne gangen torde mindretallet å ta opp hansken, og de sa ikke et ord om hvem som etter deres mening var best skikka til noe som var mer enn et litterært organ, om hvem som var en person av et «helt bestemt» kaliber og som var «kjent for kongressen». Mindretallet fortsatte med å skjule seg bak den berømmelige «harmonien» sin. Men heller ikke dette var alt. Mindretallet førte til og med inn argumenter i debatten som i prinsippet var helt

* Nøyaktig hvilke «mislyder» kamerat Posadovski tenkte på, fikk kongressen aldri vite. Kamerat Muravjov slo for sin del fast på det samme møtet (s. 322) at det han mente ikke var blitt riktig gjengitt. Og da protokollen blei godkjent, erklærte han åpent at han «hadde vist til de mislydene som hadde avslørt seg i kongressdebattene på forskjellige punkter, prinsipielle mislyder, og at de fins, er nå dessverre ei kjensgjerning som ingen vil nekte for» (s. 353).

feilaktige, og som derfor helt riktig utløste et skarpt ordskifte. Skjønner dere ikke at «kongressen verken har moralsk elller politisk rett til å omforme redaksjonen?» (Trotski, s. 326.) «Det er et altfor ømtålig (*sic!*) spørsmål» (Trotski igjen). «*Hvordan vil de redaktørene som ikke blir gjenvalgt, stille seg til at kongressen ikke ønsker å se dem i redaksjonen mer?*» (Tsarjov, s. 324.)*

Slike argumenter plasserte rett og slett hele spørsmålet på et *medlidenhets-* og *såra følelser-*nivå og var ei direkte falitterklæring når det gjaldt virkelig prinsipielle argumenter, virkelig politiske argumenter. Og flertallet ga straks denne holdninga dens *rette* navn: *spissborgerlighet* (kamerat Rusov). «I revolusjonæres munn,» bemerkta kamerat Rusov med rette, «får vi høre merkelige taler, taler som står i skjærende misforhold til begrepene om partiarbeid, partimoral. Hovedargumentet som motstanderne av å velge tremannsutvalg bygger på, munner ut i et *reint spissborgerlig syn på partisaker* (alle understrekningene er mine) ... Hvis vi stiller oss på dette standpunktet, vil vi ved hvert valg måtte ta stilling til om Petrov ikke blir fornærma, hvis Ivanov blir valgt og ikke han. Vil ikke et eller annet medlem i Organisasjonskomiteen bli fornærma dersom et annet medlem, og ikke han, blir valgt til sentralkomiteen? Hvor vil dette føre oss, kamerater? Dersom vi er samla her for å skape et parti, og *ikke for å hengi oss til gjensidige klager og spissborgerlig sentimentalitet*, så kan vi aldri gå med på et slikt syn. Vi skal *velge tillitsmenn*, og det kan ikke være snakk om at vi ikke har tiltru til en elller annen person som ikke blir valgt. *Det eneste vi må ta omsyn til bør være de krava arbeidet stiller, og om en person er skikka til den posten han blir valgt til*» (s. 325).

* Jfr. talen til kamerat Posadovski: «... Ved å velge tre av seks medlemmer fra den gamle redaksjonen sier dere at de tre andre er unødvendige og overflødige. Og dere har verken noen rett eller noen grunner til å gjøre det.»

Vi vil rå alle som ønsker å foreta en uavhengig undersøkelse av grunnene til partisplittelsen, som ønsker å grave seg ned til *røttene* til den, til å lese denne talen til kamerat Rusov *flere ganger*. Argumentene hans blei ikke engang imøtegått av mindretallet, langt mindre tilbakevist. Og en kan virkelig heller ikke gå imot slike elementære, grunnleggende sannheter, som bare blei glømt på grunn av «*nervøs opphisselse*», slik kamerat Rusov sjøl med rette forklarte det. Faktisk er dette også den minst vanærende forklaringa på at mindretallet kunne desertere fra partistandpunktet til et spissborgerlig sirkelstandpunkt.*

* I *Beleiringstilstand* tar kamerat Martov for seg dette spørsmålet på akkurat samme vis som alle de andre spørsmåla han berører. Han bryr seg ikke med å gi et fullstendig bilde av striden. Han unngår beskjedent den eneste virkelige *prinsipp*saka som oppsto i denne striden, nemlig spissborgerlig sentimentalitet eller valg av tillitsmenn, partistandpunktet eller de såra følelsene til Ivan Ivanovitsjene. Også her innskrenker kamerat Martov seg til å plukke ut isolerte biter og deler av det som skjedde, og legger sammen alle slags skjellsord mot meg. Det holder ikke helt, kamerat Martov!

Kamerat Martov plager *meg* særlig med spørsmålet om *hvorfor* kameratene Axelrod, Sasulitsj og Starover ikke blei valgt på kongressen. Den spissborgerlige holdninga han har inntatt, hindrer ham i å skjønne hvor *upassende* disse spørsmåla er. (Hvorfor spør han ikke kollegaen sin i redaksjonen, kamerat Plekhanov?) Han oppdager en sjølmotsigelse i den kjensgjerninga at jeg oppfatter oppførselen til mindretallet på kongressen i spørsmålet om de seks som «*taktløs*», samtidig som jeg likevel krever offentlighet i partiet. Det er ingen sjølmotsigelse her, noe Martov sjøl lett kunne ha sett dersom han hadde tatt seg bryet med å gi ei sammenhengende framstilling av *hele* saka og ikke bare deler av den. Det var taktløst å ta for seg spørsmålet fra et spissborgerlig standpunkt og appellere til medlidenhet og hensyn til såra følelser. Partioffentlighetsinteressene krevde at en ga ei *saklig* vurdering av fordelene ved seks sammenlikna med tre, ei vurdering av kandidatene til postene, ei vurdering av de ulike avskygningene. *Mindretallet ymta ikke om noe av dette på kongressen.*

Ved å studere protokollen nøye ville kamerat Martov ha funnet ei *hel rekke* argumenter mot en redaksjon på seks i talene til delegatene. Her er et utvalg fra disse talene: For det første at mislyder, i betydninga ulike prinsipielle avskygninger, var helt tydelige hos de gamle seks. For det andre at det var ønskelig med ei teknisk forenkling av

Men mindretallet var så fullstendig ute av stand til å finne meningsfulle og saklige argumenter mot valg, at de i tillegg til at de innførte spissborgerlighet i partisaker, greip til direkte *skandaløse metoder*. Hva skal en ellers kalle kamerat Popovs oppførsel da han rådde kamerat Muravjov til «ikke å påta seg ømtålige verv» (s. 322)? Hva annet er dette enn «å bli personlig», som kamerat Sorokin med rette kalte det (s. 328)? Hva annet er dette enn spekulasjoner om «*personligheter*» i mangel av politiske argumenter? Hadde kamerat Sorokin rett eller tok han feil da han sa at «vi alltid har protestert mot slike metoder»? «*Hadde kamerat Deutsch lov til demonstrativt å prøve å sette kamerater som ikke var enige med ham i gapestokken?*»* (S. 328.)

redaksjonsarbeidet. For det tredje at krava til arbeidet kom før spissborgerlig sentimentalitet, og at bare valg kunne sikre at de personene som blei utpekt var skikka til postene sine. For det fjerde at kongressens valgrett ikke måtte innsnevres. For det femte at partiet nå trengte noe mer enn ei gruppe skribenter i hovedorganet, at hovedorganet ikke bare trengte skribenter, men også administratorer. For det sjette at hovedorganet måtte bestå av helt bestemte personer, personer som kongressen kjente. For det sjuende at en redaksjon på seks ofte ikke var arbeidsdyktig, og at arbeidet til redaksjonen ikke var blitt utført *takket være* den unormale sammensetninga av den, men *trass i den*. For det åttende at ledelsen av ei avis var ei sak for partiet (og ikke en sirkel), osv. Dersom kamerat Martov er så interessert i grunnene til at disse personene ikke blei valgt, kan han jo bare *trengte inn* i meningsinnholdet til hver av disse betraktningene og tilbakevise *ei* av dem.

* Det var slik kamerat Sorokin forsto kamerat Deutsch' ord *på det samme møtet* (jfr. s. 324 — «skarp meningsutveksling med Orlov»). Kamerat Deutsch forklarte (s. 351) at han «ikke hadde sagt noe slikt», men innrømte *i samme åndedrag* at han hadde sagt noe som var *svært, nokså svært* «likt det». «Jeg sa ikke 'hvem våger',» forklarte kamerat Deutsch. «Det jeg sa var: 'Jeg ville være interessert i å se de folka som ville våge (sic! — Kamerat Deutsch falt ut av steikepanna og ned i ovnen!) å støtte et så forbrytersk (sic!) forslag som å velge en redaksjon på tre' (s. 351). Kamerat Deutsch dementerte ikke, *men bekrefta* kamerat Sorokins ord. Kamerat Deutsch bekrefta bare sannheten i anklagen fra kamerat Sorokin om at «alle begrepene er blanda sammen her» (i argumentene til mindretallet i favør av seks). Kamerat Deutsch bekrefta bare at det var helt på sin plass av

La oss prøve å oppsummere debatten om redaksjonen. Mindretallet tilbakeviste ikke (prøvde ikke engang å tilbakevise) de utallige erklæringene fra flertallet om at planen om et tremannsutvalg var kjent for *delegatene* helt i begynnelsen av kongressen og *før kongressen*, og at denne planen derfor var bygd på *overveielser og kjensgjerninger som ikke hadde noen tilknytning til hendinger og stridigheter på kongressen*. Da de forsvarte en redaksjon på seks, inntok mindretallet et standpunkt som var *prinsipielt feilaktig og utillatelig*, bygd på *spissborgerlige overveielser*. Mindretallet viste at de hadde glømt fullstendig *partiholdninga* til valg av *tillitsmenn*, og prøvde ikke engang å gi ei *vurdering* av kandidatene til hver post, om kandidatene var skikka eller uskikka til de funksjonene den innebar. Mindretallet *veik unna* en saklig diskusjon av spørsmålet og snakka isteden om den berømmelige harmonien sin, «felte tårer» og «henga seg til lidenskaper» (talen til Lange, s. 327) som om «noen blei myrda». I tilstanden sin av «nervøs opphisselse» (s. 325) gikk mindretallet til og med så langt som til å «bli personlige», til å hyle om at valg var «forbrytersk» og liknende *utillatelige* metoder.

Kampen om seks eller tre på det 30. møtet av kongressen vår var et slag mellom *spissborgerlighet* og *partiånden*, mellom «personligheter» av verste skuffe og politiske *overveielser*, mellom ynkelige fraser og den mest elementære oppfatninga av *revolusjonær plikt*.

På det 31. møtet *forkasta* kongressen med et flertall på nitten mot sytten og tre avholdende forslaget om å godkjenne den gamle redaksjonen som helhet (se s.330 og *trykkfeillista*). Da de *tidligere redaktørene* hadde kommet inn i salen igjen, viste kamerat Martov den samme vinglinga og ustøheten i den politiske holdninga

kamerat Sorokin å minne om den *elementære sannheten* at «vi er partimedlemmer og skal bare ledes av politiske overveielser». Å skrike at valg var *forbrytersk*, var å synke ned til metoder som rett og slett var *skandaløse*, ikke bare til spissborgerlighet!

og i de *politiske begrepene* i si «erklæring på vegne av flertallet av den tidligere redaksjonen» (s. 330—331), bare i enda større grad. La oss undersøke i detalj hvert punkt av denne felles *erklæringa* og svaret mitt (s. 332—333).

«Fra nå av,» sa kamerat Martov da den gamle redaksjonen ikke blei godkjent, «eksisterer ikke det gamle *Iskra* lenger, og det ville være mer konsekvent å endre navnet på avisa. I den nye resolusjonen til kongressen ser vi i hvert fall ei kraftig innskrenking av tillits-erklæringa til *Iskra*, som gikk igjennom på et av de første kongressmøtene.»

Kamerat Martov og kollegene hans reiste et virkelig interessant, og på mange vis lærerikt, spørsmål om *politisk konsekvens*. Jeg har alt svart på dette ved å vise til det *alle* sa da *Iskra* blei godkjent (Protokollen, s. 349). Det vi ser her er uten tvil et skrikende tilfelle av politisk inkonsekvens, men om det er fra kongressflertallets eller fra flertallet i den gamle redaksjonens side, skal vi overlate til leseren å dømme om. Og det er to andre spørsmål som hardnakka blei reist av kamerat Martov og kollegene hans, som vi også skal overlate til leseren å avgjøre: 1) Avslørte ønsket om å oppdage ei «innskrenking av tillits-erklæringa til *Iskra*» i kongressvedtaket om å *velge tillitsmenn til redaksjonen av hovedorganet*, ei *spissborgerlig* eller ei *partimessig* holdning? 2) Når *opphørte det gamle «Iskra» i virkeligheten å eksistere?* Var det fra nr. 46, da to av oss, Plekhanov og jeg, begynte å lede det, eller var det fra nr. 53, da flertallet i den gamle redaksjonen overtok det? Om det første spørsmålet er et svært interessant *prinsippspørsmål*, så er det andre et svært interessant *spørsmål om kjensgjerninger*.

«Da det nå er blitt fastlagt,» fortsatte kamerat Martov, «at vi skal velge en redaktør på tre personer, må jeg på vegne av meg sjøl og de tre andre kameratene erklære at ingen av oss vil sitte i den nye redaksjonen. For min egen del må jeg legge til at dersom det er sant at vis-

se kamerater ønsker å ha navnet mitt på lista over kandidatene til denne 'trioen', så må jeg se på det som en fornærmelse jeg ikke har gjort meg fortjent til (*sic!*) i det hele tatt. Jeg sier dette ut fra de omstendighetene som rådde da det blei vedtatt å endre redaksjonen. Dette vedtaket blei gjort på grunnlag av ei eller anna form for 'gnisninger',* og fordi den tidligere redaksjonen har vært arbeidsudyktig. Videre vedtok kongressen saka etter bestemte retningslinjer, uten å spørre redaksjonen om disse gnisningene, uten engang å oppnevne en kommisjon for å behandle spørsmålet om den hadde vært arbeidsudyktig. (Det er merkelig at det ikke falt noen av medlemmene av mindretallet inn å foreslå for kongressen å «spørre redaksjonen» eller oppnevne en kommisjon! Var det fordi det ville ha vært nytteløst etter splittelsen i *Iskra*-organisasjonen og de mislykte forhandlingene som kameratene Martov og Starover skreiv om?) At visse kamerater rekner med at jeg ville gå med på å sitte i en redaksjon som er omdanna på dette viset, må jeg under de rådende forholda oppfatte som en skamplett på det politiske ryktet mitt ...»**

* Kamerat Martov viste trulig til kamerat Posadovskis uttrykk «mislyder». Jeg gjentar at kamerat Posadovski aldri forklarte kongressen hva *han* mente, mens kamerat Muravjov, som også hadde brukt uttrykket, forklarte at han mente mislyder når det gjaldt *prinsipper, slik de kom fram i kongressdebattene*. Leseren vil huske at den eneste *virkelige* debatten om *prinsipper*, der fire av redaktørene (Plekhanov, Martov, Axelrod og jeg) deltok, var i samband med paragraf 1 i vedtektene, og at kameratene Martov og Starover *skriftlig* klaga over en «falsk anklage for opportuniste» — som ett av argumentene for å «endre» redaksjonen. I dette brevet hadde kamerat Martov oppdaga en *klar* sammenheng mellom «opportunisten» og planen om å endre redaksjonen. Men på kongressen innskrenka han seg til å ynte tåkete om «ei eller anna form for gnisninger». Den «falske anklagen for opportuniste» var alt glemt!

** Kamerat Martov føyde videre til: «Rjazanov ville kunne gå med på ei slik rolle, men ikke den Martov som jeg trur dere kjenner fra arbeidet hans.» I den grad dette var et *personlig* angrep på Rjazanov, trakk Martov bemerkninga si tilbake. Men det var ikke på grunn av Rjazanovs personlige egenskaper (å vise til dem ville ha vært upassen-

Jeg har med overlegg sitert hele dette argumentet for å gjøre leseren kjent med et eksempel og med begynnelsen på det som blomstra så voldsomt *etter kongressen*, noe som ikke kan få noe annet navn enn *krangling*. Jeg har alt nytta dette uttrykket i *Brev til redaktørene av «Iskra»*, og trass i redaktørenes sinne er jeg nødt til å gjenta det, for det er uomtvistelig riktig. Det er feilaktig å tru at *krangling* forutsetter «smålige motiver» (som redaktørene av det nye *Iskra* hevder): Alle revolusjonære som overhodet kjenner til koloniene våre av utviste og politiske emigranter, vil ha vært vitne til dusinvis av tilfeller med *krangling*, der de mest vanvittige anklager, mistanker, sjølkritikker, «personligheter» osv. er blitt reist og gnålt på, på grunn av «nervøs opphisselse» og unormale, stillestående levekår. Ingen fornuftig person vil nødvendigvis leite etter smålige motiver i denne *kranglinga*, *uansett hvor smålige utslaga av den kan være*. Og det innfløkte garnet av meningsløsheter, personlige sammenstøt, redselsfantasier og innbilte fornærmelser og skampletter som en finner i det avsnittet av talen til kamerat Martov som jeg siterte ovafor, kan vi bare tillegge «nervøs opphisselse». Stillestående levekår avler slike *krangler* blant oss i hundretall, og et politisk parti ville ikke være verdt noen respekt om det ikke hadde mot til å omtale sjukdommen

de) at navnet hans figurete som et dårlig eksempel på kongressen. Det var på grunn av de *politiske egenskapene* til Borbagruppa, de *politiske feilene* den hadde. Kamerat Martov gjør rett i å trekke tilbake virkelige eller antatte personlige fornærmelser, men dette må ikke få oss til å gløkke *politiske feil* som må tjene som en *lærdom for partiet*. På kongressen vår blei Borbagruppa anklaga for å skape «organisatorisk kaos» og «splittelser som ikke kunne skyldes prinsipielle vurderinger» (talen til kamerat Martov, s. 38.). *En slik* politisk atferd fortjener virkelig kritikk, ikke bare når vi ser den i ei lita gruppe før partikongressen, i en periode med *allment* kaos, men også når vi ser den *etter* partikongressen, i en periode da kaoset er overvunnet, sjøl om det er «flertallet i *Iskra*-redaksjonen eller flertallet i Gruppa for frigjøring av arbeidet» som gir etter for lystene sine.

sin med dens rette navn, å stille en hensynsløs diagnose og leite etter en kur.

For så vidt som en overhodet kan trekke ut noe prinsipielt i dette innfløkte garnet, blir en *uunngåelig* ført til den slutninga at «valg ikke har noe å gjøre med skampletter på det politiske ryktet», at det «å nekte kongressen retten til å holde nye valg, foreta endringer i tillitsverv av alle slag og endre sammensetninga av de offentlige utvalga sina», er å *forkludre* saka. «Synspunktene til kamerat Martov om at det er utillatelig å velge en del av den gamle redaksjonen, gjenspeiler ei *grenseløs forvirring i de politiske begrepene*» (som jeg uttrykte det på kongressen, s.332).*

Jeg skal hoppe over kamerat Martovs «personlige» bemerkning om hvem som fant på planen om et tremannsutvalg, og gå over til hans «politiske» framstilling av den betydninga det hadde at den gamle redaksjonen ikke blei godkjent: «... Det som nå har funnet sted, er siste akt i den kampen som har rast under den andre halvdel av kongressen. (Helt riktig! Og denne andre halvdel av kongressen begynte da Martov falt kamerat Akimov om halsen i samband med paragraf 1 i vedtektene.) Det er en kjent hemmelighet at det ved denne reformen ikke er 'arbeidsdyktighet' det dreier seg om, men om en kamp for innflytelse på sentralkomiteen. (For det første er det en kjent hemmelighet at det *var både* et spørsmål om å være arbeidsdyktig og uenighet om *sammensetninga* av sentralkomiteen. For planen om ei «omdanning» blei foreslått på et tidspunkt da det *var umulig å få øye på* uenigheter, og da kamerat Martov slutta seg til oss i valget av kamerat Pavlovitsj som et sjuende medlem av redaksjonen! For det andre har vi alt vist med *dokumentariske* bevis at det var et spørsmål om den *personlige sammensetninga*

* Se Lenin, «RSDAPs andre kongress» (1904) i *Samla verk*, eng. utg., bind 6, s. 503—06. — *Red.*

av sentralkomiteen, at saka *à la fin des fins** kokte ned til ulike lister: Glebov, Travinski, Popov eller Glebov, Trotski, Popov.) Flertallet av redaksjonen viste at de ikke ønska at sentralkomiteen skulle bli omdanna til et redskap for redaksjonen. (Dette er refrenget til Aki-mov: Spørsmålet om den innflytelsen som alle flertall kjemper for på en hvilken som helst partikongress, for så å *befeste* den ved hjelp av et flertall i de sentrale institusjonene — dette blir forskjøvet til et nivå med opportunistiske *bakvaskelser* om et «redskap» for *redaksjonen*, om et «reint *vedheng*» til redaksjonen, som kamerat Martov sjøl uttrykte det noe seinere, s. 334.) Det er årsaken til at en fant det nødvendig å minske tallet på medlemmer i redaksjonen (!!). Og det er årsaken til at jeg ikke kan gå inn i en slik redaksjon. (Se bare litt nøyere på dette «det er årsaken til». Hvordan *kunne* redaktørene ha omdanna sentralkomiteen til et vedheng eller et redskap? *Bare* dersom de hadde hatt tre stemmer i rådet og hadde *misbrukt* overvekta si. Er ikke det klart? Og er det ikke også klart at kamerat Martov alltid kunne ha hindra et slik misbruk etter å ha blitt valgt som det tredje medlemmet, og *ved sin stemme aleine* ha ødelagt hele overvekta til redaksjonen i rådet? Følgelig koker hele saka ned til personsammensetninga av sentralkomiteen, og det blir straks klart at snakket om et redskap og et vedheng er *bakvaskelser*.) Sammen med flertallet i den gamle redaksjonen trudde jeg at kongressen ville gjøre slutt på 'beleiringstilstanden' i partiet og gjenopprette normale tilstander. Men beleiringstilstanden, med sine unntakslover mot visse grupper, er faktisk til og med blitt mer skjerpa. Bare dersom hele den gamle redaksjonen blir sittende, kan vi garantere at de rettene som vedtektene har gitt redaksjonen, ikke vil bli nytta til å skade partiet ...»

Her har dere hele det avsnittet fra talen til kamerat Martov, der *han for første gang satte fram det berykta*

* *À la fin des fins* — fr., til sjuende og sist. — *Red.*

krigsropet sitt om en «beleiringstilstand». Og se nå på svaret mitt til ham:

«Når jeg korrigerer uttalelsen til kamerat Martov om at planen om to tremannsutvalg var av privat karakter, har jeg likevel ikke til hensikt å benekte påstanden til Martov om den 'politiske betydninga' av det skrittet vi tok da vi ikke godkjente den gamle redaksjonen. Jeg er tvert om og vilkårsløst enig med kamerat Martov om at dette skrittet er av stor betydning, bare ikke den betydninga som Martov tillegger det. Han sa at det var en akt i kampen for innflytelse på sentralkomiteen i Russland. Jeg går lengre enn Martov: Hele virksomheten til *Iskra* som ei egen gruppe har til nå vært en kamp om innflytelse. Men nå dreier det seg om noe mer, nemlig å befeste denne innflytelsen organisatorisk, og ikke bare kjempe om den. Hvor grunnleggende uenige kamerat Martov og jeg er på dette punktet, viser seg ved at han klandrer meg for ønsket om å øve innflytelse på sentralkomiteen, mens jeg rekner det for en bra ting at jeg har strevd og fortsatt strever etter å befeste denne innflytelsen med organisatoriske midler. Det viser seg at vi til og med snakker ulike språk! Hva ville vitsen være med alt arbeidet vårt, med alle anstrengelsene våre, om de endte med den samme gamle kampen om innflytelse, og ikke med at innflytelsen blei fullstendig erobra og befestet? Ja, kamerat Martov har helt rett: Det skrittet vi har tatt er utvilsomt et avgjørende politisk skritt, som viser at ei av strømningene vi nå ser, er blitt valgt for det framtidige arbeidet til partiet vårt. *Og jeg blir slett ikke skremt av de fryktelige orda 'en beleiringstilstand i partiet', 'unntakslover mot visse individer og grupper', osv.* Vi ikke bare kan, men vi må skape en 'beleiringstilstand' overfor ustø og vaklende elementer, og alle partivedtektene våre, hele systemet med sentralisme som nå er godkjent av kongressen, er ikke noe annet enn en 'beleiringstilstand' overfor utallige kilder til politisk utflyting. Det er særskilte lover, sjøl om det er unntakslover, som må til som tiltak mot utflyting, og

de skritta som kongressen har tatt, har trukket den politiske kursen riktig opp ved at de har skapt et fast grunnlag for slike lover og tiltak.»*

I denne oppsummeringa av talen min på kongressen har jeg streka under *den setninga som kamerat Martov foretrakk å utelate i «Beleiringstilstand»* (s. 16). Det overrasker ikke at han ikke likte denne setninga og valgte å ikke forstå den opplagte meninga i den.

Hva innebærer uttrykket «fryktelige ord», kamerat Martov?

Det innebærer *latterliggjøring*, latterliggjøring av dem som gir små ting store navn, som forkludrer et enkelt spørsmål med høyttrevende frasemakeri.

Den *eneste* lille og enkle kjensgjerninga som kunne ha gitt og i virkeligheten ga kamerat Martov grunn til «nervøs opphisselse», var *ikke noe annet enn nederlaget hans på kongressen i spørsmålet om person-sammensetninga av de sentrale organene*. Den politiske betydninga av denne enkle kjensgjerninga var at etter at de hadde vunnet, befesta flertallet på kongressen innflytelsen sin ved også å sette flertallet inn i partiledelsen. Ved hjelp av vedtektene skapte flertallet et organisatorisk grunnlag for å kjempe mot det det mente var vakling, ustøhet og utflyting.** Å snakke om «en kamp om innflytelse» med redsel i blikket, og å klage over en «beleiringstilstand», var i denne sammenhengen ikke noe annet enn *høyttrevende frasemakeri*, fryktelige ord.

* Se Lenin, «RSDAPs andre kongress» (1904) i *Samla verk*, eng. utg., bind 6, s. 505—06. — *Red.*

** Hvordan kom denne ustøheten, vaklinga og utflytinga fra det iskraitiske mindretallet til uttrykk på kongressen? For det første gjennom det opportunistiske frasemakeriet deres i samband med paragraf 1 i vedtektene. For det andre gjennom koalisjonen deres med kameratene Akimov og Lieber, som under den andre halvdelen av kongressen raskt blei mer og mer tydelig. For det tredje gjennom at de var villige til å senke spørsmålet om valg av tillitsmenn til hovedor-

Kamerat Martov er ikke enig i dette? Da vil han kanskje prøve å bevise for oss at det noen gang har vært en partikongress, eller at en i det hele tatt kan tenke seg en slik, der flertallet ikke ville gå videre til å befeste den innflytelsen det har fått, ved 1) å sikre et flertall i de sentrale organene, og 2) ved å gi det makt til å motvirke vakling, ustøhet og utflytning.

Før valga måtte kongressen vår avgjøre om den skulle gi *en tredjedel* av stemmene i hovedorganet og i sentralkomiteen til partiflertallet eller til partimindretallet. Redaksjonen på seks og lista til kamerat Martov innebar at en ga en tredjedel til oss og to tredjedeler til tilhengerne hans. Et tremannsutvalg til hovedorganet og lista vår innebar to tredjedeler til oss og en tredjedel til tilhengerne av kamerat Martov. Kamerat Martov avslo å komme til enighet med oss eller gi etter, og utfordra oss *skriftlig* til et slag på kongressen. Etter at han hadde lidd nederlag på kongressen, begynte han å gråte og klage over en «beleiringstilstand»! Er ikke det krancling? Er ikke det et nytt utslag av intellektuelt skvip?

I dette høvet kan vi ikke unngå å huske den strålende samfunnsmessige og psykologiske skildringa som Karl Kautsky nettopp har gitt av denne sistnevnte egenskapen. Nå for tida lir de sosialdemokratiske partiene i ulike land ikke sjeldent av liknende sjukdommer, og det ville være svært, svært nyttig for oss å lære den riktige diagnosen og den riktige kuren fra mer erfarne kamerater. Skildringa til Karl Kautsky av visse intellektuelle vil derfor bare tilsynelatende være på sida av emnet vårt.

«Det problemet ... som en nok en gang er så levende opptatt av i dag, er *antagonismen mellom*

ganet ned på et spissborgerlig nivå, på et nivå med ynkelige fraser, og de blei til og med personlige. Etter kongressen utvikla alle disse vakre egenskapene seg fra knopper til blomster og frukter.

de intellektuelle og proletariatet.* Kollegene mine (Kautsky er sjøl en intellektuell, skribent og redaktør) vil for det meste bli forarga over at jeg innrømmer denne antagonismen. Men den eksisterer virkelig, og som i andre høve ville den minst hensiktsmessige taktikken for å prøve å overvinne den være å benekte den. Denne antagonismen er samfunnsmessig, den går på klasser, ikke individer. Den enkelte intellektuelle, liksom den enkelte kapitalisten, kan identifisere seg med proletariatet i klassekampen det fører. Når han gjør det, endrer han også sin karakter. Det er ikke *denne typen* intellektuelle, som ennå er et unntak i klassen sin, som jeg i hovedsak skal snakke om i det som følger. Om jeg ikke uttrykkelig sier noe annet, *skal jeg bruke ordet intellektuell bare i betydninga av den vanlige intellektuelle, som står på det borgerlige samfunnets grunn* og som er typisk for de intellektuelle som en *klasse*. Denne *klassen* står i et bestemt *antagonistisk forhold* til proletariatet.

Men denne antagonismen skiller seg fra antagonismen mellom arbeid og kapital. Den intellektuelle er ikke en kapitalist. Visst er leveviset hans borgerlig, og han må opprettholde det om han ikke skal gå i hundene. Men samtidig er han tvunget til å selge arbeidsproduktet sitt, og ofte arbeidskrafta si, og blir ofte nok sjøl utbytta og ydmyka av kapitalisten. Følgelig står ikke den intellektuelle i noe antagonistisk forhold til proletariatet reint *økonomisk*. Men livssituasjonen og

* Jeg bruker orda intellektuell og de intellektuelle for å oversette de tyske *Literat* og *Literatentum*, som ikke bare omfatter skribenter, men i det store og det hele alle utdanna mennesker, medlemmene av de fri yrkene, åndsarbeidere, brain workers som engelskmennene kaller dem — til forskjell fra kroppsarbeidere.

arbeidsvilkåra hans er ikke proletariske og dette gir opphav til en bestemt antagonisme i følelser og tanker.

Som et isolert individ er ikke proletaren noe. Hele styrken hans, all framgangen hans, alle forhåpningene og forventningene hans kommer fra *organisasjonen*, fra systematisk handling sammen med kameratene. Han kjenner seg stor og sterk når han utgjør en del av en stor og sterk organisme. Denne organismen er hovedsaka for ham, individet betyr i sammenlikning svært lite. Proletaren kjemper med største hengivenhet som en del av den anonyme massen, uten utsikt til personlige fordeler eller personlig heder. Han gjør plikta si på enhver post han blir utpekt til, med en frivillig disiplin som gjennomsyrrer alle følelsene og tankene hans.

Det forholder seg helt annerledes med den intellektuelle. Han kjemper ikke med maktmidler, men med argumenter. Våpna hans er den personlige kunnskapen, de personlige evnene, de personlige overbevisningene hans. Han kan bare holde seg i hvilken som helst stilling gjennom de personlige egenskapene sine. Følgelig ser det for ham ut som om størst mulig spillerom for individualiteten hans, er det første vilkåret for framgangsrik virksomhet. Bare med møye innordner han seg som en del som er underlagt helheten, og da bare fordi det er nødvendig, ikke av tilbøyelighet. Han anerkjenner bare at massene trenger disiplin, ikke de utvalgte ånder. Og han rekner sjølsagt seg sjøl med blant de siste ...

Nietzsches filosofi med dyrking av overmennesket, er den intellektuelles egentlige filosofi. For overmennesket er fullbyrdinga av ens egen personlighet alt, og all underordning av individet under et stort samfunnsmessig mål er vulgært og foraktelig. Denne filosofien gjør den intellektu-

elle fullstendig uskikka til å ta del i proletarietets klassekamp.

Ved siden av Nietzsche er det trulig Ibsen som er den mest framtreddende talsmannen for en filosofi som svarer til den intellektuelles følelser. Hans dr. Stockmann (i *En folkefiende*) er ikke noen sosialist, som mange har trudd, men den sorten intellektuelle som nødvendigvis må komme i konflikt med den proletariske bevegelsen, og stort sett med alle folkebevegelser, straks han prøver å arbeide innafor den. For grunnlaget for den proletariske bevegelsen, som for alle demokratiske* bevegelser, er respekt for flertallet blant kameratene. Den typiske intellektuelle *à la* Stockmann ser på et «kompakt flertall» som et uhyre som må bli slått ned ...

Et ideelt eksempel på en intellektuell som er blitt gjennomsyra av følelsene til proletariet og som sjøl om han er en glimrende skribent, helt har mista den særegne mentaliteten til den intellektuelle, som har marsjert muntert med de menige, arbeidd på hver post han blei utpekt til, underordna seg helhjerta den store saka vår og forakta den ynkelige jamringa (*weichliches Gewinsel*) om undertrykking av individualiteten, som den intellektuelle med Ibsen og Nietzsche som lærere gjerne gir seg over til når han kommer i mindretall — et ideelt eksempel på en intellektuell av denne typen som den sosialistiske bevegelsen trenger, var Liebknecht. Vi kan også nevne Marx, som aldri

* Det er uhyre typisk for den forvirringa som martovistene våre har brakt inn i alle organisatoriske spørsmål, at sjøl om de har svingt over til Akimov og et *feilplassert* demokrati, så har de samtidig *rast mot det demokratiske valget av redaksjonen*, mot at den blei valgt på *kongressen*, slik alle hadde planlagt i forvegen! Det er kanskje *prinsippet* deres, mine herrer?

trengte seg fram i forgrunnen. Partidisiplinen hans var mønstergyldig i Internasjonalen*, der han ofte var i mindretall.»**

Nettopp slik ynkelig jamring fra intellektuelle som kom i mindretall, og ikke noe annet, var avslaget fra Martov og vennene hans på å bli utpekt til verv bare fordi den gamle sirkelen ikke var blitt godkjent, og nettopp slik var klagen deres om en beleiringstilstand og unntakslover «mot særskilte grupper», som Martov ikke brydde seg noe om da *Jusjni Rabotsji* og *Rabotsjeje Djelo* blei oppløst, men som han først brydde seg om da gruppa *hans* blei oppløst.

Nettopp slik ynkelig jamring fra intellektuelle som var kommet i mindretall, var den endeløse strømmen av klager, bebreidelser, antydninger, anklager, bakvaskelser og skumlerier om det «kompakte flertallet», som blei starta av Martov, og øst ut i strie strømmer på kongressen vår*** (og enda mer etterpå).

Mindretallet klaga bittert over at det kompakte flertallet holdt private møter — mindretallet var jo nødt til å gjøre noe for å skjule den ubehagelige kjensgjerninga at de delegatene det innbød til sine egne private møter av slo å komme, mens de som villig ville ha kommet (Egorov-, Makhov- og Brucker-folka) ikke kunne bli innbudt av mindretallet etter alle kampene det hadde hatt med dem på kongressen.

Mindretallet klaga bittert over den «falske anklagen for opportunisme». De måtte jo gjøre noe for å skjule

* *Internasjonalen* (Den første) — Den første internasjonale organisasjonen for proletariatet, grunnlagt av Marx i 1864 på et internasjonalt arbeidermøte i London som var sammenkalt av britiske og franske arbeidere. — *Red.*

** Karl Kautsky, «Franz Mehring» i *Neue Zeit*, XXII, I, s. 101—103, 1903, nr. 4.

*** Se s. 337, 338, 340, 352, osv., i kongressprotokollen.

den ubehagelige kjensgjerninga at det var *opportunist*, som i de fleste tilfellene hadde fulgt anti-iskraittene — og delvis disse anti-iskraittene sjøl — som utgjorde det kompakte mindretallet, som innbitt forsvarte sirkelånden i partiinstitusjonene, opportunisme i diskusjonene, spissborgerlighet i partisaker og ustøheten og skvipet til den intellektuelle.

I neste del skal jeg vise hva som er forklaringa på den svært interessante *politiske kjensgjerninga* at et «kompakt flertall» blei danna mot slutten av kongressen, og hvorfor mindretallet så svært, svært varsomt *går utenom grunnene* til at det blei danna og *historia* til det, trass i alle utfordringene. Men la oss først avslutte analysen vår av kongressdebattene.

Under valga til sentralkomiteen la kamerat Martov fram en uhyre karakteristisk resolusjon (s. 336). De tre hovedtrekka ved den har jeg ved visse høve omtalt som «matt i tre trekk». Her er de: 1) Det blir stemt over *list*er med kandidater til sentralkomiteen og ikke over kandidatene enkeltvis. 2) Etter at listene er gjort kjent, skal en kunne avlyse to møter (for å diskutere, åpenbart). 3) I tilfeller der det ikke er absolutt flertall, er den andre avstemninga å oppfatte som endelig. Denne resolusjonen var en svært omhyggelig gjennomtenkt krigslist (vi må yte motstanderen rettferdighet!) som kamerat Egorov ikke var enig i (s. 337), men som *ganske sikkert* ville ha sikra Martov full seier *dersom de sju bundistene* og «*Rabotsjeje Djelo*»-folka ikke hadde forlatt kongressen. Grunnen til denne krigslisten var at det iskraittiske mindretallet *ikke hadde, og ikke kunne ha hatt*, en «direkte avtale» (slik en hadde blant det iskraittiske flertallet) *med Egorov- og Makhov-folka en gang*, for ikke å snakke om Bund og Brucker.

Husk at kamerat Martov på Forbundskongressen klaga over at «den falske anklagen for opportunisme» forutsatte en direkte avtale mellom ham og Bund. Jeg gjentar at det bare så slik ut for Martov i redselen hans, og *nettopp dette avslaget fra kamerat Egorov på å god-*

ta listeavstemninger (kamerat Egorov «hadde ennå ikke mista prinsippene sine» — trulig de prinsippene som fikk ham til å gå sammen med Goldblatt i vurderinga av hvilken betydning demokratiske garantier spiller), viser tydelig den svært viktige kjensgjerninga at *det ikke kunne være spørsmål om en «direkte avtale» med Egorov engang*. Men en *koalisjon* kunne det være, og det var det, både med Egorov og med Brucker, en *koalisjon* i den betydninga at martovistene *var sikre* på å få støtte fra dem hver gang de, martovistene, kom i alvorlig konflikt med oss, og når Akimov og vennene hans måtte velge det *minste ondet*. Det var ikke og er ikke den minste tvil om at *kameratene Akimov og Lieber uten betingelser ville ha stemt for både en redaksjon på seks i hovedorganet og for Martovs liste til sentralkomiteen*, som det *minste ondet*, som *det som minst av alt ville nå «Iskras mål»*. (Se talen til Akimov om paragraf 1, og «forhåpningene» han hadde til Martov.) Listeavstemning, utsettelse av to møter og ei ny avstemning tok nettopp sikte på å nå dette resultatet med nesten mekanisk sikkerhet, uten en direkte avtale.

Men da det kompakte flertallet vårt var og blei et kompakt flertall, ville flankemanøveren til kamerat Martov bare ha betydd en forsinkelse, og vi måtte avvise det. Mindretallet øste klagene sine ut over dette i ei skriftlig erklæring (s. 341), og *fulgte eksemplet til Martynov og Akimov ved å nekte å stemme* i valga til sentralkomiteen, «ut fra de omstendighetene de blei holdt under». Etter kongressen har slike klager over unormale omstendigheter for valga (se *Beleiringstilstand*, s. 31) blitt øst ut i hytt og vær overfor hundrevis av skvaldrebøtter i partiet. Men hva besto dette *unormale* i? I den hemmelige avstemninga — som var blitt fastsatt på forhand i forretningsordenen for kongressen (punkt 6, Protokollen, s. 11) og som det var latterlig å oppdage noe «hykleri» eller noe «urettferdig» i? I danninga av et kompakt flertall — dette «uhyret» i øynene på bløtaktige og fargeløse intellektuelle? Eller i det

unormale ønsket fra disse høyverdige intellektuelle om å *bryte løftet* de hadde gitt før kongressen, om at de ville anerkjenne alle valga på den (s. 380, punkt 18 i kongresstatuttene)?

Kamerat Popov kom *spissfindig* inn på dette ønsket da han spurte like ut på kongressen på valgdagen: «Er sekretariatet sikker på at vedtaket fra kongressen er gyldig og lovlig når halvparten av delegatene nekter å stemme?»* Sekretariatet svarte sjølsagt at det var sikker på det, og minte om episoden med kameratene Akimov og Martynov. Kamerat Martov var enig med sekretariatet og erklærte uttrykkelig at kamerat Popov tok feil, og at «*vedtaka til kongressen er gyldige*» (s. 343). Leseren kan nå sjøl dømme om den politiske konsekvensen — som vi må anta er høyst normal — som kommer til syne når *denne erklæringa han kom med overfor partiet* sammenliknes med oppførselen hans etter kongressen, og med setninga i hans *Beleiringstilstand* om «*oppstanden til halvdelen av partiet som alt begynte på kongressen*» (s. 20). De forhåpningene som kamerat Akimov hadde satt til kamerat Martov, oppveier Martovs egne kortvarige gode forsetter.

«*Du har seira*», kamerat Akimov!

* *
*

Disse tilsynelatende små, men i virkeligheten svært viktige trekka, fra *slutten* av kongressen, i den delen som kom *etter* valga, kan tjene til å vise at den berømte frasen om «*beleiringstilstand*» ganske enkelt bare var et

* s. 342. Dette gjelder valget av det femte medlemmet til rådet. Det blei avgitt tjuefire stemmesedler (av i alt førtifire stemmer), blant disse var to blanke.

«fryktelig ord», som nå har fått ei tragikomisk betydning for all evighet. Kamerat Martov gjør nå et stort nummer ut av denne tragikomiske beleiringstilstanden og forsikrer alvorlig både seg sjøl og leserne sine om at dette skremslet, som han sjøl har funnet opp, medførte en eller annen form for unormal forfølgelse, klappjakt og tyrannisering fra «flertallet» mot «mindretallet». Vi skal nå vise hvordan sakene sto *etter* kongressen. Men sjøl om en tar slutten av kongressen, vil en se at det «kompakte flertallet» langt fra forfulgte de ulykkelige martovistene, som liksom skal ha blitt tyrannisert, mishandla og ført til slaktebenken *etter valga* — det «kompakte flertallet» *tilbød dem til og med* (gjennom Ljadov) *to plasser av tre* i protokollkomiteen (s. 354). Ta resolusjonen om taktiske og andre spørsmål (s. 355 ff). En vil da se at det blei diskutert saklig, på reint forretningsmessig vis, og at det både var representanter fra det uhyrlige kompakte «flertallet» og tilhengere av det «ydmyka og krenka» «mindretallet» blant underskriverne av mange av resolusjonene (Protokollen, s. 355, 357, 363, 365 og 367). Dette ser ut som «å bli stengt ute fra arbeidet» og «tyrannisering» i alminnelighet, ikke sant?

Den eneste interessante — men dessverre altfor korte — striden om kjerna i ei sak, oppsto i samband med resolusjonen til Starover om de liberale. Som en kan se av underskriftene på den (s. 357 og 358), blei den vedtatt av kongressen fordi tre av tilhengerne av «flertallet» (Braun, Orlov og Osipov) både stemte *for den* og for resolusjonen til Plekhanov. De så ikke den uforsonlige motsigelsen mellom de to. Ved første øyekast ser en ikke noen uforsonlig motsigelse mellom dem, fordi resolusjonen til Plekhanov knesetter et allment prinsipp, streker opp ei bestemt holdning når det gjelder prinsipper og taktikk overfor *borgerlig liberalisme i Russland*, mens Starover forsøker å definere *de konkrete vilkåra som ville tillate «midlertidige avtaler»* med «liberale eller liberal-demokratiske retninger». De to

resolusjonene tar opp ulike ting. Men resolusjonen til Starover lir av *politisk utflyting*, og er følgelig ubetydelig og grunn. Den *definerer ikke klasseinnholdet i den russiske liberalismen*, peker ikke på de *bestemte* politiske strømningene den kommer til uttrykk i, og forklarer ikke proletariatet de propagandistiske og agitatoriske *hovedoppgavene* når det gjelder disse bestemte strømningene. Den blander sammen (fordi den er så utflytende) så ulike ting som studentbevegelsen og *Osvobosjdenije*¹⁸. De tre konkrete vilkåra den gir som oppskrift for å kunne tillate midlertidige avtaler, er altfor ubetydelige og spissfindige. Som i mange andre tilfeller fører også her politisk utflyting til ordkløveri. Mangelen på et allment prinsipp og forsøket på rekne opp «vilkår» fører til ei uviktig og strengt tatt *uriktig* spesifisering av disse vilkåra. Undersøk bare de tre vilkåra til Starover: 1) I kampen mot den autokratiske* regjeringa skal de «liberale» eller «liberal-demokratiske strømningene» «klart og utvetydig erklære at de vil stå fast sammen med de russiske sosialdemokratene». Hva er forskjellen mellom liberale og liberal-demokratiske strømninger? Resolusjonen gir ikke materiale til å svare på et slikt spørsmål. Er de liberale strømningene talsmenn for de politisk sett minst progressive delene av borgerskapet, mens de liberal-demokratiske strømningene representerer de mer progressive delene av borgerskapet og småborgerskapet? Om det er slik, kan kamerat Starover da virkelig mene at de delene av borgerskapet som er minst progressive (men likevel progressive, for ellers kunne det ikke være snakk om liberalisme) kan «stå fast sammen med sosialdemokratene»? Dette er meningsløst, og sjøl om talsmennene for ei slik strømning skulle «erklære det klart og utvetydig» (noe det er fullstendig umulig å tenke seg), så ville

* *Autokratisk* — eneveldig (autokrati: enevelde, sjølherskerdømme). — *Red.*

vi, proletariatets parti, *være nødt til ikke å tru på erklæringene deres*. Å være liberal og stå fast sammen med sosialdemokratene — det ene utelukker det andre.

La oss videre ta for gitt at «liberale eller liberal-demokratiske strømninger» klart og utvedtydig erklærer at de vil stå fast sammen med de *sosialrevolusjonære* i kampen mot autokratiet. Å tenke seg dette er mye mindre usannsynlig enn kamerat Starovers oppfatning (på grunn av den borgerlig-demokratiske naturen til den sosialrevolusjonære strømninga). Fordi Starovers resolusjon er så utflytende og spissfindig, vil det se ut som om *midlertidige avtaler* med slike liberalere ville være *utillatelig i et slikt tilfelle*. Men denne slutninga, som uunngåelig følger av resolusjonen til Starover, er *fullstendig feilaktig*. Midlertidige avtaler med de sosialrevolusjonære er tillatelige (se kongressresolusjonen om de sistnevnte), og *derfor* også med de liberale som står sammen med de sosialrevolusjonære.

Det andre vilkåret: Disse strømningene «skal ikke ha noen krav i programmene sine som står i motstrid til interessene til arbeiderklassen eller demokratiet i alminnelighet, eller som sløver den politiske bevisstheten til arbeiderklassen». Her har vi igjen den samme feilen: Det har aldri eksistert, og det kan heller ikke eksistere, liberal-demokratiske strømninger som ikke har krav i programmene sine som står i motstrid til interessene til arbeiderklassen og sløver den politiske bevisstheten til det (proletariatet). Sjøl en av de mest demokratiske delene av den liberaldemokratiske strømninga vår, de sosialrevolusjonære, setter fram krav i programmet sitt — som alle liberale programmer et tåkete program — som står i motstrid til interessene til arbeiderklassen og som sløver dens politiske bevissthet. Den slutninga vi må trekke fra denne kjensgjerninga, er at det er *livsnødvendig* å «avsløre begrensningene og det utilstrekkelige i den borgerlige frihetsbevegelsen», men ikke at midlertidige avtaler er utillatelige.

Endelig er det tredje «vilkåret» (om at de liberale

demokratene skal gjøre allmenn, lik, hemmelig og direkte stemmerett til parole for kampen sin) også *feilaktig*, i den allmenne forma den blir lagt fram på: Det *ville være uklokt* å erklære at det ikke i noe tilfelle kan tillates å inngå midlertidige og delvise avtaler med liberal-demokratiske strømninger, som stilte parolen om ei forfatning med begrensa stemmerett eller overhodet ei «beskåret» forfatning. *Osvobosjdenije*-«strømninga» ville i virkeligheten nettopp passe inn i denne kategorien, men det ville ha vært politisk kortsynt og uforenlig med prinsippene i marxismen å binde sine egne hender ved på forhånd å forby «midlertidige avtaler» med sjøl de mest fryktsomme liberalerne.

For å oppsummere: Resolusjonen til kamerat Starover, som også blei undertegna av kameratene Martov og Axelrod, er *feilaktig*, og den tredje kongressen vil gjøre klokt i å oppheve den. Den lir av *politisk vaghet*, teoretisk og taktisk, av ordkløveri i de praktiske «vilkåra» den fastsetter. Den *blander sammen to spørsmål*: 1) avsløringa av de «anti-revolusjonære og anti-proletariske» trekka ved *alle* liberal-demokratiske strømninger, og det nødvendige i å *bekjempe* disse trekka, og 2) *vilkåra* for midlertidige og delvise *avtaler* med noen av disse strømningene. Den inneholder ikke det den burde (en analyse av klasseinnholdet i liberalismen), og inneholder det den ikke burde (oppskriftsmessige «vilkår»). Det er i det hele tatt meningsløst å streke opp detaljerte «vilkår» for midlertidige avtaler på en partikongress, når det ikke engang fins en bestemt partner for slike mulige avtaler. Og sjøl om det fantes en slik bestemt partner, ville det være hundre ganger mer fornuftig å la de sentrale partiinstansene bestemme «vilkåra» for en midlertidig avtale, slik kongressen gjorde når det gjaldt den sosialrevolusjonære «strømninga» (se Plekhanovs endring av slutten på kamerat Axelrods resolusjon, Protokollen, s. 362 og s. 15).

Når det gjelder innvendingene fra «mindretallet» mot resolusjonen til Plekhanov, var kamerat Martovs

eneste argument at resolusjonen til Plekhanov «slutter med den usle konklusjonen at en bestemt skribent må bli avslørt. Er ikke dette 'å skyte spurv med kanoner'?» (s. 358) Dette argumentet, der mangelen på innhold blir skjult av en lur frase — «ussel konklusjon» — gir oss et nytt eksempel på høyttrevende frasemakeri. For det første snakker resolusjonen til Plekhanov om å «avsløre begrensningene og det utilstrekkelige i den borgerlige frihetsbevegelsen i proletariatets øyne, overalt der disse begrensningene og utilstrekkelighetene gir seg utslag». Følgelig er påstanden fra kamerat Martov (på Forbundskongressen, protokollen, s. 88) om at «all oppmerksomhet blir retta bare mot herr Struve, bare mot en liberaler», det reineste viswas. For det andre: Når en sammenlikner herr Struve med en spurv når en diskuterer muligheten for midlertidige avtaler med de russiske liberalerne, er det å ofre ei elementær og uttrykkelig politisk kjensgjerning for en lur frase. Nei, herr Struve er ikke noen spurv, men en politisk størrelse — ikke fordi han personlig er noen stor skikkelse, men fordi han er den eneste representanten for russisk liberalisme, som under illegale forhold i det hele tatt er handlingsdyktig og organisert. Derfor er det tomt prat å snakke om russiske liberalere, og om hva partiets holdning til dem må være, uten å tenke nettopp på herr Struve og *Osvobosjdenije*. Eller kanskje kamerat Martov vil vise oss *bare en eneste* «liberal eller liberal-demokratisk strømning» i Russland i dag som overhodet kan sammenlikne seg med *Osvobosjdenije*-strømninga? Det ville være interessant å se et slikt forsøk!*

* På Forbundskongressen førte kamerat Martov også fram følgende argument mot resolusjonen til Plekhanov: «Hovedinnvendinga mot den, hovedfeilen ved denne resolusjonen, er at den overser fullstendig at det er vår plikt å ikke sky forbund med liberal-demokratiske elementer i kampen mot autokratiet. Kamerat Lenin ville kalle dette en martynovsk tendens. Denne tendensen er alt kommet til uttrykk i det nye *Iskra*» (s. 88).

«Struves navn betyr ikke noe for arbeiderne,» sa kamerat Kostrov og støtta kamerat Martov. Jeg håper at kamerat Kostrov og kamerat Martov ikke vil bli såra, men argumentet er helt i Akimovs stil. Det er likt argumentet om proletariatet i genitiv.*

Hvem er de arbeiderne som Struves navn (og navnet *Osvobosjdenije* som er nevnt sammen med herr Struve i resolusjonen til Plekhanov) «ikke betyr noe» for? De som veit svært lite eller slett ikke noe, om de «liberale og liberal-demokratiske strømningene» i Russland. En spør seg om hvilken holdning partikongressen vår må ha til slike arbeidere: Skal den pålegge partimedlemmene å gjøre disse arbeiderne kjent med den eneste klare liberale strømninga i Russland? Eller skal den *avstå fra å nevne* et navn som arbeiderne kjenner lite til fordi de har lite kjennskap til politikk? Om kamerat Kostrov etter å ha tatt ett skritt i kjølvannet til kamerat Akimov ikke ønsker å ta enda et, vil han svare på spørsmålet på

Dette avsnittet er med all sin rikdom på «perler» virkelig sjelden. 1) Frasen om *forbund* med liberalerne er reint tåkeprat. Ingen nevnte forbund, kamerat Martov, bare midlertidige eller delvise avtaler. Det er noe helt annet. 2) Dersom resolusjonen til Plekhanov overser et usannsynlig «forbund», og bare snakker om «støtte» i alminnelighet, så er det ei av de bra sidene ved den, og ikke en mangel. 3) Kamerat Martov vil kanskje ta seg bryet med å forklare hva som allment kjennetegner «martynovske tendenser»? Han vil kanskje fortelle oss hva som er sambandet mellom disse tendensene og opportunismen? Han vil kanskje oppspore sambandet mellom disse tendensene og paragraf 1 i vedtektene? 4) Jeg rett og slett brenner av utålmodighet etter å høre fra kamerat Martov hvordan «martynovske tendenser» har kommet til uttrykk i det «nye» *Iskra*. Vær så snill å fri meg fra uvisshetens piner, kamerat Martov!

* *Proletariatet i genitiv* — Lenin sikter til en tale økonomisten Akimov holdt under kongressdiskusjonen om partiprogrammet. Ei av innvendingene til Akimov mot utkastet til program fra *Iskra* var at det ikke nevnte ordet «proletariat» i nominativ, som subjekt i setninga, men bare i genitiv («proletariatets parti»). Dette, hevda Akimov, viste en tendens til å heve partiet over proletariatet. — *Red.*

den første måten. Og etter å ha svart på det på den første måten, vil han se hvor ugrunna argumentet hans var. I *alle fall* vil orda «Struve» og «*Osvobosjdenije*» i resolusjonen til Plekhanov *trulig være av mye større verdi* for arbeiderne enn orda «liberale og liberal-demokratiske strømninger» i resolusjonen til Starover.

Det er bare gjennom *Osvobosjdenije* at den russiske arbeideren i praksis kan gjøre seg kjent med noe som likner et åpent uttrykk for de politiske tendensene i liberalismen på det nåværende tidspunktet. Den legale liberalistiske litteraturen er ubrukelig til dette formålet fordi den er så tåkete. Og vi må så iherdig som mulig (og blant de breiest mulige lag i arbeidermassene) rette vår kritikk våpen mot de velstående *Osvobosjdenije*-folka, slik at det russiske proletariatet når den framtidige revolusjonen bryter ut, ved hjelp av våpnas virkelige kritikk* kan lamme de uunngåelige forsøka fra *Osvobosjdenije*-folka på å innsnevre revolusjonens demokratiske karakter.

Bortsett fra kamerat Egorovs «forvirring», som blei nevnt ovafor i spørsmålet om vi skulle «støtte» den opposisjonelle og revolusjonære bevegelsen, ga debatten om resolusjonen lite av interesse. I virkeligheten var det knapt noen debatt i det hele tatt.

Kongressen slutta med ei kort påminning fra dirigenten om at vedtaka fra den var bindende for alle parti-medlemmer.

*Lenin hentyder til det følgende avsnittet i Marx' innledning til «Kritikk av den hegelske rettsfilosofien» (1843):

«Kritikkens våpen kan sjølsagt ikke erstatte kritikk med våpen. Materielle krefter må styrtes med ei materiell kraft.» — *Red.*

N. OVERSIKTSBILDE AV KAMPEN PÅ KONGRESSEN. DEN REVOLUSJONÆRE OG DEN OPPORTUNISTISKE FLØYA I PARTIET

Etter at vi er ferdige med analysen vår av debattene og avstemningene på kongressen, må vi nå oppsummere, slik at vi på grunnlag av *alt* materialet fra kongressen kan svare på spørsmålet: Hvilke elementer, grupper og avskygninger var det som utgjorde det endelige flertallet og mindretallet som vi så i valga og som skulle bli hovedskillet i partiet vårt for ei tid? Vi må oppsummere alt materialet om prinsipielle, teoretiske og taktiske avskygninger, som det fins så rikelig av i kongressprotokollen. Uten et hoved«sammendrag», uten et oversiktsbilde av kongressen som helhet og av alle de viktigste grupperingene under avstemningene, er dette materialet alt for oppstykket og usammenhengende. De enkelte grupperingene kan derfor synes vilkårlige ved første øyekast, særlig for den som ikke tar seg bryet med å gjøre et uavhengig og omfattende *studium* av kongressprotokollen. (Og hvor mange lesere har tatt seg bryet med det?)

I engelske parlamentsreferater møter vi ofte det karakteristiske ordet «division» — deling. Huset «delte» seg i et bestemt flertall og mindretall, sier en når ei sak er til avstemning. «Delinga» av det sosialdemokratiske huset vårt i de forskjellige sakene som blei diskutert på kongressen, viser oss et bilde av kampen innafor partiet, av meningsnyansene og grupperingene i det, som er *enestående i sitt slag og uten sidestykke når det gjelder fullstendighet og nøyaktighet*. For å gjøre bildet klart, for å få et virkelig *bilde* istedenfor en haug av usammenhengende, oppstykket og isolerte kjensgjerninger og episoder, for å sette en stopper for de endeløse og me-

ningsløse diskusjonene av særskilte avstemninger (hvem stemte for hvem og hvem støtta hvem?), har jeg bestemt meg for å prøve å framstille *alle hovedtypene* av «delinger» på kongressen vår i form av et *diagram*. Dette vil trulig se merkelig ut for svært mange folk, men jeg tviler på at en kan finne noen annen metode som virkelig kan generalisere og oppsummere resultatene så fullstendig og nøyaktig som mulig. Hvordan en bestemt delegat stemte, kan en få vite helt sikkert i de tilfellene der avstemninga skjedde ved navneoppnop. Og i visse viktige saker uten navneoppnop kan en avgjøre det ut fra protokollen med en svært høy sannsynlighetsgrad, tilstrekkelig tilnærma sannheten. Og om vi tar med *alle* avstemningene ved navneoppnop og alle de andre avstemningene over saker som overhodet var viktige (dømt ut fra hvor grundige og opphissa debattene var, for eksempel), vil vi få et så objektivt bilde av den indre partikampen vår som det materialet vi har til rådighet tillater. Ved å gjøre dette istedenfor å gi ei fotografisk framstilling, dvs. ei framstilling av hver avstemning for seg, skal vi prøve å gi et bilde, dvs. legge fram alle hovedtypene av avstemninger. Vi ser da bort fra forholdsvis uviktige unntak og variasjoner som bare ville forkludre sakene. I hvert fall vil alle bli i stand til å kontrollere hver detalj i bildet vårt ved hjelp av protokollen, til å utfylle det med hver særskilt avstemning som han måtte ønske — kort sagt til å kritisere det ikke bare med argumenter, gjennom å uttrykke tvil og foreta henvisninger til isolerte episoder, men ved å tegne et *annet bilde* på grunnlag av det samme materialet.

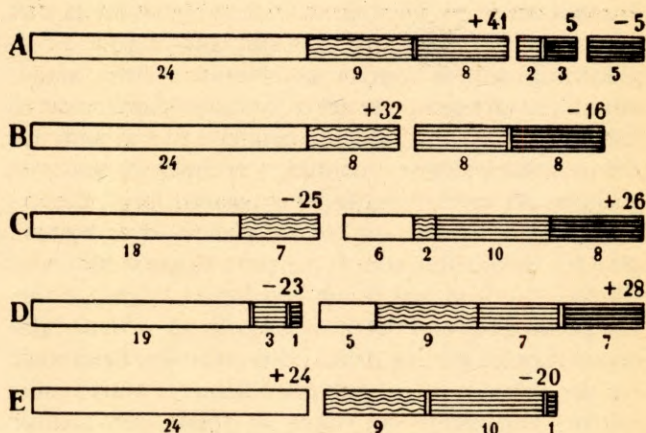
Hver delegat som tok del i avstemningene, fører vi opp på diagrammet. De fire hovedgruppene som vi har fulgt i detalj under alle kongressdebattene merker vi med egne skraveringer. Disse var 1) flertallsiskraittene, 2) mindretallsiskraittene, 3) «sentrum» og 4) antiiskraittene. Vi har sett forskjeller i de prinsipielle avskygningene i en *mengde eksempler*, og hvis noen ikke liker *navna* på gruppene, som minner dem som elsker å

gå i sik-sak for mye om *Iskra*-organisasjonen og *Iskra*-retninga, kan vi fortelle dem at det ikke er navnet som teller. Når vi nå har fulgt avskygningene gjennom *alle* debattene på kongressen, er det lett å erstatte partibetegnelsene som alt er fastslåtte og tilvante (og som skurrer i ørene på noen), med en karakteristikk av *det vesentlige i avskygningene mellom gruppene*. Om vi gjør det, vil vi få følgende navn på de samme fire gruppene: 1) konsekvente revolusjonære sosialdemokrater, 2) de små opportunistene, 3) de mellomstore opportunistene og 4) de store opportunistene (store etter russiske mål). La oss håpe at disse navna vil være mindre sjokkerende for dem som i det siste har forsikra seg sjøl og andre om at navnet iskrait bare betegner en «sir-
kel», og ikke ei *retning*.

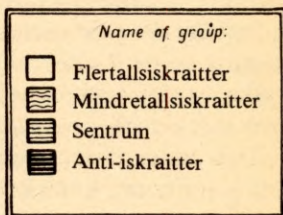
La oss nå forklare i detalj avstemningstypene som er «avbilda» (se diagrammet: oversiktsbilde av kampen på kongressen).

Den første avstemningstypen (A) dekker de tilfellene der «sentrum» slutta seg til iskraitene mot anti-iskraitene, eller mot en del av dem. Den omfatter avstemninga over programmet som helhet (bare kamerat Akimov var avholdende, alle de andre stemte for), avstemninga over resolusjonen som fordømte føderasjon i prinsippet (alle stemte for unntatt de fem bundistene), avstemninga over paragraf 2 i vedtektene til Bund (de fem bundistene stemte mot oss, fem var avholdende, nemlig Martynov, Akimov, og Brucker og Makhov som hadde to stemmer. Resten var med oss). *Det er denne avstemninga som er vist i diagram A*. Videre var også de tre avstemningene over spørsmålet om å godkjenne *Iskra* som hovedorgan for partiet av denne typen: Redaktørene (fem stemmer) var avholdende, i alle de tre avstemningene var det to stemmer mot (Akimov og Brucker) og i tillegg var de fem bundistene og kamerat Martynov avholdende da avstemninga over *motive*-
ne for å godkjenne *Iskra* blei holdt.*

OVERSIKTSBILDE OVER KAMPEN PÅ KONGRESSEN

Pluss- og minustegna angir det totale antallet stemmer avgitt *for* og *imot* i ei særskilt sak. Talla under kolonnene angir antallet stemmer som hver av de fire gruppene avga. Det framgår av teksten hvilke avstemninger som faller inn under type A til E.

* Hvorfor er avstemninga over paragraf 2 i vedtektene til Bund avbildet i diagrammet? Fordi avstemningene om å godkjenne *Iskra* er mindre fullstendige, og avstemningene om programmet og om føderasjonen dreide seg om politiske vedtak av en mindre bestemt og særegen karakter. Stort sett vil ikke utvalget av den ene eller andre avstemninga *av samme type* endre det minste på hovedtrekka i bildet, noe alle lett kan se ved å foreta tilsvarende endringer.

Denne avstemningstypen gir svaret på et svært interessant og viktig spørsmål: Når stemte kongress-«sentrum» sammen med iskraitene? Det var enten når anti-iskraitene også sto sammen med oss, med noen få unntak (vedtaket av programmet, godkjenninga av *Iskra* uten motiver), eller når det var spørsmål om ei eller anna slags *erklæring* som i seg sjøl ikke betydde å forplikte seg direkte overfor et bestemt politisk standpunkt. (At en anerkjente det organisatoriske arbeidet til *Iskra* var ikke i seg sjøl en forpliktelse til å arbeide for *Iskras* organisatoriske politikk i forhold til bestemte grupper. At en forkasta føderasjonsprinsippet, utelukka ikke at en avholdt seg fra å stemme over en bestemt plan for føderasjon, som vi har sett i kamerat Makhovs tilfelle.) Alt da vi snakka om betydninga av grupperingene på kongressen i det store og hele, så vi hvor falsk denne saka nå blir lagt fram i den offentlige beretninga fra det offisielle *Iskra*, som (med kamerat Martov som talerør) *forkludrer og visker ut* forskjellen mellom iskraitene og «sentrum», mellom konsekvente revolusjonære sosialdemokrater og opportunistar, ved å *gjengi tilfeller der også anti-iskraitene stemte med oss!* Ikke engang de mest «høyreorienterte» opportunistene i det tyske og det franske sosialdemokratiske partiet stemmer mot å *vedta programmet som helhet*.

Den andre avstemningstypen (B) dekker de tilfellene der iskraitene, konsekvente og inkonsekvente, stemte sammen mot alle anti-iskraitene og hele «sentrum». Dette var for det meste tilfeller som dreide seg om å sette *Iskra*-politikken klart utforma planer ut i livet, det vil si godkjenning av *Iskra i handling, og ikke bare i ord*. De omfatter *episoden med Organisasjonskomiteen*,* spørsmålet om å gjøre Bunds stilling i partiet til

* Det er denne avstemninga som er avbilda i diagram B. Iskraitene fikk trettito stemmer, bundistresolusjonen seksten. Vi må peke på at *ikke en* av avstemningene av denne typen skjedde ved *navneopprop*. Måten som de enkelte delegatene stemte på, kan bare bli fastslått av

den første saka på dagsordenen, oppløsninga av *Jusjni Rabotsji*-gruppa, de to avstemningene over bondeprogrammet og for det sjette og siste avstemninga *mot* Unionen av russiske sosialdemokrater i utlandet (*Rabotsjeje Djelo*), det vil si anerkjenninga av Forbundet som den eneste partiorganisasjonen i utlandet. Den gamle sirkelånden fra før partiet blei stifta, interessene til opportunistiske organisasjoners eller gruppers interesser og en snever oppfatning av marxismen kjempa her mot den strengt konsekvente og prinsipielle politikken til det revolusjonære sosialdemokratiet. Mindretallsiskraittene sto ennå sammen med oss i svært mange tilfeller, i ei rekke uhyre viktige avstemninger (viktige ut fra standpunktet til Organisasjonskomiteen, *Jusjni Rabotsji* og *Rabotsjeje Djelo*) ... til det blei spørsmål om *deres egen* sirkelånd og deres egen mangel på konsekvens. «Delingene» av denne typen viser klart og tydelig at *sentrum slutta seg sammen med anti-iskraittene* i ei rekke saker om praktisk anvendelse av prinsippene våre, og viste mye større slektskap med dem enn med oss, helte *i praksis* mye mer til *opportunistene* enn til den *revolusjonære* fløya av sosialdemokratiet. De som var iskraitter *i navnet*, men som skamma seg over *å være* iskraitter, viste sin sanne natur, og den kampen som uunngåelig fulgte, skapte ikke så lite bitterhet. Dette gjorde at de mindre tenksomme og lettere påvirkelige, ikke klart så betydninga av de prinsipielle avskygningene som kom fram i kampen. Men nå når kampens hete

to slags bevis, men med en stor grad av sannsynlighet: 1) I debatten talte talerne fra begge gruppene av iskraitter for, anti-iskraittene og «sentrum» mot. 2) Tallet på stemmer *for* var hele tida svært nært trettitre. En må heller ikke gløkke at vi pekte på *ei rekke* tilfeller da «sentrum» sto på anti-iskraittenes (opportunistenes) side mot oss, og så utenom avstemningene, da vi analyserte kongressdebattene. Noen av disse sakene var: Den absolutte verdien av demokratiske krav, om vi skulle støtte opposisjonelle elementer, innskrenking av sentralismen, osv.

har avtatt noe, og protokollen står igjen som et saklig utdrag fra ei rekke opphissa trefninger, kan bare de som med vilje lukker øynene, unngå å se at forbundet mellom Makhov- og Egorov-folka og Akimov- og Lieber-folka ikke var og ikke kunne være tilfeldig. Det eneste Martov og Axelrod kan gjøre, er å holde seg langt borte fra en omfattende og nøyaktig analyse av protokollen, eller med alle mulige beklagelser nå lenge etterpå prøve å *omgjøre* oppførselen sin på kongressen. Som om beklagelser kan fjerne forskjeller i synspunkter og forskjeller i politikken: Som om Martovs og Axelrods nåværende forbund med Akimov, Brucker og Martynov, kan få partiet vårt som blei gjenreist på den andre kongressen, til å gløkke den kampen som iskraitene kjempa mot anti-iskraitene under nesten hele kongressen!

Det særmerkte trekket ved den tredje avstemningstypen, framstilt av de tre siste delene av diagrammet (C, D og E), er at *en liten del av iskraitene brøt ut og gikk over til anti-iskraitene*, som derfor seira (så lenge de var på kongressen). For helt nøyaktig å følge utviklinga av denne berømmelige koalisjonen mellom det iskraitiske mindretallet og anti-iskraitene — som dreiv Martov til å skrive hysteriske epistler på kongressen bare en nevnte den — har vi satt opp alle de tre hovedformene for avstemninger ved *navneoppprop* av denne typen. C er avstemninga over språklig jamstilling (vi tar den siste av de tre avstemningene ved navneoppprop om dette spørsmålet. Den var den mest fullstendige.). Alle anti-iskraitene og hele sentrum sto fast mot oss. Fra iskraitene brøt en del av flertallet, og en del av mindretallet, ut. *Ennå er det ikke klart hvem av iskraitene som er i stand til å danne en fast og varig koalisjon med den opportunistiske «høyrefløy» på kongressen.* Så kom type D — avstemninga over paragraf 1 i vedtektene (vi har tatt den mest entydige av de to avstemningene, det vil si den uten avholdende). *Koalisjonen trer klarere fram og tar fastere form*: Alle mindretallsiskraitene*

står nå på Akimovs og Liebers side, men bare et svært lite antall flertallsiskraitter. Disse erstatter de tre fra «sentrum» og en anti-iskraitt som er kommet over på vår side. Et lite blikk på diagrammet er nok til å vise hvilke elementer som vilkårlig og forbigående gikk fra den ene sida til den andre, og som *med uimotståelig styrke ble trukket mot en varig koalisjon med Akimov-folka*. Den siste avstemninga (E — valga til hovedorganet, sentralkomiteen og partirådet) *viser i virkeligheten den endelige delinga i flertall og mindretall*, og avslører klart at mindretallsiskraittene smelta fullstendig sammen med *hele* «sentrum» og *restene* av anti-iskraittene. På dette tidspunktet var *bare* kamerat Brucker av de åtte anti-iskraittene igjen på kongressen (kamerat Akimov hadde alt forklart ham feilen hans, og han hadde inntatt sin rette plass i rekkene til *martovistene*). Det at de sju *verste «høyre»-opportunistene* forlot kongressen, avgjorde valga mot Martov.**

La oss nå oppsummere resultatene av kongressen ved hjelp av de objektive opplysningene om *alle* avstemningstypene.

* *Etter alt å dømme* var *fire andre avstemninger over vedtektene* av samme type: S. 278 — 27 for Fomin, mot 21 for oss, s. 279 — 26 for Martov, mot 24 for oss, s. 280 — 27 mot meg, 22 for, og på samme side — 24 for Martov, mot 23 for oss. Dette er avstemningene over spørsmålet om suppleringer til de sentrale organene som jeg alt har tatt for meg. Ingen avstemninger ved navneopprop er tilgjengelige (det var ei slik avstemning, men referatet fra den er gått tapt). Bundistene (alle eller noen) *redda* opplagt Martov. De feilaktige påstandene fra Martov (i Forbundet) om disse avstemningene er blitt korrigert ovafor.

** De sju opportunistene som trakk seg fra den andre kongressen, var de fem bundistene (Bund trakk seg ut av partiet etter at den andre kongressen hadde forkasta føderasjonsprinsippet) og to *Rabotsjeje Djelo*-folk, kamerat Martynov og kamerat Akimov. De sistnevnte forlot kongressen etter at det iskraitiske Forbundet ble anerkjent som den *eneste* partiorganisasjonen i utlandet, dvs. etter at Unionen av russiske sosialdemokrater i utlandet, som helte i retning av *Rabotsjeje Djelo*, var oppløst. (Lenins fotnote til 1907-utgava. — Red.)

Det har vært mye snakk om at flertallet på kongressen vår var «tilfeldig». Dette er i virkeligheten den eneste trøsten til kamerat Martov i hans *Nok en gang i mindretall*.

Diagrammet viser klart at flertallet i *en forstand*, men bare i en, kan bli kalt tilfeldig. Nemlig i den forstand at det at de sju mest opportunistiske delegatene fra «høyre» trakk seg, tilsynelatende var *tilfeldig*. I den grad denne tilbaketrekkinga var en tilfeldighet (og ikke noe mer), var flertallet vårt tilfeldig. Bare et blikk på diagrammet vil bedre enn hvilke som helst lange argumenter vise hvilken side disse sju ville ha vært på, *nødvendigvis måtte ha vært på*.^{*} Men spørsmålet er: I hvor stor grad var det at de sju trakk seg, virkelig en tilfeldighet? De som gjerne snakker om flertallets «tilfeldighet» liker ikke å stille seg dette spørsmålet. Det er et ubehagelig spørsmål for dem. Var det en tilfeldighet at de mest ytterliggående representantene i partiet vårt var de som trakk seg? Var det en tilfeldighet at det var *opportunistene* som trakk seg, og ikke konsekvent *revolusjonære sosialdemokrater*? Fins det ikke noe samband mellom denne «tilfeldige» tilbaketrekkinga og kampen mot den opportunistiske fløya som blei ført under hele kongressen og som kommer så tydelig fram i diagrammet vårt?

For å skjønne hvilken kjensgjerning alt dette snakket om flertallets tilfeldighet skal *skjule*, trenger en bare stille disse spørsmåla som er så ubehagelige for mindretallet. Det er den utvilsomme og uomtvistelige kjensgjerninga at *mindretallet blei danna av dem som blei trukket mest mot opportunismen i partiet*. Mindretallet blei danna av de elementene i partiet *som er minst stø i teorien, minst faste i prinsippaker*. Det var *høyrefløya* i partiet som utgjorde mindretallet. Delinga i flertall og

* Vi skal seinere se at *etter* kongressen uttrykte både kamerat Akimov og Voronesj-komiteen, som er i svært nær slekt med kamerat Akimov, uttrykkelig sin sympati med «mindretallet».

mindretall er ei direkte og uunngåelig videreføring av sosialdemokratenes deling i ei revolusjonær og ei opportunistisk fløy, i fjellet og sletta,¹⁹ som ikke oppsto først i går, eller bare i partiet til de russiske arbeiderne, og som sløtt ikke vil forsvinne i morgen.

Denne kjensgjerninga er av avgjørende betydning når en skal klarlegge årsakene til og de ulike trinna i uenighetene våre. Alle som prøver å *unngå* denne kjensgjerninga ved å benekte eller viske ut kampen på kongressen og de prinsipielle avskygningene den avslørte, vitner rett og sløtt om sin egen intellektuelle og politiske fattigdom. Og for å *motbevise* den kjensgjerninga må en *for det første* vise at oversiktsbildet av avstemningene og «delingene» på partikongressen var forskjellig fra det jeg har trukket opp. Og *for det andre* må en vise at det var de mest konsekvente revolusjonære sosialdemokratene — de som i Russland har tatt navnet iskraitter* — som hovedsakelig *tok feil* i alle de sakene som kongressen var «delt» i. Nåvel, bare prøv å vis det, mine herrer!

Forresten gir den kjensgjerninga at mindretallet blei danna av de mest opportunistiske, de minst stø og konsekvente elementene i partiet, et svar på de utallige innvendingene og uttrykka for tvil som folk som er

* Merknad til kamerat Martov. Om kamerat Martov nå har glømt at ordet iskraitte innebærer *tilhenger av ei retning* og ikke *et medlem av en sirkel*, vil vi rå ham til å lese den forklaringa kamerat Trotski ga kamerat Akimov på dette punktet i kongressprotokollen. Det var tre iskraittske *sirkler* (i forhold til partiet) på kongressen: Gruppa for frigjøring av arbeidet, *Iskra*-redaksjonen og *Iskra*-organisasjonen. To av disse tre sirklene hadde vett nok til å oppløse seg sjøl, den tredje viste ikke tilstrekkelig partiånd til å gjøre det, og blei oppløst av kongressen. Den breieste av *Iskra*-sirklene, *Iskra*-organisasjonen (som omfatta redaksjonen og Gruppa for frigjøring av arbeidet) hadde i alt seksten medlemmer til stede på kongressen. Av disse hadde *bare elleve* stemmerett. Tallet på iskraitter *etter tendens*, og ikke etter medlemskap i noen iskraittsk «sirkel», var på den andre sida etter mi berekning *tjuesju, med tjuetre stemmer*. Følgelig tilhørte *mindre enn halvparten* av iskraittene på kongressen iskraittske *sirkler*.

utilstrekkelig kjent med saka, eller som ikke har tenkt nok over den, vender seg til flertallet med. Er det ikke smålig, blir vi spurt, å gjøre rede for *uenighetene* ved å vise til en liten feil fra kamerat Martovs og kamerat Axelrods side? Ja, mine herrer, kamerat Martovs feil var ikke stor (og det sa jeg til og med på kongressen, i kampens hete). Men denne lille feilen *kunne* (og det *gjorde* den) føre til mye skade, fordi kamerat Martov blei trukket over til samme side som de kameratene som hadde gjort ei *hel rekke* feil, som hadde vist en tilbøyelighet til opportunisme og prinsipiell inkonsekvens i ei hel rekke spørsmål. Det var ei uviktig kjensgjerning om enkeltpersoner at kamerat Martov og kamerat Axelrod hadde vist seg *ustøe*, men det var ikke ei kjensgjerning om enkeltpersoner, men ei *partisak* som *slett ikke var uviktig*, at et betydelig mindretall skulle bli danna av *alle* de minst *stø* elementene, av *alle* som enten avviste *Iskra*-retninga rett og slett og gikk åpent mot den, eller som tjente den i ord, men i virkeligheten tok anti-iskraittenes side gang på gang.

Er det ikke latterlig å *gjøre rede for uenighetene* med at det rådde en inngrodd sirkelånd og en revolusjonær spissborgerlighet i den lille sirkelen som den gamle *Iskra*-redaksjonen utgjorde? Nei, det er ikke latterlig, for *alle de i partiet vårt* som hadde kjempa *for alle slags sirkler* under hele kongressen, alle de *som i det store og hele var ute av stand til å heve seg* over revolusjonær spissborgerlighet, alle de som snakka om den «historiske» karakteren til spissborger- og sirkelånden for å unnskylde og bevare dette ondet, de *sto fram* og støtta *denne bestemte* sirkelen. Den kjensgjerninga at snevre sirkelinteresser hadde overtaket over partiinteressene i den ene lille sirkelen av *Iskra*-redaktører, kan kanskje bli sett på som en tilfeldighet. Men det var ikke noen tilfeldighet at Akimov- og Brucker-folka sto fram og støtta denne sirkelen fast. Disse folka legger jo like mye vekt (om ikke mer) på den «historiske kontinuiteten» i den berømmelige Voronesj-komiteen og den berykta

«Arbeiderorganisasjonen»²⁰ i St. Petersburg. Det var heller ikke tilfeldig at *Iskra*-redaktørene blei støtta av Egorov-folka — som jamra like bittert (om ikke mer) over «mordet» på *Rabotsjeje Djelo* som over «mordet» på den gamle redaksjonen —, av Makhov-folka, osv., osv. Si meg hvem dine venner er, og jeg skal si deg hvem du er, sier ordtaket. Og en kan se hvilken *politisk farge* en mann har ut fra de politiske forbundsfellene hans, ut fra folka som stemmer for ham.

Den lille feilen som kamerat Martov og kamerat Axelrod gjorde, var og kunne ha fortsatt å være *liten*, så lenge den ikke blei utgangspunkt for et *varig forbund* mellom dem og hele den opportunistiske fløya i partiet vårt, så lenge den ikke som et resultat av dette forbundet førte til et *nytt utbrudd* av opportunisme, til en hevn fra alle som *Iskra* hadde kjempa mot, og som nå blei overlykkelige over en sjanse til å *slippe løs raseriet sitt* på de konsekvente tilhengerne av det revolusjonære sosialdemokratiet. Som et resultat av hendingene etter kongressen, er det vi nå er vitne til i det nye *Iskra* nettopp et nytt utbrudd av opportunisme, Akimov- og Brucker-folkas hevn (se flygebladet som Voronesj-komiteen har gitt ut) og Martov-folkas glede. Endelig (endelig!) har de i det forhatte *Iskra* fått høve til å gi den forhatte fienden et spark for alle tidligere krenkelser. Dette gjør det særlig klart hvor avgjørende det var å «gjenopprette *Iskras* gamle redaksjon» (vi siterer fra kamerat Starovers ultimatum 3. november 1903) for å bevare den iskraitiske «kontinuiteten» ...

I og for seg var det ikke noe fryktelig, eller kritisk, ja ikke engang noe unormalt i den kjensgjerninga at kongressen (og partiet) delte seg i ei venstre og ei høyre fløy, i ei revolusjonær og ei opportunistisk fløy. Hele det forrige tiåret i historia til den russiske (og ikke bare den russiske) sosialdemokratiske bevegelsen hadde tvert om uunngåelig og ubønnhørlig ført til ei slik deling. Den kjensgjerninga at delinga skjedde i samband med ei rekke svært *små* feil fra høyrefløya, i (forholdsvis)

svært uviktige meningsforskjeller (ei kjensgjerning som ser sjokkerende ut for den overflatiske iakttakeren og den spissborgerlige bevisstheten), betydde *et langt skritt framover for partiet som helhet*. Tidligere delte vi oss i hovedspørsmål, spørsmål som til og med kan forklare en splittelse i noen tilfeller. Nå er vi blitt enige om alle de viktige hovedpunktene og deler oss bare etter *avskygninger*, som vi kan *og må* slåss om, men som det ville være latterlig og barnslig å skille lag på grunn av (som kamerat Plekhanov helt riktig har sagt i den interessante artikkelen sin, «Hva må ikke gjøres». Vi skal komme tilbake til den.). Nå, når mindretallets *anarkistiske atferd etter kongressen* nesten har splitta partiet, kan en ofte høre bedrevitere si: Var det verdt å kjempe om slike bagateller som episoden med Organisasjonskomiteen, oppløsninga av *Jusjni Rabotsji*-gruppa og *Rabotsjeje Djelo*, paragraf 1, oppløsninga av den gamle redaksjonen osv. på kongressen? De som argumenter på dette viset* fører i virkeligheten sirkelstandpunktet inn i partisaker: En kamp om *avskygninger* er *uunngåelig og livsnødvendig* i partiet så lenge det ikke fører til anarki og splittelser, så lenge det holder seg *innafor de grensene* som alle kameratene og partimedlemmene har fastsatt i fellesskap. Og *kampen vår* mot

* Jeg kan i denne sammenhengen ikke unngå å komme inn på en samtale jeg tilfeldigvis hadde med en av «sentrums»delegatene på kongressen. «Så tung lufta er på kongressen vår!» klagde han. «Denne bitre slåssinga, denne agitasjonen fra den ene mot den andre, denne bitende striden, denne ukameratslige holdninga! ...» «For en herlig ting kongressen vår er!» svarte jeg. «En fri og åpen kamp. Meninger er blitt uttalt. Avskygninger er blitt avslørt. Grupper har tatt form. Armer er blitt løfta. Et vedtak er blitt gjort. Et stadium er tilbakelagt. Framover! Det er noe for meg! Det er livet! Det er ikke som det endeløse, kjedelige ordkløveriet til de intellektuelle, som ikke slutter fordi spørsmålet er blitt avgjort, men fordi de er for trøtte til å snakke mer ...»

Kameraten fra «sentrum» så forvirra på meg og trakk på skuldrene. Vi snakka ulike språk.

høyrefløya i partiet *på kongressen*, mot Akimov og Axelrod, Martynov og Martov, *gikk ikke på noe vis ut over de grensene*. En trenger bare minne om to kjensgjerninger som uomtvistelig beviser dette: 1) Da kameratene Martynov og Akimov skulle til å forlate kongressen, *var vi alle klare til å gjøre alt for å få vekk ideen om en «fornærmelse»*. *Vi godkjente alle* (med trettito stemmer) forslaget fra kamerat Trotski om å be disse kameratene om å oppfatte forklaringene som tilfredsstillende og trekke erklæringa si tilbake. 2) Da det kom til valget av de sentrale organene, var vi klare til å la mindretallet (fra den opportunistiske fløya) på kongressen få *et mindretall i begge de sentrale organene*: Martov i hovedorganet og Popov i sentralkomiteen. Vi *kunne ikke* handle på noe annet vis ut fra partistandpunktet, fordi vi alt før kongressen hadde vedtatt å velge to tremannsutvalg. *Om nyanseforskjellene som blei avslørt på kongressen ikke var store*, så var heller ikke den *praktiske* slutninga vi trakk av kampen mellom disse avskygningene det: Slutninga gikk *bare* ut på at *to tredjedeler* av plassene i begge tremannsutvalga burde bli gitt til *flertallet* på partikongressen.

Det var bare det at mindretallet på kongressen ga avkall på å være et *mindretall i de sentrale organene* som først førte til den «ynkelige jamringa» fra overvunne intellektuelle, og så til *anarkistisk snakk* og anarkistiske handlinger.

La oss til slutt kaste nok et blikk på diagrammet når det gjelder sammensetninga av de sentrale organene. I tillegg til spørsmålet om avskygninger blei delegatene under valga nokså naturlig stilt overfor spørsmålet om hvor *skikka*, hvor *effektive* osv. en eller annen person var. Mindretallet har nå en sterk tilbøyelighet til å blande sammen disse to spørsmåla. At de er forskjellige spørsmål er likevel sjølinnlysende. Og dette kan en for eksempel se ut fra den enkle kjensgjerninga at valget av et kjerneutvalg på tre til hovedorganet, var planlagt *før kongressen* til og med, på et tidspunkt da ingen kunne

ha forutsett Martovs og Axelrods forbund med Martynov og Akimov. Ulike spørsmål må besvares på ulike måter: Svaret på spørsmålet om avskygninger må en leite etter i *protokollen fra kongressen*, i de *åpne* diskusjonene og i avstemningene i hver enkelt sak. Når det gjelder spørsmålet om hvor skikka *personene* var, hadde alle på kongressen vedtatt at det skulle avgjøres ved *hemmelige avstemninger*. Hvorfor gjorde *hele kongressen enstemmig* det vedtaket? Spørsmålet er så elementært at det ville være merkelig om en oppholdt seg ved det. Men (etter nederlaget sitt ved stemmeurna) har mindretallet til og med begynt å gløkke elementære ting. Vi har sett strømmer av opphissa, lidenskapelige taler til forsvar for den gamle redaksjonen, så opphissa at de har grensa til det uansvarlige, men vi har *ikke hørt noe som helst* om avskygningene *på kongressen*, som gjaldt kampen om en redaksjon på seks eller tre. Vi hører snakk og sladder fra alle kanter om at de personene som blei valgt til sentralkomiteen, var arbeidsudyktige, uskikka, hadde onde planer osv., men vi *hører ikke noe som helst* om avskygningene *på kongressen* som kjempa om flertallet i sentralkomiteen. Jeg synes det er usømmelig og vanærende å fortsette å snakke og sladre *utafor kongressen* om egenskapene og handlingene til enkeltpersoner (for i nittini av hundre tilfeller er disse handlingene en organisatorisk hemmelighet som bare kan kunngjøres av den øverste partiinstansen). Etter mi mening er det *skandalemakeri* å kjempe utafor kongressen med *slikt sladder*. Og det eneste offentlige svaret jeg kan gi på alt dette snakket, er å peke på kampen på kongressen: Dere sier at sentralkomiteen blei valgt av et lite flertall. Det er sant. Men dette lille flertallet besto av alle som hadde kjempa helt konsekvent for å gjøre *Iskras* planer til virkelighet, ikke i ord, men faktisk. Følgelig bør den *moralske* prestisjen dette flertallet har være enda større — usammenliknbart større — enn den *formelle* prestisjen det har, høyere i øynene på alle som verdsetter

kontinuiteten i *Iskra-retninga* høyere enn en særskilt *Iskra-sirkel*. Hvem var *best i stand til å dømme* om enkelte personer var skikka til å sette *Iskra*-politikken ut i livet: De som kjempa for den politikken på kongressen, eller de som i ikke få tilfeller kjempa mot den politikken og forsvarte alt som var tilbakeliggende, alle slags gamle ubrukelige tanker, all slags sirkelmentalitet?

O. ETTER KONGRESSEN. TO KAMPMETODER

Denne analysen av debattene og avstemningene på kongressen som vi nå har avslutta, forklarer i virkeligheten *in nuce* (i et nøtteskall — *Red.*) *alt som har hendt etter kongressen*. Og vi kan være korte når vi streker opp følgende stadier i krisa i partiet vårt.

Avslaget fra Martov og Popov på å stille til valg førte en atmosfære med *krangel* inn i kampen mellom avskygningene i partiet. Kamerat Glebov mente det var utrolig at de ikke-valgte redaktørene på alvor kunne ha bestemt seg for å gå over til Akimov og Martynov, og at de først og fremst var irriterte. Han foreslo derfor allerede dagen etter kongressen for Plekhanov og meg at vi skulle slutte fred, og at alle fire skulle «suppleres» under den forutsetninga at det blei gitt garantier for riktig representasjon fra redaksjonen i rådet (dvs. at en av de to representantene ubetinga skulle komme fra *partifler-tallet*). Denne forutsetninga syntes rimelig for Plekhanov og meg, for om den blei godtatt, ville det bety at en *stiltiende vedgikk feilen på kongressen*. Det ville bety et ønske om fred istedenfor krig, et ønske om å stå Plekhanov og meg nærmere enn Akimov og Martynov, Egorov og Makhov. Innrømmelsen når det gjaldt «suppleringa» blei dermed *personlig*, og det var ingen vits i å avvise en personlig innrømmelse som ville rydde

vekk irritasjonen og gjenopprette freden. Plekhanov og jeg ga derfor vårt samtykke. Men flertallet i redaksjonen avviste forutsetninga. *Glebov reiste sin veg*. Vi venta på hva som så ville skje, om Martov ville holde seg til det lojale standpunktet han hadde tatt på kongressen (*mot* kamerat Popov, representanten fra sentrum), eller om de ustø elementene som helte i retning av splittelse, og som han hadde fulgt i kjølvannet til, ville få overtaket.

Vi sto overfor spørsmålet: Ville kamerat Martov velge å se på kongress-«koalisjonen» sin som ei isolert politisk kjensgjerning (akkurat som, *si licet parva componere magnis*,* Bebels koalisjon med Vollmar i 1895** var et isolert tilfelle)? Eller ville han ønske å *be-feste* denne koalisjonen, anstrenge seg for å bevise at det var *Plekhanov og jeg* som tok feil på kongressen, og bli den virkelige lederen av den opportunistiske fløya i partiet vårt? Dette spørsmålet kan også formuleres på et annet vis, nemlig slik: en kringel eller en politisk partikamp? Av de tre av oss som dagen etter kongressen var de eneste tilgjengelige medlemmene av de sentrale institusjonene, helte Glebov mest til det første svaret og gjorde store anstrengelser for å forsone de ungene som hadde falt ut av reiret. Kamerat Plekhanov helte mest til det siste svaret, og var — som ordtaket sier — ikke til å styre. Ved dette høvet handla jeg som en del av «sentrum», av «Sumpen», og prøvde å bruke overtalelse. Å prøve å huske ordlyden i overtalelsesforsøka på dette tidspunktet ville være håpløst, og jeg skal ikke følge det dårlige eksemplet til kamerat Martov og kamerat Plekhanov. Men jeg mener virkelig at det er nødvendig å gjengi visse avsnitt fra et skrevet overtalelsesforsøk som jeg sendte til en av «mindretalls»iskraittene:

* *Si licet parva componere magnis* — latin, om en kan sammenlikne små ting med store. — *Red.*

** Se tidligere i denne boka. — *Red.*

«Avslaget fra Martov på å delta i redaksjonen, avslaget fra ham og andre partiskribenter på å samarbeide, avslaget fra ei rekke personer på å arbeide i sentralkomiteen, og propagandaen om en boikott eller passiv motstand, må føre til en splittelse i partiet, sjøl om det skjer mot ønskene til Martov og vennene hans. Sjøl om Martov holder seg til et lojalt standpunkt (som han tok så fast på kongressen), så vil ikke andre gjøre det, og det resultatet jeg har nevnt vil være uunngåelig ...

Og nå spør jeg meg sjøl: på hvilket grunnlag er det egentlig vi ville skille lag? Når jeg går igjennom alle hendingene på og inntrykka fra kongressen, skjønner jeg at jeg ofte både oppførte meg og handla fryktelig irritert, 'rasende'. Jeg innrømmer gjerne denne feilen min overfor alle, hvis det som var et naturlig produkt av atmosfæren, reaksjonene, utropa, kampen osv., kan kalles en feil. Men når jeg nå uten noe som helst raseri undersøker resultatene som blei oppnådd gjennom den rasende kampen, så kan jeg ikke finne noe, absolutt ingenting, i disse resultatene som er skadelig for partiet, og absolutt ingenting som er ei krenking eller en fornærmelse for mindretallet.

Sjølsagt kunne ikke sjølve det å komme i mindretall være noe annet enn forargerlig, men jeg protesterer bestemt mot den tanken at vi 'kasta skitt' på noen, at vi *ønska* å fornærme eller ydmyke noen. Slett ikke. Og en må ikke la politiske meningsforskjeller føre til ei fortolkning av hendinger som bygger på å anklage den andre sida for å være uten skrupler, ondsinna, intrigant og andre vakre ting som vi hører nevnt oftere og oftere i atmosfæren med en forestående splittelse. En må ikke tillate det, for det ville i høyeste grad være uklokt, for å si det mildt.

Martov og jeg har vært politisk (og organisatorisk) uenige, som dusinvis av ganger før. Da jeg lei nederlag i spørsmålet om paragraf 1 i vedtektene, måtte jeg streve med all makt for *revansje* i det som sto igjen for meg (og for kongressen). Jeg måtte på den ene sida kjempe

for en strengt iskraittisk sentralkomite, og på den andre sida for et tremannsutvalg i redaksjonen ... Jeg mener at dette tremannsutvalget er det *eneste* som er i stand til å fungere som en offisiell institusjon og ikke som et organ bygd på familiekos og slapphet, det eneste som kan fungere som et virkelig senter der hvert medlem alltid forfekter og forsvarer partistandpunktet, og ikke det grann mer, uavhengig av alle personlige overveielser og all frykt for å støte noen, for at noen skal trekke seg og så videre.

Dette tremannsutvalget betydde uten tvil at en etter det som skjedde på kongressen, la vegen åpen for ei politisk og organisatorisk linje som i en forstand var retta mot Martov. Utvilsomt. Bryte av den grunn? Knu-se partiet av den grunn? Gikk ikke Martov og Plekhanov mot meg i spørsmålet om demonstrasjoner? Og gikk ikke Martov og jeg mot Plekhanov i spørsmålet om programmet? Står ikke ei side i alle tremannsutvalg alltid mot de to andre? Om flertallet av iskraittene, både i *Iskra*-organisasjonen og på kongressen, fant at denne bestemte avskygninga av linja til Martov var feilaktig organisatorisk og politisk, er det ikke da i virkeligheten meningsløst å forsøke å tillegge dette 'renkespill', 'provokasjoner' og så videre? Ville det ikke være meningsløst å prøve å snakke bort den kjensgjerninga ved å *skjelle ut* flertallet, og kalle det 'utskudd'?

Jeg gjentar at jeg, liksom flertallet av iskraittene på kongressen, er djupt overbevist om at linja som Martov fulgte var feilaktig, og at han måtte bli korrigert. Det er ufornuftig å bli krenka over denne korrigeringa, å se på dette som en fornærmelse osv. Vi har ikke kasta og kaster ikke 'skitt' på noen, og vi stenger heller ikke noen ute *fra arbeidet*. Og å forårsake en splittelse fordi noen er blitt utelukka *fra et sentralt organ*, synes for meg som et stykke ufattelig dårskap.»*

* Dette brevet (til A.N. Potresov fra 31. august (13. september) 1903

Jeg har funnet det nødvendig å minne om disse skriftlige uttalelsene mine nå, fordi de *avgjort* beviser at flertallet *straks* ønska å trekke ei bestemt grense mellom mulige (og i den opphissa kampen uunngåelige) personlige klagemål og personlig irritasjon, som blei forårsaka av bitende og «rasende» angrep osv., på den ene sida, og en bestemt politisk feil, ei bestemt politisk linje (koalisjon med høyrefløya) på den andre.

Disse uttalelsene beviser at mindretallets *passive motstand* begynte rett etter kongressen og øyeblikkelig framkalte en advarsel fra oss om at dette var et *skritt mot splittelse av partiet*, en advarsel om at det sto stikk i strid med *lojalitetserklæringene* deres *på kongressen*, og at splittelsen bare ville skje på grunn av *at de blei utelukka fra de sentrale institusjonene* (dvs. at de ikke blei valgt til dem), for ingen tenkte noen gang på å stenge noe partimedlem ute *fra arbeidet*. Vi advarte også om at den politiske uenigheten (som var uunngåelig for så vidt som det ennå ikke var klarlagt og slått fast hvilken linje som var feilaktig på kongressen, Martovs eller vår) var i ferd med å bli *mer og mer fordreid til en kran-gel*, fulgt av utskjellinger, mistanker osv., osv.

Men advarselen hjalp ikke. Mindretallets oppførsel viste at det var de minst stabile elementene blant dem, de som *verdsatte partiet minst*, som fikk overtaket. Dette tvang Plekhanov og meg til å trekke tilbake samtykket vårt til Glebovs forslag. For når det var slik at mindretallet gjennom sine handlinger demonstrerte sin politiske ustøhet, ikke bare når det gjaldt prinsipper, men til og med når det gjaldt *elementær partiloyalitet*,

— *Red.*) blei skrevet i *september* (ny tidsrekning). Jeg har utelatt det jeg syntes ikke vedkom saka. Dersom mottakeren mener at det jeg har utelatt er viktig, så kan han lett bøte på utelatelsen. La meg forresten nytte dette høvet til å si at alle motstanderne mine kan offentliggjøre alle de private breva fra meg dersom de mener at det vil tjene et nyttig formål.

hvilken vekt kunne vi da legge på *snakket* deres om den berømmelige «kontinuiteten»? Ingen hånte vittigere enn Plekhanov det fullstendig latterlige kravet om å «supplere» et flertall av slike folk inn i partiredaksjonen, folk som åpent erklærte at de hadde nye og økende uoverensstemmelser med oss! Har det noen gang noe sted skjedd at et partiflertall i de sentrale institusjonene har omdanna seg sjøl til et mindretall av egen vilje, *før* de nye uenighetene er blitt *lufta* i pressa, slik at hele partiet kunne se dem? La uenighetene først bli lagt fram, la partiet dømme hvor djupe og viktige de er, la partiet sjøl rette opp den feilen det har gjort på den andre kongressen, dersom en kan vise at det har gjort en feil! Sjølve den kjensgjerninga at dette kravet blei stilt *ved at en kom med* uenigheter som ennå var ukjente, viste hvor fullstendig ustabile de som stilte det var. Det viste at politiske uenigheter var fullstendig drukna i krancling, og at de ikke hadde noen som helst respekt for partiet som helhet og for sine egne overbevisninger. Det har aldri eksistert og det vil heller ikke eksistere *prinsipielt overbeviste* personer som nekter å prøve å *overbevise*, før de sikrer seg (*privat*) et flertall i den institusjonen som de ønsker å få over til sitt standpunkt.

Endelig kunngjorde kamerat Plekhanov den fjerde oktober at han ville gjøre et *siste* forsøk på å få slutt på denne meningsløse tilstanden. Det blei innkalt til et møte med alle de seks medlemmene av den gamle redaksjonen, der et nytt medlem av sentralkomiteen var til stede.* Kamerat Plekhanov brukte tre hele timer til å bevise hvor urimelig det var å kreve «suppleringer» av fire fra «mindretallet» mot to fra «flertallet». Han

* Dette sentralkomiteemedlemmet (F. V. Lengnik — *Red*) arrangerte i tillegg ei rekke private og felles samtaler med mindretallet, der han tilbakeviste de vanvittige historiene som blei spredt og appellerte til deres sans for partiplikta.

foreslo å supplere redaksjonen med *to av dem*, for på den ene sida å fjerne all frykt for at vi ønska å «tyrannisere», undertrykke, beleire, henrette eller begrave noen, og på den andre sida verne rettighetene og posisjonen til parti-«flertallet». *Suppleringa av disse to blei også avvist.*

Den sjetten oktober skreiv Plekhanov og jeg dette offisielle brevet til alle de gamle redaktørene av *Iskra*, og til kamerat Trotski, en av medarbeiderne i det:

«Kjære kamerater.

Redaksjonen i hovedorganet ser det som si plikt å uttrykke offisielt at den beklager at dere har trukket dere som medarbeidere i *Iskra* og *Zarja*²¹. Trass i gjentatte innbydelser til å samarbeide, som vi sendte dere rett etter den andre partikongressen og flere ganger seinere, har vi ikke mottatt et eneste bidrag fra dere. Redaktørene av hovedorganet erklærer at det at dere har trukket dere som medarbeidere, ikke kan forklares ved å vise til noe de har foretatt seg. Personlig irritasjon kan sjølsagt ikke brukes som et hinder for at dere kan arbeide i partiets hovedorgan. Dersom det på den andre sida er slik at dere har trukket dere på grunn av meningsforskjeller med oss, vil vi se det som svært gagnlig for partiet om dere ville legge fram disse meningsforskjellene utførlig. Ja, vi ville se det som høyst ønskelig at karakteren av og dybden i disse meningsforskjellene blei forklart for hele partiet så tidlig som mulig i spalten til de publikasjonene som vi er redaktører av.»*

Som leseren ser, var vi ennå ikke helt klar over om «mindretallets» handlinger prinsipielt sett var styrt av

* Brevet til kamerat Martov inneholdt i tillegg ei henvisning til ei viss brosjyre og denne setninga: «Til slutt opplyser vi nok en gang, i sakens interesse, at vi ennå er villige til å supplere Dem til redaksjonen av hovedorganet for å gi Dem fullt høve til å legge fram og forsvare synspunktene Deres offisielt i den høyeste partiinstitusjonen.»

personlig irritasjon, eller av et ønske om å lede organet (og partiet) etter en *ny kurs*, og i så fall, nøyaktig hvilken *kurs*. Jeg trur at sjøl om vi nå skulle sette sytti vise menn til å klarlegge dette spørsmålet ved hjelp av all mulig litteratur og alle mulige vitneprov, så kunne heller ikke de løse denne floka. Jeg tviler på om en kringel noen gang kan bli løst. En må enten hogge den tvers over, eller sette den til side.*

Axelrod, Sasulitsj, Starover, Trotski og Koltsov sendte noen linjer som svar på dette brevet fra sjette oktober, om at de ikke ville være med i *Iskra* etter at den var gått over i hendene på den nye redaksjonen. Kamerat Martov var mer meddelsom, og beæra oss med dette svaret:

«Til redaksjonen i RSDAPs hovedorgan.
Kjære kamerater.

Som svar på brevet deres fra sjette oktober ønsker jeg å uttale følgende: Jeg oppfatter alle diskusjonene om emnet samarbeid i ett felles organ som avslutta etter den konferansen som fant sted i nærvær av et sentralkomiteemedlem den fjerde oktober. Da avslø dere å slå fast grunnene som fikk dere til å trekke tilbake forslaget deres til oss om at Axelrod, Sasulitsj, Starover og jeg skulle bli med i redaksjonen under forutsetning av at vi gikk med på å velge kamerat Lenin som vår «representant» i rådet. Etter at dere gang på gang på denne konferansen unngikk å formulere de erklæringene dere sjøl kom med i nærvær av vitner, trur jeg ikke det er nødvendig at jeg i et brev til dere forklarer motivene mine for ikke å arbeide i *Iskra* under de rådende omstendig-

* Kamerat Plekhanov ville trulig legge til: «eller oppfylle *hvert eneste krav* fra opphavsmennene til kringelen.» Vi skal se hvorfor dette var umulig.

hetene. Om det skulle oppstå et behov for dette, skal jeg forklare dem i detalj for hele partiet, som fra protokollen fra den andre kongressen kan få vite hvorfor jeg avviste dette forslaget som dere nå gjentar, om å godta en plass i redaksjonen og i rådet ...*

L. Martov.»

Dette brevet, sammen med de tidligere dokumentene, gir ei ugjendrivelig oppklaring av spørsmålet om boikott, desorganisering, anarki og forberedelse til en splittelse, som kamerat Martov (ved hjelp av utropstegn og prikker) unngår så iherdig i *Beleiringstilstand*, nemlig spørsmålet om lojale og illojale kampmetoder.

Kamerat Martov og de andre blir *innbudt* til å legge fram meningsforskjellene sine, de blir *bedt* om å si rett ut hva det hele står på og hva de har til hensikt å gjøre. De blir *oppmuntra* til å slutte å furte og til rolig å analysere feilen som blei gjort i samband med paragraf 1 (som henger nøye sammen med den feilen de gjorde da de svingte til høyre) — men kamerat Martov & co. *nekte* å snakke og skriker: «Vi blir beleira! Vi blir tyrannisert!» At det blei gjort narr av slike «fryktelige ord», virka ikke avkjølende på gløden i disse komiske skrika.

Hvordan er det mulig å *beleire* noen som *nekte* å *arbeide sammen med en*? spurte vi kamerat Martov. Hvordan er det mulig å mishandle, «tyrannisere» og undertrykke et mindretall som *nekte* å *være et mindretall*? Det å være i mindretall medfører nødvendigvis og uunngåelig visse ulemper. Disse ulempene er at du enten må bli med i et organ som vil stemme deg ned i visse spørsmål, eller så holder du deg utafor organet og angriper det. Følgelig vil du komme under ild fra godt oppstilte batterier.

* Jeg utelater det Martov svarte om brosjyra si, som da kom i ny utgave.

Betydde hyla fra kamerat Martov om «beleiringstilstand» at de som var i mindretall blei bekjempa eller styrt urettferdig og illojalt? *Bare* en slik påstand kunne ha hatt et fnugg av mening (i Martovs øyne), for — jeg gjentar — at det å være i mindretall nødvendigvis og uunngåelig medfører visse ulemper. Men det komiske i saka er at kamerat Martov *ikke kunne bekjempes i det hele tatt*, så lenge han nekta å snakke! Mindretallet *kunne ikke styres i det hele tatt* så lenge det nekta å være et mindretall!

Kamerat Martov kunne ikke komme med *ei eneste kjensgjerning* som viste at redaksjonen i hovedorganet hadde gått ut over eller misbrukt makta si mens Plekhanov og jeg var i den. Heller ikke aktivistene fra mindretallet kunne komme med *ei eneste kjensgjerning* av denne typen når det gjaldt sentralkomiteen. Uansett hvordan kamerat Martov nå kan snu og vri seg i *Beleiringsstilstand*, er og blir det fullstendig umulig å tilbakevise at *hyla om en beleiringstilstand ikke var noe annet enn «ynkelig jamring»*.

Det som best viser hvor fullstendig kamerat Martov & co. mangla *fornuftige* argumenter mot den redaksjonen som blei utpekt av kongressen, er deres eget slagord: «Vi er ikke livegne!» (*Beleiringstilstand*, s. 34) Mentaliteten til den borgerlige intellektuelle, som rekner seg blant de «utvalgte ånder» som står over masseorganisasjonen og massedisiplinen, kommer her forbausende klart til uttrykk. Å *forklare* avslaget sitt på å arbeide i partiet ved å si at de «ikke er livegne», er det samme som å *utlevere seg sjøl fullstendig*, å innrømme at de fullstendig mangler argumenter, at de er helt ute av stand til å komme med noen motiver, noen *fornuftige* grunner til at de er misnøyde. Plekhanov og jeg erklærer at avslaget deres ikke skyldes noe vi har foretatt oss. Vi ber dem om å legge fram det de er uenige i, og alt de svarer er: «Vi er ikke livegne» (og legger til at vi *ennå* ikke er kommet fram til noen handel om suppleringer).

All proletarisk organisering og disiplin synes som *livegenskap* for den individualistiske intellektuelle. Dette kom klart til uttrykk alt i striden om paragraf 1, der han avslørte tendensen sin til opportunistiske argumenter og anarkistisk frasemakeri. Leserne vil snart se at til og med en ny *partikongress*, i disse «partimedlemmenes» og parti-«funksjonærenes» øyne, er en livegen institusjon som er forferdelig og avskyelig for de «utvalgte ånder». Denne «institusjonen» er virkelig også forferdelig for folk som ikke har noe imot å nytte partitittelen, men er klar over at tittelen deres *ikke er i samsvar* med partiets interesser og vilje.

De komiteresolusjonene som blei rekna opp i brevet mitt til redaktørene av det nye *Iskra* og trykt av kamerat Martov i *Beleiringstilstand*, viser med kjensgjerninger at mindretallets oppførsel hele tida munna ut i rein *ulydighet* overfor vedtaka til kongressen og i *desorganisering* av positivt praktisk arbeid. Mindretallet, som besto av opportunistar og folk som avskydde *Iskra*, strevde etter å *splitte partiet* og ødelegge og desorganisere partiarbeidet, for de tørsta etter å hevne nederlaget sitt på kongressen og ante at de med *ærlige og lojale* midler (ved å legge fram synet sitt i pressa eller på en kongress) *aldri* ville lykkes i å tilbakevise anklagen for opportunisme og intellektualistisk ustøhet, som var blitt reist mot dem på den andre kongressen. Da de innså at de ikke kunne *overbevise* partiet, prøvde de å nå måla sine ved å desorganisere partiet og *forstyrre alt arbeid*. De blei anklaga for å ha slått en sprekk i kanna vår (ved feila deres på kongressen). De svarte på anklagen med å prøve å *knuse kanna helt med all si makt*.

Tankene deres var blitt så forvrengte at boikott og avslag på å arbeide, blei erklært som «*ærlige** metoder» for kamp. Kamerat Martov snur og vrir seg nå

* Resolusjon fra gruveområdet (*Beleiringstilstand*, s. 38).

rundt dette kinkige punktet. Kamerat Martov er et så «prinsippfast menneske» at han forsvaret boikott ... når mindretallet praktiserer det, men fordømmer boikott når den truer Martov sjøl etter at han tilfeldigvis har havna i flertall!

Jeg tror ikke vi trenger å gå inn på spørsmålet om dette er en kringel eller en «prinsipiell meningsfor skjell» og hva som er ærlige kampmetoder i et sosialdemokratisk arbeiderparti.

Etter de mislykka forsøka (den 4. og 6. oktober) på å få ei forklaring fra de kameratene som hadde starta «supplerings»bråket, var det ikke annet å gjøre for sentralkomiteen enn å vente og se hva som ville komme ut av de verbale forsikringene deres om at de ville holde seg til lojale kampmetoder. Den 10. oktober sendte sentralkomiteen et rundskriv til Forbundet (se Forbundsprotokollen, s. 3—5), der den kunngjorde at den var i ferd med å lage et utkast til vedtekter for Forbundet og innbød Forbundsmedlemmene til å være med. På den tida hadde styret i Forbundet gjort et vedtak mot at det skulle holde en kongress (med to mot en stemme, *samme sted*, s. 20). Svare vi fikk fra tilhengerne av mindretallet på dette rundskrivet, viste straks at det berømmelige løftet om at de ville være lojale og underkaste seg vedtaka til kongressen bare var snakk, og at mindretallet i virkeligheten hadde vedtatt *ikke å lystre* de sentrale institusjonene i partiet. Mindretallet svarte da også på appellene fra dem om samarbeid med *unnnvikende unnskyldninger* som var fulle av ordkløveri og *anarkistisk* frasemakeri. Som svar på det berømte åpne brevet fra Deutsch, et medlem av styret (s. 10), uttrykte Plekhanov, jeg sjøl og andre tilhengere av flertallet vår kraftige «protest mot de grove krenkingene av partidisiplinen som en tillitsmann i Forbundet

gjør seg skyldig i, når han tillater seg å hemme den organisatoriske virksomheten til en partiinstitusjon, og oppfordrer andre kamerater til å krenke disiplinen og vedtektene på samme vis. Bemerkninger som: 'Jeg ser meg ikke i stand til å delta i slikt arbeid etter innbydelse fra sentralkomiteen', eller: 'Kamerater, vi må ikke på noe vis tillate at den (sentralkomiteen) streker opp nye vedtekter for Forbundet', osv., er agitatoriske metoder av en type som bare kan vekke avsky hos alle som har det minste begrep om betydninga av orda parti, organisasjon og partidisiplin. Slike metoder blir enda mer skammelige når de blir brukt mot en partiinstitusjon som nettopp er skapt. Derfor er de utvilsomt et forsøk på å undergrave tilliten til den blant partikameratene. Disse metodene blir til og med brukt under dekke av et medlem av Forbundsadministrasjonen og bak ryggen på sentralkomiteen.» (s. 17)

Under slike omstendigheter ville Forbundskongressen neppe bli noe annet enn spektakkel.

Fra starten av fortsatte kamerat Martov kongresstaktikken sin med å «være personlig», denne gangen mot kamerat Plekhanov, ved å forvrengte private samtaler. Kamerat Plekhanov protesterte, og kamerat Martov var nødt til å trekke anklagene sine tilbake (Forbundsprotokollen, s. 39 og 134). Disse anklagene var enten et produkt av uansvarlighet eller av sinne.

Tidspunktet for beretninga var kommet. Jeg hadde vært Forbundets delegat på kongressen. Sjøl bare ei henvisning til sammenfatninga av beretninga mi (s. 44 ff)* vil vise leseren at jeg har gitt ei grov skisse av nettopp den analysen av avstemninga på kongressen som med flere detaljer utgjør innholdet i denne brosjyra. Hovedtrekket ved beretninga var nettopp beviset for at Martov & co. hadde havna i den opportunistiske fløya i

* Se Lenin, «Den andre kongressen til Forbundet av russiske revolusjonære sosialdemokrater i utlandet» (1904) i *Samla verk*, eng. utg., bind 7, s. 73—83. — *Red.*

partiet vårt på grunn av feila sine. Sjøl om denne beretninga blei laga for ei forsamling der flertallet besto av innbitte motstandere, så kunne de ikke oppdage noe som helst i den som fjerna seg fra lojale metoder for partikamp og strid.

Bortsett fra mindre «korrigeringer» av visse punkter i redegjørelsen min (vi har tidligere vist at disse korrigeringene var feilaktige), var Martovs beretning ikke noe annet enn — et produkt av nerver i ulage.

Det var ikke rart at flertallet avslo å kjempe videre i denne atmosfæren. Kamerat Plekhanov la inn protest mot «scenen» (s. 68) — det var virkelig en regelrett «scene»! — og han trakk seg fra kongressen, uten å legge fram de innvendingene han alt hadde forberedt mot hovedinnholdet i beretninga. Nesten alle de andre tilhengerne av flertallet trakk seg også fra kongressen, etter å ha sendt inn en skriftlig protest mot den «uverdige oppførselen» til kamerat Martov (Forbundsprotokollen, s. 75).

Kampmetodene som mindretallet nytta blei helt tydelige for alle. Vi hadde anklaga mindretallet for å ha gjort en politisk feil på kongressen, for å ha svingt over til opportunisten, for å ha danna en koalisjon med bundistene, Akimov-, Brucker-, Egorov- og Makhovfolka. Mindretallet blei slått på kongressen, og nå hadde de «utarbeidd» to kampmetoder som omfatta hele det endeløse mangfoldet deres av utfall, overfall, angrep, osv.

Den første metoden: Desorganisere hele virksomheten til partiet, skade arbeidet, hindre alt og alle «uten å oppgi grunner».

Den andre metoden: Lage «scener» osv., osv.*

* Jeg har alt pekt på at det ville være uklokt å tillegge sjøl de mest smålige uttrykka for den kranlinga som er så vanlig i emigrant- og forvisningskoloniens atmosfære smålige motiver. Det er en slags epidemisk sjukdom som blir skapt av unormale levekår, nerver i ulage og

Denne «andre kampmetoden» er også tydelig i de berømte «prinsipp»-resolusjonene til Forbundet. «Flertallet» tok sjølsagt ikke del i diskusjonene av disse. La oss undersøke disse resolusjonene, som kamerat Martov har gjengitt i *Beleiringstilstand*.

Den første resolusjonen, undertegna av kameratene Trotski, Fomin, Deutsch og andre, inneholder to teser som er retta mot «flertallet» på partikongressen: 1) «Forbundet vil sterkt beklage at det i utkastet til partivedtekter ikke i stor nok grad blei tatt omsyn til at sentralkomiteens uavhengighet og autoritet måtte sikres tilstrekkelig. Dette skyldes de tendensene som dukka opp på kongressen, som egentlig sto stikk i strid med *Iskras* tidligere linje.» (Forbundsprotokollen, s. 83.)

Som vi alt har sett munner ikke denne «prinsipielle» tesen ut i noe annet enn *Akimov*-frasemakeri, som sjøl kamerat Popov avslørte den *opportunistiske* karakteren av på partikongressen! I virkeligheten var påstanden om at «flertallet» ikke akta å verne uavhengigheten og autoriteten til sentralkomiteen aldri noe annet enn *sladder*. En trenger bare nevne at hovedorganet *ikke var i overvekt* over sentralkomiteen i rådet da Plekhanov og jeg satt i redaksjonen. Men da martovistene blei med i redaksjonen, *sikra* hovedorganet seg overvekt over sentralkomiteen i rådet! Da vi var i redaksjonen, var *aktivister i Russland i overvekt* i rådet i forhold til skribenter som bodde i utlandet — etter at martovistene tok over, har det motsatte vært tilfelle. Da vi var i redaksjonen prøvde *ikke* rådet å blande seg inn i *praktiske saker en eneste gang*. Etter den enstemmige suppleringa *har slik innblanding tatt til*, noe det lesende publikum vil få detaljkunnskap til i nærmeste framtid.

Neste tese i den resolusjonen vi undersøker: «... Da de offisielle sentrale organene i partiet blei oppretta,

så videre. Jeg måtte gi et sant bilde av dette kampsystemet her, fordi kamerat Martov *har tydd til det nok en gang i full bredde i «Beleiringstilstand»*.

overså kongressen behovet for å opprettholde kontinuiteten med de sentrale organene som faktisk eksisterte ...»

Denne tesen koker ned til *personsammensetninga* i de sentrale organene, og ikke noe annet. «Mindretallet» foretrakk å vike unna den kjensgjerninga at de gamle sentrale organene hadde bevist at de var uskikka på kongressen, og hadde gjort ei rekke feil. Men det mest komiske av alt er henvisninga til «kontinuitet» når det gjelder Organisasjonskomiteen.

Som vi har sett kom ikke noen på kongressen med så mye som et hint om at alle medlemmene av Organisasjonskomiteen skulle bli godkjent. På kongressen skreik faktisk kamerat Martov rasende at ei liste som inneholdt tre medlemmer av Organisasjonskomiteen var vanærende for ham. På kongressen inneholdt den *endelige* lista som «mindretallet» hadde foreslått, *ett* medlem av Organisasjonskomiteen (*Popov*, *Glebov* eller *Fomin*, og *Trotsky*), mens den lista som «flertallet» la fram inneholdt *to* av tre medlemmer fra Organisasjonskomiteen (*Travinski*, *Vasiljev* og *Glebov*). Vi spør: Kan denne henvisninga til «kontinuitet» virkelig bli sett på som en «prinsipiell meningsforskjell»?

La oss gå over til den andre resolusjonen. Den var undertegna av fire medlemmer av den gamle redaksjonen, leda av kamerat Axelrod. Her finner vi alle de hovedanklagene mot «flertallet» som seinere er blitt gjengitt mange ganger i pressa. Det mest fordelaktige er å undersøke dem slik de blei formulert av redaksjons-sirkelen. Anklagene blir retta mot «det autokratiske og byråkratiske systemet som partiet blir styrt etter», mot «byråkratisk sentralisme», som til forskjell fra «ekte sosialdemokratisk sentralisme» blir definert slik: Den «stiller ikke indre enhet, men ytre, formell enhet i forgrunnen, en enhet som er oppnådd og blir holdt oppe ved reint mekaniske midler, av den systematiske undertrykkinga av det personlige initiativ og uavhengig samfunnsmessig virksomhet». Den er derfor «etter sjølve

sin natur ute av stand til å forene de enkelte delene samfunnet består av til en levende organisme».

Bare gud veit hvilket «samfunn» kamerat Axelrod & co. her sikter til. Det er opplagt at ikke engang kamerat Axelrod sjøl var helt klar over om han skreiv en Zemstvo²²-henvendelse om emnet ønskelige regjeringsreformer, eller øste ut klagene fra «mindretallet». Hva *innebærer* «autokrati» i partiet, som de misnøyde «redaktørene» bråker om? Autokrati betyr det uinnskrenka, ukontrollerte, uansvarlige, ikke-valgte styret til en enkelt person. Fra litteraturen til «mindretallet» veit vi svært godt at de med autokrat mener *meg*, og ingen andre. Da resolusjonen det gjelder blei laga og vedtatt, satt jeg i hovedorganet sammen med Plekhanov. Følgelig uttrykte kamerat Axelrod & co. den overbevisninga at Plekhanov og alle medlemmene av sentralkomiteen ikke «styrte partiet» i samsvar med sitt eget syn på hva interessene til arbeidet krevde, men i samsvar med autokraten Lenins *vilje*. Denne anklagen om autokratisk styre innebærer nødvendigvis og uunngåelig at en sier at alle medlemmene av det styrende organet, bortsett fra autokraten, bare er redskap i hendene på en annen, brikker og agenter for en annens vilje. Og vi spør enda en gang om dette virkelig er en «prinsipiell meningsforskjell» fra den høyt respekterte kamerat Axelrods side?

Videre: Hvilken ytre, formell enhet er det de snakker om her, like etter at «partimedlemmene» våre har kommet tilbake fra en partikongress som har fatta vedtak som de høytidelig har erklært gyldige? Kjenner de til noen annen metode for å oppnå enhet i et parti som er organisert på et noenlunde varig grunnlag, enn en partikongress? Om de gjør det, hvorfor har de da ikke mot til å erklære åpent at de ikke lenger ser på den andre kongressen som gyldig? Hvorfor prøver de ikke å fortelle oss om de nye ideene og de nye metodene sine for å oppnå enhet i et såkalt organisert parti?

Videre, hva slags «undertrykking av personlig initia-

tiv» snakker de om, våre individualistiske intellektuelle som hovedorganet i partiet nettopp har *oppmuntra* til å legge fram meningsforskjellene sine, men som *i stedet* har gitt seg inn på å kjøpslå om «suppleringer»? Hvordan kunne Plekhanov og jeg, eller sentralkomiteen i det hele tatt, ha undertrykt initiativet og den uavhengige virksomheten til folk som nekter å ta del i *noen som helst* «virksomhet» sammen med oss? Hvordan kan noen bli «undertrykt» i en institusjon eller et organ som han *nekter å delta i*? Hvordan kunne de ikke-valgte redaktørene klage over et «styresystem» når de nekta å «*bli styrt*»? Vi kunne ikke ha gjort *noen* feil i styringa av kameratene våre av den enkle grunnen at de aldri arbeidde under ledelse av oss i det hele tatt.

Jeg trur det er klart at skrika om dette berømmelige byråkratiet er et skalkeskjul for misnøye med person-sammensetninga i de sentrale organene, et fikenblad for å dekke over at de har brutt et løfte som høytidelig blei gitt på kongressen. Du er en byråkrat fordi du blei utnevnt av kongressen, ikke etter ønskene mine, men mot dem. Du er en formalist fordi du støtter deg på de formelle vedtaka til kongressen, og ikke på samtykke fra meg. Du handler på grovt mekanisk vis fordi du kommer med det «mekaniske» flertallet på partikongressen, og ikke enser ønsket mitt om å bli supplert. Du er en autokrat fordi du nekter å overgi makta til den gamle, koselige lille klikken, som pukker på sirkel«kontinuiteten» desto mer fordi de ikke liker kongressens direkte kritikk av denne sirkelånden.

Disse skrika om byråkrati har aldri hatt noen *virkelig* mening, bortsett fra den jeg har pekt på*. Og denne kampmetoden beviser bare nok en gang den intellektuelle ustøheten til mindretallet. De ønska å overbevise

* Det er nok å peke på at kamerat Plekhanov opphørte å være en tilhenger av «byråkratisk sentralisme» i mindretallets øyne straks han gjennomførte den veldedige suppleringa.

partiet om at valget av de sentrale organene var uheldig. Og hvordan gjorde de det? Ved å kritisere *Iskra* slik den blei leda av Plekhanov og meg? Nei, det var de ute av stand til å gjøre. Metoden de nytta besto i at en del av partiet nekta å arbeide under ledelse av de forhatte sentrale organene. Men ingen sentral institusjon i noe parti i verden kan noen gang bevise sin evne til å lede folk som nekter å godta ledelsen fra det. Det går ut på ett å nekte å godta ledelsen fra de sentrale organene og å nekte å bli med i partiet. Det er det samme som å splitte partiet. Det er en *ødelegelsesmetode*, ikke en overbevisningsmetode. Alle disse anstrengelsene for å ødelegge istedenfor å overbevise viser mangelen deres på holdbare prinsipper, manglende tru på sine egne ideer.

De snakker om byråkrati. Ordet byråkrati kan bli oversatt til russisk med konsentrasjon om plasseringer og stillinger. Byråkrati betyr å underordne arbeidets interesser under sin egen karrieres interesser, det betyr at en samler oppmerksomheten om stillinger og forsømmer arbeidet. Det betyr at en kranbler om *suppleringer* istedenfor å kjempe for *ideer*. Det er utvilsomt sant at byråkrati av dette slaget ikke er ønskelig, men skadelig for partiet. Og jeg kan trygt overlate til leseren å dømme om hvilken av de to partene som nå slåss i partiet vårt, som er uskyldig i slikt byråkrati ... De snakker om grovt mekaniske metoder for å oppnå enhet. Grovt mekaniske metoder er utvilsomt skadelige. Men igjen overlater jeg til leseren å dømme om en kan forestille seg en grovere og mer mekanisk kampmetode fra ei ny retning mot ei gammel, enn å innsette folk i parti-institusjoner før partiet er blitt overbevist om at de nye synspunktene deres er riktige, og til og med før disse synspunktene er blitt lagt fram for partiet.

Men parolene til mindretallet betyr kanskje noe i prinsippet. De uttrykker kanskje en eller annen særskilt forestillingsverden, uavhengig av den ubetydelige og spesielle årsaken som utvilsomt starta «vaklinga» i dette tilfellet? Dersom vi satte til side kringlinga om «sup-

pleringer», kunne disse parolene kanskje vise seg å være uttrykk for et annet system av synspunkter?

La oss undersøke saka fra denne vinkelen. Før vi gjør det, må vi slå fast at den første som prøvde på en slik undersøkelse, var Plekhanov, i Forbundet. Han pekte på at mindretallet hadde svingt over til *anarkisme* og *opportuniste*. Og vi må slå fast at kamerat Martov (som nå er fornærma fordi ikke alle er villige til å innrømme at standpunktet hans er prinsipielt*), i *Beleiringstilstand* foretrakk å overse fullstendig at dette skjedde.

På Forbundskongressen blei det reist et allment spørsmål om vedtekter som Forbundet eller en komite kan sette opp for seg sjøl, er gyldige uten at sentralkomiteen har godkjent dem og sjøl om sentralkomiteen nekter å godkjenne dem. Ikke noe kunne være klarere, skulle en tru: Vedtekter er et formelt uttrykk for organisering, og ifølge paragraf 6 i partivedtektene våre er retten til å organisere komiteer uttrykkelig overlatt til sentralkomiteen. Vedtekter gir grensene for den sjølstendige virksomheten til en komite, og det avgjørende ordet i bestemmelsen av disse grensene tilhører den

*Det fins ikke noe mer komisk enn *klogen* fra det nye *Iskra* om at Lenin nekter å se noen prinsipielle forskjeller eller benekter dem. Om holdninga deres hadde vært bygd mer på prinsipper, ville dere tidligere ha undersøkt de mange uttalelsene mine, om at dere har svingt over til opportunisten. Om standpunktet deres hadde vært bygd mer på prinsipper, kunne dere ikke uten videre ha dratt en ideologisk kamp ned til en krangel om plasseringer. Dere har bare dere sjøl å klandre, for dere har sjøl gjort alt for at det skal bli umulig å se på dere som prinsippmennesker. Ta kamerat Martov for eksempel: Når han snakker om Forbundskongressen i *Beleiringstilstand*, sier han ikke noe om striden med Plekhanov om anarkisme, men opplyser oss isteden om at Lenin er et oversenter, at Lenin bare trenger å blunke med øynene for at sentret skal sende ut ordrer, at sentralkomiteen har trampa Forbundet ned med jernhæl, osv. Jeg nærer ingen tvil om at kamerat Martov viste fram sin djupe idétroskap og prinsippfasthet da han valgte emnet sitt på dette viset.

sentrale institusjonen i partiet, og ikke en lokal institusjon. *Det er elementært*, og det var rett og slett barnslig å argumentere med dypsindige betraktninger om at «organisere» ikke alltid medfører «godkjenner vedtektene» (som om ikke Forbundet av egen vilje hadde uttrykt ønsket om å bli organisert på grunnlag av formelle vedtekter). Men kamerat Martov har til og med glømt (la oss håpe at det bare er for ei tid) sosialdemokratiets ABC. Etter hans mening uttrykte kravet om at vedtektene skulle godkjennes bare at «den tidligere, revolusjonære *Iskra*-sentralismen blir erstatta av byråkratisk sentralisme» (Forbundsprotokollen, s. 95). Og der, erklærte kamerat Martov i samme tale, ligger i virkeligheten det «prinsippet» det står om (s. 96) — et prinsipp som han foretrakk å overse i *Beleiringstilstand*.

Kamerat Plekhanov svarte straks Martov og ba ham avholde seg fra uttrykk som byråkrati, pampevelde osv., da de «krenka kongressens verdighet» (s. 96). Så fulgte ei ordveksling med kamerat Martov, som så på disse uttrykka som «en karakteristikk av ei viss retning ut fra et prinsipielt standpunkt». *På den tida* tok kamerat Plekhanov, liksom alle de andre tilhengerne av flertallet, disse uttrykka for det de var verdt. Han innså klart at de bare gjaldt for «supplerings»nivået, om vi kan si det slik, og ikke prinsipielt. Men han bøyde seg for presset fra Martov- og Deutsch-folka (s. 96—97) og gikk videre til å undersøke de såkalte prinsippene deres *ut fra et prinsipielt standpunkt*. «Om det var slik,» sa han (det vil si, dersom komiteene var autonome når det gjaldt å forme organisasjonen sin, når det gjaldt å sette opp vedtektene sine), «ville de ha autonomi i forhold til helheten, til partiet. Det er ikke engang et bundistisk syn, det er et direkte anarkistisk syn. Det er nettopp slik anarkistene argumenterer: Rettighetene til enkeltpersonene er uinnskrenka. De kan komme i konflikt. Hver person avgjør sjøl grensene for rettighetene sine. Det er ikke gruppa sjøl som må avgjøre grensene for autonomien, men den helheten gruppa utgjør en del av. Bund

var et slående eksempel på krenking av dette prinsippet. Derfor blei grensene for autonomi avgjort av kongressen, eller av det høyeste organet som kongressen oppretter. Autoriteten til den sentrale institusjonen må bygge på moralsk og intellektuelt ry. Det er jeg sjølsagt enig i. Hver representant for organisasjonen må være opptatt av å ivareta det moralske ryet til dens institusjoner. Men det følger ikke at mens ry er nødvendig, så er ikke autoritet det ... Å sette autoritetens makt opp mot ideenes makt er anarkistisk snakk som ikke burde ha noen plass her» (s. 98). Disse setningene er så elementære som de kan få blitt, de er faktisk aksiomer• som det ville være merkelig å gå til avstemning over (s. 102), og som det blei stilt spørsmålsteget ved bare fordi «begrepene nå er blitt forkludra» (samme sted). Men den intellektualistiske individualismen deres hadde uunngåelig drevet dem til det punktet der de ønska å sabotere kongressen og nekte å underkaste seg flertallet. Og det ønsket kunne bare bli gjennomført med *anarkistisk snakk*.

Det er svært fornøyet å merke seg at mindretallet ikke kunne by på noe annet som svar til Plekhanov, enn *klager* over at han bruker overdrevent sterke ord, som opportunisme, anarkisme, og så videre. Plekhanov dreiv helt rett igjen med disse klagene ved å spørre hvorfor «det ikke er tillatt med orda jaurèsisme* og anarkisme, mens orda lèse-majesté** og pampevelde er tillatt». Det blei ikke gitt noe svar. Denne originale forma for *quid pro quo**** skjer alltid med kameratene Martov, Axelrod & co.: De nye parolene deres bærer klart preg av ergrelse, alle henvisninger til kjensgjerninger krenker

• Aksiom — grunnsetning som ikke trenger bevis. — Red.

* Jaurèsisme — se note 13 bak. — Red.

** Lèse-majesté — fr., majestetsfornærmelse, høyforræderi. — Red.

*** Quid pro quo — lat., forveksling av en person med en annen. — Red.

dem — for de er prinsippmennesker, skjønner dere. Men, blir de fortalt, dersom dere *prinsipielt* går mot at delen skal underkaste seg helheten, så er dere anarkister. Og igjen blir de krenka! — Uttrykket er for sterkt! De ønsker med andre ord å slåss mot Plekhanov, men bare under den forutsetninga at han ikke slår igjen på alvor!

Hvor mange ganger har ikke kamerat Martov og forskjellige andre «mensjeviker»* dømt meg — ikke mindre barnslig — for følgende «motsigelse»: De gjengir et avsnitt fra *Hva må gjøres?* eller *Brev til en kamerat*, som omtaler ideologisk innflytelse, kamp om innflytelse osv., og setter det opp mot den «byråkratiske» metoden med å øve innflytelse ved hjelp av vedtektene, opp mot den «autokratiske» tendensen til å stole på autoritet, og liknende. Så blåøyde de er! De har alt glømt at partiet *tidligere* ikke var en formelt organisert helhet, men bare en sum av enkeltgrupper, og at det derfor ikke var mulig med andre forhold mellom disse gruppene enn ideologisk innflytelse. Nå er vi blitt et organisert parti, og dette medfører oppretting av autoritet og om-danning av ideenes makt til autoritetens makt, lavere partiorganers underordning under høyere. Ja, det gjør en virkelig ille til mote å måtte tygge opp igjen slike elementære ting til beste for gamle kamerater, særlig når en føler at grunnen til det hele rett og slett er at mindretallet nekter å underordne seg flertallet når det gjelder valga! Men fra et *prinsipielt standpunkt* koker disse endeløse avsløringene av motsigelsene mine *bare* ned til anarkistisk frasemakeri. Det nye *Iskra* har ikke noe imot å ha tittelen og rettighetene til en partiinstitusjon, men det ønsker ikke å underkaste seg flertallet i partiet.

* «Mensjevik» — Fra det russiske *mensjinstvo* — «mindretall», slik «bolsjevik» kommer fra *bolsjinstvo* — «flertall». — *Red.*

Dersom snakket om byråkrati inneholder noe som helst prinsipp, dersom det ikke bare er ei anarkistisk avvisning av delens plikt til å underkaste seg helheten, så er det vi har her *opportunismens prinsipp*. Dette prinsippet prøver å minske de individualistiske intellektuelles ansvar overfor partiet, å minske innflytelsen til de sentrale institusjonene, å utvide autonomiet til de minst faste elementene i partiet, å redusere organisatoriske forhold til ei reint platonisk og verbal godtaking av dem. Dette så vi på partikongressen, der Akimov- og Lieber-folka holdt nøyaktig den samme slags taler om «uhyrlig» sentralisme, som det som strømte ut fra Martovs & co.s munn på Forbundskongressen. At opportunisme fører til Martov- og Axelrod-«synspunkter» på organisasjonen ifølge sin natur, og ikke tilfeldig, ikke bare i Russland, men i hele verden, skal vi se seinere, når vi undersøker artikkelen til kamerat Axelrod i det nye *Iskra*.

P. SMÅ ERGRELSE BØR IKKE ØDELEGGE FOR EN STOR GLEDE

Forbundet forkasta resolusjonen som slo fast at dets vedtekter måtte bli godkjent av sentralkomiteen (Forbundsprotokollen, s. 105). Dette var ei «*skrikende krenking av partivedtektene*» som flertallet på partikongressen også straks enstemmig bemerkte. Sett som ei handling av prinsippmennesker, var denne krenkinga rein anarkisme. Men slik atmosfæren var i kampen etter kongressen, skapte den uunngåelig det inntrykket at partimindretallet prøvde å «gjøre opp» med parti-flertallet (Forbundsprotokollen, s. 112). Den innebar at de ikke ønsket å underordne seg partiet eller bli i partiet. Og da Forbundet avsto å vedta en resolusjon om den sentralkomiteerklæringa som krevde at dets vedtekter

blei endra (s. 124—25), så fulgte det uunngåelig at denne forsamlinga, som ønska å *bli rekna som* ei partiorganisasjonsforsamling, men samtidig ikke ønska å underordne seg partiets sentralinstitusjon, måtte erklæres vedtektsstridig. Tilhengerne av partiflertallet forlot følgelig straks denne kvasipartiforsamlinga. De ville ikke ha noen del i denne uverdige komedien.

Den intellektuelles individualisme, med si platoniske godtaking av organisasjonsforhold, som blei avslørt i mangelen på fasthet i samband med paragraf 1 i vedtektenene, nådde derfor sin logiske slutt, nemlig *splittelse* av partiorganisasjonen. Denne slutten hadde jeg forutsagt alt i september, det vil si en og en halv måned før. Og i det øyeblikket, om kvelden samme dag som Forbundskongressen slutta, kunngjorde kamerat Plekhanov for kollegene sine i begge partiets sentrale institusjoner at han ikke kunne få seg til å «skyte på kameratene sine», at «det er bedre å skyte ei kule gjennom sitt eget hode enn å få en splittelse». For å unngå et større onde, var det nødvendig, erklærte han, å gjøre maksimale personinnrømmelser, som denne ødeleggende kampen i virkeligheten dreide seg om (i mye større grad enn om de prinsippene en kan oppdage i det gale standpunktet når det gjaldt paragraf 1). For å gi ei mer nøyaktig framstilling av kamerat Plekhanovs helomvendig, som har fått ei viss allmenn betydning for partiet, mener jeg at det ikke er tilrådelig å stole på private brev (den siste ytterliggående utvegen), men på Plekhanovs egen framstilling av saka overfor hele partiet, nemlig artikkelen hans «Hva må ikke gjøres» i *Iskra* nr. 52. Den blei skrevet rett etter Forbundskongressen, etter at jeg hadde gått ut av redaksjonen av hovedorganet (1. november 1903), og før suppleringa av martovistene (26. november 1903).

Den grunnleggende tanken i «Hva må ikke gjøres» er at en ikke må være for stivnakka, for hard og ubøyelig i politikken, at det noen ganger er nødvendig å bøye seg sjøl for revisjonister (blant dem som nærmer seg oss el-

ler blant de inkonsekvente) og for anarkistiske individualister for å unngå en splittelse. Det var bare naturlig at disse abstrakte allmennhetene måtte vekke alminnelig forbauselse blant *Iskra*-leserne. En må le når en leser de stolte og majestetiske erklæringene fra kamerat Plekhanov (i seinere artikler) om at han ikke var blitt forstått fordi tankene hans var så nye og fordi folk mangla kunnskap om dialektikk. På den tida «Hva må ikke gjøres» blei skrevet, kunne den i virkeligheten bare bli forstått av omtrent to dusin folk som bodde i to forsteder til Geneve, og navnet på begge forstedene begynner med samme bokstav.* Kamerat Plekhanovs ulykke var at han spredte ei samling antydninger, bebreidelser, algebraiske symboler og gåter blant omtrent ti tusen lesere, som bare hadde adresse til disse par dusina eller så av folk som hadde deltatt i kampen mot mindretallet etter kongressen. Denne ulykka ramma kamerat Plekhanov fordi han krenka et grunnleggende prinsipp i den dialektikken som han var så uheldig å vise til, nemlig at det ikke fins noen abstrakt sannhet, at sannheten alltid er konkret. Det er grunnen til at det ikke var på sin plass å gi den fullstendig konkrete tanken om å bøye seg for martovistene etter kongressen ei abstrakt form.

Å bøye seg — som kamerat Plekhanov satte fram som et nytt krigsrop — er rettmessig og avgjørende i to tilfeller: Når den som bøyer seg er overbevist om at de som strever for å få ham til å bøye seg har rett (da vedgår ærlige politiske ledere feilen sin like ut og åpent), eller når en bøyer seg for et ufornuftig og skadelig krav for å unngå et større onde. Den omtalte artikkelen viser helt klart at det er det siste tilfellet forfatteren tenker på. Han snakker rett ut om å bøye seg for revisjonister og anarkistiske individualister (det vil si for martovistene, noe alle partimedlemmene nå veit ut fra Forbunds-

* Trulig Carouge og Cluse, der tilhengerne av flertallet og mindretallet budde. — *Red.*

protokollen), og sier at det er avgjørende for å unngå splittelse. Som vi ser munner ikke den såkalte nye ideen til kamerat Plekhanov ut i noe annet enn et ikke særlig nytt stykke livsvisdom, om at små ergrelser ikke må få ødelegge en stor glede, at litt opportunistisk dumskap og litt anarkistisk snakk er bedre enn en stor partisplittelse. Da kamerat Plekhanov skreiv denne artikkelen, forsto han klart at mindretallet representerte den opportunistiske fløya i partiet vårt, og at de sloss med anarkistiske våpen. Kamerat Plekhanov sto fram med planen om å bekjempe dette mindretallet ved hjelp av personinnrømmelser, akkurat slik (igjen: *si licet parva componere magnis**) de tyske sosialdemokratene bekjempe Bernstein. Bebel erklærte offentlig på kongressen til partiet sitt at han ikke kjente noen som var så mottakelig for påvirkninger fra omgivelsene som kamerat Bernstein (ikke herr Bernstein, som kamerat Plekhanov en gang var så glad i å kalle ham, men kamerat Bernstein): La oss ta ham inn i miljøet vårt, la oss gjøre ham til et medlem av Reichstag, la oss bekjempe revisjonismen, ikke med upassende hardhet (*à la* Sobakevitsj-Parvus) overfor revisjonisten, men ved å «drepe ham mildt» — som jeg husker kamerat M. Beer sa det på et møte av engelske sosialdemokrater, da han forsvarte tysk fredsmekleri, fredssommelighet, mildhet, smidighet og forsiktighet mot angrepet på den engelske Sobakevitsj-Hyndman. Og på nøyaktig samme vis ønska kamerat Plekhanov å «drepe» den lille anarkismen og den lille opportunismen til kameratene Axelrod og Martov «mildt». Det er sant at kamerat Plekhanov uttrykte seg på et overlagt vagt vis om revisjonistene, mens han sikta nokså åpent til de «anarkistiske individualistene». Han gjorde det på den måten for å skape inntrykk av at han sikta til *Rabotsjeje Djelo*-folka som

* Latin: Om det er mulig å sammenlikne noe smått med noe stort.
— Red.

svingte fra opportunisme mot ortodoksi, og ikke til Axelrod og Martov som hadde begynt å svinge fra *ortodoksi til revisjonisme*. Men dette var bare en uskyldig krigslist,* et svakt bolverk som var ute av stand til å stå imot artilleriilden i partioffentligheten.

Og alle som setter seg inn i den virkelige stoda i den politiske situasjonen som vi skildrer nå, alle som får innsikt i kamerat Plekhanovs mentalitet, vil forstå at jeg ikke kunne ha handla på noe annet vis enn jeg gjorde i dette tilfellet. Jeg sier dette til opplysning for de tilhengerne av flertallet som har klandra meg for å ha overgitt redaksjonen. Da kamerat Plekhanov hadde gjort helomvending etter Forbundskongressen, fra å være tilhenger av flertallet til å bli tilhenger av forsoning for enhver pris, var jeg forplikta til å tolke dette så rimelig som mulig. Kamerat Plekhanov ønska kanskje å sette fram et program for en minnelig og ærlig fred i artikkelen sin? Alle slike programmer koker ned til at begge partene oppriktig vedgår feilene sine. Hva for en feil var det kamerat Plekhanov påviste hos flertallet? En upassende, sobakevitsjisk hardhet overfor

* Etter partikongressen var det aldri spørsmål om å gjøre innrømmelser overfor kameratene Martynov, Akimov og Brucker. Jeg kjenner ikke til at de også krevde å bli «supplert». Jeg tviler til og med på om kamerat Starover og kamerat Martov rådførte seg med kamerat Brucker da de sendte oss epistlene og «notene» sine i navnet til «halve partiet» ... På Forbundskongressen avviste kamerat Martov med den ubøyelige stridsmanns djupe harme, sjølv tanken om «forening med Rjazanov eller Martynov», muligheten for en handel med dem, til og med felles «partitjeneste» (som redaktør. Forbundsprotokollen, s. 53). På Forbundskongressen fordømte kamerat Martov strengt «martynov-tendenser» (s. 88), og da kamerat Ortodoks (pseudonymet til mensjeviken L. Axelrod) spissfindig antydte at Axelrod og Martov uten tvil «mener at kameratene Akimov, Martynov og andre også har rett til å komme sammen, sette opp vedtekter sjøl og handle i samsvar med dem slik det passer dem» (s. 99), fornektet martovistene det slik Peter fornektet Kristus (s. 100: «Kamerat Ortodoks' frykt» «når det gjelder Akimov-, Martynov-folka osv.», «er grunnløs»).

revisjonistene. Vi veit ikke hva kamerat Plekhanov tenkte på med dette: Vittighetene sine om esler, eller den uhyre forsiktige henvisninga hans — i nærvær av Axelrod — til anarkisme og opportunisme. Kamerat Plekhanov foretrakk å uttrykke seg «abstrakt», og dessuten med et hint til den andre parten. Dette er sjølsagt ei smakssak. Men jeg hadde jo tross alt vedgått min personlige hardhet åpent, både i brevet til iskraiten og på Forbundskongressen. Hvordan kunne jeg da nekte å vedgå at flertallet hadde gjort seg skyld i en slik «feil»? Når det gjaldt mindretallet, pekte kamerat Plekhanov helt klart på feilen deres, nemlig revisjonisme (jfr. bemerkningene hans om opportunisme på partikongressen og om jaurèsisme på Forbundskongressen) og anarkisme, som nesten hadde ført til splittelse. Kunne jeg hindre et forsøk på å få til ei slik stadfesting av disse feilene, og rette opp skaden ved hjelp av personinnrømmelser og «mildhet» i alminnelighet? Kunne jeg hindre et slikt forsøk når kamerat Plekhanov appellerte direkte til oss i «Hva må ikke gjøres» om å «*spare motstanderne*» blant revisjonistene, som «bare» var revisjonister «på grunn av en viss inkonsekvens»? Og om jeg ikke trudde på dette forsøket, kunne jeg så gjøre noe annet enn å komme med en personlig innrømmelse når det gjaldt hovedorganet og flytte til sentralkomiteen for å forsvare stillinga til flertallet?* Jeg kun-

* Kamerat Martov sa det svært treffende, da han uttalte at jeg hadde flytta *avec armes et bagages* (med våpen og utstyr — *Red.*). Kamerat Martov er svært glad i militære uttrykksmåter: Felttog mot Forbundet, trefning, uhelbredelige sår osv., osv. Sant å si har også jeg en stor svakhet for militære uttrykksmåter. Særlig akkurat nå, når en følger nyhetene fra Stillehavet med så stor interesse. Men, kamerat Martov, dersom vi skal bruke militært språk, forholder saka seg slik: Vi erobra to festninger på partikongressen. Du angriper dem på Forbundskongressen. Etter den første korte skuddvekslinga åpner kollegaen min, kommandanten på ei av festningene, portene for fienden. Jeg samler sjølsagt sammen det lille artilleriet jeg har og flytter inn i den andre festninga — som praktisk talt er ubefesta — for å «bli beleira» av den tallmessig overlegne fienden. Jeg kommer til og med

ne absolutt ikke nekte for at slike forsøk var mulige, og ta på meg alt ansvaret for den truende splittelsen, sjøl om det bare var fordi jeg sjøl hadde vært tilbøyelig til å føre kringelen tilbake til «personlig ergrelse» i brevet mitt fra 6. oktober. Men faktisk så jeg det, og ser det ennå, som mi politiske plikt å forsvare stillinga til flertallet. Det ville vært vanskelig og vågalt å stole på kamerat Plekhanov her. Alt tyda nemlig på at han var klar til å rette seg etter leveregelen sin om at «en leder for proletariatet ikke har noen rett til å la de krigerske tilbøyelighetene sine få frie tøyler når det står i motstrid til god politisk fornuft». Dette ville han tolke dialektisk på en slik måte at når det nå engang skulle skytes, så var det mer fornuftig (ut fra barometerstanden i Geneve i november) å skyte på flertallet ... Det var derfor livsviktig å forsvare stillinga til flertallet. For når kamerat Plekhanov tok for seg spørsmålet om en revolusjonærs frie (?) vilje, unngikk han beskjedent spørsmålet om *tillit til en revolusjonær*, tillit til en «leder for proletariatet» som leda ei bestemt fløy i partiet. Han unngikk det som en hån mot dialektikken, som krever en konkret og omfattende undersøkelse. Når kamerat Plekhanov snakka om anarkistisk individualisme, og råda oss til å lukke øynene «av og til» for krenkinger av disiplinen, og «noen ganger» bøye oss for intellektualistisk mangel på disiplin som «bunner i en følelse som ikke har noe å gjøre med hengivenhet for revolusjonen», så gløkker han opplagt at vi også må rekne med den frie vilja til flertallet i partiet, og at en må overlate til *aktivistene* å avgjøre *omfanget* av de innrømmelsene en skal gjøre overfor anarkistiske individualister. Det er lett å bekjempe barnslig anarkistisk

med et fredstilbud, for hvilken sjanse har jeg mot to makter? Men som svar på tilbudet mitt bombarderer de nye allierte den siste festninga mi. Jeg skyter igjen. Da utbryter den tidligere kollegaen min, kommandanten, i storslått harme: «Bare se hvor krigersk denne Chamberlain er, godtfolk!»

tull på det litterære området. Men det er svært vanskelig å fortsette praktisk arbeid sammen med en anarkistisk individualist i samme organisasjon. En skribent som har tatt på seg å avgjøre omfanget av mulige innrømmelser til anarkismen i praksis, ville bare avsløre sin grenseløse og i sannhet doktrinære boklige sjøltilfredshet. Kamerat Plekhanov bemerket majestetisk (for å vise seg, som Bazarov* pleide å si) at arbeiderne ville slutte å forstå oss dersom det skulle skje en splittelse. Samtidig starta han likevel en endeløs strøm av artikler i det nye *Iskra*, der det virkelige og konkrete innholdet måtte være uforståelig ikke bare for arbeiderne, men for hele verden. Det overrasker ikke at da et medlem av sentralkomiteen hadde lest korrektur på «Hva må ikke gjøres», advarte han kamerat Plekhanov om at nettopp denne artikkelen ville sette en stopper for planen hans om å innskrenke noe av omfanget av et bestemt tidskrift (protokollene fra partikongressen og Forbunds-kongressen). Artikkelen ville vekke nysgjerrighet, tilby noe pikant og samtidig fullstendig ubegripelig for dømmekrafta til mannen i gata,** og ville uunngåelig

* *Bazarov* — hovedfiguren i Turgenjevs *Fedre og sønner*. — Red.

** Vi diskuterer opphissas-øglidenskapelig privat. Plutselig spretter en av oss opp, river opp vinduet og begynner å skrike ut mot sobakevitsjer, anarkistiske individualister, revisjonister osv. Sjølsagt samler det seg en mengde nysgjerrige folk i gata. Fiendene våre gnir seg lystig i hendene. Også andre av partene i striden går til vinduet og ønsker å gi ei sammenhengende framstilling av hele saka, uten å nevne slike ting som ingen har kjennskap til. Da blir vinduet slått igjen. Det er ikke noen vits i å diskutere «*krangel*» blir det sagt. (*Iskra*, nr. 53, s. 8, spalte 2, linje 24 nedafra). Det er ikke noen vits i å begynne en diskusjon om «*krangel*» i *Iskra*, kamerat Plekhanov — det ville være nærmere sannheten! (*Iskra* nr. 53, 25. november 1903, hadde sammen med Lenins «Brev til *Iskra*» (i *Samla verk*, eng. utg., bind 7, s. 115—118) trykt et redaksjonelt svar, skrevet av Plekhanov. I brevet sitt hadde Lenin foreslått en brei diskusjon i avisa om de prinsipielle uenighetene mellom bolsjevikene og mensjevikene. Plekhanov avviste dette, idet han framstilte uenighetene som «*krangel i sirkellivet*». — Red).

få folk til å spørre forundra: «Hva har skjedd?» På grunn av de abstrakte argumentene og vage antydningene er det ikke noe rart at denne artikkelen til kamerat Plekhanov framkalte jubel i rekkene til fienden — det blei dansa *cancan* i spaltene til *Revolutsionnaja Rossija*²³, og det kom henrykte lovord fra de konsekvente revisjonistene i *Osvobosjdenije*. Kilden til alle disse komiske og triste misforståelsene som kamerat Plekhanov prøvde å komme ut av på et så komisk og trist vis, lå nettopp i krenkinga av det grunnleggende prinsippet i dialektikken om at konkrete spørsmål må bli undersøkt så konkret som mulig. Det var bare naturlig at herr Struve fryda seg særlig mye: Han var slett ikke interessert i de «gode» hensiktene (drepe med mildhet) som kamerat Plekhanov hadde (men kanskje ikke ville få oppfylt). Herr Struve ønska velkommen, og kunne ikke annet enn å ønske velkommen, den *svingninga over til den opportunistiske fløya i partiet* som hadde begynt i det nye *Iskra*, noe alle kan se klart nå. De russiske borgerlige demokratene er ikke de eneste som ønsker velkommen hver svingning over til opportunisten i alle sosialdemokratiske partier, sjølden minste og mest forbigående. Vurderinga fra en skarp motstander er svært sjelden bygd på regelrette misforståelser: En kan si hvilke feil en mann har gjort ut fra de folka som lovpriser ham. Og det hjelper ikke at kamerat Plekhanov håper at leseren vil være uoppmerksom, og prøver å få det til at flertallet protesterte vilkårløst mot personlige innrømmelser i supplerings-spørsmålet, men ikke mot ei desertering fra venstre-fløya i partiet over til høyre. Poenget er ikke at kamerat Plekhanov gjorde en personlig innrømmelse for å unngå en splittelse (det var svært prisverdig), men at han trass i at han fullt ut forsto behovet for *fortsatt diskusjon* med de inkonsekvante revisjonistene og anarkistiske individualistene, i stedet valgte å diskutere videre med flertallet, som han skilte lag med når det gjaldt synet på hvor langt det var mulig med praktiske inn-

rømmelser til anarkismen. Poenget er ikke at kamerat Plekhanov endra personsammensetninga av redaksjonen, men at han forrådte standpunktet sitt i kampen mot revisjonisme og anarkisme og slutta å forsvare det standpunktet i partiets hovedorgan.

Når det gjelder sentralkomiteen, som *på denne tida* var den eneste organiserte talsmannen for flertallet, så skilte kamerat Plekhanov lag med den *bare når det gjaldt synet på hvor langt det var mulig med praktiske innrømmelser til anarkismen*. Det var nesten gått en måned siden 1. november, siden jeg hadde trukket meg fra redaksjonen og gitt politikken med å drepe med mildhet fritt spillerom. Kamerat Plekhanov har hatt alle mulige høve til å prøve om denne politikken var formålstjenlig, gjennom alle slags kontakter. I denne perioden har kamerat Plekhanov offentliggjort sin artikkel «Hva må ikke gjøres», som var — *og fortsatt er* — så å si den eneste inngangsbilletten for martovistene til redaksjonen. Slagorda — revisjonisme (som vi må diskutere, men likevel, spare motstanderen) og anarkistisk individualisme (som vi må gjøre kur til og drepe med mildhet) — blei trykt på denne billetten med feite bokstaver. Vær så god, mine herrer, kom inn. Jeg skal drepe dere med mildhet — det er det kamerat Plekhanov sa til de nye kollegene sine i redaksjonen med denne innbydelsen. Alt som sto igjen for sentralkomiteen var sjølsagt å si det siste ordet (det er det et ultimatum betyr: Et siste ord om en mulig fred) om hva den mente om hvor langt det var lov å gå når det gjaldt praktiske innrømmelser til anarkistisk individualisme. Enten ønsker dere fred — og da skal dere få disse jobbene her som bevis på vår mildhet, fredsommelighet, vilje til innrømmelser, osv. (Vi kan ikke innrømme dere mer dersom freden skal bli sikra i partiet — fred ikke i betydninga at det ikke fins strid, men i den betydninga at partiet ikke vil bli ødelagt av anarkistisk individualisme.) Ta disse jobbene, og kom så gradvis tilbake fra Akimov til Plekhanov. Eller så ønsker dere å opprettholde og

utvikle synspunktene deres, å gå endelig over til Aki-mov (sjøl om det bare er i organisasjonsspørsmål), og overbeviser partiet om at det er dere, ikke Plekhanov, som har rett. Da må dere danne ei egen gruppe av skribenter, sikre dere representasjon på den neste kongressen og gå i gang med å vinne flertallet gjennom ærlig kamp, gjennom åpen strid. Dette alternativet, som blei lagt fram helt klart for martovistene i sentralkomiteens ultimatum fra 25. november 1903 (se *Beleirings-tilstand* og *Merknader om Forbundsprotokollen**), var fullt ut i samsvar med det brevet Plekhanov og jeg hadde sendt de tidligere redaktørene den 6. oktober 1903: Enten dreier det seg om personlig ergrelse (og da kan en, *om så galt skal være*, til og med foreta «suppleringer»), eller så dreier det seg om en prinsipiell uenighet. (Da må dere *først* overbeviser partiet, og bare når det er gjort kan dere snakke om å endre personsammensetninga av de sentrale organene. Sentralkomiteen kunne uten videre overlate til martovistene sjøl å gjøre dette kinkige valget. For *nettopp på dette tidspunktet* skreiv kamerat Martov følgende i sin *profession de foi*** (Nok en gang i mindretall):

* Jeg skal sjølsagt ikke gå inn på det rotet Martov har skapt om dette ultimatumet fra sentralkomiteen i *Beleiringsstilstand*, ved å gjengi private samtaler og så videre. Dette er den «andre kampmetoden», som jeg skildra i et tidligere avsnitt — en metode som bare en spesialist på nerveproblemer kan håpe å finne ut av. Det er nok å si at kamerat Martov tviholder på at det fantes en avtale med sentralkomiteen om ikke å offentliggjøre forhandlingene — en avtale som en til dags dato ikke har funnet, trass i iherdig leiting. Kamerat Travinski som forhandla på vegne av sentralkomiteen, opplyste meg skriftlig at han mente jeg hadde rett til å offentliggjøre brevet mitt til redaktørene andre steder enn i *Iskra*.

Men det var særlig ett uttrykk av kamerat Martov jeg likte. Det var uttrykket «bonapartisme av verste slag». Jeg mener at kamerat Martov har trukket inn dette begrepet svært beleilig. La oss kaldt analysere hva som ligger i dette begrepet. Etter mi mening betyr det å tilegne seg makt med *formelt* sett lovlige midler, men i *virkeligheten* mot folkets (eller et partis) vilje. Er ikke det riktig, kamerat Martov? Og dersom det er det, kan jeg trygt overlate til folk flest å dømme om hvem

«Mindretallet gjør bare krav på æra for en ting, nemlig å være det første i vårt partis historie som har vist at en kan 'bli slått' og likevel ikke danne et nytt parti. Dette standpunktet til mindretallet følger av alle synspunktene deres på den organisatoriske utviklinga av partiet, det følger av bevisstheten om de sterke banda deres til partiets tidligere arbeid. Mindretallet trur ikke på den mystiske makta til 'papierrevolusjoner', deres innsats har *djupe røtter i livet*, og her ser mindretallet en garanti for at *de vil vinne seier for organisasjonsprinsippene sine gjennom rein ideologisk propaganda innafor partiet*. (Mine understrekninger.)

Hvilke stolte og storslåtte ord! Og så bittært det var å lære av utviklinga at de var — *bare ord* ... Jeg håper du tilgir meg, kamerat Martov, men nå *gjør jeg på vegne av flertallet krav* på den «æra» som *du ikke har fortjent*. Denne æra vil virkelig være stor, ei ære som det er verdt å kjempe for. For sirklene har gitt oss den skikken at vi har ei uvanlig lettvent holdning til splittelser og er uvanlig nidkjære i bruken av leveregelen: «Enten kaster vi jakka, eller så gir vi hverandre handa!»

Den store gleden (over å ha et samla parti) var nødt til å oppveie de små ergrelsene (i form av krangler om sup-

som har gjort seg skyldig i slik «bonapartisme av verste slag»: Lenin og kamerat I (L.I. Galperin — *Red.*) som kunne ha brukt den *formelle* retten sin til å nekte martovistene adgang, men *som ikke brukte den*, sjøl om den andre kongressen ville ha støtta dem i det — eller de som sikra seg redaksjonen med *formelt sett lovlige midler* («enstemmig supplerings»), men som visste at *dette i virkeligheten ikke var i samsvar med den andre kongressens vilje*, og som er redde for å få denne vilja prøvd på den tredje kongressen.

** *Profession de foi* — fr., trosbekjennelse. — *Red.*

pleringer), noe den også gjorde. Jeg gikk ut av hovedorganet, og kamerat I (som Plekhanov og jeg hadde overført til partirådet på vegne av redaksjonen i hovedorganet) gikk ut av rådet. Martovistene svarte på sentralkomiteens siste ord om fred med et brev (se de nevnte skriftene) som var det samme som ei krigserklæring. Da, og først da, skreiv jeg brevet mitt til redaksjonen (*Iskra*, nr. 53) om offentlighet.* Når en snakker om revisjonisme og diskuterer inkonsekvens, anarkistisk individualisme og nederlag for forskjellige ledere, så la oss fortelle alt som skjedde uten å stryke noe, mine herrer — det var kjerna i dette brevet om offentlighet. Redaksjonen svarte med sinte skjellsord og ei hovmodig formaning: Ikke prøv å gjenopplive «*smålighetene og kranblinga fra sirkellivet*» (*Iskra* nr. 53). Å jasså, tenkte jeg med meg sjøl, «smålighetene og kranblinga fra sirkellivet»? ... Vel mine herrer, *es ist mir recht*, der er jeg enig med dere. For det betyr jo at dere rett ut klassifiserer alt dette bråket om «suppleringer» som *sirkelkranbling*. Det er sant. Men hva slags mislyd er dette? I lederartikkelen i samme nummer, nr. 53, snakka den samme redaksjonen om byråkrati, formalisme og alt det andre.** Ikke prøv å stille spørsmålet om kampen for suppleringer til hovedorganet, for det vil være kranbling. Men vi vil stille spørsmålet om suppleringer til sentralkomiteen, og vil ikke kalle det kranbling, men en prinsipiell uenighet når det gjelder «formalisme». Nei, kjære kamerater, sa jeg til meg sjøl, tillat

* Se Lenin, «Brev til Iskra» (1903) i *Samla verk*, eng. utg., bind 7, s. 115—18. — *Red.*

** Som det viste seg seinere kunne «mislyden» forklares svært enkelt — det var en mislyd blant redaktørene av hovedorganet. Det var Plekhanov som skreiv om «kranbling» (se innrømmelsen hans i «En sørgelig misforståelse», nr. 57), mens lederartikkelen «Kongressen vår» var skrevet av Martov (*Beleiringstilstand*, s. 84). De dro i ulike retninger.

meg å ikke tillate dere det. Dere ønsker å skyte på festninga mi, og likevel krever dere at jeg overgir artilleriet mitt. For noen spøkefugler dere er! Og så skriver jeg og utgir mitt *Brev til redaktørene (Hvorfor jeg gikk ut av «Iskra»-redaksjonen)* utafor *Iskra*,* der jeg kort forteller hva som virkelig har skjedd, og spør enda en gang om fred ikke var mulig på grunnlag av følgende deling: Dere tar hovedorganet, vi tar sentralkomiteen. Da vil ingen av partene føle seg «fremmed» i partiet, og vi kan diskutere overgangen til opportunismen, først i pressa, og så kanskje på den tredje partikongressen.

Etter at jeg hadde nevnt spørsmålet om fred på denne måten, åpna fienden ild med alle batteriene sine, til og med rådet. Det hagla granater ned over meg. Autokrat, Schweitzer,** byråkrat, formalist, supersenter, ensidig, hardnakka, egensindig, trangsynt, mistenksom, kranglevoren ... Se det mine venner! Er dere ferdige? Har dere ikke mer på lager? Dårlig ammunisjon må jeg si ...

Nå er det min tur. La oss undersøke *innholdet* i de nye synspunktene til det nye *Iskra* på organisasjon og hvordan disse synspunktene forholder seg til den delinga av partiet vårt i et «flertall» og et «mindretall» som vi har vist den sanne karakteren av i analysen vår av debattene og avstemningene på den andre kongressen.

* Se *Samla verk*, eng. utg., bind 7, s. 119—25. — *Red.*

** *Schweitzer, J.B.* — se personregisteret bak. — *Red.*

Q. DET NYE *ISKRA*. OPPORTUNISME I ORGANISASJONSSPØRSMÅLET

Som grunnlag for en analyse av prinsippene til det nye *Iskra*, bør vi utvilsomt ta de to artiklene av kamerat Axelrod.* Den konkrete betydninga av noen av yndlingsslagorda hans har vi alt vist ganske utførlig. Nå må vi forsøke å se bort fra den konkrete betydninga deres og trenge inn i tankegangen som fikk «mindretallet» til å komme fram til disse slagorda (i samband med den ene eller andre lille og ubetydelige saka) istedenfor andre. Vi må undersøke prinsippene bak disse slagorda, uavhengig av opphavet deres, uavhengig av spørsmålet om «suppleringer». Innrømmelser er på moten nå for tida. La oss derfor gjøre en innrømmelse overfor kamerat Axelrod og ta «teorien» hans «alvorlig».

Den grunnleggende tesen til kamerat Axelrod (*Iskra*, nr. 57) er at «helt fra starten romma bevegelsen vår to motsatte strømninger, og den gjensidige antagonismen** mellom dem kunne ikke unngå å utvikle seg og påvirke bevegelsen parallelt med at den utvikla seg. For å være konkret: «I prinsippet er det proletariske målet for bevegelsen (i Russland) det samme som for sosialdemokratiet i Vesten.» Men i landet vårt blir arbeidermassene påvirket «av et samfunnselement som er fremmed for dem», nemlig de radikale intellektuelle. Og dermed slår kamerat Axelrod fast at det fins en antagonisme mellom den proletariske og den radikal-intellektuelle strømninga i partiet vårt.

* Disse artiklene blei tatt med i samlinga «*Iskra*» gjennom to år, del II, s. 122 ff. (St. Petersburg 1906). (Forfatterens note til 1907-utgava. — *Red*).

** *Antagonismen* — gr., motsetningsforhold, fiendskap, motstand. — *Red*.

Her har kamerat Axelrod utvilsomt rett. Det er heva over tvil at det fins en slik antagonisme (og ikke bare i det russiske sosialdemokratiske partiet). Ja, alle veit at det er denne antagonismen som i stor grad forklarer at dagens sosialdemokrati er delt i et revolusjonært (også kjent som ortodokst) og et opportunistisk (revisjonistisk, ministersosialistisk, reformistisk) sosialdemokrati. Denne delinga har kommet klart til syne også i Russland i løpet av de siste ti åra av bevegelsen vår. Alle veit også at den proletariske strømminga i bevegelsen får uttrykk i ortodokst sosialdemokrati, mens strømminga til de demokratiske intellektuelle får uttrykk i opportunistisk sosialdemokrati.

Men etter at kamerat Axelrod har kommet så nær innpå denne velkjente kjensgjerninga, begynner han fryktsomt å trekke seg unna den. Han gjør ikke *det minste forsøk* på å analysere hvordan denne delinga kom til uttrykk i historia til det russiske sosialdemokratiet allment og på kongressen vår særskilt, sjøl om det er kongressen han skriver om! Som alle de andre redaktørene av det nye *Iskra*, er kamerat Axelrod *dødelig redd* for protokollen fra kongressen. Dette bør ikke overraske oss etter alt som er blitt sagt ovafor, men det er jammen et merkelig tilfelle av *sannhetsfobi** hos en «teoretiker» som påstår at han undersøker ulike strømninger i bevegelsen vår. På grunn av denne sjukdommen trekker kamerat Axelrod seg unna det nyeste og mest nøyaktige materialet om strømmingene i bevegelsen vår, og prøver å finne redning i behagelig dagdrømming. Han skriver: «Har ikke den legale marxismen, eller halv-marxismen, gitt liberalerne våre en litterær leder? Hvorfor skulle ikke den lunefulle historia gi det revolusjonære borgerlige demokratiet en leder fra den ortodokse revolusjonære marxisme?» Alt vi kan si om denne dagdrømmen som kamerat Axelrod finner så be-

* *Fobi* — nervøs (sjukelig) frykt for visse ting. — *Red.*

hagelig, er at dersom historia virkelig er lunefull noen ganger, så er ikke det noen unnskyldning for *lunefull tenkning* fra folk som tar på seg å analysere historia. Da liberaleren tøyte fram under kapp til halv-marxismens leder, viste ikke de som ønska (*og var i stand til*) å følge hans «retning», til historias mulige luner, men pekte på titalls og hundrevis av eksempler på denne lederens mentalitet og tankegang, på alle kjenne-tegn ved hans litterære egenart som avslørte gjenspeiling av marxismen i borgerlig litteratur.* Kamerat Axelrod gikk i gang med å analysere «den allment revolusjonære og proletariske strømninga i bevegelsen vår». Men han kunne ikke bringe fram *noe, ikke noe som helst*, som beviser eller påviser at visse representanter for den ortodokse fløya i partiet — som han avskyr sånn — hadde den eller den tendensen, og dermed har han utstedt *en formell fattigdomsattest til seg sjøl*. Saka til kamerat Axelrod må virkelig stå svakt når det eneste han kan gjøre er å vise til historias mulige luner!

Den andre antydninga til kamerat Axelrod — om «jakobinerne» — er enda mer avslørende. Kamerat Axelrod er trulig oppmerksom på at delinga av dagens sosialdemokratier i revolusjonære og opportunistar for lengst har gitt opphav til «historiske paralleller med den store franske revolusjonens epoke», og ikke bare i Russland. Kamerat Axelrod kjenner trulig til at *giron-*

* Lenin sikter til synspunktene til P. B. Struve, ledende talsmann for den «legale marxismen», og boka hans *Kritiske merknader om emnet Russlands økonomiske utvikling* (1894). Alt i dette tidlige verket kunne en klart se Struves forherligelse av det borgerlige samfunnet. Synspunktene til Struve og de andre «legale marxistene» blei angrepet av Lenin i et skrift som blei studert i en marxistisk sirkel i St. Petersburg i 1894, kalt «Marxismens gjenspeiling i den borgerlige litteraturen». Lenin bygde vidare på dette skriftet i essayet «Narodnismens økonomiske innhold og kritikken av den i herr Struves bok» (*Samla verk*, eng. utg., bind 1, s. 333—507). — *Red.*

*dinerne** i *dagens sosialdemokrati* overalt og alltid tyr til uttrykk som «jakobinisme»*, blanquisme** og så videre, og så videre, for å beskrive motstanderne sine. La oss derfor ikke etterlikne sannhetsfobien til kamerat Axelrod. La oss rådføre oss med protokollen fra kongressen vår og se om den gir oss noe stoff til å analysere og undersøke de strømningene vi tenker på og de parallellene vi diskuterer.

Første eksempel: Debatten på partikongressen om programmet. Kamerat Akimov (som er «helt enig» med kamerat Martynov) sier: «Punktet om å erobre den politiske makta (proletariatets diktatur) har — sammenlikna med programmene til alle andre sosialdemokratiske partier — fått ei formulering som gjør det mulig å tolke punktet slik at den ledende organisasjonen vil skyve klassen den leder i bakgrunnen og skille organisasjonen fra klassen. Og slik er det faktisk blitt tolka av Plekhanov. Følgelig er formuleringa av de politiske oppgavene våre nøyaktig de samme som hos Narodnaja Volja» (Protokollen, s. 124). Kamerat Plekhanov og andre iskraitter går ut mot kamerat Akimov og anklager ham for opportunisme. Synes ikke kamerat Axelrod at denne diskusjonen viser oss (i virkeligheten og ikke i historias innbilte luner) antagonismen mellom *dagens jakobinere* og *dagens girondinere* i sosialdemokratiet? Og var det ikke fordi han fant seg sjøl i selskap med *girondinerne* i sosialdemokratiet (på grunn av feilene han hadde gjort) at kamerat Axelrod begynte å snakke om jakobinere?

Andre eksempel: Kamerat Posadovski erklærer at det er en «alvorlig meningsforskjell» i det «grunnleggende spørsmålet» om «den absolutte verdien av de-

* *Girondinerne*, «*jakobinisme*» — se note 19 bak. — Red.

** *Blanquisme* — sammensvergelsestaktikk, etter BLANQUI, Louis Auguste, se personregisteret. — Red.

mokratiske prinsipper» (s. 169). Sammen med Plekhanov nekter han for at de har absolutt verdi. Lederne for «sentrum» eller Sumpen (Egorov) og for anti-iskraittene (Goldblatt) går heftig ut mot dette synet og anklager Plekhanov for å «etterlikne borgerlig taktikk» (s. 170). *Dette er nøyaktig kamerat Axelrods ide om en forbindelse mellom ortodoksi og den borgerlige strømminga.* Den eneste forskjellen er at den er vag og allmenn i Axelrods tilfelle, mens Goldblatt knytta den til særskilte saker. Vi spør enda en gang: Synes ikke kamerat Axelrod at også denne diskusjonen viser oss *handgripelig*, på partikongressen vår, antagonismen mellom jakobinerne og girondinerne i dagens sosialdemokrati? Er det ikke fordi han finner seg sjøl i selskap med girondinerne at kamerat Axelrod roper opp om jakobinerne?

Tredje eksempel: Debatten om paragraf 1 i vedtektene. Hvem er det som forsvarer «*den proletariske strømminga i bevegelsen vår*»? Hvem er det som understreker at arbeideren ikke er redd for organisasjon, at proletaren ikke har noe til overs for anarki, at han verdsetter oppfordringa om å organisere seg? Hvem er det som advarer oss mot de borgerlige intellektuelle som er helt gjennomsyra av opportunisme? *Jakobinerne i sosialdemokratiet.* Og hvem er det som prøver å smugle radikale intellektuelle inn i partiet? Hvem er det som bekymrer seg om professorer, gymnasiaster, freelancere, den radikale ungdommen? *Girondineren Axelrod sammen med girondineren Lieber.*

Kamerat Axelrod forsvarer seg virkelig klosset mot den «falske anklagen for opportunisme», som blei reist åpent mot flertallet i Gruppen for frigjøring av arbeidet på partikongressen vår! Ved å ta opp det forslitte Bernstein-refrenget om jakobinisme, blanquisme og så videre, forsvarer han seg på et vis som bare stadfester anklagen! Han skriker om truselen fra de radikale intellektuelle for å overdøve sine egne taler på partikongressen, som er fulle av omsorg for disse intellektuelle.

Disse «fryktelige orda» — jakobinisme og alt det an-

dre — er uttrykk for *opportuniste*, og ikke noe annet. En jakobiner som slutter seg helhjerta til proletarietets *organisasjon* — et proletariat som er seg klasseinteressene sine *bevisst* — er en *revolusjonær sosialdemokrat*. En girondiner som sukker etter professorer og gymnasiaster, som er redd for proletarietets diktatur og som lengter etter den absolutte verdien av demokratiske krav, er en *opportunist*. Det er bare opportunister som kan oppdage en fare i konspiratoriske organisasjoner også i dag, da ideen om å innskrenke den politiske kampen til konspirasjoner er blitt tilbakevist tusenvis av ganger i pressa, og blitt tilbakevist og feid til side av det virkelige livet for lenge siden, og når den avgjørende betydninga av politisk masseagitasjon er blitt klarlagt og gjentatt til det kjedsommelige. Det virkelige grunnlaget for frykten for konspirasjon, for blanquisme, er ikke et trekk som fins i den praktiske bevegelsen (slik Bernstein & co. lenge og forgjeves har prøvd å få fram), men i den girondinske frykten hos den borgerlige intellektuelle. Og denne mentaliteten viser seg ofte blant sosialdemokraterne av i dag. Det fins ikke noe mer komisk enn disse møysommelige anstrengelsene fra det nye *Iskra* på å komme med et advarende *nytt ord* (som er blitt ytra hundrevis av ganger tidligere) mot taktikken til de franske konspiratoriske revolusjonære fra førti- og sekstiåra (nr. 62, lederartikkel).* I neste nummer av *Iskra* vil girondinerne i dagens sosialdemokrati uten tvil vise oss ei gruppe franske sammensvorne fra førtiåra. Betydninga av politisk agitasjon blant de arbeidende massene, betydninga av arbeiderpressa som partiets hovedmiddel for å øve innflytelse på klassen, vil sikkert framstilles som en elementær sannhet for disse franskmennene, en sannhet de hadde lært og tilegna seg for lenge siden.

* Lenin sikter til Martovs artikkel, «Er dette måten å forberede seg på?», der Martov går imot forberedelser til en allrussisk væpna oppstand, som han ser på som en utopisk sammensvergelse. — *Red.*

Men tendensen i det nye *Iskra* til å gjenta det grunnleggende og gå tilbake til ABC'en, mens det later som om det sier noe nytt, er ikke tilfeldig. Det er en uunn-gåelig følge av den situasjonen Axelrod og Martynov befinner seg i, nå når de har havna i den opposisjonelle fløya i partiet vårt. De kan ikke hjelpe for det. De er nødt til å gjenta de opportunistiske frasene, de er nødt til å gå tilbake til den fjerne fortida for å prøve å finne noe som kan unnskyldte standpunktene sine. Standpunktet deres kan nemlig ikke forsvares ut fra kampen på kongressen og ut fra de avskygningene og delingene i partiet som tok form der. Kamerat Axelrod føyer akimovistiske klager til de akimovistiske dypsindighetene om jakobinisme og blanquisme, klager om at ikke bare «økonomistene», men også «politikerne» var «ensidige», for mye «revet med» og så videre, og så videre. Når en leser disse høytflygende avhandlingene om dette emnet i det nye *Iskra*, som brisker seg av å være høyt heva over all denne ensidigheten og opphisselsen, spør en seg forbausa: Hvem er det de maler et bilde av? Hvor er det de hører slikt snakk? * Hvem er det som ikke veit at delinga av de russiske sosialdemokratene i økonomister og politikere lenge har vært forelda? Om en går igjennom arkiva i *Iskra* for det siste eller de to siste åra før partikongressen, vil en finne at kampen mot «økonomismen» stilna og blei helt avslutta så langt tilbake som i 1902. En vil for eksempel finne at i juli 1903 (nr. 43) blir «økonomismens tid» omtalt som «avgjort forbi», økonomismen blir sett på som «død og begravet», og politikernes opphisselse blir sett på som en opplagt atavisme. ** Hvorfor vender da de nye redaktørene av *Iskra* tilbake til denne døde og begravde delinga?

* Et sitat fra Lermontovs dikt «Journalist, foreleser og skribent». — *Red.*

** *Atavisme* — lat., det at visse egenskaper som har vært forsvunnet i flere slektsledd, dukker opp igjen hos et individ. — *Red.*

Kjempe vi mot Akimov-folka på kongressen på grunn av feilene de gjorde i *Rabotsjeje Djelo* for to år siden? Om vi hadde gjort det, ville vi har vært reinspikka idioter. Men alle veit at vi ikke gjorde det. Det var ikke på grunn av de gamle, døde og begrava feilene deres i *Rabotsjeje Djelo* at vi kjempa mot Akimov-folka på kongressen, men på grunn av de *nye feilene* de gjorde i innlegga sine og stemmegivninga på kongressen. Det var ikke ut fra standpunktet deres i *Rabotsjeje Djelo*, men ut fra standpunktet deres på kongressen, at vi vurderte hvilke feil som virkelig tilhørte fortida, og hvilke som ennå var levende og gjorde det nødvendig med diskusjon. Da kongressen fant sted, eksisterte ikke den gamle delinga i økonomister og politikere lenger, men ulike opportunistiske strømninger fortsatte å eksistere. De kom til uttrykk i debattene og avstemningene i ei rekke saker, og førte til slutt til ei ny deling av partiet i et «flertall» og et «mindretall». Hele poenget er at de nye redaktørene av *Iskra* av opplagte grunner prøver å dekke over sambandet mellom den nye delinga og den opportunisten som *for øyeblikket* fins i partiet vårt. Følgelig er de tvunget til å gå fra den nye delinga tilbake til den gamle. Den manglende evna deres til å forklare det politiske opphavet til den nye delinga (eller ønsket deres om å kaste et slør* over opphavet til den for å bevise

* Se artikkelen til Plekhanov om «Økonomisme» i nr. 53 av *Iskra*. Undertittelen på artikkelen synes å inneholde en liten trykkfeil. Istedenfor «Tanker om den andre partikongressen» skal det opplagt stå «om *Forbundskongressen*», eller til og med «om *suppleringer*». Hvor mye det under visse omstendigheter enn kan være på sin plass med innrømmelser til personlige krav, er det helt utillatelig (fra partistandpunktet, men ikke fra det spissborgerlige standpunktet) å skape forvirring om de sakene som partiet virkelig er opptatt av. Men det er dette Plekhanov gjør ved å erstatte den nye feilen til Martov og Axelrod, som har begynt å gå over fra ortodoksi til opportuniste, med den gamle feilen (som ingen andre enn det nye *Iskra* husker i dag) til Martynov- og Akimov-folka, som nå kanskje er villige til å gå over fra opportuniste til ortodoksi i mange spørsmål om programmet og taktikken.

hvor imøtekommande de er) tvinger dem til å drøvtygge ei deling som lenge har vært forelda. Alle veit at den nye delinga grunner seg på uenighet i *organisatoriske* spørsmål, som tok til med striden om organisasjonsprinsipper (paragraf 1 i vedtektene) og endte med en «praksis» som er anarkister verdig. Den gamle delinga i økonomister og politikere grunna seg i hovedsak på uenighet om *taktiske* spørsmål.

I anstrengelsene sine for å forklare hvorfor det var riktig å trekke seg tilbake fra de vanskeligere, virkelig aktuelle og brennende spørsmåla i partilivet, til spørsmål som er blitt avgjort for lenge siden og som nå er blitt kunstig gravd opp igjen, viser det nye *Iskra* fram ei fornøylelig samling dypsindigheter, som ikke kan få noe annet navn enn halehengspolitikk. Etter at kamerat Axelrod har gitt startsignalet, går det en djup «tanke» som en rød tråd gjennom alle skriveriene til det nye *Iskra*. Det er «tanken» om at innholdet er viktigere enn forma, at programmet og taktikken er viktigere enn organisasjonen, at «levedyktigheten til en organisasjon er helt proporsjonal med omfanget og verdien av det innholdet den fører inn i bevegelsen», at sentralisme ikke er et «mål i seg sjøl», ikke en «talisman* som redder alt» osv., osv. Store og djupe sannheter! Programmet er virkelig viktigere enn taktikken, og taktikken viktigere enn organisasjonen. Alfabetet er viktigere enn etymologien**, og etymologien viktigere enn syntaksen*** — men hva ville vi si om folk som etter at de har strøket

* *Talisman* — gjenstand som det antas inneholder en magisk kraft mot ulykker og sjukdom. — *Red.*

** *Etymologi* — læra om ordas slektskap, avstamning og opprinnelige betydning. — *Red.*

*** *Syntaks* — setningslære, den delen av grammatikken som handler om ordas innbyrdes samband, sammenføyninga deres til setninger og den innbyrdes sammenhengen mellom dem. — *Red.*

i eksamen i syntaks, går rundt og brisker seg og roser seg sjøl fordi de må sitte igjen i en lavere klasse ett år? Kamerat Axelrod argumenterte om organisasjonsprinsipper som en opportunist (paragraf 1) og oppførte seg som en anarkist innfor organisasjonen (Forbundskongressen) — og nå vil han gjøre sosialdemokratiet mer dypsindig. Sure er de, sa reven. Hva er egentlig organisasjon? Det er jo bare ei form. Hva er sentralisme? Når alt kommer til alt er det ikke en talisman. Hva er syntaks? Det er jo mindre viktig enn etymologi, det er bare forma som binder elementene i etymologien sammen ... «Er ikke kamerat Alexandrov enig med oss,» spør de nye redaktørene av *Iskra* triumferende, «når vi sier at kongressen gjorde mye mer for å sentralisere partiarbeidet ved å stille opp et partiprogram enn ved å vedta vedtekter, uansett hvor fullkomne disse kan se ut til å være?» (Nr. 56, tillegg.) En må håpe at denne klassiske uttalelsen vil få en like omfattende varig historisk berømmelse som den feira bemerkninga til kamerat Kritsjevski om at sosialdemokratiet liksom menneskeheten alltid stiller seg slike oppgaver som det kan gjøre til virkelighet. For dypsindigheten til det nye *Iskra* er av nøyaktig samme merke. Hvorfor blir frasen til kamerat Kritsjevski hengt ut til spott og spe? Fordi han prøvde å unnskyldte en feil hos en del av sosialdemokratene i spørsmålet om taktikk, nemlig den manglende evna deres til å stille riktige politiske oppgaver, med en platthet som han ønska å utgi som filosofi. På nøyaktig samme vis prøver det nye *Iskra* å unnskyldte en feil hos en del av sosialdemokratene når det gjelder organisasjonsspørsmålet, nemlig den intellektualistiske ustøheten til visse kamerater som har ført dem over i anarkistisk frasemakeri, ved en platthet om at programmet er viktigere enn vedtektene, at programspørsmål er viktigere enn organisasjonsspørsmål! Hva annet er dette enn halehengspolitik? Hva annet er dette enn å briske seg over at en må sitte igjen i en lavere klasse ett år til?

Å vedta et program bidrar mer til å sentralisere arbei-

det enn det å vedta vedtekter. Denne plattheten, som blir utgitt for filosofi, oser virkelig av mentaliteten til den radikale intellektuelle, som har mye mer til felles med borgerlig dekadense enn med sosialdemokratiet! Ordet sentralisering blir jo i denne frasen brukt i ei betydning som bare er *symbolsk*. Dersom forfatterne av frasen er ute av stand eller uvillige til å tenke, så kunne de i det minste ha huska den enkle kjensgjerninga at å vedta et program sammen med bundistene, langt fra førte til ei sentralisering av det felles arbeidet vårt — det redda oss ikke engang fra en splittelse. Enhet i programspørsmål og taktiske spørsmål er et avgjørende, men på ingen måter tilstrekkelig vilkår for partienhet, for sentraliseringa av partiarbeidet. (Herregud så elementære saker en må tygge opp igjen nå for tida, når alle begrepene er blitt forkludra!) I et parti som har vokst til å bli noe mer enn en rein familiekrets, krever partienhet i tillegg organisatorisk enhet, som er utenkelig uten formelle vedtekter, uten at mindretallet underordner seg flertallet, og delen helheten. Så lenge vi ikke hadde noen enhet i grunnleggende program- og taktikkspørsmål, vedgikk vi åpent at vi levde i en periode med splittelse og atskilte sirkler. Vi erklærte åpent at vi måtte trekke skillelinjer før vi kunne samle oss. Vi snakka ikke engang om former for en felles organisasjon, men diskuterte utelukkende de nye (på den tida var de virkelig nye) problemene i kampen mot opportunismen når det gjaldt programmet og taktikken. Som vi alle er enige om, har denne kampen nå allerede ført til en tilstrekkelig grad av enhet, slik det er ordlagt i partiprogrammet og partiresolusjonen om taktikken. Vi måtte ta neste skritt, og vi gjorde det med samtykke fra alle hold da vi utarbeidde *formene* for en enhetlig organisasjon som ville smelte alle sirklene sammen. Men nå er disse formene blitt halvvegs ødelagt, og vi er blitt dratt bakover, dratt bakover til anarkistisk atferd, til anarkistiske fraser, til gjenopplivinga av en sirkel istedenfor en partiredaksjon. Og dette tilbakesteget blir rettferdiggjort med

den grunngevinga at alfabetet er mer nyttig for litterær tale enn kunnskapen om syntaks!

Halehengspolitikkens filosofi, som for tre år siden blomstra i taktiske spørsmål, blir gjenoppliva i dag når det gjelder organisasjonsspørsmål. Ta følgende argument fra de nye redaktørene: «Den militante sosialdemokratiske strøminga i partiet,» sa kamerat Alexandrov, «bør ikke bare bli holdt oppe gjennom ideologisk kamp, men gjennom bestemte organisasjonsformer.» Til det bemerker redaktørene oppbyggende: «Denne foreninga av ideologisk kamp og organisasjonsformer er ikke dårlig. Den ideologiske kampen er en prosess, mens organisasjonsformene bare er ... former (tru det eller ei, det er det de sier — nr. 56, tillegg, s. 4, nederst i spalte 1!) som skal omgi et flytende innhold i utvikling.» Det er avgjort i stil med vitsen om at ei kanonkule er ei kanonkule, og ei bombe er ei bombe! Den ideologiske kampen er en prosess, mens organisasjonsformene bare er former som omgir innholdet! Det saka dreier seg om, er om den ideologiske kampen vår må har former *av en høyere type* til å omgi den, partiorganisasjonsformer som er bindende for alle, eller formene til den gamle splittelsen og de gamle sirklene. Vi er blitt dratt bakover fra høyere til mer primitive former, og det blir rettferdiggjort med den grunngevinga at den ideologiske kampen er en prosess, mens former — bare er former. Det er akkurat slik kamerat Kritsjevski i tidligere tider prøvde å dra oss tilbake fra taktikk-somplan til taktikk-som-prosess.

Ta det høyttravende snakket til det nye *Iskra* om at «proletariatet skal oppdra seg sjøl». Dette er retta mot dem som liksom står i fare for å gå glipp av innholdet på grunn av forma (nr. 58, lederartikkel). Er ikke det akimovisme nr. 2? Akimovisme nr. 1 snakka om det «djupere» innholdet i den «proletariske kampen» og om at proletariatet skulle oppdra seg sjøl, for å bortforklare tilbakeleggenheten hos en del sosialdemokratiske intellektuelle når det gjaldt utforminga av de taktiske

oppgavene. Akimovisme nr. 2 bortforklarer tilbake-
 ligheten hos en del av de sosialdemokratiske
 intellektuelle i organisasjonsteori og -praksis ved å
 snakke like dypsindig om at organisasjonen bare er ei
 form, og at proletariatets oppdragelse av seg sjøl er det
 viktige. La meg fortelle dere at proletariatet ikke er
 redd for organisasjon og disiplin, mine herrer, som har
 slik omsorg for de små! Proletariatet vil ikke gjøre noe
 for å få de verdige professorene og gymnasiastene som
 ikke ønsker å slutte seg til en organisasjon anerkjent
 som partimedlemmer nettopp fordi det arbeider under
 kontroll av en organisasjon. Proletariatet er opplært til
 organisasjon gjennom hele livet sitt, mye mer radikalt
 enn en intellektuell narr. Etter at proletariatet har fått
 en viss forståelse for programmet og taktikken vår, vil
 det ikke begynne å bortforklare organisatorisk tilbake-
 ligheten ved å argumentere for at forma er mindre vik-
 tig enn innholdet. Det er ikke proletariatet, men *visse*
intellektuelle i partiet vårt som mangler *sjøloppdragelse*
 i organisasjonens og disiplinens ånd, sjøloppdragelse til
 fiendskap og forakt for anarkistisk snakk. Når de sier
 at proletariatet ikke er modent for organisering, bak-
 vasker Akimov-folka av den andre typen det akkurat
 slik Akimov-folka av den første typen bakvaska det da
 de sa at proletariatet ikke var modent for politisk
 kamp. Proletaren som er blitt en bevisst sosialdemokrat
 og føler seg som partimedlem, kommer til å avvise hale-
 hengspolitikken i organisasjonsspørsmål med samme
 forakt som han avviste halehengspolitikken i taktiske
 spørsmål.

La oss til slutt se på den djupe visdommen til det nye
Iskras «aktivist». «Forstått på rett vis,» sier han, «kan
 ideen om en 'militant' sentralistisk organisasjon som
 forener og sentraliserer *virksomheten* til de revolusjo-
 nære (understrekninga er for at det skal se mer dypsind-
 igit ut) bare materialisere seg naturlig dersom slik virk-
 somhet *fins* (både nytt og flinkt!). Organisasjonen i seg
 sjøl som bare er ei form (merk det!), kan bare vokse

samtidig (understrekningene er forfatterens, som i hele dette sitatet) med at det revolusjonære arbeidet som er innholdet til den, vokser» (nr. 57). Minner ikke dette dere svært mye om den figuren i folkeeventyret som ropte: «Til lykke med dagen» da han så et likfølge? Jeg er sikker på at det ikke fins en aktivist (i ordets ekte betydning) i partiet vårt som ikke forstår at det nettopp er forma til virksomheten vår (dvs. vår organisasjon) som lenge har ligget i bakleksa, helt akterutseilt i forhold til innholdet, og at bare halvtomsingene i partiet kunne rope til folk i baktroppen: «Hold rekka, ikke løp for fort!» Sammenlikn partiet vårt med for eksempel Bund. Det kan ikke være tvil om at innholdet* i parti-arbeidet vårt er umåtelig rikere, mer variert, breiere og djupeere enn tilfellet er med Bund. Rekkevidden av det teoretiske arbeidet vårt er videre, programmet vårt mer utvikla, innflytelsen vår blant arbeidermassene (og ikke bare blant de organiserte handverkerne) breiere og djupeere, propagandaen og agitasjonen vår mer variert. Pulsen i det politiske arbeidet både til ledere og medlemmer er mer levende, *folkebevegelsene* under demonstrasjoner og generalstreiker mektigere og arbeidet vårt blant de ikke-proletariske laga kraftigere. Men «forma»? Sammenlikna med Bunds form ligger «forma» til arbeidet vårt utilgivelig langt etter. Den ligger så langt etter at det stikker i øynene og får alle som ikke bare «pirker seg i tennene» når han tenker over sakene til partiet sitt, til å rødme av skam. Den kjensgjerninga at organiseringa av arbeidet vårt ligger etter innholdet sitt

* Jeg holder helt utafor den kjensgjerninga at innholdet i parti-arbeidet vårt bare blei lagt opp på kongressen (i programmet, osv) i sosialdemokratiets ånd *ved hjelp av en kamp* mot nettopp de anti-iskraitene og nettopp den Sumpen som tallmessig sett har de fleste representantene i «mindretallet» vårt. Når det gjelder dette spørsmålet om «innhold», ville det også være interessant å sammenlikne, la oss si seks nummer av det gamle *Iskra* (nr. 46—51) med tolv nummer av det nye *Iskra* (nr. 52—63). Men det får vente til en annen gang.

er det svake punktet vårt, og det var det svake punktet vårt lenge før kongressen, lenge før Organisasjonskomiteen blei danna. Den haltende og uutvikla karakteren av forma gjør alle alvorlige skritt framover i utviklinga av innholdet umulig. Det skaper en skammelig stillstand, fører til sløsing med kreftene, til et misforhold mellom ord og gjerning. Vi har alle lidd jammerlig under dette misforholdet. Likevel kommer Axelrod-folka og «aktivistene» i det nye *Iskra* med den dypsindige oppskrifta si: Forma må vokse naturlig, bare samtidig med innholdet!

Hit fører altså en liten feil i organisasjonsspørsmålet (paragraf 1), når en prøver å *gjøre* vrøvlet *dypsindig* for å begrunne opportunistisk snakk med filosofiske fraser. Gå langsomt, i engstelig siksakgang!* — dette refrenget har vi hørt i tilknytning til spørsmåla om taktikken. Vi hører dem igjen i tilknytning til organisasjonsspørsmåla. *Halehengspolitik* i *organisasjonsspørsmål* er et naturlig og uunngåelig produkt av mentaliteten til den *anarkistiske individualisten*, når han begynner å opphøye de anarkistiske avvika sine (som i starten kan ha vært tilfeldige) til et *system av synspunkter*, til særskilte *prinsipielle forskjeller*. På Forbundskongressen var vi vitne til begynnelsen til denne anarkismen. I det nye *Iskra* er vi vitne til forsøk på å opphøye det til et system av synspunkter. Disse forsøka stadfester slående det vi sa allerede på partikongressen om forskjellen mellom synspunktene til den borgerlige intellektuelle som knytter seg til den sosialdemokratiske bevegelsen og proletaren som er blitt seg bevisst klasseinteressene sine. Denne samme «aktivisten» i det nye *Iskra* — vi kjenner allerede til hvor dypsindig han er — anklager meg voldsomt for å forestille meg partiet «som en

* Ei linje fra den satiriske «Hymne til dagens russiske sosialist», trykt i nr. 1 av *Zarja* (spril 1901). Den latterliggjør økonomistene og diltina deres etter den spontane bevegelsen. Hymnen var undertegna Nartsis Tuporilov (Narcissus storsnut), pseudonym for Martov. — *Red.*

kjempemessig fabrikk» som blir leda av en direktør i sentralkomiteens skikkelse (nr. 57, tillegg). «Aktivisten» gjetter aldri at dette fryktelige ordet hans straks røper mentaliteten til den borgerlige intellektuelle som verken kjenner den proletariske organisasjonens praksis eller dens teori. For fabrikkene, som for enkelte bare står for et skremmebilde, representerer den høyeste forma for kapitalistisk samarbeid, som har samla og disiplinert proletariatet, lært det å organisere seg og stilt det i spissen for alle de andre delene av den hardt arbeidende og utbytta befolkninga. Marxismen, ideologien til det proletariatet som kapitalismen har lært opp, har lært og lærer ustø intellektuelle nettopp til å skjelve mellom fabrikkene som et middel til utbytting (disiplin bygd på frykt for sult) og fabrikkene som et middel til organisering (disiplin bygd på felles arbeid, som følger av de vilkåra ei teknisk sett høyt utvikla produksjonsform setter). Den disiplinen og organiseringa som faller så vanskelig for den borgerlige intellektuelle, tilegner proletariatet seg svært lett nettopp på grunn av denne fabrikk-«skoleringa». Dødsfrykt for denne skolen og fullstendig svikt når det gjelder å forstå hvor viktig den er som en organiserende faktor, er typisk for de tenkemåtene som gjenspeiler det småborgerlige leveviset og som gir opphav til de utgavene av anarkisme som de tyske sosialdemokratene kaller *Edelanarchismus*, det vil si de «edle» herrers anarkisme, eller aristokratisk anarkisme, som jeg ville kalle det. Denne aristokratiske anarkismen er særlig typisk for den russiske nihilisten.* Han tenker på partiorganisasjonen som en uhyrlig «fabrikk». Han ser på delens underordning under helheten og mindretallets under flertallet som «livegen-

* *Nihilist* — tilhenger av nihilismen, ei filosofisk retning som går ut på at det ikke fins noen virkelighet, standpunkt som fornekte alle teoretiske og praktiske verdier eller normer. I tsar-Russland var svært mange såkalte revolusjonære grupper prega av nihilisme, dvs. de ville bryte ned *all* bestående samfunnsmessig og politisk orden. — *Red.*

skap» (se Axelrods artikler). Arbeidsdelinga under ledelse av et senter framkaller et tragikomisk ramaskrik fra ham mot å forvandle folk til «skruer og hjul» (at redaktører gjøres om til medarbeidere oppfattes som et særlig opprørende tilfelle av slik forvandling). Omtale av organisatoriske vedtekter for partiet framkaller en foraktelig grimase og den foraktelige bemerkninga (mynta på «formalistene») om at en utmerka godt kunne greie seg uten vedtekter.

Utrulig som det kan se ut, var det ei belærende bemerkning av nettopp dette slaget som kamerat Martov retta til meg i *Iskra* nr. 58, der han for å gi den større vekt, siterte mine egne ord i *Brev til en kamerat*. Er det kanskje ikke «aristokratisk anarkisme» og halehengspolitik å sitere eksempler fra splittelsestida, fra sirkelperioden, for å *bortforklare* at den bevarer og lovpriser sirkelånden og anarkiet nå som partiet er danna?

Hvorfor trengte vi ikke vedtekter tidligere? Fordi partiet besto av atskilte sirkler uten noe organisatorisk band mellom seg. Alle enkeltpersoner kunne gå fra en sirkel til en annen etter sin egen «gode vilje», for han blei ikke stilt overfor noe formulert uttrykk for helhetens vilje. Uenighet innafor sirklene blei ikke løst gjennom vedtekter, «*men gjennom kamp og trusler om å gå ut*» slik jeg uttrykte det i *Brev til en kamerat* da jeg oppsummerte erfaringene fra ei rekke sirkler i alminnelighet og fra vår egen seksmanns redaksjonssirkel særskilt. I sirkeltida var dette naturlig og uunngåelig, men det falt aldri noen inn å prise det, å se det som et forbilde. Alle klaga over splittelsen, alle var ulykkelige på grunn av den og ivrige etter å se isolerte sirkler smelta sammen i en formelt stifta partiorganisasjon. Og nå når denne sammensmeltinga har funnet sted, blir vi dratt bakover og under dekke av et høyere organisasjonssyn servert anarkistisk frasemakeri! Folk som er vant til den løse slåbroken og tøflene i Oblomovs* familiesir-

* *Oblomov* — godseierhelten i Gontsjarovs roman med samme navn,

kel, synes nok formelle regler er snevre, innskrenkende, besværlige, usle og byråkratiske, er livegenskaps trelldomslenker og en hemsko for den ideologiske kampens frie «prosess». Den aristokratiske anarkismen kan ikke forstå at det trengs formelle vedtekter nettopp for å erstatte de snevre sirkelbanda med det breie partibandet. Det var unødvendig og umulig å gi de indre banda i en sirkel eller banda mellom sirkler en formell fasong, for disse banda bygde på personlig vennskap eller på en instinktiv «tillit» som det ikke blei gitt noen grunn for. Partibandet kan ikke og må ikke bygge på noe av dette. Det må grunnes på formelle, «byråkratisk» formulerte vedtekter (byråkratisk fra den udisiplinerte intellektuelles standpunkt). Bare ved å overholde dem strengt, kan vi verne oss mot egenrådigheten og lunene som særmerker sirklene, mot sirkelkranglinga som går under navnet den ideologiske kampens frie «prosess».

Redaktørene av det nye *Iskra* prøver å spille ut en trumf mot Alexandrov med den belærende bemerkninga om at «tillit er noe følsomt som ikke kan bli hamra inn i folks hjerter og hjerner» (nr. 56, tillegg). Redaktørene innser ikke at de med dette snakket om tillit, *blank* tillit, enda en gang avslører den aristokratiske anarkismen og organisatoriske halehengspolitikken sin. Da jeg bare var medlem av en sirkel — enten det var sirkelen med de seks redaktørene eller *Iskra*-organisasjonen — hadde jeg, hvis jeg for eksempel ikke ville arbeide sammen med X, rett til å begrunne det ved manglende tillit, uten å gi grunn eller motiv. Men nå når jeg er blitt medlem av et parti, *har jeg ikke noen rett* til å påberope meg mangel på tillit i alminnelighet, for det ville åpne dørene på vid vegg for alle de gamle sirklens luner og nykker. Jeg er *forplikta* til å gi formelle grunner for «tilliten» min eller «mangelen på tillit», det vil si å gjengi et formelt fastlagt prinsipp i programmet, taktikken eller vedtektene våre. Jeg kan ikke bare er-

et bilde på dvask treghet og sløv tilværelse. — *Red.*

klære at jeg har «tillit» eller «mangel på tillit» uten å gi grunner, men må erkjenne at beslutningene mine — og i det store og hele alle vedtak i en hvilken som helst del av partiet — *må* klargjøres for hele partiet. Jeg er forpliktet til å overholde en *formelt fastsatt* framgangsmåte når jeg gir uttrykk for «min mangel på tillit» eller prøver å sikre at de syna og ønskene som følger av denne mangelen på tillit blir godtatt. Fra *sirkelsynet* om at «tillit» ikke må gjøres rede for, har vi allerede heva oss til *partisynet*, som krever at en overholder en formelt fastsatt framgangsmåte for å uttrykke, gjøre rede for og *prøve* tilliten. Men redaktørene prøver å dra oss bakover, og kaller halehengspolitikken sin nye syn på organiseringa!

Hør på hvilken måte de såkalte partiredaktørene våre snakker om grupper av skribenter som kunne kreve representanter i redaksjonen. «Vi kommer ikke til å bli oppbrakt og begynne å rope om disiplin», blir vi påmint om av disse aristokratiske anarkistene, som alltid og overalt har sett ned på slikt som disiplin. Vi skal enten «ordne saka» (sic!) med gruppa, hvis den er fornuftig, eller bare le av krava den stiller.

Du store vene. For ei storslagen og edel avvisning av vulgær «fabrikk»-formalisme! Men i virkeligheten er det det gamle sirkeltomsmnakket som er pussa litt opp og blir servert for partiet av en redaksjon som føler at den ikke er en partiinstitusjon, men ei etterlevning av en gammel sirkel. Den indre falskheten i denne stillinga fører uunngåelig til den anarkistiske dypsindigheten der splittelsen de hyklersk erklærer er tilbakelagt, opphøyes til et *prinsipp* for sosialdemokratisk organisering. Det er ikke behov for noe hierarki av høyere og lavere partiorganer og instanser — den aristokratiske anarkismen ser på et slikt hierarki som det byråkratiske påfunnet til regjeringer, departementer, osv. (se Axelrods artikkel). Det er ikke behov for noen «formell byråkratisk» definisjon av *partimetodene* for å «ordne sakene» eller for å avgrense uoverensstemmelser. La den gamle sirkel-

kranglinga blir gjort til helligdom med høytidelig snakk om «ekte sosialdemokratiske» organisasjonsmetoder.

Det er her proletaren, som har vært igjennom «fabrikens» skole, kan og må lære den anarkistiske individualismen ei lekse. Den klassebevisste arbeideren har for lengst kommet over det spedbarnsstadiet da han holdt seg langt borte fra enhver intellektuell. Den klassebevisste arbeideren verdsetter det rike forrådet av kunnskap og det videre politiske utsynet som han finner blant sosialdemokratiske intellektuelle. Men etter hvert som vi går videre med bygginga av et *virkelig* parti, må den klassebevisste arbeideren lære å skjelne mentaliteten til soldaten i den proletariske hæren fra mentaliteten til den borgerlige intellektuelle som skilter med anarkistiske fraser. Han må lære å *kreve* at pliktene til et partimedlem ikke bare skal oppfylles av de vanlige medlemmene, men også av «folka på toppen». Han må lære å behandle halehengspolitikken i organisasjonsaker med samme forakt som han i tidligere tider viste overfor halehengspolitikken i taktiske spørsmål!

Det siste kjennetegnet på det nye *Iskras* innstilling til organisasjonssaker, er også uløselig knytta til girondismen og den aristokratiske anarkismen. Det dreier seg om at *Iskra* forsvarer *autonomisme* satt opp mot sentralisme. Dette er den prinsipielle betydninga (om den har hatt noen slik betydning*) av ramaskriket mot byråkrati og autokrati, av jamringa over «ei ufortjent ringeakt for ikke-iskraitene» (som forsvarte autonomisme på kongressen), av de komiske hyla om at det kreves «blind lydighet», av de bitre klagene mot «stivnakka kontorrotter» osv., osv. Den opportunistiske fløya i alle partier forsvarer og unnskylder alltid all tilbakeleggenhet, enten det er i programmet, taktikken eller orga-

* Her, som i dette avsnittet i alminnelighet, ser jeg bort fra «supplerings»-betydninga av dette ramaskriket.

nisasjonen. *Det nye Iskras* forsvar for tilbakeliggenhet i organisasjonen (dets halehengspolitikk) er nært knytta til forsvaret av *autonomisme*. Sant nok har autonomismen allment sett allerede kommet i så stort vanry gjennom det gamle *Iskras* treårige propagandaarbeid, at det nye *Iskra* ennå skammer seg over å forfekte det åpent. Ennå forsikrer det oss om sin sympati for sentralisme, men viser den bare ved å trykke ordet sentralisme med feite typer. For å oppdage det autonomistiske standpunktet overalt, er det i virkeligheten tilstrekkelig om vi er litt kritiske når det gjelder «prinsippene» for den «ekte sosialdemokratiske» (ikke anarkistiske?) kvasi-sentralismen til det nye *Iskra*. Er det ikke klart for gud og hvermann at Axelrod og Martov har gått over til Akimov når det gjelder organisasjonen? Har de ikke sjøl høytidelig vedgått det i de betydningsfulle orda «ufortjent ringeakt for ikke-iskraittene»? Og hva annet enn autonomisme var det Akimov og vennene hans forsvarte på partikongressen?

Det var autonomisme (om ikke anarkisme) Martov og Axelrod forsvarte på Forbundskongressen da de med fornøylig iver prøvde å bevise at delen ikke trenger å underordne seg helheten, at delen er autonom når det gjelder å definere forholdet sitt til helheten, at vedtektene til Forbundet, der dette forholdet er formulert, er gyldig trass i partiflertallets vilje, trass i partisentrets vilje. Det er nettopp autonomisme som kamerat Martov nå forsvarer åpent i spaltene til det nye *Iskra* (nr. 60) i spørsmålet om sentralkomiteens rett til å oppnevne medlemmer til de lokale komiteene. Jeg skal ikke omtale de barnslige sofisteriene* som kamerat Martov brukte for å forsvare autonomisme på Forbundskongressen og som han fortsatt bruker i det nye *Iskra*** —

* *Sofisteri* — ordkløveri, knep med ord og begreper. — *Red.*

** Da kamerat Martov rekna opp forskjellige paragrafer i vedtektene, *hoppa* han *over* den ene som tar for seg helhetens forhold til

det viktige her er å merke seg den utvilsomme tendensen til å *forsvare autonomisme mot sentralisme*, som er det grunnleggende kjennetegnet på opportunisme i organisasjonssaker.

Kanskje det eneste forsøket på å *analysere* begrepet byråkrati, er det skillet som er trukket i det nye *Iskra* (nr. 53) mellom det «formelle *demokratiske* prinsippet» (forfatterens understrekning) og det «formelle *byråkratiske* prinsippet». Dette skillet (som dessverre er like lite utvikla eller forklart som henvisninga til ikke-iskraitene) inneholder et korn av sannhet. Byråkrati i *motsetning* til demokrati er i virkeligheten sentralisme i *motsetning* til autonomisme. Det er det organisatoriske prinsippet til det revolusjonære sosialdemokratiet i motsetning til det organisatoriske prinsippet til det opportunistiske sosialdemokratiet. Det sistnevnte strever etter å gå fra bunnen og oppover, og holder derfor, der det er mulig og så langt som mulig, på autonomisme og demokrati, ført ut (av de overivrige) i anarkisme. De førstnevnte strever etter å gå fra toppen og nedover, og går inn for at rettighetene og makta til sentret skal utvides i forhold til delene. I perioden med splittelse og atskilte sirkler var denne toppen som det revolusjonære sosialdemokratiet prøvde å ha som organisatorisk utgangspunkt, uunngåelig en av sirklene, nemlig den som hadde størst innflytelse p.g.a. sin aktivitet og sin revolusjonære prinsippfasthet (i vårt tilfelle *Iskra*-organisasjonen). I perioden med gjenoppbygging av virkelig partienhet og oppløsning av de forelda sirklene, er denne toppen uunngåelig *partikongressen*, partiets øverste organ. Så langt det er mulig omfatter kongressen representanter fra alle de aktive organisasjonene, og ved å utpeke de sentrale institusjonene (ofte

delen: Sentralkomiteen «fordeler partikreftene» (paragraf 6). Kan en fordele krefter uten å overføre folk fra en komite til en annen? Det er avgjort pinlig å måtte oppholde seg ved slike elementære saker.

med medlemmer som tilfredsstillter de framskredne elementene i partiet mer enn de tilbakeliggende, og som er mer i samsvar med partiets revolusjonære fløy enn den opportunistiske fløy), gjør den dem til toppen fram til neste kongress. Slik er det i hvert fall blant de sosialdemokratiske europeerne, sjøl om den vanen, som er så avskyelig for anarkister, litt etter litt også begynner å spre seg — ikke uten vansker og ikke uten konflikter og krangler — til de sosialdemokratiske asiatene.

Det er svært interessant å legge merke til at disse grunnleggende kjennetegna ved opportunismen når det gjelder organisasjonssaker (autonomisme, aristokratisk eller intellektualistisk anarkisme, halehengspolitikk og girondisme), *mutatis mutandis* (med passende endringer) fins i alle de sosialdemokratiske partiene i verden, overalt der det er ei deling i ei revolusjonær og ei opportunistisk fløy (og hvor er det ikke det?). Først helt nylig blei dette avslørt svært slående i Det tyske sosialdemokratiske partiet, da nederlaget det lei i valga i den 20. valgkretsen i Sachsen (kjent som Göhre-episoden*), brakte spørsmålet om *prinsippene* for partiorganisasjonen i forgrunnen. At denne episoden skulle bli ei prinsippsak, skyldtes i stor grad de tyske opportunistenes iver. Göhre (en tidligere prest, forfatter av den nokså velkjente boka *Drei Monate Fabrikarbeiter* (Tre måneder som fabrikkarbeider) og en av heltene fra Dresdenkongressen²⁴) er sjøl en ytterliggående opportunist, og *Sozialistische Monatshefte* (Sosialistisk månedsblad²⁵), organet for de konsekvente tyske opportunistene, gikk straks «i bresjen» på hans vegne.

* Göhre blei valgt til Reichstag (Riksdagen — *Red.*) den 16. juni 1903, fra 15. krets i Sachsen, men etter Dresden-kongressen sa han fra seg plassen sin. Velgerne i 20. krets ønska å stille Göhre som kandidat etter at Rosenow var død og mandatet dermed ledig. Den sentrale partiledelsen og den regionale partiledelsen for Sachsen gikk mot dette, og sjøl om de ikke hadde noen formell rett til å forby nominering av Göhre, lyktes de i å få ham til å avslå. Sosialdemokratene lei nederlag ved valget.

Opportunisme i programmet er sjølsagt knytta sammen med opportunisme i taktikken og opportunisme i organisasjonsspørsmålet. Kamerat Wolfgang Heine tok på seg å legge fram det «nye» synspunktet. For å gi leseren en viss ide om den politiske fargen til denne typiske intellektuelle, som brakte med seg de opportunistiske tankevanene sine da han slutta seg til den sosialdemokratiske bevegelsen, er det nok å si at kamerat Wolfgang Heine er litt mindre enn en tysk kamerat Akimov og litt mer enn en tysk kamerat Egorov.

Kamerat Wolfgang Heine dro i felten i *Sozialistische Monatshefte* med like stor pomp og prakt som kamerat Axelrod i det nye *Iskra*. Sjøelve tittelen på artikkelen hans er kostelig: «Demokratiske iakttakelser av Göhre-episoden» (*Sozialistische Monatshefte* nr. 4, april). Innholdet er ikke mindre tordnende. Kamerat Wolfgang Heine griper til våpen mot «overgrep mot valgkretsens autonomi», går i bresjen for «det demokratiske prinsippet» og protesterer mot innblandinga fra en «oppnevnt autoritet» (dvs. partiets sentrale ledelse) i folkets frie valg av delegater. Det det dreier seg om, formaner kamerat W. Heine oss, er ikke en tilfeldig episode, men en allmenn «*tendens i retning av byråkrati og sentralisme i partiet*», en tendens, sier han, som en også kunne iakttå tidligere, men som nå er i ferd med å bli særlig farlig. Det må «anerkjennes som et prinsipp at partiets lokale institusjoner er bærere av partilivet» (et plagiat av kamerat Martovs brosjyre *Nok en gang i mindretall*). Vi må ikke «venne oss til å få alle viktige politiske vedtak fra sentret», og må advare partiet mot «en doktrinær politikk som mister kontakten med livet» (lånt fra kamerat Martovs tale på partikongressen om at «livet vil gjøre seg sjøl gjeldende»). Kamerat W. Heine gjør argumentet sitt mer dypsindig og sier: «... Om vi går til røttene i saka og lar personlige konflikter ligge — de har her, som overalt, ikke spilt noen lita rolle — vil vi finne at denne bitterheten mot *revisjonistene* (understrekninga er forfatterens, og hentyder åpenbart til

et skille mellom det å kjempe mot revisjonismen og det å kjempe mot revisjonistene) i hovedsak uttrykker partibyråkratiets mistru til 'outsiderne' (W. Heine hadde tydeligvis ennå ikke lest brosjyra om å kjempe mot beleiringstilstanden, og tydde derfor til en anglisisme* — *Outsidertum*), tradisjonens mistru til det uvanlige, den upersonlige institusjonens mistru til alt individuelt (se Axelrods resolusjon på Forbundskongressen om undertrykkinga av det personlige initiativ) — kort sagt, den tendensen som vi ovafor har definert som en tendens i retning av byråkrati og sentralisme i partiet.»

Ideen om «disiplin» vekker ikke mindre edel avsky hos kamerat W. Heine enn hos kamerat Axelrod ... «Revisjonistene,» skriver han, «er blitt anklaga for manglende disiplin fordi de har skrevet for *Sozialistische Monatshefte*, et organ som en til og med har nektet for har en sosialdemokratisk karakter fordi det ikke er kontrollert av partiet. Sjølv dette forsøket på å innsnøvre begrepet 'sosialdemokratisk', denne pukkinga på *disiplin* på området for ideologisk produksjon, der det burde herske absolutt frihet (husk: den ideologiske kampen er en prosess, mens organisasjonsformene bare er former), viser tendensen i retning av byråkrati og undertrykking av det individuelle. Og W. Heine holder på og holder på, og tordner mot denne vederstyggelige tendensen til å skape «en stor altomfattende organisasjon, så sentralisert som mulig, *ett* sett taktikk og *en* teori», mot kravet om «stiltiende lydlighet», «blind underkastelse», mot «overforenkla sentralisme» osv., osv., bokstavelig talt «à la Axelrod».

Den striden som W. Heine starta spredte seg, og ettersom det ikke var noen krangler om suppleringer i det tyske partiet som tilslørte saka, og ettersom de tyske Akimov-folka ikke bare viser hvor de står på kongresser, men hele tida, i sitt eget tidsskrift, kokte striden

* *Anglisisme* — engelsk uttrykk blanda inn i et annet språk. — Red.

snart ned til en analyse av prinsippene om de ortodokse og revisjonistiske strømningene i organisasjonsspørsmålet. Karl Kautsky sto fram (i *Neue Zeit*,²⁶ 1904, nr. 28, i artikkelen «*Wahlkreis und Partei*» — «Valgkrets og parti») som en av talsmennene for den revolusjonære strømninga (som sjølsagt blei anklaga for «diktatoriske», «inkvisitoriske»* tendenser og andre fryktelige ting, nøyaktig som i partiet vårt). W. Heines artikkel, sier han, «uttrykker tankegangen til hele den revisjonistiske strømninga». Ikke bare i Tyskland, men også i Frankrike og Italia, er opportunistene staute tilhengere av autonomisme, av å slippe av på partidisiplinen, av å minske den til null. Overalt fører tendensene deres til *desorganisering* og til at «det demokratiske prinsippet» forkvakles til anarkisme. «demokrati betyr ikke fravær av autoritet,» opplyser Karl Kautsky til opportunistene i organisasjonsspørsmålet, «demokrati betyr ikke anarki. Det betyr massenes styre over representantene sine, til forskjell fra andre styreformer der de angivelige folkets tjenere i virkeligheten er folkets herrer.» Kautsky undersøker utførlig den splittende rolla som den opportunistiske autonomismen har spilt i ulike land. Han viser at det nettopp er tilstrømninga av «*et stort antall borgerlige elementer*»** til den sosialdemokratiske bevegelsen som styrker opportunismen, autonomismen og tendensen til å bryte disiplinen. Og enda en gang minner han oss om at «organisasjonen er det våpenet i klassekampen som vil frigjøre proletariatet», at «organisasjonen er det våpenet i klassekampen som kjennetegner proletariatet».

* *Inkvisitorisk* — strengt undersøkende, ransakende. (Opprinnelig strengt forhør (ofte med tortur) under den romerske kirkas institusjon («inkvisisjonen») for å oppspore og dømme kjettere i middelalderen.) — *Red.*

** Kautsky nevner *Jaurès* som et eksempel. Jo mer disse folka avvek i retning av opportunisme, jo mer «måtte de se på partidisiplin som ei utillatelig innskrenking av den frie personligheten sin».

I Tyskland, der opportunismen er svakere enn i Frankrike og Italia, «har autonomistiske tendenser til nå bare ført til mer eller mindre lidenskapelig svada mot diktatorer og storinkvisitorer, mot bannstråler* og jakt på kjettere, og til endeløs kverulering og krangel som bare ville føre til endeløs strid dersom den andre parten svarte på det.»

Det er ikke noe rart at de autonomistiske tendensene har frambrakt færre ideer og mer «lidenskapelig svada» og krangel i Russland, der opportunismen i partiet til og med er svakere enn i Tyskland.

Det er ikke noe rart at Kautsky kommer til følgende konklusjon: «Det er kanskje ikke noe annet spørsmål der revisjonismen i alle land, trass i mangfoldet sitt i form og farge, er så lik som i organisasjonsspørsmålet.» Også Kautsky definerer ortodoksiens og revisjonismens grunnleggende tendenser på dette området ved hjelp av det «fryktelige ordet» byråkrati i motsetning til demokrati. Vi blir fortalt, sier han, at det å gi partiledelsen rett til å påvirke valgkretsenes valg av kandidater (til parlamentet) er «et skammelig overgrep mot det demokratiske prinsippet som krever at all politisk virksomhet går fra bunnen og oppover, gjennom massenes sjølstendige virksomhet, og ikke fra toppen og nedover, på et byråkratisk vis ... Men om det fins noe demokratisk prinsipp, så er det at flertallet må ha overvekt over mindretallet, og ikke omvendt ...» Valg av parlamentsmedlemmer i en hvilken som helst valgkrets er ei viktig sak for partiet som helhet. Partiet må derfor i det minste kunne påvirke nominasjonen av kandidater, gjennom sine tillitsmenn (*Vertrauensmänner*). «Alle som synes dette er for byråkratisk eller sentralistisk, kan foreslå at kandidatene blir nominert gjennom ei uravstemning blant alle partimedlemmene

* *Bannstrahl*. Bannstråle. Dette er det tyske motstykket til det russiske «beleiringstilstand» og «unntakslover». Det er de tyske opportunistenes «fryktelige ord».

(sämtliche Parteigenossen). Om de mener at dette ikke er gjennomførlig, må de ikke klage over mangel på demokrati når denne funksjonen, liksom mange andre som gjelder partiet som helhet, blir utøvd av et eller flere partiorganer.» Det har lenge vært «sedvane» i det tyske partiet at valgkretsene «kommer til en vennskapelig forståelse» med partiledelsen om valget av kandidater. «Men partiet har vokst seg for stort til at denne uskrevne lova fortsatt er tilstrekkelig. Sedvane slutter å være lov når den ikke lenger blir godtatt som noe sjølsagt, når det blir stilt spørsmål ved bestemmelsene i den, ja til og med ved sjølve dens eksistens. Da blir det nødvendig å formulere lova særskilt, å kodifisere* den» ... å gå over til en «nøyaktigere vedtektsfesta definisjon** (*statuarische Festlegung*) og dermed til større organisatorisk strenghet (*grössere Straffheit*)».

Slik ser vi altså i et annet miljø den samme kampen mellom den opportunistiske og den revolusjonære fløya i partiet i organisasjonsspørsmålet, den samme konflikten mellom autonomisme og sentralisme, mellom demokrati og «byråkrati», mellom tendensen til å slakke på og tendensen til å stramme inn organisasjonen og disiplinen, mellom den ustø intellektuelles og den solide proletarens mentalitet, mellom intellektualistisk individualisme og proletarisk solidaritet. Hva, spør en seg, var det borgerlige demokratiets holdning til denne konflikten — ikke det borgerlige demokratiet som

* *Kodifisere* — samle og ordne lovbestemmelser og rettsregler til et større hele, et lovverk. — *Red.*

** Det er høyst lærerikt å sammenlikne disse merknadene fra Kautsky om hvordan en uskreven anerkjent sedvane blir erstatta av ei formelt definert nedskrevet lov, med hele den «omstillinga» som paritet vårt i alminnelighet og redaksjonen særskilt har gått igjennom siden partikongressen. Jfr. talen til V. I. Sasulitsj (på Forbundskongressen, s. 66 ff), som neppe skjønner den fulle betydninga av denne omstillinga.

den lunefulle historia helt privat har lovt å vise kamerat Axelrod en eller annen gang, men det virkelige og faktiske borgerlige demokratiet som i Tyskland har talsmenn som ikke er mindre skarpsindige og observante enn vår egen herre i *Osvobosjdenije*? Det tyske borgerlige demokratiet reagerte straks på denne nye striden og tok — liksom det russiske borgerlige demokratiet, liksom det borgerlige demokratiet overalt og alltid — fast parti for den opportunistiske fløya i det sosialdemokratiske partiet. *Frankfurter Zeitung*, ledende organ for den tyske børsen, trykte en tordnende lederartikkel (*Frankfurter Zeitung*, 7. april 1904, nr. 97, kveldsutgave), som viser at den skammelige plagieringa av Axelrod er i ferd med å bli en sann sjukdom i den tyske pressa. De strenge demokratene fra børsen langer rasende ut mot «absolutismen» i det sosialdemokratiske partiet, mot «partidiktaturet», mot «partifunksjonærenes autokratiske styre», mot «bannstrålene» som har til hensikt å «refse hele revisjonismen på en gang» (husk den «falske anklagen for opportunisme»), mot pukkinga på «blind lydighet», «drepande disiplin», «krypende underordning» og forvandling av partimedlemmer til «politiske lik» (det er en god del sterkere enn skruer og hjull!). «All personlig egenart,» utbryter børsridderne oppbrakt ved synet av det udemokratiske regimet blant sosialdemokratene, «alt det individuelle skal holdes i vanære, fordi en frykter at det kunne føre til franske tilstander, til jaurèsisme* og millerandisme²⁷, slik Sindermann, som la fram meldinga om dette emnet på partikongressen til de sachsiske sosialdemokratene, brukte så mange ord på å slå fast».

* *Jaurèsisme* — se note 13 bak. — *Red.*

Og for så vidt som de nye moteorda til det nye *Iskra* når det gjelder organisering inneholder noen prinsipper i det hele tatt, så kan det ikke være noen tvil om at de er opportunistiske prinsipper. Denne slutninga blir stadfesta både av hele analysen av partikongressen vår, som delte seg i ei revolusjonær og ei opportunistisk fløy, og av eksemplet til *alle* europeiske sosialdemokratiske partier, der organisatorisk opportunisme kommer til uttrykk i de samme tendensene, i de samme anklagene og svært ofte i de samme moteorda. De nasjonale særegenhetene til de ulike partiene og de ulike politiske vilkåra i ulike land setter sjølsagt sitt preg, og gjør den tyske opportunismen nokså forskjellig fra den franske, den franske opportunismen forskjellig fra den italienske og den italienske opportunismen forskjellig fra den russiske. Men likheten i den grunnleggende delinga av disse partiene i ei revolusjonær og ei opportunistisk fløy, likheten i tankegangen og tendensene til opportunisme når det gjelder organisasjonen, trer klart fram, til tross for alle forskjeller i ytre vilkår.* Det store antallet radikale intellektuelle i rekkene til marxistene og sosialdemokratene våre fører nå som tidligere uunngåelig til opportunisme på de mest ulike områder og i de mest ulike former. Dette skyldes tankegangen til de radikale intellektuelle. Vi kjempa mot opportunismen i de

*Ingen vil i dag tvile på at den gamle delinga av de russiske sosialdemokratene i økonomister og politikere i taktiske spørsmål likna delinga av hele den internasjonale sosialdemokratiske bevegelsen i opportunister og revolusjonære, sjøl om forskjellen mellom kameratene Martynov og Akimov på den ene sida, og kameratene von Vollmar og von Elm eller Jaurès og Millerand på den andre, er svært stor. Det kan heller ikke være noen tvil om likheten mellom hoveddelingene i organisasjonsspørsmåla, trass i den veldige forskjellen mellom vilkåra i politisk rettsløse og politisk frie land. Det er uhyre typisk at de svært prinsipielle redaktørene av det nye *Iskra*, samtidig som de kort streifa striden mellom Kautsky og Heine (nr. 64), engstelig *unngikk* å drøfte de *prinsipielle* strømningene som opportunisme og ortodoksi *allment* uttrykte i organisasjonsspørsmåla.

grunnleggende spørsmål, i programspørsmål, og den fullstendige meningsforskjellen når det gjelder mål, førte uunngåelig til et ugjenkallelig brudd mellom sosialdemokratene og de liberale som ødela den legale marxismen vår. Vi kjempa mot opportunisten i taktiske spørsmål, og uenigheten vår med kameratene Kritsjevski og Akimov i disse mindre viktige spørsmål var sjølsagt bare forbigående. Den førte ikke til at det blei danna forskjellige partier. Nå må vi overvinne Martovs og Axelrods opportuniste i organisasjonsspørsmål, som sjølsagt er mindre grunnleggende enn spørsmål om taktikken, for ikke å snakke om programmet, men som nå har kommet i forgrunnen i partiet vårt.

Når vi snakker om å kjempe mot opportunisten, må vi aldri gløkke et typisk trekk ved dagens opportuniste på alle områder, nemlig at den er vag, formløs og vanskelig å få grep på. En opportunist vil etter hele sin karakter alltid unngå å ta klart og bestemt standpunkt. Han vil alltid søke en mellomveg, han vil alltid vri seg som en slange mellom to synspunkter som utelukker hverandre gjensidig, og prøve å «være enig» med begge og redusere meningsforskjellene til små endringer, tvil, uskyldige og fromme forslag, og så videre, og så videre. Kamerat Eduard Bernstein, en opportunist i programspørsmål, «er enig» i det revolusjonære programmet til partiet sitt, og sjøl om han uten tvil gjerne ville ha det «revidert radikalt», ser han dette som ubeleilig, uhensiktsmessig, ikke så viktig som å klarlegge «allmenne kritiske prinsipper» (som i hovedsak består i ukritisk lån av prinsipper og moteord fra det borgerlige demokratiet). Kamerat von Vollmar, en opportunist i spørsmål om taktikken, er også enig i den gamle taktikken til det revolusjonære sosialdemokratiet, og innskrenker seg også for det meste til protesttaler og små forbedringer og spotter snarere enn forfekter en bestemt «ministersosialistisk»* taktikk. Kameratene Mar-

*«Ministersosialisme» eller millerandisme — Se note 27 bak. — Red.

tov og Axelrod, opportunister i organisasjonsspørsmål, har til nå heller ikke kommet med noen bestemt prinsipperklæring som kunne bli «fastsatt i vedtektene», sjøl om de er blitt direkte utfordra til å gjøre det. Også de ville like, de ville så avgjort like, en «radikal revisjon» av organisasjonsvedtektene våre (*Iskra* nr. 58, s. 2, spalte 3), men de ville foretrekke å først vie seg til «allmenne organisasjonsproblemer» (for en virkelig radikal revisjon av vedtektene våre, som er sentralistiske vedtekter trass i paragraf 1, ville uunngåelig føre til autonomisme om de blei gjennomført i det nye *Iskras* ånd. Og kamerat Martov liker sjølsagt ikke å vedgå overfor seg sjøl engang at han i *prinsippet* heller i retning av autonomisme). Organisasjons«prinsippene» deres viser derfor alle regnbuens farger. Det framherskende punktet består av uskyldige, lidenskapelige protesttaler mot autokrati og byråkrati, mot blind lydighet og skruer og hjul — protesttaler som er så uskyldige at det fortsatt er svært vanskelig å oppdage hva som virkelig gjelder prinsipper i dem, og hva som virkelig gjelder suppleringer. Men jo djupere en trenger inn i skogen, jo tettere står trærne: Forsøk på å analysere og definere dette vederstyggelige «byråkratiet» nøyaktig, fører uunngåelig til autonomisme. Forsøk på å «gjøre» standpunktet deres mer «dypsindig» og forsvare det, fører uunngåelig til forherligelse av tilbakelighenhet, til halehengspolitik, til girondistisk frasemakeri. Til slutt kommer *anarkismens* prinsipp til syne som det eneste virkelig bestemte prinsippet, som derfor i praksis står særlig skarpt avtegna (praksis ligger alltid foran teorien). Hån av disiplin — autonomisme — anarkisme — det er stigen organisasjonsopportunistene våre snart klatrer opp, snart klatrer ned. De hopper fra trinn til trinn og unngår dyktig alle bestemte erklæringer om prinsippene sine.* Opportunismen viser nøyaktig de

* De som husker debatten om paragraf 1, vil nå se klart at den feilen kamerat Martov og kamerat Axelrod gjorde i samband med den,

samme trinna i spørsmålet om programmet og taktikken. Hån mot «ortodoksi», sneverhet og ubevegelighet — revisjonistisk «kritikk» og ministersosialisme — borgerlig demokrati.

Det er en nær psykologisk sammenheng mellom dette hatet til disiplin og den uopphørlig sutrende *fornærma* tonen som en kan oppdage i alle skriveriene til alle opportunistene av i dag i alminnelighet og til mindretallet vårt særskilt. De blir forfulgt, jaga, utstøtt, beleira og tyrannisert. Det er mye mer psykologisk og politisk sannhet i disse moteorda enn til og med det forfatteren av den pyntelige og vittige vitsen om tyranner og tyranniserte trulig ante. For dere trenger bare ta protokollen fra partikongressen vår for å se at mindretallet er alle de som lir av en følelse av å være fornærma, alle de som en eller annen gang og av en eller annen grunn er

uunngåelig måtte føre til opportunisme i organisasjonsspørsmål når den blei utvikla og arbeidd vidare med. Kamerat Martovs grunnleggende tanke — at en kunne melde seg sjøl inn i partiet — var dette samme falske «demokratiet», tanken om å bygge partiet fra bunnen og oppover. Tanken min på den andre sida, var «byråkratisk» i den betydninga at partiet skulle bygges fra toppen og nedover, fra partikongressen til de enkelte partiorganisasjonene. Den borgerlige intellektuelles mentalitet, anarkistisk frasemaking og opportunistisk halebengspolitikk, forkledd som dysindigheter, var alt sammen allerede vist i debatten om paragraf 1. Kamerat Martov sier i sin *Beleiringstilstand* (s. 20) at «nye tanker er i ferd med å bli utarbeidd» i det nye *Iskra*. Det er sant i den forstand at han og Axelrod virkelig gir tankene ei ny retning, og de begynner med paragraf 1. Det eneste problemet er at denne retninga er opportunistisk. Jo mer de «arbeider» i *denne* retninga, og jo mer dette arbeidet blir renska for kranjel om suppleringer, jo djupere kommer de til å synke ned i gjørma. Kamerat Plekhanov så dette klart allerede på partikongressen, og i artikkelen sin «Hva må ikke gjøres» advarte han dem enda en gang: Jeg er til og med rede til, sa han, å supplere dere, men ikke fortsett langs denne vegen som bare kan føre til opportunisme og anarkisme. Martov og Axelrod ville ikke følge dette gode rådet: Hva? Ikke fortsette langs denne vegen? Være enig med Lenin om at suppleringsbråket bare er krancling? Aldri! Vi skal vise ham at vi er prinsippmennesker! — Og det har de gjort. De har klart vist alle at dersom de har noen nye prinsipper i det hele tatt, er det opportunistiske prinsipper.

blitt fornærma av de revolusjonære sosialdemokratene. Det er bundistene og *Rabotsjeje Djelo*-folka, som vi «fornærma» så stygt at de forlot kongressen. Det er *Jusjni Rabotsji*-folka, som vi fornærma så dødelig ved drapet på organisasjoner i det hele tatt og deres egen særskilt. Det er kamerat Makhov, som måtte finne seg i å bli fornærma hver gang han talte (for hver gang han gjorde det, dumma han seg ut uten unntak). Og endelig er det kamerat Martov og kamerat Axelrod, som blei fornærma av den «falske anklagen for opportunisme» i samband med paragraf 1 i vedtektene og av nederlaget sitt i valga. Alle disse dødelige fornærmelsene var ikke et tilfeldig utfall av utillatelige vittigheter, uforskamma oppførsel, rasende strid, slamring med dører og knyttneveristing, som så mange spissborgere innbiller seg den dag i dag, men et uunngåelig politisk utfall av hele det treårige ideologiske arbeidet til *Iskra*. I disse tre åra fór vi ikke bare med løst snakk. Vi uttrykte derimot overbevisninger som skulle omsettes i gjerninger, og måtte derfor kjempe mot anti-iskraitene og «Sumpen» på kongressen. Og da vi, sammen med kamerat Martov som hadde kjempa i første rekke med åpent visir, hadde fornærma slike mengder med folk, trengte vi å fornærme kamerat Axelrod og kamerat Martov bare lite grann for at begeret skulle flyte over. Negasjonen blei negert. Alle de fornærma glømt de gjensidige oppgjøra, falt gråtende i armene på hverandre og løfta fana til «oppstand mot leninismen».*

En oppstand er en utmerka ting når det er de framskredne elementene som gjør oppstand mot de reaksjonære elementene. Når den revolusjonære fløya gjør oppstand mot den opportunistiske fløya, er det en god

*Dette utrolige uttrykket er kamerat Martovs (*Beleiringstilstand*, s. 68). Kamerat Martov venta til han var fem mot en før han reiste «oppstanden» mot meg aleine. Kamerat Martov argumenterer svært lite dyktig: Han ønsker å ødelegge motstanderen sin ved å gi ham de største komplimenter.

ting. Når den opportunistiske fløya gjør oppstand mot den revolusjonære fløya, er det dårlige greier.

Kamerat Plekhanov er tvunget til å ta del i disse elendige sakene så å si som krigsfange. Han prøver å «få utløp for det dårlige humøret sitt» ved å fiske fram isolerte klossete fraser hos forfattere av en eller annen resolusjon som er for «flertallet», og utbryter: «Stakkars kamerat Lenin! De ortodokse tilhengerne hans er litt av en gjeng!» (*Iskra* nr. 63, tillegg.)

Men kjære kamerat Plekhanov, dersom det er synd på meg, så må redaktørene av det nye *Iskra* være helt på bar bakke. Uansett hvor dårlig det kan stå til med meg, så er jeg ennå ikke blitt så fullstendig hjelpeløs at jeg må lukke øynene for partikongressen og jakte etter stoff i komitedemlemmenes resolusjoner for å få utfolda viddet mitt. Uansett hvor dårlig det kan stå til med meg, så har jeg det tusen ganger bedre enn de som har tilhengere som ikke kommer med klossete uttalelser tilfeldig, men som i alle saker, enten det dreier seg om organisasjon, taktikk eller program, hardnakka og standhaftig holder fast ved prinsipper som er de stikk motsatte av den revolusjonære sosialdemokratiets prinsipper. Uansett hvor dårlig det står til med meg, så har jeg ennå ikke nådd det stadiet der jeg må *skjule for offentligheten* de lovprisningene som slike tilhengere øser ut over meg. Og det er det redaktørene av det nye *Iskra* må gjøre.

Veit du, leser, hva Voronesj-komiteen i Russlands sosialdemokratiske arbeiderparti står for? Hvis ikke, les protokollen fra partikongressen. Av den vil du kunne se at denne komiteens linje uttrykkes fullstendig av kamerat Akimov og kamerat Brucker, som på kongressen kjempa mot den revolusjonære fløya over hele linja, og som mangfoldige ganger blei rekna som opportunistar av alle, fra kamerat Plekhanov til kamerat Popov. I januar-flygebladet sitt (nr. 12, januar 1904) erklærer denne Voronesj-komiteen nemlig følgende:

«I fjor skjedde det noe viktig for det stadig voksende partiet vårt, nemlig RSDAPs andre kongress, en kongress av representanter fra organisasjonene i partiet. Å sammenkalle en partikongress er ei svært innvikla sak, og under det rådende monarkistiske regimet ei svært farlig og vanskelig sak. Derfor er det ikke overraskende at den blei gjennomført *på et langt fra fullkomment vis*, og at sjølve kongressen ikke levde opp til alle forventningene til partiet, sjøl om den foregikk uten uhell. De kameratene som konferansen fra 1902 ga fullmakt til å sammenkalle kongressen blei arrestert, og kongressen blei organisert av personer som bare representerte ei av strømningene i det russiske sosialdemokratiet, nemlig 'iskraittene'. Mange organisasjoner av sosialdemokrater som tilfeldigvis ikke var iskraitter, blei ikke innbudt til å delta i arbeidet på kongressen. Delvis av denne grunnen blei oppgava med å utarbeide program og vedtekter for partiet utført av kongressen på et *uhyre ufullkomment vis*. Delegatene sjøl vedgår at det fins viktige mangler i vedtektene 'som kan føre til farlige misforståelser'. Iskraittene sjøl splitta seg på kongressen, og mange framstående medlemmer av vårt RSDAP som tidligere syntes å være helt enige med handlingsprogrammet til *Iskra*, har skjønt at mange av synspunktene i det, som i hovedsak blir forfekta av *Lenin og Plekhanov*, er ugjennomførlige. Sjøl om disse sistnevnte fikk overtaket på kongressen, korrigerer det virkelige livets puls og det praktiske arbeidets krav, som alle ikke-iskraittene tar del i, raskt teoretikernes feil, og har etter kongressen allerede innført viktige tillempinger. 'Iskra' har endra seg svært og lover å ta nøye omsyn til krava til alle som arbeider i den sosialdemokratiske bevegelsen i det hele tatt. Sjøl om resultatene av kongressen vil måtte bli revi-

dert på den neste kongressen, og, som delegatene sjøl er fullt klar over, er utilfredsstillende *og derfor ikke kan bli godtatt av partiet som urokkelige vedtak*, klargjorde kongressen situasjonen i partiet, framskaffa mye materiale til den videre teoretiske og organisatoriske virksomheten til partiet og var ei enormt lærerik erfaring for parti-arbeidet som helhet. Kongressens vedtak og de vedtektene den trakk opp vil bli *tatt omsyn til* av alle organisasjonene, men mange kommer til å *avholde seg fra å la seg utelukkende veglede av dem, ut fra* de åpenbare svakhetene deres.

Voronesj-komiteen innser fullt ut betydninga av arbeidet til partiet som helhet. Alle saker som gjaldt organiseringa av kongressen har funnet sterk gjenklang i komiteen. Den verdsetter fullt ut betydninga av det som skjedde på kongressen, og *ønsker velkommen den forandringa* som har skjedd med '*Iskra*', som er blitt hovedorganet (den viktigste avisa).

Sjøl om forholda i partiet og sentralkomiteen ikke tilfredsstiller oss *ennå*, er vi sikre på at med felles innsats vil det vanskelige arbeidet med å organisere partiet bli fullført. Med omsyn til de falske ryktene, opplyser Voronesj-komiteen kameratene om at det ikke er snakk om at den skal forlate partiet. Voronesj-komiteen skjønner fullkomment hvilken farlig presedens* som ville bli skapt ved at en arbeiderorganisasjon som Voronesj-komiteen gikk ut av RSDAP, *hvilken anklage dette ville være mot partiet*, og hvor ufordelaktig dette ville være for arbeiderorganisasjoner som kunne følge dette eksemplet. Vi må ikke forårsake nye splittelser, men standhaftig streve etter å samle alle klassebevisste arbeidere og sosialister i ett parti. Dessuten var ikke den

**Presedens* — lat., forbilde for seinere tilfeller. —Red.

andre kongressen en stiftelseskongress, men en vanlig kongress. Eksklusjon fra partiet kan bare skje ved vedtak i en partidomstol, og ingen organisasjon, ikke engang sentralkomiteen, har rett til å ekskludere noen sosialdemokratisk organisasjon fra partiet. Etter paragraf 8 i vedtektene som blei vedtatt av den andre kongressen, er dessuten hver organisasjon autonom når det gjelder lokale saker, og *Voronesj-komiteen har derfor full rett til å sette synspunktene sine på organisasjonen ut i livet og forfekte dem i partiet.*»

Redaktørene av det nye *Iskra* trykte opp den andre halvdelen av denne ordflommen, som vi her gjengir uten innrykk på sida, da den siterte dette flygebladet i nr. 61. Når det gjelder den første halvdelen, som her er innrykka, *foretrakk* redaktørene å *utelate* den.

De skamma seg.

R. NOEN FÅ ORD OM DIALEKTIKK. TO REVOLUSJONER

Et overblikk over utviklinga av partikrisa vår vil straks vise at sammensetninga av de to stridende partene i hovedsak, med små unntak, holdt seg uendra hele tida. Det var en kamp mellom den revolusjonære og den opportunistiske fløya i partiet vårt. Men denne kampen gikk gjennom de mest forskjelligarta stadier, og alle som ønsker å finne fram til si holdning i den veldige massen av litteratur som alt har hopa seg opp, massen av usammenhengende bevis, avsnitt som er revet ut av sammenhengen, isolerte anklager, og så videre, og så videre, må gjøre seg grundig kjent med særegenhetene ved hvert av disse stadiene.

La oss rekne opp de grunnleggende og klart atskilte stadiene: 1) Striden om paragraf 1 i vedtektene. En reint ideologisk kamp om de organisatoriske grunnprinsippene. Plekhanov og jeg i mindretall. Martov og

Axelrod foreslår ei opportunistisk formulering og finner seg sjøl i opportunistenes armer. 2) Splittelsen i *Iskra*-organisasjonen i samband med listene over kandidater til sentralkomiteen. Fomin eller Vasiljev i en komite på fem, Trotski eller Travinski i en komite på tre. Plekhanov og jeg vinner flertallet (ni mot sju), delvis på grunn av nettopp den kjensgjerninga at vi var i mindretall når det gjaldt paragraf 1. Martovs koalisjon med opportunistene bekrefta mine verste forestillinger i samband med episoden med Organisasjonskomiteen. 3) Fortsettelse av striden om detaljer i vedtektene. Martov blir igjen redda av opportunistene. Vi er igjen i mindretall og kjemper for mindretallets rettigheter i de sentrale organene. 4) De sju ytterliggående opportunistene forlater kongressen. Vi blir flertallet og slår koalisjonen (det iskraitiske mindretallet, «Sumpen» og anti-iskraitene) i valga. Martov og Popov avslår ta imot plasser i tremannsutvalga våre. 5) Krangel om suppleringer etter kongressen. En orgie i anarkistisk oppførsel og anarkistisk frasemakeri. De minst stø og standhaftige elementene blant «mindretallet» får overtaket. 6) For å hindre en splittelse tar Plekhanov i bruk politikken med «å drepte mildt». «Mindretallet» overtar redaksjonen i hovedorganet og rådet, og angriper sentralkomiteen av alle krefter. Kraglinga fortsetter å gjennomsyre alt. 7) Første angrep på sentralkomiteen blir slått tilbake. Kraglinga synes å avta litt. Det blir mulig å diskutere i forholdsvis ro to reint ideologiske spørsmål som uroer partiet djupt: a) Hva er den politiske betydninga av og forklaringa på den delinga av partiet vårt i et «flertall» og et «mindretall» som tok form på den andre kongressen, og som erstatta alle tidligere delinger? b) Hva er den prinsipielle betydninga av det nye *Iskras* nye stilling i organisasjonsspørsmålet?

I hvert av disse stadiene er omstendighetene for kampen og det umiddelbare angrepsmålet avgjørende forskjellig. Hvert stadium er så å si et eget slag i et samla militært felttog. Kampen vår kan overhodet ikke bli

forstått med mindre en studerer de konkrete omstendighetene for hvert slag. Men straks det blir gjort, ser vi klart at utviklinga virkelig skjer dialektisk, gjennom motsigelser: Mindretallet blir flertall, og flertallet mindretall. Hver side går fra defensiven til offensiven, og fra offensiven til defensiven. Utgangspunktet for den ideologiske kampen (paragraf 1) blir «negert» og gir plass for en krangel som gjennomsyrrer alt.* Men så begynner «negasjonen av negasjonen», og etter at vi nettopp har greidd å «komme ut av det» med den kona gud har gitt oss, vender vi tilbake til utgangspunktet, den reint ideologiske kampen. Men nå er denne «tesen» blitt gjort rikere med alle resultatene av «antitesen» og er blitt en høyere syntese, der den isolerte, tilfeldige feilen i samband med paragraf 1 har vokst til et kvasisystem av opportunistiske synspunkter på organisasjonssaker, og der sambandet mellom denne kjensgjerninga og den grunnleggende delinga av partiet vårt i ei revolusjonær og ei opportunistisk fløy blir stadig mer åpenbar for alle. Kort sagt, det er ikke bare havre som vokser i samsvar med Hegel, men de russiske sosialdemokratene kriger seg imellom i samsvar med Hegel.

Men den store hegelianske dialektikken som marxismen har gjort til sin egen etter først å ha stilt den på beina, må aldri blandes sammen med det vulgære kneppet med å forherlige siksakløpinga til politikere som går over fra den revolusjonære til den opportunistiske fløya av partiet, med den vulgære vanen med å rote sammen enkelte erklæringer og enkelte utviklingsfaktorer som tilhører forskjellige stadier av en enhetlig prosess. Den ekte dialektikken unnskylder ikke feilene til enkeltpersoner, men studerer de uunngåelige forand-

* Det vanskelige problemet med å trekke ei grenselinje mellom kringling og prinsipielle forskjeller løser seg nå sjøl: Alt som har med suppleringer å gjøre er krangel. Alt som har å gjøre med analysen av kampen på kongressen, med striden om paragraf 1 og dreininga mot opportunisme og anarkisme, er prinsipielle forskjeller.

ringene i standpunkter og beviser at de er uunngåelige gjennom et detaljert studium av hele den konkrete utviklingsprosessen. Et av grunnprinsippene i dialektikken er at det ikke fins noe slikt som abstrakt sannhet, sannheten er alltid konkret ... Og enda ei sak, den store hegelianske dialektikken må aldri blandes sammen med den vulgære livsvisdommen som blir uttrykt så bra i det italienske ordtaket: *Mettere la coda dove non va il capo* (stikke halen inn der hodet ikke går igjennom).

Utfallet av den dialektiske utviklinga av partikampen vår har vært to revolusjoner. Partikongressen var en virkelig revolusjon, som kamerat Martov med rette bemerkte i *nok en gang i mindretall*. De vittige hodene i mindretallet har også rett når de sier: «Verden beveger seg gjennom revolusjoner, og vi har også gjort en revolusjon!» De gjorde virkelig en revolusjon etter kongressen. Og det er også sant at verden allment sett beveger seg gjennom revolusjoner. Men den konkrete betydninga av hver konkret revolusjon blir ikke fastlagt av dette allmenne fyndordet. Det fins revolusjoner som likner mer på reaksjon, for å omskrive det uforglømmelige uttrykket til den uforglømmelige kamerat Makhov. Vi må vite om det var den revolusjonære eller den opportunistiske fløya i partiet som var den virkelige krafta som gjorde revolusjon, vi må vite om det var revolusjonære eller opportunistiske prinsipper som inspirerte kjemperne, før vi kan avgjøre om en særskilt konkret revolusjon bevega «verden» (partiet vårt) framover eller bakover.

Partikongressen vår var enestående og uten sidestykke i hele historia til den russiske revolusjonære bevegelsen. For første gang lyktes det et hemmelig revolusjonært parti å tre fram fra undergrunnslivets mørke ut i fullt dagslys, og i full åpenhet vise alle hele forløpet og utfallet av den indre partikampen vår, hele karakteren av partiet vårt og av alle de mer eller mindre synlige delene til partiet i program-, taktikk- og organisasjonssaker. For første gang lyktes vi i å kaste av oss tradisjone-

ne med sirkelslapphet og revolusjonær spissborgerlighet, i å bringe sammen dusinvis av svært ulike grupper, der mange hadde ført rasende krig mot hverandre og utelukkende hadde vært knytta sammen gjennom en tankes kraft, og som nå var rede til (det vil si i prinsippet) å ofre all isolert gruppetilværelse og gruppesjølstendighet til fordel for den store helheten som vi for første gang virkelig skapte — *partiet*. Men i politikken blir det ikke gitt offer gratis, de må vinnes i slag. Slaget om drapet på organisasjoner viste seg nødvendigvis å bli forferdelig voldsomt. Den fri og åpne kampens friske bris blåste opp til storm. Stormen feide uten unntak vekk — og det var svært bra den gjorde det! — alle levningene etter interessene, følelsene og tradisjonene fra sirkelperioden, og skapte for første gang ekte partiinstitusjoner.

Men en ting er det å kalle seg noe, noe annet er det å være det. Det er en ting å ofre sirkelsystemet i prinsippet til fordel for partiet, og en annen å gi avkall på sin egen sirkel. Den friske brisen viste seg å være for frisk foreløpig for folk som var vant til muggen spissborgerlighet. «Partiet var ikke i stand til å tåle den første kongressen sin,» som kamerat Martov riktig uttrykte det (av vanvare) i *Nok en gang i mindretall*. Den fornærma følelsen i samband med drapet på organisasjoner var altfor sterk. Den rasende stormen virvla opp all gjørma fra bunnen av partistrømmen vår. Og gjørma tok hevn. Den gamle forstokka sirkelånden overmanna den ennå unge partiånden. Sjøl om den opportunistiske fløya i partiet hadde lidd harde nederlag, fikk den overtaket — midlertidig sjølsagt — på den revolusjonære fløya, etter at den var blitt forsterka av Akimovs tilfældige gevinst.

Resultatet er det nye *Iskra*, som er nødt til å utvikle og arbeide videre med de feilene som redaktørene av det gjorde på partikongressen. Det gamle *Iskra* lærte den revolusjonære kampens sannheter. Det nye *Iskra* lærer livsvisdommen å gi etter for og komme overens med al-

le. Det gamle *Iskra* var organ for militant ortodoksi. Det nye *Iskra* serverer oss ei ny oppblussing av opportunismen — i hovedsak i organisasjonsspørsmål. Det gamle *Iskra* vant den æra å bli avskydd av opportunistene, både russiske og vest-europeiske. Det nye *Iskra* er «blitt klokt» og vil snart slutte å skamme seg over de lovprisningene som de ytterliggående opportunistene øser ut over dem. Det gamle *Iskra* marsjerte mot målet sitt uten å vakle, og der var det ingen uoverensstemmelse mellom ord og gjerning. Den indre falskheten i det nye *Iskras* stilling fører uunngåelig — til og med uavhengig av noens vilje eller hensikt — til politisk hykleri. Det kommer med skarpe utfall mot sirkelånden for å skjule sirkelåndens seier over partiånden. Det fordømmer hyklersk splittelse, som om en kan forestille seg noen andre måter å unngå splittelser på i et parti som overhodet er organisert, enn ved at mindretallet underordner seg flertallet. Det sier at en må ta omsun til den revolusjonære folkemeninga, men samtidig som det skjuler lovprisningene fra Akimov-folka, gir det seg over til smålig skandalemakeri i samband med komiteene til den revolusjonære fløya i partiet.* For en skam! Som de har vanæra vårt gamle *Iskra*!

Ett skritt fram, to skritt tilbake ... Det hender i enkeltpersoners liv, og det hender i historia til nasjoner og i utviklinga av partier. Det ville være en forbrytersk feighet av verste sort om en sjøl for et øyeblikk tvilte på en uunngåelig og fullstendig seier for prinsippene til det revolusjonære sosialdemokratiet, den proletariske organisasjonen og partidisiplinen. Vi har allerede vunnet svært mye, og vi må fortsette å kjempe uforferda av tilbakeslag. Vi må kjempe standhaftig, forakte de spissborgerlige metodene til sirkelkranglinga, gjøre vårt ab-

* Det er til og med blitt utarbeidd en klisjeform for dette sjarmerende tidsfordrivet: Vår egen korrespondent X opplyser oss om at komite Y fra flertallet har oppført seg dårlig overfor kamerat Z fra mindretallet.

solutt ytterste for å bevare det hardt tilkjempa ene partibandet som knytter alle russiske sosialdemokrater sammen, og ved hjelp av hardnakka og systematisk arbeid streve etter å gi alle partimedlemmer, og arbeiderne særskilt, full og bevisst forståelse for pliktene til partimedlemmene, for kampen på den andre kongressen, for alle årsakene til og alle stadiene i meningsforskjellene våre og for det ytterst katastrofale i opportunisten, som både på det organisatoriske området og på området for programmet og taktikken hjelpeløst overgir seg til det borgerlige demokratiet og sløver våpna i proletariatets klassekamp.

I kampen om makta har ikke proletariatet noe annet våpen enn organisasjonen. Splitta av den anarkistiske konkurransens herredømme i den borgerlige verden, knuga av tvangsarbeid for kapitalen, uavlatelig kasta tilbake i «avgrunnen» av fullstendig elendighet, barbari og degenerering, kan og vil proletariatet uunngåelig bli ei uovervinnelig kraft bare når det gjennom sin ideologiske enhet på grunnlag av marxismens prinsipper blir forsterka av organisasjonens materielle enhet, slik at millioner av arbeidende mennesker sveises sammen i arbeiderklassens hær. Verken det russiske autokratiets avfeldige styre eller den internasjonale kapitalens aldrende styre vil klare å stå imot denne hæren. Den vil slutte rekkene sine fastere og fastere, trass i alle siksak- og tilbakeskritt, trass i det opportunistiske frasemakriet til girondinerne i dagens sosialdemokrati, trass i den sjøltfredse lovprisinga av den tilbakeliggende sirkelånden, og trass i den *intellektualistiske* anarkismens juks og fanteri.

Tillegg

EPISODEN MED KAMERAT GUSEV OG KAMERAT DEUTSCH.

Denne episoden er nært knytta sammen med den såkalte «falske» (kamerat Martovs uttrykk) lista som er nevnt i brevet fra kameratene Martov og Starover, og som er gjengitt i del J. Innholdet i brevet er som følger: Kamerat Gusev opplyste kamerat Pavlovitsj om at denne lista, som besto av kameratene Stein, Egorov, Popov, Trotski og Fomin var blitt gitt til ham, Gusev, av kamerat Deutsch (kamerat Pavlovitsj' *Brev*, s. 12). Kamerat Deutsch anklaga kamerat Gusev for «overlagt bakvaskelse» på grunn av denne erklæringa, og en partidomstol erklærte at kamerat Gusevs erklæring var «uriktig» (se domstolens vedtak i *Iskra* nr. 62). Etter at *Iskras redaksjon* hadde trykt domstolens vedtak, sendte kamerat Martov (ikke redaksjonen denne gangen) ut et eget flygeblad med tittelen *Vedtaket til partidomstolen*, der han ikke bare trykte opp domstolens vedtak, men hele beretninga om saksgangen, sammen med *et etterord av seg sjøl*. I dette etterordet snakker kamerat Martov blant annet om «det skammelige i at ei liste er forfalska for å tjene fraksjonskampens interesser». Kameratene Ljadov og Gorin, som hadde vært delegater på den andre kongressen, svarte på dette flygebladet med sitt eget, kalt *En tilskuer på partidomstolen*. Her «protesterer (de) kraftig mot at kamerat Martov tillater seg å gå lengre enn domstolsvedtaket og å tillegge kamerat Gusev onde motiver», mens domstolen ikke fant at det hadde vært overlagt bakvaskelse, men bare at kamerat Gusevs erklæring var uriktig. Kameratene Gorin og Ljadov forklarte utførlig at kamerat Gusevs erklæring

kunne ha skyldtes et nokså naturlig mistak, og de framstilte oppførselen til kamerat Martov som «uverdige». Han hadde sjøl kommet med ei rekke feilaktige erklæringer (og gjorde det igjen i dette flygebladet), og vilkårlig tillagt kamerat Gusev onde hensikter. Det kunne overhodet ikke være noen ond hensikt der, sa de. Det er, om jeg ikke tar feil, hele «litteraturen» om dette spørsmålet, som jeg ser det som min plikt å hjelpe til å få orden i.

For det første er det avgjørende at leseren har ei klar oppfatning av tidspunktet og de vilkåra som denne lista (over kandidater til sentralkomiteen) dukka opp under. Som jeg alt har slått fast i denne brosjyra, rådslo *Iskra*-organisasjonen under kongressen om ei liste over kandidater til sentralkomiteen som den i fellesskap kunne legge fram for kongressen. Rådslaginga endte i uenighet. Flertallet av *Iskra*-organisasjonen vedtok ei liste som besto av Travinski, Glebov, Vasiljev, Popov og Trotski, men mindretallet nekta å gi etter og pukka på ei liste som besto av Travinski, Glebov, Fomin, Popov og Trotski. De to gruppene av *Iskra*-organisasjonen møttes ikke igjen etter det møtet der disse listene blei lagt fram og stemt over. Begge gruppene trådte inn på arenaen for fri agitasjon på kongressen, for de ønska å la stridsspørsmålet mellom dem bli avgjort ved ei avstemning av partikongressen som helhet, og hver gruppe prøvde å vinne så mange delegater den kunne over på si side. Den frie agitasjonen på kongressen avslørte straks den politiske kjensgjerninga jeg har analysert så detaljert i denne brosjyra, nemlig at for å vinne seier over oss, var det avgjørende for det iskraitiske mindretallet (med Martov i spissen) å få støtte fra «sentrum» (Sumpen) og anti-iskraitene. Dette var avgjørende fordi det store flertallet av delegatene som prinsippfast forsvarte programmet, taktikken og de organisatoriske planene til *Iskra* mot angrepet fra anti-iskraitene og «sentrum», svært raskt og svært solid stilte seg på vår side. Av de trettitre delegatene (eller

snarere stemmene) som ikke hørte til anti-iskraittene eller «sentrum», vant vi svært raskt tjuefire og inngikk en «direkte avtale» med dem — vi skapte et «kompakt flertall». Kamerat Martov sto på den andre sida igjen med bare ni stemmer. For å vinne seier trengte han alle stemmene til anti-iskraittene og «sentrum». Disse gruppene kunne han alliere seg med (som i paragraf 1 i vedtektene), danne en «koalisjon» med, det vil si få støtte fra dem, men han *kunne ikke* inngå en direkte avtale med dem. Det kunne han ikke gjøre fordi han under hele kongressen hadde kjempa mot disse gruppene, og ikke mindre skarpt enn vi hadde gjort. I dette lå det tragikomiske i kamerat Martovs stilling! I sin *Beleiringstilstand* prøver kamerat Martov å utsette meg med det dødsgiftige spørsmålet: «Vi vil ærbødig be kamerat Lenin om å svare uttrykkelig på dette: *For hvem* på kongressen var *Jusjni Rabotsji*-gruppa et utaforstående element?» (S. 23, fotnote.) Jeg svarer ærbødig og uttrykkelig: De var et utaforstående element for kamerat Martov. Og beviset er at mens jeg svært raskt inngikk en direkte avtale med iskraittene, inngikk ikke kamerat Martov, og kunne ikke ha inngått, en direkte avtale med *Jusjni Rabotsji*, heller ikke med kamerat Makhov, heller ikke med kamerat Brucker.

Først når vi har fått ei klar oppfatning av denne politiske situasjonen, kan vi forstå «kjerna» i dette plagsomme spørsmålet om den berømmelige «falske» lista. Forestill dere et bilde av tingenes faktiske tilstand: *Iskra*-organisasjonen har splitta seg, vi kjemper fritt på kongressen og forsvare våre egne lister. Under dette forsvaret blir listene satt sammen på hundre forskjellige måter i en vrimmel av private samtaler: Det blir foreslått en komite på tre istedenfor fem. Det blir foreslått alle slags erstatninger av en kandidat med en annen. Jeg husker for eksempel svært godt at kandidaturene til kameratene Rusov, Osipov, Pavlovitsj og Djedov blei foreslått i private samtaler blant flertallet og deretter trukket tilbake etter drøftinger og diskusjoner. Det kan

svært godt være at det også blei foreslått kandidaturer som jeg ikke har kjennskap til. I løpet av disse samtalerne uttrykte hver kongressdelegat si mening, foreslo endringer, argumenterte osv. Det er svært usannsynlig at dette bare var tilfelle blant flertallet. Det er i virkeligheten ingen tvil om at det samme gikk for seg blant mindretallet, for deres opprinnelige femmannsutvalg (Popov, Trotski, Fomin, Glebov og Travinski) blei seinere erstatta, som vi har sett av brevet fra kameratene Martov og Starover, av et tremannsutvalg — Glebov, Trotski og Popov — Glebov var dessuten ikke etter deres smak, slik at de var svært villige til å erstatte ham med Fomin (se flygebladet til kameratene Ljadov og Gorin). En må ikke gløkke at inndelinga mi av kongressdelegatene i de gruppene som blir definert i denne brosjyra, blei gjort på grunnlag av en analyse post factum.* I virkeligheten var disse gruppene først i ferd med å tre fram under valgagitasjonen, og meningsutvekslinga blant delegatene gikk temmelig fritt for seg. Ingen «mur» delte oss, og alle kunne snakke fritt til en hvilken som helst delegat han ønska å drøfte saker med privat. Under disse omstendighetene er det slett ikke overraskende at det blant de ulike sammensetningene og listene, ved siden av lista til mindretallet i *Iskra*-organisasjonen (Popov, Trotski, Fomin, Glebov og Travinski), skulle dukke opp ei liste som ikke var særlig forskjellig fra den: Popov, Trotski, Fomin, Stein og Egorov. Det at det dukka opp ei slik sammensetning av kandidater var svært naturlig. For kandidatene våre, Glebov og Travinski, falt åpenbart ikke i smak hos mindretallet i *Iskra*-organisasjonen (se brevet deres i del J, der de fjerner Travinski fra tremannsutvalget og uttrykkelig slår fast at Glebov er et kompromiss). Å erstatte Glebov og Travinski med Organisasjonskomite-medlemmene Stein og Egorov var fullkomment natur-

* *Post factum* — lat., etter hendinga, etter at det har skjedd. — Red.

lig, og det ville vært merkelig om ingen av delegatene som hørte til partimindretallet hadde tenkt på det.

La oss nå undersøke følgende to spørsmål: 1) Hvem var opphavsmannen til lista Egorov, Stein, Popov, Trotski og Fomin? Og 2) hvorfor blei kamerat Martov så djupt forbitra over at ei slik liste skulle stamme fra ham? For å gi et *nøyaktig* svar på det første spørsmålet ville det vært nødvendig å spørre alle kongressdelegatene. Nå er det umulig. Det ville særlig vært nødvendig å få greie på hvem av delegatene som hørte til partimindretallet (det må ikke blandes sammen med mindretallet i *Iskra*-organisasjonen) som på kongressen hadde hørt om listene som var årsak til splittelsen i *Iskra*-organisasjonen. Hva hadde de tenkt om listene til henholdsvis flertallet og mindretallet i *Iskra*-organisasjonen? Hadde ikke de foreslått eller hørt andre foreslå eller uttrykke meninger om ønskelige endringer i lista til mindretallet i *Iskra*-organisasjonen? Dessverre ser det ikke ut til at disse spørsmåla er blitt reist i partidomstolen heller, som (hvis en skal dømme etter ordlyden i vedtaket den gjorde) ikke engang fikk vite nøyaktig hvilken av listene med femmannsutvalg som førte til at *Iskra*-organisasjonen splitta seg. Kamerat Bjelov for eksempel (som jeg rekner til «sentrum») «erklærte at han hadde stått på god kameratslig fot med Deutsch, som pleide å fortelle ham om inntrykka sine fra kongressens arbeid, og at dersom kamerat Deutsch hadde drevet kampanje for noen lister, ville han ha opplyst Bjelov om det». En må beklage at det ikke blei lagt for dagen om kamerat Deutsch på kongressen fortalte kamerat Bjelov om det inntrykk *Iskra*-organisasjonens lister gjorde på ham, og dersom han gjorde det, hva som var kamerat Bjelovs reaksjon på den lista på fem som mindretallet i *Iskra*-organisasjonen foreslo, og om han ikke foreslo eller hørte andre foreslå noen ønskelige endringer i den. Fordi dette ikke blei klargjort, får vi den motsielsen i beviset til kamerat Bjelov og kamerat Deutsch som kameratene Gorin og Ljadov alt har mer

seg, nemlig at kamerat Deutsch trass i sine egne forsikringer om det motsatte dreiv «en kampanje på vegne av visse kandidater til sentralkomiteen» som *Iskra*-organisasjonen foreslo. Kamerat Bjelov erklærte videre at «han i en privat samtale hadde hørt om den lista som sirkulerte på kongressen noen dager før kongressen slutta, da han møtte kameratene Egorov og Popov og delegatene fra Kharkov-komiteen. Egorov hadde uttrykt overraskelse over at navnet hans var blitt med i ei liste over kandidater til sentralkomiteen, etter som kandidaturet hans etter hans, Egorovs, mening, ikke kunne vekke velvilje blant kongressdelegatene, verken fra flertallet eller fra mindretallet». Det er uhyre betydningsfullt at det her åpenbart er snakk om mindretallet i *Iskra*-organisasjonen. Resten av mindretallet på partikongressen ikke bare kunne, men burde etter all sannsynlighet hilse kamerat Egorovs kandidatur med velvilje. Egorov var jo medlem av Organisasjonskomiteen og en framtreddende talsmann for «sentrum». Dessverre forteller ikke kamerat Bjelov oss noe om sympatier og antipatier hos dem blant partimindretallet som ikke hørte til *Iskra*-organisasjonen. Og likevel er det nettopp det som er viktig, for kamerat Deutsch blei opprørt over påstander om at denne lista stamma fra mindretallet i *Iskra*-organisasjonen, mens den kan ha oppstått blant det mindretallet som ikke tilhørte den organisasjonen!

Sjølsagt er det på dette tidspunktet svært vanskelig å huske hvem som først foreslo denne sammensetninga av kandidater, og fra hvem hver av oss hørte om den. Jeg for eksempel, påtar meg ikke engang å huske akkurat hvem blant flertallet som først foreslo kandidaturene til Rusov, Djedov og andre som jeg har nevnt. Det eneste som sitter i hukommelsen min av den vrimmelen av samtaler, forslag og rykter om alle slags sammensetninger av kandidater, er de «listene» som blei lagt fram til avstemning i *Iskra*-organisasjonen eller på flertallets private møter. Disse «listene» blei for det meste sirku-

lert muntlig (i mitt *Brev til redaktørene av «Iskra»*, s. 4, linje 5 nedafor er det sammensetninga av fem kandidater som jeg foreslo muntlig på møtet, som jeg kaller ei «liste»), men svært ofte hendte det også at de blei skrevet ned på slike papirlapper som i alminnelighet blei sendt rundt blant delegatene under møtene på kongressen og som vanligvis blei ødelagt etter møtene.

Siden vi ikke har noen nøyaktige opplysninger om opphavet til denne berømmelige lista, kan en bare tenke seg at sammensetninga av kandidater som er oppgitt på den enten blei foreslått av en delegat som tilhørte partimindretallet, uten at mindretallet i *Iskra*-organisasjonen kjente til den, og etter det begynte å sirkulere på kongressen muntlig og skriftlig, eller at denne sammensetninga blei foreslått på kongressen av et medlem av mindretallet i *Iskra*-organisasjonen som seinere har glømt det. Den siste antakelsen ser for meg ut som den mest sannsynlige, av følgende grunner: Alt på kongressen var mindretallet i *Iskra*-organisasjonen *utvilsomt* velvillig til kamerat Steins kandidatur (se denne brosjyra). Men når det gjaldt kamerat Egorovs kandidatur, kom *dette* mindretallet utvilsomt på den ideen etter kongressen (for både på Forbundskongressen og i *Beleiringstilstand* blir det uttrykt beklagelse over at Organisasjonskomiteen ikke var blitt godkjent som sentralkomite — og kamerat Egorov var jo medlem av Organisasjonskomiteen). Er det da ikke naturlig å tenke seg at denne ideen, som tydeligvis lå i lufta, om å gjøre medlemmene av Organisasjonskomiteen om til medlemmer av sentralkomiteen, blei satt fram av et eller annet medlem av mindretallet i en privat samtale på partikongressen også?

Men istedenfor ei naturlig forklaring er kamerat Martov og kamerat Deutsch innstilt på å se noe *skittent* her, et komplott, noe uærlig, spredning av «overlagt falske rykter for å vanære», et «*falskneri i en fraksjonskamps interesser*», og så videre. Denne sjukelige trangten kan bare forklares ved de usunne vilkåra for

emigrantlivet eller ved en unormal nervøs tilstand, og jeg ville ikke engang ha tatt opp spørsmålet om tingene ikke hadde gått så langt som til et uverdigg angrep på en kamerats ære. Tenk bare: Hvilke grunner kunne kameratene Deutsch og Martov ha hatt for å oppdage en skitten, ond hensikt i ei uriktig erklæring, i et uriktig rykte? Det bildet som de sjukelige innbilningene deres mante fram, var åpenbart at flertallet «vanæra» dem, ikke ved å peke på mindretallets politiske feil (paragraf 1 og koalisjonen med opportunistene), men ved å tillegge mindretallet «overlagt falske» og «forfalska» lister. Mindretallet foretrakk å ikke tilskrive saka sin egen feil, men skitne, uærlige og skammelige metoder fra flertallets side! Hvor meningsløst det var å leite etter onde hensikter i den «uriktige erklæringa», har vi allerede vist ovafor ved å skildre omstendighetene. Dette blei også klart innsett av partidomstolen, som ikke fant noen bakvaskelse eller noen ond hensikt eller noe skammelig. Endelig er det bevist svært klart ved at mindretallet i *Iskra*-organisasjonen på sjølve partikongressen, før valga, inngikk drøftinger med flertallet om dette falske ryktet, og kamerat Martov la til og med fram syna sine i et brev som blei lest opp på et møte med alle de tjuefire delegatene fra flertallet! Det falt aldri flertallet inn engang å skjule for mindretallet i *Iskra*-organisasjonen at det sirkulerte ei slik liste på kongressen: Kamerat Lenski fortalte kamerat Deutsch om det (se domstolsvedtaket). Kamerat Plekhanov snakka om den til kamerat Sasulitsj. («Det går ikke an å snakke til henne, det synes som om hun tar meg for å være Trepov*,» sa kamerat Plekhanov til meg. Og denne vitsen, som blei gjentatt mange ganger etterpå, er enda et hint om den unormale opphissa tilstanden som mindretallet var i.) Jeg opplyste kamerat Martov om at forsikringa hans

* Trepov, F.F. — guvernør i St. Petersburg som Vera Sasulitsj prøvde å drepe i 1878 i protest mot ordren hans om å piske den politiske fangen Bogoljubov. — *Red.*

(om at lista ikke var hans, Martovs) var helt tilstrekkelig for meg (Forbundsprotokollen, s. 64). Deretter sendte kamerat Martov (sammen med kamerat Starover om jeg husker rett) en lapp til oss i sekretariatet, som lød omtrent slik: «Flertallet i *Iskra*-redaksjonen ber om å få lov til å være til stede på flertallets private møte for å tilbakevise de vanærende ryktene som blir sirkulert om dem.» Plekhanov og jeg svarte på det samme papirstykket og sa: «Vi har ikke hørt noen vanærende rykter. Om det trengs et møte i redaksjonen, bør det bli ordna særskilt. Lenin, Plekhanov.» På møtet til flertallet som blei holdt den kvelden, fortalte vi dette til alle de tjuefire delegatene. For å forebygge alle mulige misforståelser blei det vedtatt å velge delegater fra alle oss tjuefire i fellesskap og sende dem for å snakke ut om saka med kameratene Martov og Starover. De delegatene som blei valgt, kameratene Sorokin og Sablina, gikk og forklarte at ingen påsto at Martov eller Starover personlig sto bak lista, særlig etter erklæringa deres, og at det absolutt ikke var viktig om lista oppsto blant mindretallet i *Iskra*-organisasjonen eller blant kongressmindretallet som ikke tilhørte den organisasjonen. Når alt kom til alt kunne vi ikke starte en undersøkelse på kongressen og spørre alle delegatene om denne lista! Men kameratene Martov og Starover var ikke tilfreds med dette, de sendte oss et brev som inneholdt ei formell avsanning (se del J). Dette brevet blei lest opp av talsmennene våre, kameratene Sorokin og Sablina, på et møte av de tjuefire. Det så ut til at episoden var å oppfatte som avslutta — ikke i den forstand at opphavet til lista var blitt slått fast (om noen brydde seg om det), men i den forstand at en hadde slått fullstendig fra seg den tanken at det var meninga å «fornærme mindretallet», eller å «vanære» noen eller ty til et «falskneri i en fraksjonskamps interesser». På Forbunds-kongressen (s. 63—64) brakte kamerat Martov likevel opp igjen denne skitne historia som var trylla fram av en sjukelig fantasi, og gjorde dessuten et nummer av

uriktige erklæringer (øyensynlig på grunn av sin opphissede tilstand). Han sa at lista inneholdt en bundist. Det var ikke sant. Alle vitnene i partidomstolen, medrekna kameratene Stein og Bjelov, erklærte at kamerat Egorov sto på lista. Kamerat Martov sa at lista innebar en koalisjon i betydninga en direkte avtale. Som jeg alt har forklart, var ikke det sant. Kamerat Martov sa at det ikke var noen andre lister som stamma fra mindretallet i *Iskra*-organisasjonen (og sannsynligvis for å støtte flertallet på kongressen vekk fra mindretallet), «ikke engang forfalska lister». Det var ikke sant, for hele flertallet på partikongressen kjente til ikke mindre enn tre lister som stamma fra kamerat Martov & co., og som ikke blei bifalt av flertallet (se flygebladet av Ljadov og Gorin).

Hvorfor blei kamerat Martov i det hele tatt så opprørt over denne lista? Fordi den betydde en overgang til høyrefløya i partiet. På den tida skreik kamerat Martov opp om en «falsk anklage for opportunisme» og uttrykte forbitrelse over den «gale framstillinga av den politiske stillinga hans». Men nå kan alle se at spørsmålet om denne lista tilhørte kamerat Martov og kamerat Deutsch, ikke kunne ha noen som helst politisk betydning, og at anklagen i *si kjerne, uavhengig av denne eller noen anna liste*, ikke var falsk, men sann, og at framstillinga av den politiske stillinga hans var absolutt riktig.

Utfallet av denne smertelige og kunstige saka med den berømmelige lista er derfor:

1) Kamerat Martovs forsøk på å baktale kamerat Gusevs ære ved å skrike opp om ei «skammelig forfalskning av ei liste i en fraksjonskamp», er uverdigg, slik som kameratene Gorin og Ljadov framstiller det.

2) For å skape en sunnere atmosfære og for at parti-medlemmene skal slippe å ta alle sjukelige urimeligheter alvorlig, må det kanskje på den tredje partikongressen være tilrådeligg å vedta en regel som fins i organisasjonsvedtektene til Det tyske sosialdemokratiske arbeider-

partiet. Paragraf 2 i disse vedtektene lyder: «Ingen person som er skyldig i ei grov krenking av prinsippene i partiprogrammet eller i vanærende oppførsel, kan tilhøre partiet. Spørsmålet om fortsatt medlemskap i partiet skal avgjøres av en domstol som partiledelsen sammenkaller. Halvparten av dommerne skal oppnevnes av den personen som krever eksklusjon, den andre halvparten av den personen som blir krevd ekskludert. Formannen skal utpekes av partiledelsen. Partidomstolens vedtak kan appelleres til kontrollkommisjonen eller partikongressen.» En slik regel kan tjene som et godt våpen mot alle som lettsindig retter anklager (eller sprer rykter) om vanærende oppførsel. Om det fantes en slik regel, ville alle slike anklager en gang for alle bli rekna som utilbørlige bakvaskelser, med mindre opphavsmannen til dem hadde moralsk mot til å tre fram *for partiet* i rolla som anklager og be om en kjennelse fra vedkommende partiinstitusjon.

NOTER

PERSONREGISTER

NOTER

1. Lenin viet flere måneder til å skrive *Ett skritt fram, to skritt tilbake (Krisa i partiet vårt)*. Her foretar han et omhyggelig studium av protokollen og resolusjonene fra den andre partikongressen, av talene til delegatene, av de politiske grupperingene på kongressen og av dokumentene fra sentralkomiteen og partirådet.

Boka vakte raseri blant mensjevikene. Plekhanov krevde at sentralkomiteen skulle ta avstand fra den. Forsoningsfolka i sentralkomiteen prøvde å hindre at den blei gitt ut og spredt, men den blei spredt breitt blant de framskredne arbeiderne i Russland. s. 9

2. *Iskra* (Gnisten) — den første allrussiske illegale marxistiske avisa, grunnlagt av Lenin i 1900. Den spilte ei avgjørende rolle i danninga av det marxistiske partiet, i overvinninga av «økonomismen», i samlinga av de splitta sosialdemokratiske gruppene og i forberedelsene til den andre kongressen til RSDAP (Russlands sosialdemokratiske arbeiderparti).

Det var umulig å gi ut ei revolusjonær avis i Russland på grunn av politiforfølgelse. Mens Lenin ennå var i forvisning i Sibir, utarbeidde han i detalj en plan om å gi ut avisa utenlands, og han begynte å sette denne planen ut i livet da forvisningstida hans var slutt i januar 1900.

Det første nummeret av Lenins *Iskra* kom 11. (24.) desember 1900 i Leipzig. Etter det kom det ut i München, i London (fra april 1902) og i Geneve (fra våren 1903).

Redaksjonen i Iskra besto av V. I. Lenin, G. V. Plekhanov, J. O. Martov, P. B. Axelrod, A. N. Potresov og V. I. Sasulitsj. N. K. Krupskaja blei sekretær for redaksjonen våren 1901. Lenin var *Iskras* virkelige hovedredaktør og leder for virksomheten. Artiklene hans i *Iskra* tok opp alle de grunnleggende spørsmåla i bygginga av partiet og i proletariatets klassekamp i Russland, og også viktige hendinger på den internasjonale arenaen.

Grupper og avdelinger av RSDAP som støtta Lenins *Iskra*-linje, blei organisert i mange byer i Russland, bl.a. St. Petersburg og Moskva.

Iskra-organisasjonene blei oppretta av og arbeidde under direkte ledelse av yrkesrevolusjonære som Lenin hadde lært opp

(N. E. Bauman, I. V. Babusjkin, S. I. E. Gusev, M. I. Kalinin og andre).

På initiativ fra Lenin og med direkte deltakelse fra ham, strekte *Iskra*-redaksjonen opp et utkast til et partiprogram (offentliggjort i nr. 21), og forberedte den andre kongressen til RSDAP som blei holdt i juli-august 1903.

På den tida hadde de fleste sosialdemokratiske organisasjonene slutta seg til *Iskra*, godtatt dets taktikk, program og organisasjonsplan og anerkjent det som sitt ledende organ. I en særskilt resolusjon slo den andre kongressen fast at avisa hadde spilt ei særlig viktig rolle i kampen for å skape partiet, og det blei vedtatt at *Iskra* var hovedorganet til RSDAP.

Den andre kongressen nedsatte en redaksjon som besto av Lenin, Plekhanov og Martov. Stikk imot vedtaket på kongressen, nekta Martov å sitte i redaksjonen, og numrene 46—51 av *Iskra* blei redigert av Lenin og Plekhanov. Seinere tok Plekhanov standpunkt for mensjevikene og krevde at alle de tidligere mensjevikiske redaksjonsmedlemmene, som kongressen hadde avvist, skulle bli tatt inn i redaksjonen. Lenin kunne ikke være enig i dette, og 19. oktober (1. november) 1903 trakk han seg ut av redaksjonen for å konsentrere seg om sentralkomiteen i partiet og slå mot de mensjevikiske opportunistene fra denne stillinga. *Iskra* nr. 52 var redigert av Plekhanov aleine. 13. (26.) november 1903 tok Plekhanov på egen hand og på tvers av kongressens vilje de tidligere mensjevik-redaksjonsmedlemmene inn i redaksjonen igjen. Fra og med nr. 52 forvandla mensjevikene *Iskra* til sitt organ. Fra da av var Lenins bolsjevikiske *Iskra*, kjent i partiet som det gamle *Iskra*, erstatta av det mensjevikiske opportunistiske *Iskra*, det nye *Iskra*. s. 11

3. *Konferansen i 1902* — en konferanse av representanter for komiteene i RSDAP som blei holdt fra 23. til 28. mars (5.—10. april) 1902 i Belostok. Økonomistene og bundistene (se note 5) hadde tenkt å utrope denne konferansen til en partikongress. Ei beretning som Lenin utarbeidde og som delegaten fra *Iskra* la fram, beviste at forsamlinga ikke var tilstrekkelig forberedt og ikke hadde myndighet til å konstituere seg som en kongress. Konferansen nedsatte en organisasjonskomite som skulle sammenkalle den andre partikongressen, men nesten alle medlemmene i den blei arrestert like etterpå. I november 1902 blei det på en konferanse i Pskov danna en ny organisasjonskomite for å sammenkalle den andre partikongressen. Lenins syn på Belostok-konferansen er lagt fram i hans «Beretning fra *Iskra*-redaksjonen til møtet (konferansen) for komiteene i RSDAP» (*Samla verk*, eng. utg., bind 6, s. 97—106). s. 17

4. *Organisasjonskomiteen for å sammenkalle RSDAPs andre kongress* — blei opprinnelig valgt på Belostok-konferansen (se note 3)

som blei holdt i mars (april) 1902, men straks etter konferansen blei alle komited medlemmene unntatt én arrestert. Etter forslag fra Lenin blei det oppretta en ny organisasjonskomite på det møtet som komiteene i RSDAP holdt i Pskov i november 1902. I denne komiteen hadde iskraitene et overveldende flertall.

Under Lenins ledelse gjorde Organisasjonskomiteen et omfattende forberedelsesarbeid til den andre kongressen. Utkast til statutter for å sammenkalle kongressen blei vedtatt på et plenumsmøte som blei holdt i Orel i februar 1903. Etter dette møtet besøkte medlemmer fra Organisasjonskomiteen to ganger de lokale partiorganisasjonene for å hjelpe dem i arbeidet deres. Utkastet til statutter blei diskutert i lokalkomiteene, og etter det stadfesta Organisasjonskomiteen statuttene endelig. Den godkjente også ei liste over de lokalorganisasjonene som ifølge statuttene skulle representeres på kongressen.

Organisasjonskomiteen forberedte ei detaljert skriftlig beretning om virksomheten sin til kongressen. s. 18

5. *Bund* — det allmenne jødiske arbeiderforbundet i Litauen, Polen og Russland. Det blei grunnlagt på en kongress av jødiske sosialdemokratiske grupper i Vilno i 1897, og besto hovedsakelig av halvproletariske jødiske handverkere i de vestlige områdene av Russland. *B.* slutta seg til RSDAP på den første kongressen i mars 1898 «som en autonom organisasjon som var sjølstendig bare når det gjaldt spørsmål som angikk det jødiske proletariatet særskilt» (fra vedtak på RSDAPs første kongress).

B. brakte nasjonalistiske og separatistiske tendenser inn i den russiske arbeiderbevegelsen. *B.s* fjerde kongress som blei holdt i april 1901, stemte for å erstatte autonomi-forbindelsen som var blitt oppretta på RSDAPs første kongress, med en forbindelse som bygde på prinsippet om føderasjon. Da den andre kongressen til RSDAP avviste *B.s* krav om å bli anerkjent som den eneste representanten for det jødiske proletariatet, trakk *B.* seg ut av partiet.

I 1906, etter den fjerde («enhets»-)kongressen, knytta *B.* seg igjen til RSDAP. Bundistene støtta hele tida mensjevikene og førte en uopphørlig kamp mot bolsjevikene. Trass i den formelle tilknytninga si til RSDAP var *B.* en organisasjon med en borgerlig-nasjonalistisk karakter. *B.* gikk mot det bolsjevikiske programkravet om nasjonenes rett til sjølbestemmelse, og satte fram krav om nasjonal-kulturell autonomi. (Se Lenin, «Om nasjonenes rett til sjølbestemmelse» (1914) i *Utvalgte verker i 12 bind*, Forlaget Oktober 1977, bind 5, s. 143—215.) Under den første verdenskrigen inntok bundistene et sosialsjåvinistisk standpunkt. I 1917 støtta *B.* den kontra-revolusjonære provisoriske regjeringa og kjempa sammen med fiendene av den sosialistiske Oktoberrevolusjonen. Under borgerkrigen slutta framstående bundister seg sammen med de kontra-revolusjonære. Samtidig starta en bevegelse blant de vanlige medlem-

mene i *B.* for å samarbeide med sovjetregjeringa. Først da det blei klart at det proletariske diktaturet ville seire over den indre kontra-revolusjonen og de utenlandske inntrengerne, erklærte *B.* at det oppga kampen mot sovjetsystemet. I mars 1921 oppløste *B.* seg frivillig, og deler av medlemmene slutta seg til Russlands kommunistiske parti (bolsjevikene) (RKP(b)) på vanlig måte. s. 20

6. *Rabotsjeje Djelo* (Arbeidernes sak) — et tidsskrift utgitt av økonomistene med ujamne mellomrom fra april 1899 til februar 1902 i Genève. Det var organ for Unionen av russiske sosialdemokrater i utlandet (se note 17), og blei redigert av B. N. Kritsjevski, A. S. Martynov og V. P. Ivansjin.

7. *Jusni Rabotsji* (Arbeideren i sør) — ei sosialdemokratisk avis som blei gitt ut illegalt av ei gruppe med samme navn fra januar 1900 til april 1903. Det kom ut tolv nummer.

J. R. gikk mot økonomismen og terrorismen, og holdt fast på behovet for å utvikle en revolusjonær massebevegelse. Men til forskjell fra *Iskra* (se note 2), som foreslo å bygge et sentralisert marxistisk parti rundt ei allrussisk politisk avis, satte *J. R.*-gruppa fram en plan om å gjenreise RSDAP ved å opprette regionale sosialdemokratiske forbund.

Gruppa dreiv en omfattende revolusjonær virksomhet i Russland, men avslørte samtidig opportunistiske tendenser i spørsmålet om holdninga til det liberale borgerskapet og bondebevegelsen, og fulgte en separatistisk plan om å danne si egen allrussiske avis parallelt med *Iskra*.

På RSDAPs andre kongress inntok delegatene fra *J.R.*-gruppa ei sentristisk stilling. Kongressen fatta vedtak om å oppløse *J.R.*-gruppa sammen med alle de andre sjølstendige sosialdemokratiske gruppene og organisasjonene. s. 20

8. *Borba* (Kamp) — ei sosialdemokratisk gruppe i utlandet som blei danna sommeren 1900 i Paris. Den prøvde å forsone den revolusjonære og den opportunistiske retninga innafor det russiske sosialdemokratiet, og tok initiativ til å kalle sammen Geneve-konferansen med representanter for de russiske sosialdemokratiske organisasjonene i utlandet — redaksjonene i *Iskra* (se note 2) og *Zarja* (se note 21), organisasjonen *Sotsialdemokrat*, utenlandskomiteen i *Bund* (se note 5) og *Unionen av russiske sosialdemokrater i utlandet* (se note 17), i juni 1901.

Siden *B.* avvek fra sosialdemokratiske synsmåter og sosialdemokratisk taktikk, tok del i desorganiserende virksomhet og ikke hadde noen kontakter med sosialdemokratiske organisasjoner i Russland, fikk den ingen representasjon på den andre kongressen til RSDAP. *B.* blei oppløst ved et vedtak på den kongressen. s. 26

9. *Rabotsjaja Mysl* (Arbeidertanken) — avisa til økonomistene. Kom ut med 16 nummer fra oktober 1897 til desember 1902. Avisa blei redigert av K. M. Tatsjarev m.fl. I ei rekke artikler i *Iskra* og i *Hva må gjøres?* (*Utvalgte verker i 12 bind*, Forlaget Oktober 1976, bind 2), kritiserte Lenin synspunktene til R.M., og kalte den en russisk variant av den internasjonale opportunisten. s. 36

10. *Sosialrevolusjonære* — medlemmer av et småborgerlig parti som oppsto i 1901—02, da enkelte narodnik-grupper og -sirkler (se note 14 og 15) slo seg sammen (Den sosialrevolusjonære union, De sosialrevolusjonæres parti og andre).

De sosialrevolusjonære skilte ikke mellom proletariatet og småeierne, de glatta over klasseforskjellene mellom bøndene og benekta den ledende rolla proletariatet spiller i revolusjonen. Synspunktene deres var ei blanding av narodnik-ideer og revisjonisme. For å bruke et uttrykk fra Lenin, så forsøkte de å «flikke på revnene i narodnik-ideene med biter fra moderne opportunistisk 'kritikk' av marxismen» (Lenin, «Sosialismen og bøndene» (1905) i *Samla verk*, eng. utg., bind 9, s. 310).

Bolsjevikpartiet avslørte forsøka fra de sosialrevolusjonære på å gjemme seg bak ei sosialistisk maske og førte en standhaftig kamp mot dem for å få innflytelse blant bøndene. Bolsjevikene viste at den terroristiske taktikken deres var skadelig for arbeiderbevegelsen. Likevel inngikk bolsjevikene, under visse forhold, forbigående avtaler med dem i kamp mot tsarismen. Da den første russiske revolusjonen kom i 1905—07, brøt høyrefløya med de sosialrevolusjonære og danna det legale Folkesosialistpartiet som sto nær kadettene. (Kadettene var det viktigste borgerlige partiet i Russland og talerør for det liberale monarkistiske borgerskapet.) Venstrefløya danna det halv-anarkistiske maksimalistforbundet. I perioden med Stolypinreaksjonen (1907—10) forfalt det sosialrevolusjonære partiet ideologisk og organisatorisk, og under den første verdenskrigen blei de fleste av medlemmene sosialsjåvinister.

Etter februarrevolusjonen i 1917 var de sosialrevolusjonære sammen med mensjevikene og kadettene hovedstammen i den kontrarevolusjonære borger- og godseierregjeringa, der lederne var sosialrevolusjonære (Kerenski, Avksentjev, Tsjernov). Seint i november 1917 danna venstrefløya i partiet Det uavhengige venstresosialrevolusjonære partiet. I et forsøk på å beholde innflytelsen blant bøndene anerkjente de venstresosialrevolusjonære sovjetmakta formelt, og inngikk en overenskomst med bolsjevikene, men gikk snart over til å kjempe mot dem.

Under den utenlandske intervensjonen og borgerkrigen deltok de sosialrevolusjonære i kontrarevolusjonær undergravingsvirksomhet, de ga aktiv støtte til intervensjonistene og hvitegardistgeneralene, de deltok i kontrarevolusjonære sammensvergelses og organiserte terror-

aksjoner mot lederne i sovjetregjeringa og det kommunistiske partiet. Etter borgerkrigen fortsatte de sosialrevolusjonære de fiendtlige handlingene sine mot Sovjetstaten, både innenlands og blant hvite-emigrantene. s. 55

11. *Jakobinismen* — den revolusjonære delen av borgerskapet under den franske revolusjonen (1789—95). De gikk inn for å avskaffe absolutismen og det føydale systemet, og for å konsolidere revolusjonens seier. Se forøvrig note 19. s. 63

12. *Forbundet av russiske sosialdemokrater i utlandet* — blei stifta i 1901 på initiativ fra Lenin. *Iskra-Zarja*-organisasjonen i utlandet og *Sotsial-Demokrat*-organisasjonen (som inkluderte Gruppa for frigjøring av arbeidet) var tilslutta Forbundet. Forbundet representerte *Iskra* i utlandet. Det utga 4 nummer av sin *Bulletin*, og en del brosjyrer, bl.a. Lenins «Til de fattige i landsbyene». Den andre kongressen til RSDAP godkjente Forbundet som den eneste partiorganisasjonen i utlandet som hadde status som ei partiavdeling. Etter den andre kongressen forskansa mensjevikene seg i Forbundet og førte kamp mot Lenin og bolsjevikene fra denne stillinga. s. 73

13. *Jaurèsisme* — ei strømning oppkalt etter franskmannen Jean Leon Jaurès, som i 1890-åra danna ei gruppe av «sjølstendige sosialister» (sammen med Millerand), og leda den reformistiske høyrefløyen i den franske sosialistbevegelsen. Under påskudd av «frihet til å kritisere» prøvde jaurèsistene å revidere de marxistiske prinsippene og de forkynnte klassesamarbeid mellom proletariatet og borgerskapet. I 1902 danna de Det franske sosialistpartiet som var reformistisk. s. 74

14. *Zemlja i volja* (Jord og frihet) — en småborgerlig organisasjon som oppsto i 1876. Den mente at bøndene, og ikke arbeiderklassen, var den ledende revolusjonære klassen og at sosialismen skulle bygge på bondefellesskapet. De gikk ut «til folket», dvs. bøndene, men de fikk lite støtte. Etter denne mislykka linja, gikk de over til individuell terror. I 1897 splitta *Zemlja i volja* seg i *Narodnaja Volja* (se neste note) og *Tsjorni Peredel*. s. 76

15 *Narodnaja Volja* (Folkets frihet) — et hemmelig forbund som blei danna i 1879 for å drive revolusjonær kamp mot det tsaristiske autokratiet.

Narodnaja Volja blei knust av tsarist-regjeringa like etter at medlemmene av det hadde myrda Aleksander II den 1. (13.) mars 1881. Etter dette ga flertallet av narodnikene opp den revolusjonære kampen mot tsarismen og begynte å kjempe for forsoning og enighet med det tsaristiske autokratiet. Disse etterfølgerne av narodnismen,

liberale narodnikene i 1880- og 1890-åra, uttrykte i virkeligheten kullakkenes interesser. s. 76

16. *Gruppa for frigjøring av arbeidet* — den første russiske marxistiske gruppe, organisert av Plekhanov i 1883 i Sveits. På den andre kongressen til RSDAP i august 1903 kunngjorde Gruppa at den oppløste seg.

Gruppa gjorde et stort arbeid for å spre marxismen i Russland. Den oversatte slike marxistiske verk som *Det kommunistiske manifest* av Marx og Engels, *Lønnsarbeid og kapital* av Marx og *Sosialismens utvikling fra utopi til vitenskap* av Engels. Den ga dem ut i utlandet og spredte dem illegalt i Russland. Plekhanov og gruppa hans retta harde slag mot narodnismen.

Men Gruppa hadde alvorlige feil. Den overvurderte rolla til det liberale borgerskapet og undervurderte at bøndene kunne bli revolusjonære. Disse feilene var grunnlaget for de mensjevikiske standpunktene som Plekhanov og andre medlemmer av gruppa inntok senere. s. 105

17. *Unionen av russiske sosialdemokrater i utlandet* — grunnlagt i Geneve på initiativ fra Gruppa for frigjøring av arbeidet, som i begynnelsen hadde overoppsyn med virksomheten den dreiv og redigerte publikasjonene den ga ut. Opportunistiske elementer (de «unge lederne», «økonomistene») fikk senere overtaket i Unionen. I november 1898, på den første kongressen til Unionen, avslo Gruppa for frigjøring av arbeidet å ha ansvaret for redigeringa av publikasjonene deres lenger. Det endelige bruddet med Unionen, da Gruppa for frigjøring av arbeidet løsrev seg, skjedde det på den andre kongressen til Unionen. Da forlot Gruppa for frigjøring av arbeidet og tilhengerne av den kongressen, og grunnla sin egen organisasjon, *Sotsial-Demokrat-gruppa*. s. 130

18. *Osvobosjdenije* (Frigjøring) — et fjortendagerstidsskrift som blei utgitt i utlandet fra juni 1902 til oktober 1905 under ledelse av Pjotr Struve. Det var talerør for det russiske liberal-monarkistiske borgerskapet. I 1903 blei *Osvobosjdenije*-unionen danna rundt tidsskriftet. Medlemmene av den blei senere kjerna i Det konstitusjonelt-demokratiske partiet (kadettene), som blei danna i oktober 1905 og blei det viktigste borgerlige partiet i Russland. s. 162

19. *Sletta og fjellet* (girondinerne og jakobinerne) — den opportunistiske og den revolusjonære fløya i det franske revolusjonære borgerskapet under den franske revolusjonen (1789—95).

Lenin brukte ordet den «sosialistiske Gironden» på den opportunistiske strømminga i den sosialdemokratiske bevegelsen, og ordet «Fjellet», eller proletariske jakobinere, på de revolusjonære sosialdemokratene. s. 177

20. *Arbeiderorganisasjonen i St. Petersburg (Voronesj-komiteen)* — en organisasjon i økonomistenes hender. Den var fiendtlig til Lenins *Iskra* og *Iskras* organisatoriske plan for å bygge et marxistisk parti.

s. 179

21. *Zarja* (Morgengryet) — et marxistisk vitenskapelig og politisk tidsskrift utgitt i 1901—02 i Stuttgart av *Iskra*-redaksjonen. Alt i alt kom det ut fire nummer. *Z.* sto fram med kritikk av den internasjonale og russiske revisjonismen og forsvarte den marxistiske teorien.

Følgende artikler av Lenin sto i *Zarja*: «Flyktige notater», «Forfølgene av Zemstvo og liberalismens hannibal'er», de fire første kapitlene av «Jordbruksspørsmålet og 'kritikken av Marx'» (publisert under tittelen «'Kritikken' av jordbruksspørsmålet»), «Overblikk over hjemlige forhold», «Det russiske sosialdemokratiets jordbruksprogram».

s. 189

22. *Zemstvo* — såkalt lokalt sjølstyre under ledelse av adelen, som blei oppretta i de sentrale guvernementene i tsar-Russland i 1864. Makta deres var innskrenka til reint lokale økonomiske problemer (å bygge sjukehus, veger, drive statistikk, forsikring, osv.). Virksomheten deres blei kontrollert av de lokale guvernørene og innenriksministeren, som kunne oppheve vedtak som ikke passa regjeringa.

s. 179

23. *Revolutsionnaja Rossija* (Det revolusjonære Russland) — ei illegal sosialrevolusjonær avis som blei gitt ut fra slutten av 1900 av Den sosialrevolusjonære union. Fra januar 1902 til desember 1905 blei den gitt ut i utlandet (i Geneve) som Det sosialrevolusjonære partis offisielle organ.

s. 214

24. *Dresden-kongressen* til Tysklands sosialdemokratiske parti blei holdt mellom 13. og 20. september 1903. Den fordømte revisjonistene Bernstein, Braun, Göhre, David og andre, men ekskluderte dem ikke fra partiet, og de fortsatte å ha fritt spillerom til å forkynne de opportunistiske syna sine.

s. 242

25. *Sozialistische Monatshefte* (Sosialistisk månedsblad) — hovedorganet for opportunistene i det tyske sosialdemokratiet og et organ for den internasjonale opportunismen. Under den første verdenskrigen sto *S.M.* på et sosialsjåvinistisk standpunkt. Det kom ut i Berlin fra 1897 til 1933.

s. 242

26. *Neue Zeit* (Ny tid) — et tysk sosialdemokratisk tidsskrift som kom ut i Stuttgart fra 1883 til 1923. Fra 1885 til 1895 trykte tidsskriftet noen artikler av Engels. Engels ga ofte råd til redaktørene og kritiserte dem skarpt for avvik fra marxismen. Etter at Engels var

død, offentliggjorde tidsskriftet systematisk revisjonistiske artikler. Under den imperialistiske verdenskrigen (1914—18) inntok det et sentristisk og kautskyansk standpunkt og støtta sosialsjåvinistene. s. 245

27. *Millerandisme* (ministersosialisme) — den opportunistiske taktikken med sosialistisk deltaking i reaksjonære borgerlige regjeringer. Ordet oppsto i 1899 da den franske sosialisten Millerand blei med i den borgerlige regjeringa til Waldeck-Rousseau. s. 248

NAVNEREGISTER

ABRAMSON (*Portnoi, Kusiel*) (1871—1941): En av lederne for Bund. Inntok ei anti-iskraittisk holdning på RSDAPs andre kongress. Formann i sentralkomiteen i Bund i Polen fram til 1939. s. 29,113

AKIMOV (*Makhnovets, Vladimir Petrovitsj*) (1872—1921): Sosialdemokrat, talsmann for økonomismen, ytterliggående opportunist. Gikk mot *Iskra* på RSDAPs andre kongress, og slutta seg til mensjevikenes ytterste høyre fløy etter kongressen. s.21 ff

ALEKSEJEV, *Pjotr Aleksejevitsj* (1849—1891): Vever. Kjent på grunn av den revolusjonære virksomheten sin i 1870-åra, da han dreiv aktiv propaganda blant arbeiderne. Han blei arrestert, og under retts-saka holdt han den berømte talen sin der han forutsa at sjølherskerdømmet nødvendigvis måtte gå under. s. 82

ALEXANDER II (1818—1881): Russisk tsar fra 1855 til 1881. s. 282

ALEXANDROV: Forfatter av «Organisatoriske spørsmål (brev til redaktørene)», som blei gitt ut som et tillegg til *Iskra* nr. 56, 1. januar 1904. Han gikk ut mot mensjevik-redaksjonen i det nye *Iskra*. s. 237

AVKSENTJEV, *Nikolai Dmitrijevitsj* (1878—1943): En av de høyresosialrevolusjonære lederne. Etter februarrevolusjonen i 1917 var han medlem i eksekutivkomiteen i Petrogradsovjetet av utsendinger for arbeiderne og soldatene, og formann i eksekutivkomiteen for det all-russiske rådet for bondeutsendinger. I juli—august 1917 var han innenriksminister i Kerenski-regjeringa. Etter den sosialistiske Oktoberrevolusjonen blei han en av dem som organiserte kontra-revolusjonære og anti-sovjetiske handlinger. Blei seinere hvite-migrant. s. 281

AXELROD, *Pavel Borisovitsj* (1850—1928): Russisk sosialdemokrat. Tok del i grunnlegginga av Gruppa for frigjøring av arbeidet, den første marxistiske gruppa i Russland. Slutta seg til *Iskra*-mindretallet på den andre kongressen til RSDAP i 1903. Etterpå blei han en

av lederne for mensjevikene. Han var leder for likvidatorene i reaksjonsåra 1907—10, dvs. de mensjevikene som sto for linja med å likvidere, tilintetgjøre proletariatets revolusjonære parti. Under den første verdenskrigen var han sentrist, dvs. han skjulte det sosialsjavinistiske standpunktet sitt under «venstre»-fraser om kamp mot krigen, fraser som tok sikte på å bedra arbeiderklassen. I virkeligheten støtta sentristene krigen. s. 12 ff

BABUSJKIN, Ivan Vasiljevitsj (1873—1906): Bolsjevikisk arbeider og yrkesrevolusjonær, aktivt medlem av Kampforbundet for frigjøring av arbeiderklassen i St. Petersburg, deltok i organiseringa av *Iskra*. Deltok aktivt i 1905-revolusjonen. Tatt til fange under et forsøk på å smugle gevær. Skutt uten rettergang. s. 277

BAUMAN, N.E. Se *Sorokin*. s. 277

BEBEL, August (1840—1913): En av grunnleggerne av og en framtreddende leder for Det tyske sosialdemokratiske partiet og Den andre internasjonale. Var opprinnelig dreier av yrke. Aktiv motstander av reformismen og revisjonismen i den tyske arbeiderbevegelsen. s. 109f, 184, 209

BEER, Max (1864—1943): Tysk sosialdemokratisk historiker. s. 209

BERNSTEIN, Eduard (1850—1932): Lederen for den ytterliggående opportunistiske fløya i det tyske sosialdemokratiet og Den andre internasjonale. Under dekke av at det trengtes en «revisjon» av Marx' lære, forkasta han alle grunnsetningene i marxismen og satte fram et reint reformistisk program for den tyske arbeiderbevegelsen. Dette ga opphav til at det blei ført en langvarig, internasjonal strid mot revisjonismen fra midten av 90-åra og fram til århundreskiftet. *B.* støtta det tyske borgerskapet under den første imperialistiske verdenskrigen. s. 209, 224f, 250, 284

BJELOV (Tseitlin, L.S.) (født 1877): Russisk sosialdemokrat. Sentrist på RSDAPs andre kongress, slutta seg til mensjevikene etter kongressen. Trakk seg ut av politisk virksomhet i 1907. s. 45, 268f, 273

BLANQUI, Louis Auguste (1805—1881): Framstående fransk revolusjonær og utopisk sosialist. Han leda flere hemmelige revolusjonære sammenslutninger. Satt over 36 år i fengsel. Han håpa å ta makta gjennom ei lita gruppe revolusjonære konspiratører, og skjønnte ikke den avgjørende betydninga av å organisere massene i den revolusjonære kampen. Marx, Engels og Lenin satte den revolusjonære inn-satsen til *B.* høyt, men kritiserte samtidig skarpt feilene hans og den

skadelige sammensvergelsestaktikken han sto for. s. 223

BRAUN. Se Stepanov. s. 284

BRUCKER. (makhnovets, Lydia Petrovna) (født 1877): Deltaker i den sosialdemokratiske bevegelsen fra seint i 1890-åra, økonomist. Inn tok et anti-iskraittisk standpunkt på RSDAPs andre kongress i 1903. Gikk seinere ut av politikken. s. 21ff, 86ff, 157ff, 170ff, 254, 266,

CHAMBERLAIN, Joseph (1836—1914): Britisk statsmann. En av teoretikerne og lederne for den britiske imperialistiske kolonipolitikken. Koloniminister fra 1895 til 1903. s. 212

DAVID, Eduard (1863—1930): En av lederne for høyrefløya i det tyske sosialdemokratiet, revisjonist. Var sosialsjåvinist under den første verdenskrigen. s. 284

DJEDOV (Knipovitsj, Lydia Mikhailovna) (1856—1920): Yrkesrevolusjonær, bolsjevik. Begynte den revolusjonære virksomheten sin i 1870-åra. Dreiv et omfattende utdanningsarbeid blant arbeiderne og spilte ei viktig rolle i å opprette kontakter mellom *Iskra* og de lokale partiorganisasjonene i Russland. Tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress. s. 266, 269

EGOROV (Lewin, J.J.) (født 1873): Medlem av Organisasjonskomiteen for å sammenkalle RSDAPs andre kongress (se note 4). En fram tredende talsmann for «sentrum», helte mot mensjevismen. s. 27ff

ELM, Adolf (1857—1916): Tysk sosialdemokrat, samvirke- og fagforeningsleder. Skreiv for det revisjonistiske *Sozialistische Monatshefte* (sosialistisk månedsblad), der han kjempa mot sosialdemokratiets revolusjonære program og taktikk. s. 299

FOMIN (Krokhmal, Viktor Nikolajevitsj) (1873—1933): Russisk sosialdemokrat, mensjevik. Tilhørte *Iskra*-mindretallet på RSDAPs andre kongress. s. 197f, 258, 264ff

GLEBOV (Noskov, Vladimir Aleksandrovitj) (1878—1913): Sosialdemokrat. Tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress, valgt til sentralkomiteen. Inntok ei forsoningsvennlig holdning overfor mensjevikene etter kongressen. Trakk seg ut av aktiv politikk under reaksjonsåra (1907—10). s. 35, 106ff, 150, 183ff, 198, 265

GOLDBLATT (Medem, Vladimir Davidovitsj) (1879—1923): En av lederne for Bund, se note 5. Sentrist på RSDAPs andre kongress, mensjevik etter kongressen. s. 39f, 69f, 112, 159, 224

GORIN (*Galkin , Vladimir Filippovitsj*) (1863—1924): Yrkesrevolusjonær, bolsjevik. Tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress. Kjempa aktivt mot mensjevikene etter kongressen.

s. 35, 52, 264ff

GORSKI (*Shotman, Alexander Vasiljevitsj*) (1880—1939): Yrkesrevolusjonær, bolsjevik. Dreier av yrke. Representerte partikomiteen i St. Petersburg på RSDAPs andre kongress, tilhørte *Iskra*-flertallet. Tok aktivt del i 1905-revolusjonen.

s. 45

GUSEV, Sergei Ivanovitsj (1874—1933): Yrkesrevolusjonær, bolsjevik. Støtta Lenin besluttsomt på RSDAPs andre kongress. Sekretær i partikomiteen i Odessa i 1905. G. deltok aktivt i den sosialistiske Oktoberrevolusjonen. Fra 1918 utførte han politisk arbeid i Rødehæren. Fra 1925 leda han presseavdelinga til sentralkomiteen i RKP(b). Han var medlem av presidiet i eksekutivkomiteen i Komintern fra 1928—33. Han skreiv flere verker om partihistoria, om spørsmål om krig og økonomi og om den internasjonale arbeiderbevegelsen.

s. 36, 51, 107, 118, 264f, 277

GÖHRE, Paul (1864—1928): Tysk politiker og skribent, en «ytterliggående opportunist», som Lenin kalte ham.

s. 242f, 284

HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich (1770—1831): Tysk klassisk filosof, objektiv idealist. Det var han som utvikla den idealistiske dialektikken på den mest allsidige måten.

I forordet til 2. utg. av «Kapitalen», første bok, sier Marx i 1873: «For Hegel er det tenkninga — som han til og med forvandler til et sjølstendig subjekt — som skaper virkeligheten, og virkeligheten er bare et gjenskinn av tenkninga. Hos meg er det omvendt, tenkninga er ikke noe annet enn det materielle omsatt og oversatt i den menneskelige hjernen ... Den mystifikasjonen som dialektikken lir under hos Hegel, hindrer på ingen måte at han før noen andre framstilte de allmenne bevegelsesformene i den omfattende og bevisst. Den står på hodet hos ham. En må snu den om for å oppdage den fornuftige kjerna i det mystiske skallet.»

Hegel blei til slutt professor i Berlin, og døde som yndlingsfilosofen til den prøyssiske herskerklassen.

s. 259

HEINE, Wolfgang (1861—1944): Tysk høyre-sosialdemokrat. Sosialsjåvinist under den første verdenskrigen.

s. 243ff

HERTZ — pseudonym for bolsjeviken *D. I. Uijanov*, yngre bror av Lenin. Yrkesrevolusjonær, tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress.

s. 113f

HYNDMAN, Henry Mayers (1842—1921): En av grunnleggerne av Det britiske sosialistiske parti (British Socialist Party). Leder for høyrefløya og opportunist. I 1916 blei *H.* ekskludert fra partiet for propaganda for den imperialistiske krigen. Han inntok ei fiendtlig holdning til Oktoberrevolusjonen og støtta intervensjonen i Sovjet-Russland. s. 209

IVANOV (Levina, Jevdokija Semjonova) (1874—1905): Sosialdemokrat. Representant for partikomiteen i Kharkov på RSDAPs andre kongress, sentrist. Slutta seg til mensjevikene etter kongressen, gikk snart ut av aktiv politikk. s. 45, 142

JAURÈS, Jean Léon (1859—1914): Framstående person i den franske og internasjonale sosialistiske bevegelsen. I 1890-åra danna han ei gruppe av «sjølstendige sosialister» (sammen med Millerand), og leda den reformistiske høyrefløya i den franske sosialistbevegelsen. Under påskudd av «frihet til å kritisere» prøvde jauresistene å revidere de marxistiske prinsippene, og de forkynnte klassesamarbeid mellom proletariatet og borgerskapet. I 1902 danna de Det franske sosialistpartiet, som var reformistisk. *J.* var grunnlegger og redaktør av «L'Humanité», som var hovedorgan for partiet. Han kjempa aktivt mot militarismen og den imperialistiske krigen som sto for døra i 1914. I juni 1914 blei han snikmyrda av en leiesvenn for militaristene. s. 74, 204, 245, 249

JUDIN (Aizenstadt, Isai Lvovitsj) (1867—1937): En av lederne for Bund, se note 5. Gikk mot *Iskra* på RSDAPs andre kongress, blei aktiv mensjevik etter kongressen. s. 32

KARSKI (Topuridze, Diomid Aleksandrovitsj) (1871—1942): Sosialdemokrat. Tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress. Slutta seg til mensjevikene etter kongressen, og motarbeidde de sentrale organene som blei valgt på kongressen. s. 52, 98, 133

KAUTSKY, Karl (1854—1938): En av lederne og teoretikerne i det tyske sosialdemokratiet og Den andre internasjonale. *K.* var først marxist og arbeidde med å gi ut de etterlatte verkene til Marx og Engels. Kritiserte Bernsteins revisjonisme i 90-åra. Seinere renegat og teoretiker for en avart av opportunisten, nemlig sentrismen (kautskyanismen). *K.* vendte seg mot de revolusjonære under den første verdenskrigen og støtta borgerskapet i krigen. Han kjempa mot bolsjevikene under Oktoberrevolusjonen og blei en ledende fiende av den sosialistiske Sovjetstaten. Se Lenin, *Den proletariske revolusjonen og renegaten Kautsky* (1918), Forlaget Oktober 1974, og «Imperialismen» (1916) i *Utvagte verker i 12 bind*, Forlaget Oktober

1976, bind 6.

s. 89, 110, 153f, 245ff

KERENSKI, Aleksander Fjodorovitsj (1881—1970): Sosialrevolusjonær, se note 10. Med i den borgerlige provisoriske regjeringa i Russland fra februar 1917, og leder for den fra juli 1917. Førte en antifolkelig politikk ved å fortsette den imperialistiske krigen. Han lot storborgerskapet og godseierne holde på makta og undertrykte revolusjonen. Etter den sosialistiske Oktoberrevolusjonen levde han i utlandet. s. 281

KHALTURIN, Stepan Nikolajevitsj (1856—1882): En av de første russiske arbeiderrevolusjonære. I 1878 danna han Det nord-russiske arbeiderforbundet, en av de første illegale revolusjonære arbeiderorganisasjonene i Russland. Da forbundet blei oppløst i 1879, nærma K. seg narodnikpartiet Narodnaja Volja (se note 15), og tok del i en del terroraksjoner. Han blei arrestert i 1882 og dømt til døden. s. 82

KOLTSOV, D. (Ginsburg, Boris Abramovitsj) (1863—1929): Russisk sosialdemokrat. Tilhørte *Iskra*-mindretallet på RSDAPs andre kongress, blei aktiv mensjevik etter kongressen. Bidragsyter til mensjeviske publikasjoner. s. 30, 32, 139f, 190

KOSTITSJ (Zbarovski, Mikhail Solomonovitsj) (1879—1935): Sosialdemokrat, mensjevik. Representerte partikomiteen i Odessa på RSDAPs andre kongress, tilhørte *Iskra*-mindretallet. Blei likvidator i reaksjonsåra 1907—10. s. 45, 52f, 88

KOSTROV (Jordania, Noi) (1870—1953): Sosialdemokrat, mensjevik. Slutta seg til *Iskra*-mindretallet på RSDAPs andre kongress. Leder for de kaukasiske mensjevikene etter kongressen. Støtta likvidatorene i reaksjonsåra 1907—10. s. 52, 166

KRITSJEVSKI, Boris Naumovitsj (1866—1919): Russisk sosialdemokrat, skribent og leder for økonomistene. På slutten av 1890-tallet en av lederne for Unionen av russiske sosialdemokrater i utlandet, se note 17. I 1899 blei hansjefsredaktør for tidsskriftet *Rabotsjeje Djelo* (se note 6), der han sto fram med de bernsteinianske oppfatningene sine. Han trakk seg ut av den sosialdemokratiske bevegelsen rett etter den andre kongressen til RSDAP. s. 229, 280

LANGE (Stopani, Aleksander Mitrofanovitsj) (1871—1932): Yrkesrevolusjonær, bolsjevik. Var med og organiserte utgivelsen av *Iskra*. Tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress. Aktiv partiarbeider etter kongressen, var med og organiserte streiker og sovjetter av arbeiderutsendinger. s. 27, 52, 141, 145

LENGNIK. Se *Vasiljev*.

s. 188

LENSKI (*Vilenski, Leonid Semjonovitsj*) (1880—1950): Russisk sosialdemokrat. Tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress, men stemte med anti-iskraitene i episoden med språklig jamstilling og avstemninga om paragraf 1 i vedtektene (se kapitlene E og I). Blei bolsjevik etter kongressen, men forlot RSDAP i 1905 og blei redaktør av det anarkistiske tidsskriftet *Buntår* (Opprøreren). Trakk seg seinere ut av politikken.

s. 45, 98

LIEBER (*Goldman, Mikhail Isaakovitsj*) (1880—1837): En av lederne for Bund, se note 5. Leda Bund-delegasjonen på RSDAPs andre kongress. Inntok et ytterliggående høyre-, anti-iskraitisk standpunkt og blei mensjevik etter kongressen.

s. 43ff, 224

LIEBKNECHT, Wilhelm (1826—1900): Forgrunnsskikkelse i den tyske og internasjonale arbeiderbevegelsen. En av grunnleggerne av og lederne for Det tyske sosialdemokratiske paritet og Den andre internasjonale.

s. 109f, 156

LJADOV (*Mandelstamm*), *Martin Nikolajevitsj* (1872—1947): Yrkesrevolusjonær, bolsjevik. Støtta *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress. Førte en aktiv kamp mot mensjevikene i Russland og i utlandet etter kongressen.

s. 35, 161, 264ff

LVOV (*Mosjinski, Josef Nikolajevitsj*) (1875—1954): Russisk sosialdemokrat. Sentrist på den andre kongressen til RSDAP, slutta seg til mensjevikene etter kongressen.

s. 44f

MAKHOV (*Kalafati, D.P.*) (1871—1940): Russisk sosialdemokrat. Sentrist på RSDAPs andre kongress. Slutta seg til mensjevikene etter kongressen. I 1913 trakk han seg ut av aktiv politikk.

s. 25ff

MARTOV, L. (*Tsederbaum, Juli Osipovitsj*) (1873—1923): Mensjevikleder. Leda det opportunistiske mindretallet på den andre kongressen til RSDAP. Inntok et sentristisk standpunkt under den første verdenskrigen (1914—18). Etter Oktoberrevolusjonen en fiende av sovjetregjeringa. I 1920 emigrerte han til Tyskland.

s. 12ff

MARTYNOV, A. (*Pieker, Aleksander Samojlovitsj*) (1865—1935): Økonomistisk teoretiker og leder. Kjempa aktivt mot Lenins *Iskra*. Blei seinere en av teoretikerne for mensjevismen. Han var likvidator under reaksjonsåra 1907—10.

s. 21ff, 249, 280

MEDVEDEV (*Nikolajev, Leonid Vladimirovitsj*): Russisk sosialdemokrat. Sentrist under RSDAPs andre kongress. Slutta seg til men-

sjevikene etter kongressen.

s. 45, 98

MEHRING, Franz (1846—1919): Forgrunnsskikkelse i den tyske arbeiderbevegelsen. Han var en av lederne og teoretikerne for venstrefløya i det tyske sosialdemokratiet, historiker, publisist og kritiker. Danna sammen med Liebknecht, Luxemburg og andre Tysklands kommunistiske parti i januar 1919.

s. 157

MILLERAND, Alexandre Etienne (1859—1943): Fransk politiker. Slutta seg til sosialistene på 1890-tallet, men sveik sosialismen og gikk inn i ei borgerlig regjering i 1899.

s. 249

MURAVJOV (Misjenev, Gerasim Mikhailovitsj) (død 1906): Russisk sosialdemokrat, tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress. Blei bolsjevik etter kongressen.

s. 125f, 139ff

MYSJKIN, Ippolit Nikititsj (1848—1885): Kjent narodnik (se note 15). Prøvde å befri Nikolai Tsjernisjevski fra forvisninga i 1875, men lyktes ikke og blei arrestert.

s. 82

NADESJDIN, L. (Selenski, Jevgeni Osipovitsj) (1877—1905): Narodnik (se note 15), seinere sosialdemokrat. Støtta økonomistene, men hevda samtidig at terror var en effektiv metode for å «oppildne massene». Gikk ut mot Lenins *Iskra*. Etter den andre kongressen til RSDAP var han medarbeider i mensjevikpublikasjoner.

s. 121

NIETZSCHE, Friedrich (1844—1900): Tysk filosof og filolog. Hans hovedverk er *Also sprach Zarathustra* (Slik talte Zarathustra) som han skreiv fra 1883—86. *N.* snakker konsekvent om «herremoral» og «slavemoral», om «herskerne» som står over massene. Ifølge *N.* er det de herskende menneskene som er utviklingas mål og mening. De er «overmennesker», som han tenker seg dels som de betydelige historiske personlighetene, dels som en framtidig høyere menneskeart som skal oppstå. Ved å framheve den sterke, kraftige, uavhengige personligheten som målet for utviklinga, er *N.* blitt en av de mest konsekvente forkjemperne for individualismen. Bakgrunnen for *N.s* filosofi er på den ene sida oppløsninga av det åndelige grunnlaget for småborgerskapet i Tyskland, og på den andre sida frykt for massene og beundring for den maktutfoldelsen som gjorde seg gjeldende i de tyske herskerklassene og i offiserskretser på Bismarcks tid. *N.* fikk stor innflytelse på tilsvarende småborgerlige kretser i andre land, og på det imperialistiske og militaristiske artistokratiet som så på overmennesketeoriene hans som sitt eget evangelium. Han nådde ikke ut over disse kretsene. *N.* var en ideologisk forløper for fascismen.

s. 155f

NIKOLAJEV. Se Medvedev.

s. 25

ORLOV (*Makhlin, Lazar Davidovitsj*) (1880—1925): Deltaker i den sosialdemokratiske bevegelsen fra 1900. Tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress. Men etter kongressen slutta han seg til mensjeviken og etter 1905—07-revolusjonen emigrerte han.

s. 35f, 144, 161

ORTODOKS (*Axelrod, Ljubov Isaakovna*) (1868—1946): Filosof og litteraturkritiker. Tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress, og blei bolsjevik etter kongressen. Seinere slutta han seg til mensjeviken og skreiv ei rekke filosofiske verker som reviderte marxismen.

s. 210

OSIPOV (*Somljatsjka, Rosalia Samoilovna*) (1876—1947): Yrkes-revolusjonær, framstående skikkelse i kommunistpartiet og Sovjetstaten. Slutta seg til den revolusjonære bevegelsen i 1893. På RSDAPs andre kongress representerte hun partikomiteen i Odessa, tilhørte *Iskra*-flertallet. Blei supplert til sentralkomiteen etter kongressen som bolsjevik. Tok aktivt del i kampen mot mensjeviken etter kongressen, samt i 1905—07-revolusjonen.

s. 161, 266

PANIN (*Makadsjub, Mark Saulovitsj*) (født 1876): Russisk sosialdemokrat. Slutta seg til mensjeviken på RSDAPs andre kongress. Likvidator under reaksjonsåra (1907—10).

s. 17, 113, 118

PARVUS (*Gelfand, Aleksandr Lasarevitsj*) (1869—1924): Mensjevik, virksom både innafør den tyske og den russiske sosialdemokratiske bevegelsen. Ytterliggående sjåvinist under den første verdenskrigen og agent for den tyske imperialismen.

s. 209

PAVLOVITSJ (*Krasikov, Pjotr Ananjevitsj*) (1870—1939): Yrkes-revolusjonær, bolsjevik. Begynte den revolusjonære virksomheten sin i 1892. Representerte partikomiteen i Kiev på RSDAPs andre kongress og tilhørte *Iskra*-flertallet. Etter kongressen deltok han aktivt i kampen mot mensjeviken og 1905—07-revolusjonen.

s. 27ff

PLEKHANOV, *Georgi Valentinovitsj* (1856—1918): Framtredende leder for den russiske og internasjonale arbeiderbevegelsen. Den første propagandisten for marxismen i Russland, og grunnleggeren av «Gruppa for frigjøring av arbeidet», den første russiske marxistiske organisasjonen (se note 16). Etter den andre kongressen til RSDAP, inntok P. ei forsonende holdning til opportunisten og slutta seg til mensjeviken. Under den første russiske revolusjonen i 1905—07 hadde han alvorlige uoverensstemmelser med bolsjeviken i de grunn-

leggende spørsmåla om taktikken. I reaksjonsåra 1907 til 1910 sto han fram mot den machistiske revisjonen av marxismen, dvs. mot tilhengerne av den østerrikske fysikeren og filosofen Ernst *Mach* (1838—1916), som proklamerte *empiriokritisismen* som den marxistiske virkelighetsoppfatninga. (Lenin gikk til skarpt angrep på empiriokritisismen i «materialisme og empiriokritisme» (1908).) *P.* gikk også imot likvidatorene (de mensjevikene som ville likvidere, tilintetgjøre proletariatets revolusjonære illegale parti), og han leda den mensjevikiske gruppa som var for partiet. Under den første verdenskrigen inntok han et sosialsjåvinistisk standpunkt. Etter den borgerlig-demokratiske revolusjonen i februar 1917 vendte *P.* tilbake til Russland, der han støtta den borgerlige provisoriske regjeringa. Han var fiendtlig innstilt til den sosialistiske Oktoberrevolusjonen.

s. 22ff

POPOV (Rozanov, Vladimir Nikolajevitsj) (1876—1939): Sosialdemokrat, mensjevik. Medlem av *Jusjni Rabotsji*-gruppa. Tok et sentristisk standpunkt på RSDAPs andre kongress, blei aktiv mensjevik etter kongressen.

s. 28ff

POSADOVSKI (Mandelberg, Viktor Jevsejevitsj) (født 1870): Russisk sosialdemokrat. Tilhørte *Iskra*-mindretallet på RSDAPs andre kongress, og slutta seg til mensjevikene etter kongressen.

s. 39ff, 81, 140ff, 223

POTRESOV (Starover), Aleksander Nikolajevitsj (1869—1934): Mensjevikleder. Sto i spissen for likvidatorene under reaksjonsåra 1907—1910 og var sosialsjåvinist under den første verdenskrigen.

s. 54, 155ff, 187, 277

RJAZANOV, David Borisovitsj (1870—1938): Slutta seg til den sosialdemokratiske bevegelsen i 1890-åra. Dro i 1900 til utlandet og var en av organisatorene av Borba-gruppa (se note 8), som gikk mot partiprogrammet og organisasjonsprinsippene til Lenins *Iskra*. RSDAPs andre kongress avviste forslaget om å innby *R.* til kongressen som representant for Borba-gruppa.

s. 28, 30, 147

ROSENOW, Emil (1871—1904): Tysk sosialdemokrat og journalist i ei rekke sosialdemokratiske aviser. Var utsending til Riksdagen fra 1898 til 1903.

s. 242

RUSOV (Knunjants, Bogdan Mirzadisanovitsj) (1878—1911): Yrkesrevolusjonær, bolsjevik. Medlem av Kampforbundet for frigjøring av arbeiderklassen i St. Petersburg. Tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress. Deltok i partiarbeid i Kaukasus og Moskva etter kongressen.

s. 34ff, 98, 101, 108ff, 132ff

SABLINA (*Krupskaja, Nadetsjda Konstantinovna*) (1869—1939): Tilhørte *Iskra*-flertallet på RSDAPs andre kongress. Yrkes-revolusjonær, framtreddende skikkelse i kommunistpartiet og Sovjetstaten. Gift med Lenin. s. 105, 272

SASULITSJ, *Vera Ivanova (Ivanov, V.)* (1849—1919): Forgrunns-skikkelse i den narodniske (se note 15) og seinere i den sosialdemokratiske bevegelsen i Russland. Utførte et attentat mot guvernøren i St. Petersburg, Trepov, i 1878. Tok del i grunnlegginga av Gruppa for frigjoring av arbeidet i 1883, den første russiske marxistiske gruppa. Slutta seg mensjevikene på den andre kongressen til RSDAP. s. 114, 135, 190, 247, 271, 277.

SCWEITZER, *J. B.* (1833—1875): Leder for de tyske lassalleaneerne i 1860-åra. Formann i Det tyske sentralarbeiderforbundet fra 1867—71. Her oppkasta han seg praktisk talt til diktator, noe som vakte voldsom forbitrelse blant medlemmene. s. 219

SJTSJEDRIN, pseudonym for *Saltikov, Mikail Jevgrofovitsj* (1826—1889): Russisk satiriker og revolusjonær demokrat. s. 26

SOROKIN (*Bauman, Nikolai Ernestovitsj*) (1873—1905): Yrkes-revolusjonær, framtreddende leder for bolsjevikpartiet. Tok aktivt del i Kampforbundet for frigjoring av arbeiderklassen i St. Petersburg. Leda partikomiteen i Moskva i 1903. Blei myrda av Svarte hundrefolk under en demonstrasjon i oktober 1905. s. 27, 105, 144f, 272

STAROVER. Se *Potresov*. s. 54, 105ff

STEIN, (*Aleksandrova, Jekaterina Mikhailovna*) (1864—1943): Russisk sosialdemokrat. Tilhørte *Iskra*-mindretallet på RSDAPs andre kongress, og blei aktiv mensjevik etter kongressen. s. 101f, 264ff

STEPANOV (*Nikitin, Ivan Konstantinovitsj*) (1877—1944): Russisk sosialdemokrat, bolsjevik. Dreier av yrke. Delegat fra Kiev-komiteen på RSDAPs andre kongress, der han tilhørte *Iskra*-flertallet. Tok aktivt del i 1905—07-revolusjonen. Trakk seg seinere ut av politikken. s. 45

STRAKHOV (*Takhtarev, Konstantin Mikhailovitsj*) (1871—1925): Tok del i den sosialdemokratiske bevegelsen fra 1893. Var med på RSDAPs andre kongress. Etter at partiet hadde splitta seg, tok han stilling for mensjevikene. Gikk ut av partiet like etterpå. s. 93

STRUVE, *Pjotr Berggardovitsj* (1870—1944): Russisk borgerlig økonom og skribent, den fremste talsmannen for den «legale marxismen»

på 1890-tallet. Blei seinere en av lederne for kadettpartiet, det viktigste borgerlige partiet i Russland. s. 165ff, 214, 222, 283

TRAVINSKI (Krsjisjanovski), Gleb Maximilianovitsj (1872—1959): Begynte den revolusjonære virksomheten sin i 1893, og var sammen med Lenin en av organisatorene av Kampforbundet for frigjering av arbeiderklassen i St. Petersburg. På den andre kongressen til RSDAP blei han valgt til sentralkomiteen, sjøl om han ikke var til stede på kongressen. Aktiv bidragsyter til den bolsjevikiske pressa.

s. 111, 150, 198, 216, 258ff

TROTSKI (Bronstein), Lev Davidovitsj (1879—1940): Bitter fiende av leninismen. På RSDAPs andre kongress var *T.* delegat fra Det sibirske forbund, og slutta seg til *Iskra*-mindretallet. Etter kongressen kjempa han mot bolsjevikene i alle spørsmål som gikk på den sosialistiske revolusjonens teori og praksis. Likvidator under reaksjonsåra 1907—10. I 1912 organiserte han Augustblokk, som samla mange av anti-parti-fraksjonene. Sentrist under den første verdenskrigen, gikk mot Lenin på alle punkter i spørsmåla om krig, fred og revolusjon.

Han slutta seg til bolsjevikpartiet etter Oktoberrevolusjonen i 1917, men fortsatte splittelsesvirksomheten sin. Hadde ulike viktige stillinger, sjøl om han gikk mot partiets generallinje i oppbygginga av sosialismen. Blei ekskludert fra partiet i 1927 og sendt ut av landet i 1929 for anti-sovjetisk virksomhet. Mista statsborgerskapet sitt i 1932. s. 24ff

TSARJOV (Lokerman, Aleksander Samoilovitsj) (1880—1937): Russisk sosialdemokrat. Støtta sentrum på RSDAPs andre kongress, blei mensjevik etter kongressen. s. 45, 98, 113

TSJELJABOV, Andrej Ivanovitsj (1850—1881): Framstående russisk revolusjonær, talsmann for den revolusjonære narodnismen. Organiserte og leda partiet Narodnaja Volja, se note 15. s. 82

TSJERNOV, Viktor Mikhailovitsj (1876—1952): En av lederne og teoretikerne i det sosialrevolusjonære partiet (se note 10). Etter februarrevolusjonen i 1917 blei *T.* landbruksminister i den borgerlige provisoriske regjeringa. Han organiserte harde straffetokter mot bønder som tok godseiendom. Etter den sosialistiske Oktoberrevolusjonen var han en av hovedmennene i anti-sovjetiske opprør. I 1920 dro han til utlandet og fortsatte den anti-sovjetiske virksomheten sin derfra. s. 281

TURGENJEV, Ivan Sergejevitsj (1818—1883): Russisk liberal forfatter. s. 213

VASILJEV (Lengnik, Friedrich) (1873—1936): Slutta seg til den sosialdemokratiske bevegelsen i 1893. Blei medlem av *Iskra*-organisasjonen i 1901, og valgt til sentralkomiteen i partiet på RSDAPs andre kongress som bolsjevik. s. 111, 198, 258, 265

VOLLMAR, Georg Heinrich (1850—1922): En av lederne for den opportunistiske fløya i det tyske sosialdemokratiske partiet. Reformist-teoretiker. s. 109, 184, 249f

WALDECK-ROUSSEAU, René (1846—1904): Fransk advokat og politiker, innenriksminister fra 1881—85. *W.* var en moderat borgerlig politiker, men under den krise som skyldtes Dreyfussaka, danna han ei republikansk samlingsregjering, retta mot klerikalisme og militarisme. s. 285

ZETKIN, Klara (1857—1933): Forgrunnsskikkelse i den tyske og den internasjonale arbeiderbevegelsen. Som framtrедende medlem av det sosialdemokratiske partiet, kjempa hun mot høyreretningene innafor partiet. Hun utførte et betydelig arbeid for å utvikle en sosialistisk kvinnepolitikk. Fra 1892 var hun redaktør av kvinneavisa «Gleichheit» («Likhet»). I forbindelse med Den andre internasjonals kongress i Stuttgart organiserte hun i 1907 den første internasjonale kvinnekongressen. Hun blei valgt til sekretær i det nydanna internasjonale kvinnesekretariatet.

Z. var en av de ledende tyske internasjonalistene. Under den første verdenskrigen var hun medlem av Spartakusforbundet. Det krevde avvæpning av de kontrarevolusjonære troppene, væpning av proletariatet, statsmakta til arbeiderne og soldatråda og samarbeid med Sovjet-Russland. I januar 1919 brøt Spartakusforbundet med det sosialdemokratiske partiet og oppretta Tysklands kommunistiske parti. *Z.* blei valgt til medlem av sentralkomiteen.

På Kominterns tredje kongress i 1921 blei *Z.* valgt til medlem av Internasjonals sentraleksekutivkomite og til leder for kvinnearbeidet. s. 110

ETT SKRITT FRAM OG TO TILBAKE

Kampen mellom bolsjevikene og mensjevikene var svært skarp da Lenin skreiv *Ett skritt fram og to tilbake* i 1904. I 1903 holdt Russlands sosialdemokratiske arbeiderparti sin andre kongress. Etter denne kongressen danna mensjevikene en partifiendtlig fraksjon med Trotski, Martov og Axelrod i spissen. De satte i gang en voldsom propagandakampanje for organisatorisk oppløsning, for undergraving av partiånden og partidisiplinen. De lovpriste intellektuell individualisme og rettferdiggjorde anarkistisk disiplinløshet.

Det var nødvendig å rette et avgjørende slag mot mensjevikene, og dette gjorde Lenin gjennom den berømte boka si *Ett skritt fram og to tilbake*, som kom ut i mai 1904. Allerede i januar året etter brøt Russlands første revolusjon ut, 1905-revolusjonen.

I *Ett skritt fram og to tilbake* utarbeidde Lenin for første gang i marxismens historie læra om partiet som proletariatets ledende *organisasjon*, og han la fram de grunnsetningene som seinere blei det organisatoriske grunnlaget for bolsjevikpartiet.

Bildet på omslaget er fra Lenins besøk hos Maxim Gorki på Capri i 1908. Stående bak til venstre ser vi mensjeviken Martov som er en av dem Lenin angriper i denne boka. Midt i bildet (med hatt) ser vi Gorki, og motspilleren til Lenin er Bogdanov. Bogdanov er en av dem Lenin polemiserer mot i boka «Empiriokritisismen».

ISBN 82-7094-951-5

Kr. 35,-